

BOLDOG BARTOLO LONGO

**A POMPEI RÓZSAFÜZÉR KIRÁLYNŐJE KEGYHELY
TÖRTÉNETE**

BEVEZETÉS

Nem egy, hanem megszámlálhatatlan kegyelmet kaptam az Égből Nagyasszonyunk közbenjárására, akit Pompejiben a Rózsafüzér Királynőjeként tisztelünk. Elsősorban az *élet* kegyelmét kaptam, ezért el nem mondhatom, mekkora hálával tartozom neki. Úgy éreztem, ég a szívemben a vágy, hogy szeressem és dicsőítsem Máriát, és másokat is erre indítsak.

Amióta ez a jó Anya annyira jóságosnak mutatkozott irántam, elhatároztam, hogy egész életemet az ő szolgálatára és tiszteletének, s főleg az általa oly szívesen fogadott rózsafüzérnek a terjesztésére szentelem. Elterveztem tehát, hogy évente 500 Lírát arra szánok, hogy ezen az elhagyatott pusztaságon állítok egy egyszerű oltárt, és köréje gyűjtöm az ittenieket, hogy megtanítsam nekik a rózsafüzért és imádkozására rászoktassam őket.

Az események azonban túlnőttek a szándékomon. Amikor láttam, hogy Isten áldása milyen bőségesen árad szerény kezdeményezésemre, arra az elhatározásra jutottam, hogy oltár helyett trónust emelek a Madonnának, aki volt olyan jó és kegyes, hogy ide vonzotta a híveket az ő tiszteletére.

Nem támaszthattam akadályt az Úr terveinek útjába, amikor annyi, megmagyarázhatatlan csoda közepette találtam magam, és amikor napról napra láttam a hozzám érkező leveleket, melyek nyilvánvaló kegyelmekről szóltak. Egymás után jöttek emberek, akik a Pompeji Szűz segítségül hívására kapott rendkívüli gyógyulásokról és egyéb eseményekről adtak számot. Akkor úgy láttam, nincs jobb megoldás, mint szóban megerősíteni azt, amit a Gondviselés művelt.

De hogy a távoliak is, akik nem jöhetnek el hozzánk Pompejibe látni az Úr csodáit, velünk együtt magasztalják mindannyiunk Anyját, s hittel és hatékonyan hívassák őt segítségül, egy lépéssel tovább akartam lépni. Elhatároztam, hogy tiszteletének növelése érdekében elmondok mindent, még olyan dolgokat is, amelyek a világ szemében jelentéktelenek, de minden emberi elképzelést felülmúló dolgok csírái és rendkívüli események elindítói voltak.

Mindazonáltal nem csak azzal a pontossággal és igazmondással akartam elbeszélni mindent, melyet megkövetelnek a történetek, melyeket hitelt érdemlő személyek beszéltek el nekem, vagy amelyeket én magam a saját szememmel láttam; hanem a dolgok mélyére akartam hatolni, jól tudván, hogy Isten dolgai ékesszólóan beszélnek, s egyszerre egyszerűek és mélyek.

És itt meg kell vallanom, hogy e tények vizsgálata közben észrevettem egy összefüggést, egy magasabbrendű elvet, egy végtelen hatalmú Cselekvőt, aki egybekapcsolt mindent.

Ezt az igazságot is szeretném átadni olvasóimnak. Úgy látom, hogy az ily módon megírt *A Pompeji kegyhely története* megfelel mindazok jogos elvárásainak, akik jámbor lelkülettel olvassák és megcsodálják Isten műveit; de azon hívők igényeinek is, akiknek ahhoz, hogy dicsőíthessék, még gondosan keresniük kell az igazságot.

Kétségtelen, hogy mindazokat, akik hallottak róluk vagy tanúi voltak, ámulatba ejtik a negyvenöt éven át itt történt események; mármint azok a tények, amelyek elképzelhetetlenek voltak hívőnek és kétkedőnek egyaránt. Ugyanis minden társadalmi osztályhoz tartozó látogatók, zarándokok, tekintélyes emberek, egyházi és állami nagyságok, szerzetesközösségek hosszú utakat tettek meg, hogy eljőjenek egy oltárhoz, amit egy 20 éve még ismeretlen, sőt az utazók számára útonálló és rablók miatt rettegett földön emeltünk; hogy lássanak egy templomot, amit egyszerű parasztok építettek, s még mielőtt egészen elkészült

volna, nagyon gyorsan világszerte ismert szentéllé vált, a Pápa közvetlen joghatósága alá került és pápai bazilika lett; aranytól csillogó, drága márvánnyal és a modern művészet alkotásaival ékes épület a minap még pusztaságban; ezideig 5 millió Lírát költöttünk rá, másfél milliót csak a monumentális homlokzatra, különböző nyelvű és sok városban élő ember hitének és szeretetének gyümölcseként. Erős csodálkozásnak kell eltöltenie mindenkit, nem csak a vizsgált a természetfölötti események bizonyítékai, hanem amiatt is, hogy mi módon, s a dolgoknak és az eszméknek micsoda logikájával erősödött itt a hit.

Hogyan történt mindez? Hogyan történhetett meg mindez a 19. század végén, abban a korszakban, amikor a tudomány, a politika és a törvényhozás hadat viselt a természetfölötti világ ellen?

Íme a kérdés, ami bizonyára sokakban fölmerül.

A válaszhoz nem hagyatkoztam a szertelen buzgóságra és arra a lelkesedésre, amelyet a hitetlenek a katolikus írók fanatizmusának mondanak, hanem józan és alapos, hiteles tanúk és a nyilvánvaló tények által igazolt kutatás után mondtam el azt, amit mindenkinek, aki nem akarja a teljes fényében ragyogó világosságot letagadni, jó lelkiismerettel és állhatatosan el kell fogadnia.

Ezen oldalakat irodámban írom, mely a mi drága Pompeji Anyánk szentélyéhez közvetlenül csatlakozó kicsi szobában van (2000-ben e szoba a kegyhely számvevőségének helyisége). Látható innen a Gauro hegy csúcsa, amely arról nevezetes, hogy ott jelent meg Szent Mihály főangyal S. Catello castellamarei püspöknek. A csöndben, mely télen e völgyet betölti, néha az volt az érzésem, hogy teljesen egyedül vagyok egy pusztai világban. És a felhőtlen kék ég alatt, látván a hegyet, amely szüntelenül az égi jelenésre és az angyali szóra emlékeztet, írás közben úgy tűnt, hogy én sem itt lenn, a földön élőkkel társalgok, hanem azokkal, akik az örökkévalóságban vannak. Hozzájuk intéztem gyarló elbeszélésemet, és így bocsátom sajtó alá.

Aki szereti az igazságot meg fogja találni a módját, hogy meggyőződjön róla. Megneveztem a személyeket, a lakóhelyeket, a tanúkat, mert még élő emberek, megkérdőjelezhetők, s ha az olvasó általuk megbizonyosodik az általam elbeszéltek igazságáról, maga is az igazság tanújává válik.

De vannak emberek, akik jobban szeretik a sötétséget, mint a világosságot; ezért bizonyos vagyok abban, hogy a *Pompeji kegyhely története* két embercsoportban is ellentmondást fog kiváltani.

Az első csoport a szkeptikusok vagy racionalisták, illetve szabadgondolkodók, akik egy csodákkal és természetfölötti eseményekkel átszótt történet hallatán gúnyos mosollyal megvonják a vállukat, és nevetnek az általuk babonaságnak nevezett hitünkön, s nagyon könnyed és kényelmes módon tagadnak mindent.

Az ilyenekkel nem kezdek semmiféle vitát, mert az ő kitérésük a rendszeres tagadás. Én viszont nem arra hívom őket, hogy olvassák el, amit írtam, hanem hogy jöjjenek el Valle di Pompejibe, és higgyenek a tulajdon szemüknek. Néhányan el is jöttek, láttak – és hittek annak a rendkívüli isteni Gondviselésnek, amely itt egyedülálló és természetfölötti módon irányítja az eseményeket.

Az ellentmondók másik csoportja azok a keresztények, helyesebben mondva álkeresztények, akik szívesen ellenkeznek – olykor könnyelműségből, olykor amiatt, hogy nem tudják megfékezni rágalmazó nyelvüket –, s megfélelmezve az isteni Megváltó félelmetes szaváról:

„Ne ítéljetek, hogy meg ne ítéltessetek”, meggondolatlanul ítékeznek, s gyakran okoznak olyan bajt, amit nem is sejtettek.

Az ilyenektől félni kell és igen nagy bajt okoznak, mert látszólag az igazság szeretetéből kiindulva szólnak. Ezeknek is két csoportja van.

A jóhiszeműek akadályozzák vagy gyalázzák Isten műveit, mert mások – akiknek vakon hisznek, anélkül, hogy elgondolkodnának az igazság felől – erre befolyásolták őket. Az ilyeneknek használhat ez a történet, mely legalább arra figyelmezteti őket, hogy komolyan vizsgálják felül lelkiismeretüket és ítéletüket, s ezáltal mérleeljék a hallottak igazságát.

A rosszhiszeműek helyzete reménytelen, hacsak Mária irgalmassága meg nem világosítja és meg nem téríti őket. Imádkozzunk értük.

ELSŐ KÖNYV

A POMPEI MELLETTI VALLE ANTICA

I. Fejezet

Az antik Pompeji és az új Pompeji

Ha az utazó néhány óra alatt meg akarja látogatni a Rózsafüzér Királynője tiszteletére emelt kegyhelyet *az égnek e földre szállt darabján*, ahogy a költők a Vezúv körüli vidéket nevezik, a nápolyi vasutállomáson retúr jegyet váltson Valle di Pompejibe, a Pompeji után következő állomásra.¹

Milyen kellemes utazás! A tenger, az öböl samaragd tükre a vasút jobb oldalán állandóan látható.²

Az utas az indulás után mindjárt a nyílt tengerparton találja magát. Balkéz felé elmarad a bájos Portici, Resina, az antik Herculanium és Oplonto, melyek egykor osztoztak Stabia és Pompeji sorsában, mivel fölöttük is állandóan ott magaslott a Vezúv, fölszálló füstoszlopával.

Jobb kéz felé a tekintet szabadon szállhat a tágas öblön át, s a háttérben megnyugodhat Castellamare hegyein; majd Sorrento – mely a jámbor énekes, Goffredo dicsőséges bölcsőjének emlékét őrzi – költői szépségű partja felé fordulva megnyugszik Minerva hegyfokán, és a horizont a tenger és az ég kékje között vész el.

Közben balkéz felé már elmaradt Torre del Greco, a korall városa, melyet 12 alkalommal építettek újjá a környék a Vezúv lávája elől ide menekült lakói. A Vezúv konok ellensége volt a szülőföldjüket „megátalkodottan” szerető embereknek. Ezután a vonat áthalad Torre Annunziatán, mely virágzó kereskedelméről és iparáról nevezetes. És már meg is érkezünk a Régi Pompeji állomására, de még nem értük el a kegyhely Vallóját.

Bármennyire él az utazó szívében a szándék, hogy először a Szűzanyát akarja köszönteni nagy szentélyében, amikor hallja a kalauz kiáltását – Pompeji! –, akaratlanul is az ablak felé fordul, és az antiquitás, a történelem, a pogányság, a romok ezer gondolata és képe árasztja el a lelkét.

Pompeji! Varázslatos történelmi név, mely a földön minden művelt ember érdeklődését fölébreszti. Pompeji, a legragyogóbb város azok között, amelyek dicsekvően Capua leányvárosainak vallották magukat. Seneca és Tacitus, Florus és Titus Livius derült ege, élénk kereskedelme és fontos utak találkozása miatt szép és virágzó városnak mondták. Elnyújtózva a lankás lejtőkön, fejét egy vulkán lábához hajtotta; ölét a Sarno tiszta vizével szökőkutak frissítették, lábánál viruló kertek és legelők, melyeket ugyanezen folyó öntözött, és hajózható is volt.

Ez a hegy okádta a pusztító lángot; a kőeső eltemetett minden nagyságot; és a hamú, mint egy gyászlepel, elfedte a mérhetetlen temetőt.

Az utas nem lát mást, mint hűlt láva- és lapilli-rétegeket,³ melyek az élők egy egész nemzedékét temették maguk alá. És észre sem véve, hogy a vonat elindult, látja az utazó a

¹2000-ben mind az államvasutaknak, mind a Circumvesuviana vasútnak két pompeji állomása van: Pompeji Scavi és Pompeji (ez a korábbi Valle di Pompeji). A Circumvesuvianának a Nápoly–Sorrento vonalon van még egy állomása: a Villa dei Misteri, kb 1200 m-re a kegytemplomtól.

²Ez az államvasutakra érvényes.

³A lapilli kicsi, könnyű, lukacsos kőzetanyag, mely önmagában nem volt életveszélyes, de tömege és éppen könnyűségéből következő tömítő természete miatt viszont igen gyorsan maga alá temetett Pompejiben mindent és mindenkit. Ezt követte egy nagyjából egy méter vastag hamu- és homokréteg, majd ismételt kisebb lapilliréteg után egy újabb hamutakaré. Lásd a Kiegészítésekben: *Pompeji pusztulása*.

domboldalon futó falakat, házak maradványait, az egyre gyorsabban eltűnő, álló, de csonka, illetve fekvő és tört oszlopokat, festett falmaradványokat, s a háttérben az amfiteátrumot, az egykor gyilkolással teli színházat.

Önkénytelenül is összevonja a szemöldökét, s anélkül hogy tudná, elgondolkodik és elszomorodik. Gondolatai egy kipusztult nép életére és lakóhelyére irányulnak. Képzletben római kísérteteket lát a romok fölött, és a 18 évszázadon át megmaradt köveken elindul a szűk, hosszú, vigasztalan utcákon. Az utca faragatlan kövezete, a kavicsos járda, a kőbe vágódott keréknyomok, a házak, az üzletek, nagyobb épületek, a templomok – mintha a gazdáikat várnák. A szökőkutak és szobrok, a festmények, a jómódú ifjak játszótere, a sírok, a mozaikok, a kapuzatok, a színházak és bazilikák, a fórum, a termák, az amfiteátrum mind, mind a római nagyságra emlékeztetnek.

De ezek a tulajdonosok nem térnek vissza többé! Ennek az egész pogány nagyságnak vége lett. Ez a nagyság nem élte túl a sírt, és semmit sem tudott az emberi nem későbbi jövőjéről. A fórum, a közfürdő, Apolló temploma, Augustus temploma, a két színház, a nagy amfiteátrum mind néma, mint egy óriás kihantolt csontváza. 18 évszázad csöndje nehezedik rájuk!

Alig öt perc múlva a mozdony fűtve riasztja föl gondolataiból és figyelmezteti az utazót, hogy elhagyták a halott Pompejít és közelednek a feltámadó Pompejihez.

A kép mintegy varázsütésre megváltozott. Fehér szobor a kék ég háttérében, majd egy magas és elegáns kupola jelenik meg a távolban. A fényben villódzó színes, fekete-fehér kupola⁴ után megjelenik egy hatalmas épület a kegytemplom mellett, a Pompeji Szűz Árvaháza és a meteorológiai-vulkanológiai megfigyelő állomás,⁵ körülvette kisebb épületek. Innen egy árnyas fákkal övezett út indul, végén egy másik hatalmas épület, a *Börtönben lévő Fiainak Otthona*. Az út elején egy márványoszlop, egy mérföldkő áll, rajta a felirat: *Via Sacra* – és végre megérkeztünk Valle di Pompeji állomására.⁶

Alig hogy földet ér a leszálló utas lába, ünnepélyes harangszó fogadja.

A lassú harangszó végigzúg Vallén és behatol a hátunk mögött maradt holt város utcáiba. Keresztény embernek megdobban a szíve ezektől a váratlan és új benyomásoktól.

A halál földjét maga mögött hagyva hirtelen a föltámadás és az élet földje jelenik meg előtte. A véres amfiteátrum éles ellentéte a hit és a szeretet élő temploma, a Boldogságos Szűz szent temploma. A pogányság hamvaiba eltemetett város helyett egy élettel teli új város támadt, mely a kereszténység által hozott új civilizációból született: az Új Pompeji!

18 évszázad síri csöndjét törte meg ez a szent haragszó. S e hely évszázados szomorúságát kislányok, a *rózsafüzér árva leányainak* éneke vidámította meg, akik a szentély körül dicsőítik az Urat. Az új civilizáció szembeütően nyilvánul meg az antik civilizációval, az új művészet az antik művészettel, a kereszténység – mint életforrás – a már lehanyatlott pogánysággal szemben.

Az életnek és a halálnak ez az ellentéte ugyanazon a földön még nyilvánvalóbbá válik, amikor a monumentális homlokzat elé érünk, mely anyagában és formájában páratlan, s a 19.

⁴A kupola borítását 1933-ban, a kegytemplom bővítésekor fémlemezre cserélték.

⁵Napjainkban Osservatorio Geodinamico e Museo Vesuviano.

⁶1928-ban, amikor Valle di Pompeji önálló község lett s fölvette a Pompeji nevet, a mérföldkő kinn volt Pompeji-Scafati határán az út mentén. Feliratát akkor Pompejire cserélték.

század úgy hagyta a következő századokra mint a *Világ népszavazását az egyetemes béke mellett*. Átlépve a kegytemplom küszöbét, boltívei alatt fölragyog a modern keresztény olasz építészet, szobrászat és festészet szépsége!

A válogatott és tökéletesen megmunkált márványlapok páratlan színpompája és csillogása; a kupola, az apszis és a diadalív festményei a trónus fölötti angyalokkal; a finoman kidolgozott bronz és márvány szobrok; a fénylő ezüsttel és arannyal borított díszítések; a trónus aranyos ragyogása, a csodaszép itáliai stílusú, teljesen keresztény művészet mind hangosan kiáltja a vallást és a művészetet szerető szíveknek és lelkeknek: Itt az új művészet legyőzte az antik művészetet, az új civilizáció felülmulta az antik civilizációt; a kereszténység diadalmaskodott a pogányság fölött.

És a művészetnek, az életnek, a civilizációnak és a vallásnak ez az együttese 40 évvel ezelőtt nem létezett! Mindaz, ami ma a látogató szemében édes látomásként hat, a halál és a romlás sötét eszméi után mindössze 32 éves, azaz 1887 óta létezik.⁷

És most a látogató szeretné megtudni, hogyan valósult meg ez a gyors változás, mely a távoliak számára túlzásnak, a jelenlévők számára álomnak tűnik.

Égi segítségre van szükségem, hogy a látogató e kívánságának eleget tudjak tenni; de neki is, hogy fölfedezhesse e jelenség kezdeteit.

II. Fejezet

Az antik Valle di Pompeji

1. A feltáratlan Valle

Mielőtt elkezdeném a történetek elbeszélését, hasznos lesz előrebocsátanom a hely ismertetését, ahol elbeszélésemnek tárgyát képező események történtek.

Ha rendkívüli tény egy város kialakulása és nagyon rövid időn belül egy hatalmas, a világ minden részéből lelkeket vonzó templom fölépítése, elhagyatott, nyílt, sík terepen, akkor fontos tudni, hogy milyen volt régen és milyen most az a hely, amelyet a Gondviselés a mi századunkban csodatetteinek színhelyéül választott; az Angyalok Királynője pedig arra választott, hogy irgalmasságának trónusát itt állítsa föl.

Aki a pompeji amfiteátrumtól Scafati felé indulva körülhordozza tekintetét a tájon, a Vezúvtól délkelet felé húzódó nagyon kedves völgyet lát. Kétfelől a Sarno folyó és a Sarno-csatorna öntözi, és bőségesen adja a termést évről évre néhány mérföldnyire Pompeji elhagyatott romjai körül.

Kelet és Dél felől a vidéket az Appenninekből kiinduló hosszú hegylánc koszorúzza. E hegyek határolják a Sarno völgyét és elnyúlnak Amalfi felé, ott magasodnak Dél felől Castellamare di Stabia fölött és hegyfokként végződnek Sorrentónál.

⁷A 32 év 1919-ben érvényes, amikor a kegyhely történetének 8. kiadását készítette elő B. Longo.

Az olajfák és gesztenyefák dús növényzete, mint sűrű, barna haj borítja a környező hegyeket, a dombokon és lejtőkön zsibongó életű kis városkák élete pezseg, gyógyforrások sokasága fakad; a távolban a déli verőfényben hó vagy kőtörmelék fehérlik a csúcsokon. A völgy, Valle büszkén húzódik két közeli, történetileg nevezetes hegy között: Észak felől a Vezúv, mely a kráter körüli érdes lávakővel fenyegető úrként áll fölötté; Dél felől a Gauro-hegy három, olajfától és gyümölcsfa erdőtől barnálló csúcsával mintha őrséget állna vagy oltalmazni akarná.

Ma szétszórta kis gazdaságok épületei, tanyák, csinos házak állnak és épülnek napról napra a rózsafüzér nagy kegyhelye körül. A kicsi településen a 19. század elején néhány lélek élt, ma a templom és az általam alapított jótékony intézményeknek köszönhetően felvirágozott helynek több mint 4000 lakója van.

Valle ma híres, de nem az elpusztult pogány város régisége, nem is az ókori dolgokat kereső kíváncsi látogatók miatt, hanem a csodák miatt, melyeket a Szent Szűz a rózsafüzérnek szentelt templomában művel; és a megszámlálhatatlan előkelőség miatt, akik szerte a világon minden városból és népből jönnek, hogy tiszteltjék őt, aki a kegyelem és az irgalmasság Királynőjeként uralkodik itt.

De mi volt egykor ez a Valle, amely ma a Pompejitől oly távol lakó emberek millióinak szívét magához vonzza? Mi volt a neve az ókorban? Milyen jelentősége volt a hamis és hazug istenségek korában?

Sok évszázad telt el Kr. u. 79 óta, azóta, hogy Pompeji elpusztult, s a hely, amit ma Pompeji Völgyének – Valle di Pompejinek – nevezünk, a mai napig ismeretlen, mondhatnánk feltáratlan volt. A tudósok sem ismerték.

Ha egy mai olvasó megkérdezné:

– Mi történt az ókori Pompejitől Kelet-Délkeletre elnyúló völgygel 79 után? Hová menekültek a szétszóródó pompejiek szeretett városuk eltűnése után?

– Homályos történet ez – válaszolnánk.

Valóban nincs a földön ember, aki el tudná képzelni, hogy ennek az ismeretlen, feltáratlan, homályos történetű Vallenak az ókortól kezdve ez lett volna a neve, s a Valle di Pompeji név, ahogyan ma hívjuk, szigorú értelemben történelmi névnek volna tekinthető.

Ki hitte volna, hogy ez elhagyatott hely, melyet Mária a 19. század közepén csodái színhelyéül választott, olyan történelmi jelentőségre tesz szert, amilyenrel sem akkor nem rendelkezett, amikor Pompeji még teljes fényében állt, sem a közbeeső időszakban, a 11–17. században?

Mi tehát kétszeresen is szerencsések vagyunk: a Rózsafüzér Királynője tiszteletére épített szentély egy új város kibontakozását indította el Itáliában, mely kétségtelenül az Új Pompeji lesz, s ezzel kapcsolatban megtaláltuk a Mária által kiválasztott Valle történetének megismeréséhez is a kulcsot.

A mód, ahogyan eljutottunk erre a fontos felfedezésre, nagyon egyszerű volt.

1887-et írtunk. Május 8-ra, Valle áldott Királynője győzelmi ünnepére készülődtünk. Ezen a napon kellett első alkalommal bevonulnia templomunkba a csodatévő Rózsafüzér Királynője

képünknek, miután megkoronáztuk a főtéren. Ezen a napon foglalta el Pompejiben a trónját, melyet a kegytemplom főoltárán emeltünk.

E jeles eseményre nemcsak egy kis vasútállomást telepítettünk a tulajdonunkban lévő területen, hogy fogadja a kegyhelyre érkezőket, és Valle di Pompejinek neveztük el; hanem utat nyitottunk a De Fusco család földjein keresztül a vasútállomástól a templomig, és Via Sacra-nak, Szent Útnak neveztük. Emellett saját költségünkön egy területet elegyengettünk, hogy nyerjünk egy teret, melynek végében elkezdtek egy nagy mű alapjainak ásását.

Az alapok ásása közben falmaradványokra lertünk: óvatosan ástunk tovább és egy ókori épület alapfalai bontakoztak ki, majd egymásután Pompeji-korabeli leletek bukkantak elő. A híres archeológus, Ludovico Pepe megvizsgálta őket, s ezek indították őt Valle könyvtárak, levéltárak és a püspöki levéltár cáfolhatatlan dokumentációjával felszerelt történetének megírására időszámításunk első századától napjainkig. (Címe: *Memorie storiche dell'antica Valle di Pompeji*. 1887.)

2. Az ókori Valle az első században

Mi volt Valle di Pompeji azokban az időkben, amikor a pogány város, Pompeji még virágzott?

A helyet, amelyet ma Valle di Pompejinek hívunk, az ókori város idejében Campus Pompeianusnak nevezték. Pompejiből Stabiába, Nocerába és a Sarno völgyének többi, jelentős helységébe vezető utak szeltek át. A környékről Pompejibe vivő utak is futottak át rajta. A mezőgazdaság mellett a város szükségleteit fedező ipart is feltételezhetünk. Parasztházak, műhelyek, raktárak álltak a gazdag növényzetű területen.

De milyen lehetett a Vezúv kitörése után?

Amikor a várost és környékét eltemette a lapilli és a hamú, s halotti csend uralkodott mindenfelé, az élet első jele ezen a helyen jelent meg, az amfiteátrum közelében, ott, ahol mi kezdtünk ásni, az általunk kialakított nagy tér nyugati oldalán.

Az ókori emlékek mellett megtaláltuk azok sírját, akik a kitörés után itt élhettek: találtunk olyan sírokat, melyeket a 79-ben lehullott lapilliréteg fölötti hamuba ástak. Szegények sírjai voltak, olyan temetésre utalók, ami bárkit megilletett. Pogány sírok kenetes edényekkel, a halott lábához tett mécsesekkel, melyeket gondosan őrzünk. A korábbi építményekhez csatlakozó épületeket a túlélők, Valle új lakói emelték.

E jelentős fölfedezés legbeszédesebb darabja Diocletianus császár rézpénze, melyet a kitörés előtt jóval korábban épített falhoz csatlakozó szobában találtunk. Diocletianus a 3. század végén élt, e ház lakói tehát a 3–4. században laktak itt, mert 4. századi tárgyak is kerültek elő, melyek bizonyítják, hogy Valle lakott hely volt.

A 9. században is említi a helyet Campus Pompeianus néven a krónikás Márton szerzetes, aki *Szent Bertalan testének átvitele Lipariból Beneventóba* c. történetében elmondja, hogy Benevento fejedelme, Sicardus, attól félve, hogy a szaracének patraszállást kísérelnek meg, seregével 838-ban fölvonult *Campus Pompeiusra, qui a Pompeji, urbe Campaniae, nunc deserta, nomen accepit* ('Campus Pompeiusra, mely Campania most romokban lévő városáról, Pompejiről kapta a nevét').

Campus Pompejianust tehát a 9. században az akkor romokban heverő campaniai városról, Pompejiről nevezték. Tehát akár Valle, akár Campus egy jelzőt kapott: Pompeji.

Talán ennek köszönhető, hogy Valle öreg plébánosa, Don Giovanni Cirillo, aki 1887-ben halt meg, a plébániai pecsétnyomóra, amint később elbeszéljük, ezt vésette: *Parriocchia del Santissimo Salvatore dell'antica terra di Valle a Pompeja*, ‘Valle a Pompeja Ő si földjének Szentséges Üdvözítő Plébániája’.

3. A szent Valle. – Az első pompeji keresztények

Kiváncsian kérdezhetjük, hogy Valle di Pompeji első lakói között lehettek-e keresztények? Azt kell válaszolnunk, hogy az elpusztult Pompejiben a kereszténységnek semmi nyomát nem lehetett találni. Ezért Valle di Pompeji lakói is, akik túlélői voltak a pusztulásnak, még hosszú ideig a pogányság sötétjében maradtak.

Az új civilizáció fénye – mely a kereszténységgel először Nápolyba és a vértanúk, köztük az Apostolfejedeleme vére által is öntözött Rómába jutott el, majd elterjedt egész Itáliában – csak jóval később érte el annak a városnak leszármazottait, mely híres volt gazdagságáról és fényűzéséről, s még romjai is magukon viselik a féltelenség és a romlottság jegyeit.

Pompejiben csak a negyedik században találjuk a kereszténység első nyomait.⁸ Igaz, hogy a pompeji ásatások során találtak egy kereszttel díszített mécsest, azonban Garrucci atya a *Questioni Pompejane* c. művében megállapította, hogy az a 4. századból való: azoké volt, akik Fiorelli és más archeológusok véleménye szerint is a 3–4. században laktak itt. A méceses pedig úgy került a pompeji romok alá, hogy ezek az emberek kincseket keresve belefúrtak a hamu és lapillirétegbe, megfúrták az eltemetett házak tetejét, aláereszkedtek a helyiségekbe és felhozták az értékesebb holmikat. Odalenn azonban sötét volt, tehát mécsest vittek magukkal, de megtörtént, hogy a megfúrt épület rájuk omlott, s a lapilli- és hamuréteg alatt megfulladtak. Így találhattak 4. századi keresztény mécsest Pompejiben.

A feltárt nagy épületben, amely mosoda volt, mi sem találtuk a kereszténységnek semmi nyomát.

De azok a 4. századi keresztények, akik az általunk megtalált időszakban Valleban éltek, azoknak a pompejieknek az ősei, akik a Sarno partján fölépítették a Szentséges Üdvözítő templomát kb. 1 km-re a föltárt mosodától. Ezt a templomot először 1093-ban említik.

Tehát biztonsággal állítható, hogy Pompeji pusztulása után a közelében fekvő völgyben, az akkoriban hajózható Sarno mentén település keletkezett. A települést a helyről, azaz a folyópart legmélyebb részéről Vallénak mondták. És itt építették föl a Szentséges Üdvözítő templomát, mely körül lassan kiépült az új város.

A Vico által képviselt törtételemfilozófiára emlékeztetve az olvasót⁹ megjegyezzük, hogy miként egykor templomépítéssel kezdődött Valle városának a kialakulása, úgy a mi századunkban is a Rózsafüzér temploma köré települtek a modern Valleban szétszórta élők, hogy kialakítsák az új várost.

S ha ma polgári szempontból is nagyon jelentős a közöttünk emelkedő kegytemplom, az akkori pompeji keresztények számára sem kevésbé volt fontos a templom.

⁸B. Longo e megállapítása ma is érvényes. Voltak ugyan tudósok, akik azt állították, hogy 79-ben Pompejiben és környékén már jelentős őskeresztény közösség élt, de bizonyítékok nem igazolják e feltevést.

⁹Mely szerint nemzedékek és korszakok az emberi természet azonosságá miatt minden népnél ugyanazt a történelmi utat járják be.

A fentebb említett Pepe ugyanis elmondja, hogy 1093-ban Valle régi temploma apátsági templom lett, mert Sasso, nolai püspök az aversai bencéseknek és Hugó apátjuknak adományozta.¹⁰

1215-ben III. Ince pápa *In eminenti Apostolicae Sedis* bullájában említi. E bullából kiderül, hogy a *Vallei apátság* határai a tengertől a Vezúvig és Kelet felé a Sarnoig terjedtek.¹¹

Amikor 1337-ben ez az egykor nagyon gazdag, a Campus Pompeianuson fekvő vallei apátság elszegényedett, adományok nélkül maradt, maguk az aversai bencések cserébe odaadták a vallei templomot és települést a templom vagyonával együtt Bernardo Caracciolonak. Ettől fogva az apátság birtoka a nápolyi Caracciolo családé lett.

Caracciolo a birtokot megművelte, a templom azonban lassanként nyomorúságos helyzetbe került. Ezért a község népe – az *Universita di Valle* – a 16. században gondjaiba vette. Éppen akkor került vissza a templom a nolai püspök joghatósága alá. Mivel a község gondoskodott a templomról, 1511-ben megkapta a kegyúri jogot, azaz javasolhatta, hogy a püspök kit nevezzen ki plébánosnak.

Ezért ma is (1929-ben!) Valle di Pompeji Szentséges Üdvözítő plébániája egyike annak a tizenhét itáliai plébániának, amelyeknek joga van népszavazással megválasztania plébánosát. Milyen különös jogi helyzet!

Mindazonáltal Pepe joggal kételkedik II. Gyula 1517-ben kiadott bullájának hitelességében, amellyel jóváhagyja Valle népének plébánosválasztó jogát. Arra gyanakszik, hogy hamis az oklevél, mert római levéltárakban sehol nem találta meg és a nyomtatott bulláriumokból is hiányzik. Emellett teljesen azonos a bolognai polgároknak küldött bullával. Ennek a kérdésnek a tisztázását azonban rábízuk az egyházmegyei illetékesekre, az ő dolguk, hogy az egyházi jogi kérdéseket tisztázzák.

4. Valle di Pompeji középkori háborúk színhelye

Valle földjét a középkorban nem csak temploma, hanem erődítménye, birtoka, községe, eljárósága és népe, *Universitas*a miatt is emlegetik.

A nápolyi Nagy Levéltárban, a Nemzeti Könyvtárban, a nolai püspöki levéltárban (ahol a korabeli vizitációs jegyzőkönyveket őrzik) található dokumentumokból világosan látható, hogy Castello di Valle elég népes hely volt, vára Scafati vára közelében állt. És a *bárók összeesküvése*kor, melyet Taranto hercege támogatott I. Aragóniai Ferdináddal szemben, Vallenak fontos szerep jutott.

A közelben, Sarno városa mellett I. Ferdinánd megütközött az összeesküvő bárók csapataival megerősített Anjou sereggel. Ferdinánd itt szenvedte el a híres sarnói vereséget.

A következő napon az anjou sereg Valle földjén vonult át Castellamare di Stabia felé.

Közben történt, hogy 1459-ben Luigi Caracciolo, Valle földesura társult a bárók híres összeesküvéséhez. Ferdinánd azonban, akit II. Pius, a Piccolomini pápa támogatott, a pápa unokaöccse, az ügyes hadvezér, Antonio Piccolomini segítségével szétszórta a bárók seregét.

¹⁰Pepe a nápolyi levéltárban találta meg a 14. sz. közepén kelt oklevelet.

¹¹A Lateránban 1215. március 18-án kelt bulla a nolai egyházmegye határait írja le, figyelembe véve a III. Sándor (ur. 1159–81) és III. Celesztin (ur. 1191–98) által megszabott határokat.

A lázadó Luigi Caracciolót elfogta, életét megkímélte, de vallei birtokát elvette és hűséges emberének, Nicola Toraldónak adományozta.

Toraldo 1515-ben a vallei birtokot eladta Giacomo de'Bucchisnak, akitől Alfonso Piccolomini kezére került, aki a hadvezér Antonio leszármazottja volt. Alfonso ugyanis 1593-ban az egész vallei birtokot, azaz a várat, a házakat, a községházát, az embereket és a földesúri jogokat megvásárolta; emiatt később Valle hercegének nevezték.

Nemesi birtokosaira való tekintettel 1647-ben az egész vallei birtok hercegség lett.¹²

5. A régi Valle község pusztulása a 18. században

De mikor és hogyan pusztult el Valle földje?

Valle hercege, Alfonso Piccolomini, hogy a Sarno folyóból vizet nyerjen Scafaticban és Torrénban lévő malmai számára, hatalmas cölöpgátakat és hosszú töltéseket emelt, minek következtében a folyó hamarosan kilépett medréből. Nemcsak hajózhatatlanná vált, hanem kiöntései elmocsarasodtak, és megváltozott a klíma: a kigőzölgés betegségek forrása lett Sarno, Scafati, Striano, S. Pietro, S. Valentino, Angri és a többi környékbeli település lakói számára. A legveszedelmesebb töltés, mely 950 tenyérnyi volt, épp a Szentséges Üdvözítő templom közelében állt, ezért a Szentséges Üdvözítő gátjának nevezték.

Ettől kezdve a lakosság egyre fogyott, részben az elhalálozás, részben elvándorlás miatt. Hiába nyertek pereket a környék szegény károsult települései, Valle hercegei szokásos erőszakosságukkal a törvény fölé kerekedtek.

Valléban a lakosság száma egyre fogyott, míg az 1656-i szörnyű pestis 3 család kivételével mindenkit elpusztított.

Valle 1659-ben néptelenedett el teljesen. 3 év múlva az esedékes vizitáció alkalmával a nolai püspök 1662-ben megszüntette a plébániát, de Conzaga püspök, talán égi sugallatra a megszüntető határozathoz hozzáfűzte a következő mondatot:

„Ha pedig a jövőben Valle lakóink száma eléri a 15-öt, a plébániát helyre kell állítani.”

Ez a jelentéktelennek tűnő záradék rejtette magában a csírat, amelyből egy kihalt város újjáéledhetett: a modern Valle di Pompeji.

¹²A Piccolominik egész a 19. sz. elejéig birtokolták. 1813-ban a család kihalt, ekkor került Valle a De Fusco család birtokába.

III. Fejezet

Valle a 19. században

1. A szétdarabolt Valle

Azok a lakosok, akik nem pusztultak el a mocsár gázaitól vagy a pestistől, messzire elköltöztek. Sok család szétszóródott a síkságon, házat építettek távol a folyótól az Ottanaióba és Nápolyba vezető utak mentén, építőanyagként használva a régi település romjait.

Más családok a szomszédos helységekre költöztek, azaz Torre Annunziatába és Boscorealéba (ez a nápolyi tartomány városa) és Scafati, mely a salernói tartományban van. Ez a magyarázat annak, hogy Valle területe miért tartozik részben Scafatihoz, részben Torre Annunziatához és részben Boscorealéhoz; egyházkormányzatilag pedig egy harmadik tartományhoz, Terra di Lavoróhoz, melynek területén a nolai püspökség van. De mindez csak Valle községének és plébániájának pusztulása után alakult így. Ugyanis a 11. századtól a 16. századig sokszor emlegetik okmányokban Terra di Vallét, de soha nem fordul elő a község, esetleg csak minden jelző nélkül a Valle név.

A történeti magyarázat nyilvánvaló: Torre Annunziata és Boscoreale előtt, s még mielőtt Scafati kialakult volna, Valle önálló község volt, saját földesúrral, erőddel, önkormányzattal – vagy ahogy akkor mondták, *Universitassal* –, képviselővel, plébánossal.

A történész Giustiniani állítja, hogy Valle teljesen önálló, népes település volt, egyházjogilag olyan nagy kiterjedésű, mint nem régóta Torre Annunziata és Boscoreale plébániái.

Világos tehát, hogy a 17. század második felében, amikor a gyilkos klíma elpusztította a települést, területének egy része a salernói tartomány része lett, másik része a nápolyi tartományé maradt.

De 1740-ben, amikor lebontották a vallei Szentséges Üdvözítő plébánia folyó partján lévő régi épületét, az új Valle néhány lakója a plébánossal és a nolai püspökkel – aki jónak tartotta a Szerzetesek és Püspökök Szent Kongregációjának határozatát – helyreállították Terra di Valle Szentséges Üdvözítő plébániáját a nápolyi tartományhoz tartozó Boscoreale birtokán, a Fossa di Valle nevű helyen, amely ma Torre Annunziatahoz tartozik. Ettől az évtől új korszak kezdődött, a modern Valle di Pompeji korszaka.

2. A modern Valle neve

Miután tisztáztuk Valle birtokának elhatárolását és függetlenségét a szomszédos helységektől és a vallei plébánia önállóságát, melyet a nápolyi tartomány területén élesztettek újjá, térjünk át annak bizonyítására, milyen természetesen és megfelelően adtuk hozzá Pompeji nevét az antik romok közelében fekvő Valle nevéhez.

Tanúnk a már idézett krónikás, Márton szerzetes a 9. században – a Pompeji pusztulásához közelebbi időben, amikor az emberek még emlékeztek az antik város nevére és helyére –, hogy a romváros közelében fekvő Vallét *Campus Pompejanus*nak hívták. Nem is történhetett másként. A híres Pompeji jelzője lett a közelében fekvő helységnek, s ez volt az egyetlen lakott hely, amelyet így nevezhettek.

Később, a 9–11. században feledésbe merült Pompeji városának emlékezete. És amikor a 11. században fölépítették az Üdvözítő templomát, s körülötte település támadt, *Vallénak*, 'Völgynek' nevezték a völgyről, amelyben a Sarno folyó mentén épült, s ez a név felváltotta Pompeji és Campus Pompejanus nevét.

Kellett-e valamilyen jelző a Valle névhez? Akkoriban nem, mert Valle önálló és jelentékeny község volt. Akkor még nem létezett se Scafati, sem Torre Annunziata, sem Boscoreale, de ha megkülönböztető jelzőt akartak illeszteni Valléhoz, kétségtelenül Valle di Pompejinek mondták, hiszen akkor még tudták, hogy a község Pompeji romjai közelében van.

A fentebb idézett Pepe így következtet: „Nyilvánvaló, hogy ahol a híres, antik város helyét tudták, a vele határos helységet Valle di Pompejinek nevezték, mint ahogy ugyanezt a Vallét 833-ban Campus Pompejanusnak hívták.”

De Valle igazán megkülönböztető jelzőjét a történelemből, az itt épült plébániatemplomból és közokiratokból ismerjük.

Való igaz: miután híveit elveszítette, a régi vallei plébániatemplom, mely a modern Királyi Lőporgyár mellett épült¹³, 1740-ig fennállt. Akkor lebontották és 1 km-re odébb építették föl, átellenben Valle hercegének régi fogadójával, amely ma De Fusco gróf tulajdona a Fossa di Valle nevű helyen, a nápolyi tartományban. Ez a hely két tartomány határa, mert De Fusco gróf vallei fogadója Scafati területéhez tartozik a salernói tartományban, a vele szemben álló vallei Szentséges Üdvözítő plébánia pedig Torre Annunziata területén áll a nápolyi tartományban.

Ilyen értelmes indokok alapján a modern Valle első plébánosa, Don Giovanni Cirillo – aki tájékozott volt plébániájának ősi eredete felől, fontos régi dokumentumokat és antik feliratokat olvasott – minden aktán és levélen és a plébánia nyilvántartásának minden okmányán olyan pecsétet használt, melyre ezt vésette: *Valle di Pompeji ősi földjének Szentséges Üdvözítő Plébániája*. Ilyen pecsétes iratokkal tele van Valle, minden polgára őriz születési bizonyítványt, keresztlevelet, házasságlevelet, halotti bizonyítványt és hasonlókat.

Napjainkban, 200 évvel Valle községének és plébániájának pusztulása után újjászületik a község is, a plébánia is. Az 1840-ben újjáélesztett plébánia a régi *Valle Szentséges Üdvözítő Plébániája* névvel együtt visszavette területének egy részét, mely megoszlott három városi közigazgatás és két tartomány között. Így tehát nem kellett-e újra felvennie történelmi nevét Valle községének, mely 1887. május 8-án, Rózsafüzér Királynőjének megkoronázása napján kezdett újjáéledni világraszóló kegyhelyével, műhelyeivel, jótékonyági intézményeivel, gyermekmenhelyeivel, leányárvaházával, a Börtönben Lévoók Fiainak Nevelőintézetével, postájával, táviróállomásával, a királyi csendőrség állomáshelyével, iskoláival, munkásházaival, saját Valle di Pompejinek nevezett vasútállomásával, polgári közigazgatásával?

Hogyan kellett neveznünk ezt az újjászülető plébániát és községet, amikor írni kezdtük ezt a kegyhelytörténetet? Milyen nevet adott volna neki az olvasó?

Hogy megkülönböztessük Itália több, Valle nevű helységeitől, teljesen történelmi jelzőt adtunk neki. Féluton fekszik Scafati és Torre Annunziata között a híres Pompeji romjai mellett, amely nem volt ugyan ismeretlen, de csak egy évszázada fedezték föl. Ki volna az a polgár, világi vagy egyházi hatóság, mely nem tartaná teljesen természetesnek a Valle név

¹³1919-ben a dohánytermesztés kísérleti állomása

mellett a Pompeji jelzőt? Ez a hely volt az ókori Campus Pompeianus; most tehát Valle di Pompejinek kell lennie. És ha Pompeji itt van a szomszédban, s ha mi felfedeztünk Pompeji korabeli maradványait, antik sírokat, utakat, műhelyeket a kegytemplom mellett, ki nevezné másként Valle községét, mint *Valle di Pompejinek*?

És így neveztük az első naptól fogva, amikor betettük lábunkat e területre.

A Valle di Pompeji elnevezés ma már megszilárdult. Az 1887-ben meghalt Giovanni Cirillo plébános volt az első, aki plébániáját Valle di Pompejinek nevezte. Őutána így neveztük mi, amikor megalapítottuk a Rózsafüzér híres kegyhelyét, mely köré az új város települ. Azóta így nevezi a Királyi Kormány, a Posta és a Távíró igazgatósága, a Vasúttársaság, az Ásatások Általános Igazgatósága, a Tudósok Akadémiája, Scafati telekkönyve, a nápolyi, castellamarei, boscoreali és scafati jegyzők hivatalos irataikban; továbbá a nolai püspök feiratában, mellyel kiváltságokat kért a Szentszéktől az új kegyhely számára; XIII. Leó pápa a Rózsafüzér kegyhelye javára kiadott brevében és leirataiban; nemkülönben az Itáliai Meteorológiai Társaság tudósai, hogy megkülönböztessék obszervatóriumukat a többi meteorológiai-földrengéstani és vulkanológiai intézettől. Végezetül az egész világ, mely csodálattal és hittel tekint erre a helyre, csak ezen a néven ismeri: Valle di Pompeji.

3. A plébánia és a vallei fogadó

Elérkezve történetünk e pontjáig, egy kissé meg kell állnunk a vallei plébániánál és a vallei fogadónál, mert ebben a kicsi körzetben történik mindaz a rendkívüli esemény, amelyet el fogunk mondani.

Miután elpusztult a régi község, és 1740-ben lebontották az Üdvözítő-templomot a folyó partján, a templom építőanyagából és egy régi harang árából, amelyet 150 dukátért adtak el Boscorealéban, 1 km távolságban fölépítettek egy új plébániatemplomot a Fossa di Valle nevű helyen, átellenben a közismert vallei fogadóval, mely ma De Fusco gróf tulajdona.

A 19. század elején, azaz 1840-ben, amikor Valle lakóinak száma meghaladta a 300-at, a nolai püspök, Msgr. Pasca jónak látta hatályba léptetni Msgr. Gonzaga püspök 1662-i záradékát, mely – hogy az olvasót emlékeztessük – így szólt: „Ha pedig a jövőben Valle lakóink száma eléri a 15-öt, a plébániát helyre kell állítani.” Amikor Pasca püspök meghallotta, hogy Valléban valaki szentségek nélkül halt meg, elérte, hogy II. Ferdinánd király határozatával a plébániatemplomot és a plébániát helyreállították.

Két évvel később, 1842-ben, ősi szokásjog szerint népszavazás alapján, kinevezték plébánossá a boscoreali Giovanni Cirillo papot, aki 161 szavazatot kapott.

Ez az ember, aki a modern Valle első plébánosa lett, elbeszélésünk egyik főszereplője.

De vessünk most egy gyors pillantást a vallei fogadóra, amely véletlenül oka lett az eseményeknek, amelyek ezen a kegyhelyen történtek.

A vallei fogadó nagyon szegényes szálláshely volt az utazóknak a Nápolyból Salernóba vivő út mentén, annál az útkereszteződésnél, amelyben a Nápoly-Salernó-i és Valle-Ottaiano-i utak találkoznak Valle területén, Valle hercegének birtokán, a salernói tartomány határán, szemben a vallei Szentséges Üdvözítő plébániával.

Ezt a fogadót 1695-ben említik először.

Tommaso Marra nápolyi ügyvéd 1815. február 19-én kelt szerződésével a valleinek mondott fogadó a vallei herceg, Franceso Pignatelli tulajdona lett.

1815. november 23-án Pignatelli herceg eladta egy Gabriele Prete nevű nápolyi úrnak.

Gabriele Prete 1827. február 19-én ismét eladta Francesco De Fusco grófnak. A szerződést a nápolyi jegyző, Muigi Mazzola írta meg.

De Fusco gróf 1844-ben a már meglévő 5 szoba fölé lakást épített, s a telekhez hozzákapcsolta a szomszédos 54 köböl földet, megvásárolván azt a nápolyi Don Diego Genoino palotagróftól.

Francesco De Fusco gróf Albezio nevű fia, az örökös, megszerzett más szomszédos földeket, majd amikor 1864-ben meghalt, örökségül a feleségére, Marianna Farnarano di Monopolira hagyta. Ő ma a feleségem, s jó ideje munkatársunk a Gondviseléstől ránk bízott műben.

Előre bocsátva e rövid megjegyzéseket, melyek Valle 1800 éves történelmét vázolják, mely kevéssel ezelőtt még ismeretlen és feltáratlan volt, ma pedig a Győzelmes Királynő csodáiról híres, most hozzáfogunk elbeszélni e felséges kegyhely eredetét, mely nagyon rövid idő alatt a Világrózsafüzér anyavárosává vált.

4. Valle, amelyet a Szűzanya kegyelmei kiárasztásának helyéül választott

A modern Valle központja tehát a vallei Szentséges Üdvözítő plébánia és a vallei fogadó. Ismételten hangsúlyozom az olvasónak: ezen a parányi területen történtek a rendkívüli események.

Nem könnyű leírni az elhagyatottságot, amelyben Valle lakói éltek a korábbi években, de megpróbáljuk.

Engedtessek meg, hogy néhány konkrét esetet ismertessünk, melyek az életből bizonyítják, milyen állapotban voltak ezek a szegény parasztok.

1874-ben ismertünk egy szegény öreget, aki életkora miatt már képtelen volt dolgozni, ezért valami kemencefélében húzta meg magát éjszakára, vagy összekuporodva egy jászolban aludt. Hogy a hideg éjszakában melengesse meggémberedett tagjait, az istállóban tárolt trágyarakásra feküdt. Végül az egyik éjszaka talált egy szénaboglyát, ami ki tudja hogyan, meggyulladt, s szegény öreget másnap reggel ott találták elégve a füstölgő boglya hamujában. De senki nem kezdett vizsgálatot a szerencsétlenség miatt, mert akkoriban még csendőrök sem voltak Pompejiben.

Máskor meglátogattunk Pompejiben egy szegény öregasszonyt, aki 80 éves volt, s ott feküdt teljesen elhagyatottan az ágyban, mert rokonainak állandóan úton kellett lenniük, hogy élelmet szerezzenek maguknak és jószágaiknak. A falon, ágya fejénél egy árva kép sem volt, még csak a szegények és szorongatottak barátjának, a Megfeszítettnek a képe sem. Néha vittünk neki ennivalót és próbáltuk vigasztalni, de legtöbbször nem értettük mormoló beszédét, ő pedig nem értette a mi szavunkat, mert a kiejtésünk számára teljesen idegen volt. Szegény így közeledett a sírja felé, míg egy napon holtan találtuk. Ennek a szegény asszonnak senki nem őrzi emlékét.

Máshol családok laktak kunyhóban egy fedél alatt a tehénnel, számmal és disznóval. Ugyanazon a piszkos ágyon aludt az apa, az anya, a gyermekek, fiuk és lányok egymás hegyén hátán. De ebben a nagy nyomorúságban senkinek sem jutott eszébe, hogy valami hatósághoz vagy karitatív szervezethez forduljon, hiszen fogalmuk sem volt semmiféle hatóságról, még kevésbé a közjótékonyyságról.

De miféle községhez vagy jótékony szervezethez fordulhattak volna? Hiszen Valle akkoriban – s még most is, annyi csodálatos és nagy változás után is – több városhoz és több tartományhoz tartozott, és ezek a parasztok évenként a lakóhelyük és bérletük változtatásával változtatták a hazájukat, az eget, a községet, a tartományt, a polgármestert, a jegyzőt és a bíróságot is.

De miért éltek ezek a szerencsétlenek ilyen elhagyatottan?

Hosszú ideig kerestük, és úgy véljük megtaláltuk a magyarázatát.

A magyarázat a szabálytalan határokból rejlik. Ugyanis ez a kicsi vallei terület három városhoz tartozik: Scafatihoz, Torre Annunziatához és Boscorealéhoz. És három tartományhoz tartozik: polgárilag Nápoly és Salerno tartományához, egyházilag pedig Casertához. Mivel tehát három város és három tartomány határán feküdt, természetesen megfélelkeztek róla mind a városok, mind a tartományok.¹⁴

Ma is, 1919 végén, amikor ezeket írjuk, ugyanezek az áldatlan állapotok vannak, és nagy bajokat okoznak a lakosságnak. Hogy csak néhányat említsek, nem csak az olykor megáradó Sarno folyó vize, mellyel egyébként öntözik a földjeiket, hanem a Vezúvról és Boscoreale felől a vallei úton lezúduló esővíz és iszap megfékezése is sok küzdelemmel jár; és senki nem gondol az út megjavítására, s ami még kellemetlenebb, mindez a plébánia előtt. És ez az egyetlen út, amelyen a vallei termékeket a castellamarei piacra vihetik, három városhoz tartozik: Boscorealéhoz, Scafatihoz és Torre Annunziatához.

Ebből következően az út járhatatlan a víz miatt, mely gödröket és buckákat mos ki, a szekerek rakományostól billegnek s nem egyszer a kocsisok életét is veszélyeztetik. Gyakran a Viaticumot sem lehet elvinni a haldoklókhöz, mert az utat elárasztó patak akadályozza az átjárást.

Mindezen túl a polgári jog és igazságosság és a közbiztonság bizony nagy hiányosságokat szendved.

Ha ezek a szegény parasztok néhány méterrel megváltoztatják birtokuk határát, nem tudják, milyen hatósághoz, jegyzőhöz, közhivatalhoz forduljanak szerződéskötéssel, idézésért, engedélyért, mert 2–3 méterenként változik az illetékes város és tartomány. Ha tegnap egy engedélyért vagy haszonbérletért a Torre Annunziata-i jegyzőhöz, a nápolyi bírósághoz és a Torre Annunziata-i adóhatósághoz kellett fordulni, s ma bérbe akarnak venni egy szemközti házat vagy szomszédos földet, a salernói bírósághoz, az angri járásbírósághoz és a scafati városházához kell fordulniuk.

Hasonlóképpen a pompeji csendőrök, akik tegnapig itt voltak a vallei vasútállomás, a munkások házai, a Via Sacra és a Sole szálloda közvetlen közelében, a korzón, a vasútállomáson és a kegytemplom terén történt erőszakosságok, támadások és lopások

¹⁴Amikor 1928-ban Valle di Pompeji önálló közigazgatást kapott, egész területe 12 km² volt és a nápolyi tartományba sorolták; 1935-ben Msgr. Rossi püspök fáradozására szinte az egész város Pompeji nullius prelaturája alá került.

alkalmával nem avatkozhattak közbe. Bizonyos esetekben a salernói királyi helytartóhoz, az angri járásbíróhoz és a scafati csendőrséghez kellett fordulnunk. Ők azonban annyira távol vannak Valle központjától, hogy szinte soha nem értek ide idejében. De még ha itt lettek volna is, nem intézkedhettek volna sem a kegytemplomnál, sem a menhelyeknél, sem az árvaháznál, sem a könyvkötőműhely a nyomda munkásai vagy az itt lakó háztulajdonosok dolgában, mert ezek az épületek a tartományi út jobb oldalán vannak, amely terület a nápolyi tartományhoz tartozik.

Ha tehát egy idegen valami méltánytalanságot szenvedett egy kocsis vagy egy tolvaj részéről a tartományi út közepén, a templom mellett, a vasútállomáson, vagy Új Pompeji főterén, vagy a plébánia közelében, nem tudhatja, kihez fordulhat segítségért és igazságszolgáltatásért. Ezért hozzánk fordulnak. Szerencsére megkaptuk az engedélyt mind a nápolyi, mind a salernói rendőrpáncsnoktól, s még ma is birtokában vagyunk, hogy legyen két rendőrőrsünk, melyeknek az a feladata, hogy a kegytemplom és a vasútállomás közbiztonságára felügyeljenek.

Most, sietünk megjegyezni, hasonló kellemetlenségektől nem kell tartani, mert 1895. március 19-én fölavatták a királyi csendőrség laktanyáját, majd a városi őrség laktanyáját, melyet 1900-ban a nápolyi rendőrfőnöktől, Cavasola parancsnoktól kaptunk.

És ez még nem minden. Ha Valle lakói házasságot akarnak kötni, vagy szegénységi bizonyítványra, illetve valamilyen egyházi iratra van szükségük, egy harmadik tartományhoz, a nolaihoz kell fordulniuk Terra di Lavoróban. És hányszor nem tudták ezt megtenni! Az első években néhányan azért, hogy a fáradságos úttól vagy az illetékfizetés költségeitől megkíméljék magukat, csak a plébániára mentek megkötni házasságukat, s nem gondoltak a későbbi polgári jogi következményekre.

Mi több: mi magunk voltunk a tanúi annak, hogy a csendőrök Boscorealében letartóztattak egy 20 év körüli férfit mint „katonaszökevényt”, aki kitért a sorozás elől, pedig nem követte el azt, amivel vádolták: őt ugyanis soha nem jegyezték be a polgári anyakönyvbe, mert a szülei, akik régi vallei lakosok voltak, soha nem kötötték meg a polgári házasságukat.

Ezért az angri járásbíró szükségesnek látta egy bizottság kinevezését azzal a feladattal, hogy polgárilag adja össze a vallei lakosokat, akik korábban csak a plébánián kötöttek házasságot. És hogy ezt megkönnyítse, eltekintett az illetékektől.

Az eddig elmondottak elegendők annak érzékeltetésére, miért élt ez a szegény nép eddig teljes elhagyatottságban. Ma már egészen más körülmények között élnek, mert 1897-ben megalakították Valle számára a helyi közigazgatást mint Scafati részét, s ülnökként megbízták Francesco de Fusco grófot; ugyanígy 1900-ban a Torre Annunziatahoz tartozó rész közigazgatását, s polgármesteri teendőket a gróf testvérére, Vincenzo De Fusco lovagra bízták.

5. A vallei boszorkányok

És milyen volt a modern Valle nomádnak mondható lakóinak a vallásossága?

Összefoglalóan vallásosságuk tele volt durva babonasággal; az evangéliumi erkölcs helyét tévhit és előítéletek foglalták el. Fenntartások nélkül fordultak a boszorkánysághoz, amit ők *fatturának* neveztek, és boszorkányokhoz jártak, akik ezt a mesterséget űzték.

Egy napon (1878-ban) én magam szerettem volna megnézni egy borjút, amit az egyik emberünk nevelt.

– Szeretném látni a növendékedet – mondtam neki.

Ő körülnézett, azután inkább csak mormogta mint mondta:

– Uram, nem vezethetem ki az istállóból.

– És miért?

– Gonosz szemek miatt! ... Ha kivezetem és mások meglátják, azt mondják: – Milyen szép tinó! ... és én elvesztem!

– Menj már, látni akarom! – mondtam nevetve.

– Akkor nekem szemmelverés-elhárítást kell csinálnom!

És e szavak után fölvetett egy marék port a földről, s előbb az állat farára majd a nyakára szórta, majd fogta öreg anyjának orsógyűrűjét és a szopós gyermekek csontkarikáját és az állat szarvára húzta őket. E babonás védelemmel megtekinthettem a borjút.

Minden erőfeszitésem eredménytelennek bizonyult, amit arra fordítottam, hogy a fejből kiverjem e babonás előítéleteket.

Ha valakinek fájt valami vagy eltörte a karját, hívta a jósnőt, aki néhány keresztet rajzol a törött kezére vagy a hasára és elmormolt néhány titokzatos szót. A jósnő igéi nélkül fájdalmak nem múltak el, sem betegségek nem gyógyultak meg.

Orvosra és orvosságokra nem volt szükségük. Minden súlyos beteghez a plébánost hívták, azt az öreg embert, aki első plébánosuk volt, akinek mindenre ugyanaz a mindenható orvossága volt: 4, 8, 12 pióca, és a betegségnek – vagy a betegnek – vége lett.

A könnyebb betegek elgyalogoltak Torre Annunziataig, hogy ott a tengerparton ünnepélyesen igyanak a tenger vizéből.

Valaki meg akarta torolni a kapott sérelmet, vagy elszenvedett kárt? – Elment Cava di Tirrenibe, hogy találjon egy hivatalos boszorkányt: 5 Lira a kezébe és az megátkozta az ellenfelet.

– Uram – mondta egy napon az egyik fő bérlőnk, aki ma is él – a halálomon voltam valami titokzatos fejfájás miatt. Egy másik lakos rontása volt rajtam, aki meg akarta szerezni az általam bérelt földet. És majdnem sikerült neki, mert lassanként elfogyott az életem. De elmentem Cava di Tirrenibe, adtam 5 Lírát a boszorkánynak, s ő biztosított róla, hogy a levegőben röpülve megtalálta a rontás tárgyát, és meg is mutatta nekem. Egy gombolyag volt teletüzdelve tűkkel. A gombolyag volt a fejem, a tűk a fájdalom, ami miatt majdnem meghaltam!

Azt hitték, hogy az angolkóros gyermekek a boszorkányok rontása miatt ilyenek. Akkor is hozzájuk folyamodtak, ha lopás történt, hogy megtudják, ki a tolvaj.

Mind a mai napig úgy tartják, hogy aki Karácsony éjszakáján születik, az vagy boszorkány, vagy nyavalyatörős lesz.

Nem mondok több esetet, pedig tudnék.

Mindezen nyomorúság betetőzéséül eljött az útonállók kora.

Még elevenen él egy betyárbanda emlékezete, melynek vezére a hírhedt Pilone volt, a félelmetes útonálló, aki 1862 óta garázdálkodott Pompeji környékén, s nem csak a birtokosokat tartotta rémületben, hanem az utazókat is, akiknek erre vitt az útjuk. Akiknek mindenképp erre kellett utazniuk, nagy félelmek közepette tették. Az *Il Rosario e la Nuova Pompeji* folyóirat 1888. februári számában tettük közzé a 64. gyalogos ezred parancsnokának, Ghirelli grófnak a beszámolóját, aki Pompejibe vezényelte embereit, hogy főszerűsége a Pilone vezette rablókat.

Pilone oly erőszakos és vakmerő volt, hogy megkockáztatta: fényes nappal mutatkozott a Nápolyba vivő úton. Egy alkalommal, miközben a Via Forián, a botanikus kert közelében járt, a közbiztonság őrsége fölismerte, és vad dulakodás közben megölték.

Ehhez kapcsolódtak a betyároknál is veszedelmesebb útonállók és rablók, akik az amfiteátrum zugaiban és a Lapillónak nevezett gödröknél álltak lesben a tartományi út mentén, nem messze a vallei plébániától.

Az itteniek még emlékeznek Avitabile márki kiváltására, aki a nápolyi Banco Generale igazgatója volt; a kormányzati küldött fényes nappal történt kirablására, s a szerencsétlen ifjú, Torrona fuvaros meggyilkolására, akiről a későbbiekben még meg fogok emlékezni.

A betyárookra való vadászat és a gyanús személyek lelövésének ideje következett, ami a legnagyobb félelemben tartotta ezt a vidéket. Senki nem utazhatott át Vallén félelem nélkül, s még a távolból is remegve tekintettek erre az utazók.

A nápolyi királyság évkönyveiben a Valle di Pompeji címszónál ez olvasható: a legveszélyesebb hely hírhedt rablók miatt.

A modern Valle di Pompeji tehát magányos, szomorú, a népe elhagyatott volt; joggal nevezhetjük úgy, ahogy az imént mondtuk: *a vigasztalan Valle*.

MÁSODIK KÖNYV

AZ ÚJ VALLE DI POMPEI

I. Fejezet

Az első nap

Ilyen volt Valle di Pompeji abban az időben, amikor elkezdődött a mi történetünk.

Akkoriban arra gondolni, hogy a vasút eljön egészen eddig a vigasztalan Valléig; postahivatalról, táviróállomásról, nagyforgalmú vasútállomásról álmodni, örütségnek hatott volna!

Ki mondta volna, egyáltalán ki mert volna arra gondolni, hogy néhány évtized múlva Valle korunk nagy csodáinak a színhelye lesz! Hogy ezt a Vallét az Ég Királynője arra választotta, hogy itt mutassa meg csodáit a 19. században! Hogy ide, Valléba hamarosan az egész földkerekségről özönljenek majd az emberek, hogy térden álljanak a Valle közepén emelt oltár előtt! – Ha valaki ezt jövendőlni merészelte volna, minden bizonnyal örütnék nyilvánítják. És mégis mindez megtörtént.

Pontosan emlékszem a napra, amikor betettem lábamat erre a gyászos helyre. 1872. október elseje volt.

Az volt a feladatom, hogy újítsam meg a híres vallei fogadó nagy gazdaságának bérleti szerződését, mivel a feleségem, De Fusco grófnő szinte soha nem jött megnézni a birtokát. Akkoriban a királyi csendőrségnek sem volt még őrse Valléban. Tehát mindig ki voltunk téve a rablás veszélyének.

Amikor megérkeztem a pompeji vasútállomásra, jelentkezett nálam a két tekintélyes vallei férfi, puskával a vállán, kíséretemre.

Ma már, annyi rendkívüli esemény után, édes emlékezmem azokra a szerény kezdetekre, melyekből nagy dolgok sarjadtak. Hát nem édes emlékezés visszatérni Isten műveinek kezdetéhez? Olvasni az emlékezést, s benne olyan tényeket, melyekre jó emlékezni, s ugyanakkor hasznosak a lelkünknek?

Emlékszem tehát az első párbeszédre, amit ezekkel a jó bérlőkkel folytattam, amikor az első napon örnek szegődtek mellém.

Elindultunk tehát az országúton a fogadó felé, s egy helyen közömbös arccal hozzájuk fordultam. Az itt közölt beszélgetés nagy megszakításokkal folyt, mert kevésbé értettük egymást, de az első pillanatban világossá tette számomra e föld és lakói siralmas helyzetét.

- Mi ez? Még az országúton sem vagyunk biztonságban?
- Ó, ha velünk jön – felelte egyikük nagy bátran – nem kell félnie semmitől.
- De miért? Rablók járnak erre?
- Rablók? – Nem, dehogy, a csapat feloszlott, mióta Pilone nincs itt...
- Nincs itt? Hiszen meghalt! – válaszoltam.
- Hogy Pilone meghalt? – mondta ő, s fintort vágott hozzá. – Pilone nincs errefelé.... mondják, hogy meghalt, de igazában elbujdosott Amalfi és Agerola hegyei közé.

Csodálkozva és részvétellel néztem rá a hiszékenyséjük miatt.

- De ha Pilone elbujdosott, s nincs itt, akkor miért kell fegyvert viselni?
- Eh – válaszolta gúnyos mosollyal – az útonállók miatt!
- Útonállók?! – vontam össze a szemöldökömet – Útonállók az országúton? És a csendőrök?

– Itt nincs csendőrkaszárnya – és jobbkezét a puskájára téve folytatta – nekünk magunknak kell vigyáznunk magunkra.

Ezzel kis csapatunk odaért az amfiteátrum mellé, ahol az út nagy kő- és törmelékrakások között haladt át.

– Íme, a Vallei hágó – mondta a másik –, itt mindig óvatosnak kell lenni, mert ezen a helyen gyakran történnek támadások és rablások.

És kezdte sorolni, hány embert ismert, akiket itt fosztottak ki és öltek meg fényes nappal. Amikor pedig a fogadó, azaz a régi Szentséges Üdvözítő plébánia közelébe értünk, így szólt:

– Nézze csak – és kevéssel a kicsi templom háta mögött álló házra mutatott –, az egyik éjszaka a csapatunk nagy tüzet rakott az oda behúzódott rablók ellen. Pokoli éjszaka volt, szakadt az eső, iszonyatos erejű szél fúj. Mennyi vér folyt akkor!

E rövid elbeszélés olyan tragédiáról szólt, mely napjainkban történt a pompeji amfiteátrum közelében; ellentétben azzal a másik amfiteátrummal, amely engem azok véreire emlékeztetett, akiket egy másik korban kegyetlen szívek szórakoztatásául öltek meg, és elszomorodtam. Elszállt szívemből a derű, ami akkor töltött el, amikor leszálltam a pompeji vasútállomáson.

II. Fejezet

Az egyetlen templom

Megérkeztünk. Először üdvözölt ezeknek az embereknek atyja, a plébános, egy szikár, mozgékony, jó erőben lévő öregember, rövid, sok évet megért reverendában.

A plébános volt az első vallei, akivel érthető nyelven tudtam szót váltani, mert a többiek egy nyílt nápolyi dialektusban beszélnek, én meg a zárt leccei dialektusban, ezért kölcsönösen nem értettük egymást. Először tőle hallottam Valle antik nevét: *Valle Pompeja*, amit a fentebb felhozott tényekkel bizonyított. Elindultunk vele meglátogatni kis plébániatemplomát.

Micsoda látvány! Ez a szegényes templomocska, melyet egy eladott harang árából építettek, amikor a lakók száma elérte a 15-öt, olyan kicsi, szegényes és rossz állapotú volt, hogy amikor a buzgó nolai püspök, Msgr. Giuseppe Formisano elfoglalta székét, arra kötelezte a plébánost, hogy adja el a plébánia birtokának egy részét és nagyobbítsa meg a templomot. A bővítés után is szűk maradt és elégtelen az egyre növekvő lakosság befogadására. 1840-ben épp 300-an laktak az egész modern Valléban, 30 évvel később már 1200-nál többen. A plébániatemplom pedig 100 emberrel már zsúfolásig megtelt.

Emellett a templomnak nem volt sekrestyéje és sekrestyése sem, aki törődött volna Isten házában rendjével. Még csak egy szobácska sem volt a plébános számára, aki 2 km távolságban lakott a saját házában. Mivel a templom rosszul volt megépítve és nem tartották karban, összeomlással fenyegetett. Ezért 1880-ban Torre Annunziata polgármestere, Ciriaco De Vito elrendelte a lebontását. A templomnak egyetlen, öreg deszkából összerótt oltára volt, a főoltár, rajta a tabernákulum. Nem lehetett csodálkozni, hogy gyíkok, egerek és bogarak békés tanyája lett.

Igaz, hogy Msgr. Giuseppe Formisano atyai buzgóságában már évekkel korábban templomot akart itt építeni, de egyedül nem volt rá képes, mert egyházmegyéjében 700 templom volt,

közülük 85 nagyon szegény plébánia, néhány pedig épülőfélben volt. Formisano atya több templom építését segítette hatalmas egyházmegyéjében – melynek több mint 200.000 hívője élt négy tartomány hegyei-völgyei között –, s várta, hogy az ég letekint hosszas imádságaira.

„E falu lakói, néhány család kivételével, röghöz kötött, szegény emberek” – írta a plébános a nolai püspökségnek.

Nem volt itt iskola sem, ami oszlatta volna a tudatlanságot; nem volt templomuk, ahova valamennyien összegyűlhettek volna vallásunk üdvös tanításának hallgatására. Mária-oltáruk sem volt, ahol Isten Anyját, a Szomorúak Vigasztalóját fölkereshették volna és ő oltalmazó köpenye alá fogadhatta volna ezeket a szerencsétleneket.

Ilyen volt az akkori egyetlen templom szomorú állapota. A püspök bármennyire akart segíteni e nyomorúságon, nem tudta megakadályozni, hogy a templom hiányosságai miatt sokan elmulasszák a vasárnapi szentmisét és Isten Igéjének befogadását. Ezért a lakosság nagy része teljes vallási tudatlanságban élt.

De még jobban szorongatta szívét a fájdalom és az együttérzés amiatt, hogy látnia kellett: akik vasárnapokon és a többi ünnepeken nem tartják meg a harmadik parancsolatot, fiúk és leányok csapatai, órákon át az utcán lézengtek, vagy dolgoztak, mint hétköznapiakon, vagy tétlenkedtek, ami minden rosszaság melegágya. A gyerekek, az emberi család legféltettebb kincse, akikből majdan vagy becsületes polgárok, vagy útonállók lesznek, magukra hagyva úgy nőttek föl, mint az állatok.

De hogyan került Pompejibe az a Rózsafüzér-kép, mely ma megdöbbeníti a világot csodáival, s amely számára fölépült egy pompás templom? S miért és hogyan kerültem ide én, az idegen ebbe a községbe, oly sok rendkívüli, a Gondviselés által rendelt esemény közepébe?

Világosan el fogom mondani, remélve hogy jól teszek vele felebarátaimnak.

III. Fejezet

A válasz

Kedves olvasóm, te soha nem voltál olyan állapotban, hogy sötét, szomorú gondolatok borították el a lelkedet, melyek kedvetlenséget, levertséget és elhagyatottságot hoztak magukkal? Ha voltál, akkor meg fogsz engem érteni.

Épp hogy kivergődtem a tévedések sötét erdejéből, ahová a magnetizmus és a spiritizmus híveként kerültem, és a lelkem nem talált nyugalmat.

Harminchárom éves voltam, szüntelen, keserű és befejezhetetlen harcokban a sátánnal, aki heves viharokat támasztott; ezek földre terítették és arra kényszerítették, hogy faljam azt a szennyet, amelyből a gőgös ember föl szokott lázadni Isten ellen.

És Isten épp eddig a pontig várt rám, hogy ahol eláradt a gonoszság, ott túlradjon az irgalmasság. A mélység hívta a mélységet.

Isten türelmes és hosszantűrő, mert erős: mivel mindenható, nem lobban haragra, nem bosszúálló, mert uralkodik mindennek felett. Édes, természete szerint jóságos, azaz árasztja a

gazdagságát, de igazságos, amikor bünteti a bűneinket. Várja az embert, hogy bűnbánatot tartson, de ha megátalkodik, kárhozatra ítéli.

Ó, nagy Isten! Mi indított téged arra, hogy várj reám, aki oly sokáig távol voltam Tőled, ha nem a te lényegi jóságod, hiszen minden utad az irgalmassághoz és a igazsághoz vezet. Lázadásommal végtelen türelmet állítottál szembe, eltávolodásommal édességes jóságot; ellened irányuló bántásaimmal együttérző, élő és atyai Szíved sóhajait. Végül százalmas bukásaimban kinyújtottad felém segítő kezedet. Láttad megalázottságomat és bűnhődésemet, és akkor győzött le irgalmasságod; a megaláztatásokban fölemelted kegyelmed hegyeit.

Kegyelmed első gyümölcse az volt, hogy égő, csillapíthatatlan és betölthetetlen vágyat ébresztettél önmagad iránt, aki az ember, a te teremtményed igazsága, világossága, étele és békéje vagy.

A lelkem tehát lázasan kereste Istent. Egyedül Isten állíthatta meg a tévedések tengerén hányódó értelmemet; egyedül Ő tölthette be a sok és lángoló szenvedélytől zaklatott szív nyugtalan akaratát.

1872 októberének egy napján lelkem vihara jobban háborgatta a szívemet, mint máskor, és mélységes szomorúság, majdnem kétségbeesés töltött el.

Kijöttem a De Fusco házból és sietős léptekkel indultam neki a völgynek, anélkül, hogy tudtam volna, hová megyek. Egy bozótos helyre értem, melyet az itteniek Arpájának hívnak, mintha csak a Hárpiák lakóhelye volna.

Mindenütt mély csend uralkodott. Körülnéztem, sehol egy árva lélek. Akkor váratlanul megálltam. Úgy éreztem, meghasad a szívem. Lelkem sötétségében mintha egy baráti hang suttogott volna a fülembé néhány szót, melyeket én magam olvastam egyszer; lelkem szent barátja, aki már meghalt, sokszor ismételte nekem:

– Ha üdvözülni akarsz, terjeszd a rózsafüzért. Mária ígérete ez: aki terjeszti az rózsafüzért, üdvözül.

Ez a gondolat olyan volt, mint a villám fénye, mely belehasít a viharos éjszakába. A Sátán, aki úgy tekintett rám, mint legyőzött prédájára, előre látta a vereségét, ezért fokozottan szorongatott alvilági sugallataival. Ez volt az utolsó, elkeseredett harc. Kétségbeesésemben arcomat és karjaimat az ég felé emeltem és a Szent Szűzhöz kiáltottam:

– Ha igaz, amit Szent Domonkosnak ígértél, hogy aki terjeszti a rózsafüzért, üdvözül, akkor én üdvözülni fogok, mert nem hagyom Pompeji földjét, amíg el nem terjesztettem itt a te rózsafüzéredet.

Semmi válasz; síri csönd vett körül mindenfelől. De a váratlan nyugalom, mely elárasztotta imént még háborgó lelkemet, azt sugallta, hogy segélykiáltásom egy napon meghallgatásra talál.

Hirtelen távoli harangszó ütötte meg a fületem: a déli Úrangyalára harangoztak. Leborultam a földre és lassan elmondtam az imádságot, mellyel abban az órában a hívők mindenütt Máriához fordultak.

Amikor fölálltam, éreztem, hogy egy könnycsepp gördül végig az arcomon.

Az ég válasza nem késett. A következő oldalak hamarosan elmondják neked. Olvasd, és ítéld.

IV. Fejezet

Az első kísérlet

Tehát elszánt lélekel elhatároztam, hogy minden erőmmel terjeszteni fogom a rózsafüzér ájtatosságot ebben az elhagyatott Valléban, ahova a Gondviselés titokzatos rendelése vezetett. De hogyan? Hogyan fogjak hozzá rózsafüzérre tanítani embereket, akik szétszórta, romos házakban, kunyhókban laknak; nincs sehol egy hely, ahová legalább egy órára vasárnap össze lehetne gyűjteni őket.

Nem volt mit tenni, mint elindulni, körbejárni a lakásokat és ajándékba osztogatni érmeket és rózsafüzéreket. Ezeket ugyanis, mivel ingyen volt, szívesen fogadták, sőt élénk érdeklődéssel, mert a fémtárgyakról azt gondolták, hogy értékesek.

De mi haszna, ha az Üdvözlégyet is alig néhányan ismerték.

Mégis, amikor találkoztam ezekkel az emberekkel, észrevettem, hogy velük született tisztelet és mély jámborság van bennük a megholtak iránt.

Panaszkodtak ugyanis, hogy halottaikat úgy földelték el, mint az állatokat: kivitték a temetőbe, s még csak egy jámbor testvérület sem – ahogy ezt a környékbeli városokban látták – imádkozott az elhunyt lelkéért, és évenként sem emlékeznek meg a megholtakról, ami segítené az unokákat őseik emlékezetének őrzésében.

Ez jó kiindulópontnak tűnt számomra. Mert azt gondoltam magamban: Íme, a lélek halhatatlanságának ösztöne. Az elhunytak iránti kegyelet, az emlékezet megőrzésének szándéka, az imádságok és közbenjárás világos megnyilvánulásai annak, hogy az emberi lélek mélyébe, beleírta Isten a lélek halhatatlanságának dogmáját, még ha nem is tudják megfogalmazni. Fölbredt bennem a remény, hogy ezt a szétszórta lakó népet talán össze lehet gyűjteni egy olyan céllal, amit maguk is fontosnak tartanak.

Elhatároztam, hogy a lelkek megnyerése érdekében először is alapítok egy Rózsafüzér Testvérületet, melynek az lesz a dolga, hogy a rózsafüzért imádkozva kísérje a temetőbe a halottakat, könyörögve a lelkükért. De az örök akadály most is jelentkezett: hol legyen a hely, ahol a Testvérület összegyűlhet?

Szép októbertévi nap volt, mely csábított ki, a szabadba. S mivel nem volt senki, akivel társulhattam volna, elmentem vadászni. A hosszú nyárfasor alatt, mely a Sarno partján áll, a scafati Királyi Lőporgyár oldalán egy fiatal, magas, arany szemüveges, megnyerő külsejű vadászba botlottam. Fölöttébb megörültem, amikor megtudtam róla, hogy pap.

Valléból származott, Gennaro Federiconak hívták. Együtt folytattuk útunkat, s négyszemközt elárultam neki a tervemet, hogy Rózsafüzér Társulatot akarok alapítani a parasztok között, hogy megbarátkozzanak egymással, megtanulják imádkozni a rózsafüzért, látogassák és támogassák a betegeket, segítsék megházasodni a szegény fiatalokat, és temessék el meghalt testvéreiket.

– Nagyon nehéz ez – mondta –, ezek az emberek elveszítették a bizalmukat az ilyen dogok iránt.

De nem vette el a bátorságomat, s ki akartam faggatni a lakosok szokásai felől.

És valóban elég sokat megtudtam ennek a földnek a szokásairól, többek között a népünnepélyekről, multságokról, játékokról és főleg a tomboláról, amelyre a helység összes asszonyai összefutnak, mert mindegyikük nyerni akar egy aranygyűrűt vagy egy pár fülbevalót.

Íme, az első lehetőségem – gondoltam magamban – meg kell hirdetni egy nagy tombolát és jutalmul rózsafüzéreket, érmeket, szentképeket és Rózsafüzér Királynője képeket kell ajándékozni. Így évek alatt mindenki hozzájuthat egy rózsafüzérhez, s minden házban ott lehet egy rózsafüzér-kép.

Eltökéltem, hogy az első tombolát Rózsafüzér Királynője ünnepéhez fogom kapcsolni a következő októberben. Így a szertartások, a szentbeszéd, lövöldözés, egyéb játékok és a zajos tombola mellett mély benyomást fog hagyni bennük az ünnep is, s megtanulják legalább a rózsafüzér és a Rózsafüzér Királynője nevét.

Elhatároztam, hogy 1873 októberében megrendezem Valle di Pompejiben a Rózsafüzér Királynője első ünnepét. Egy teljes év állt rendelkezésemre az előkészítésre.

1. Az első rózsafüzér ünnep Valle di Pompejiben, 1873-ban

Így is történt. Visszatérve Nápolyba kezdtem kérni az ismerős jámbor hölgyektől érmeket, rózsafüzéreket, skapulárékat és szentképeket. Kaptam is Castro De Dora bárónőtől, Caterina Volpicelli kisasszonytól (ma Tiszteletreméltó), a traettói hercegnétől és Raffaella Piria asszonytól. Vásároltam is ilyeneket, s e nagy rakománnyal tértem vissza 1873 októberében az én új területemre.

De két másik dolog történt. Tudomásomra hozták, hogy feszület csak néhány kunyhóban van, mert a népnek az a szokása, hogy feszületet csak házasságkötéskor vesznek. Ezen kívül senkinek sem volt még egyszerű keresztje sem a falon. Vettem tehát néhány száz ágy fölé akasztható kis feszületet. Azt akartam, hogy ez az ünnep ne múljon el nyomtalanul, mint ahogy a mozsárágyúk és a tűzijáték füstje szétoszlik.

Az ünnep fénypontja egy nagy szerencsejáték lett volna, amelyen minden nyerő cédula egy soldóba került. Az első öt nyeremény napoleonarany, azaz szemre látványos, nagy, csillogó, de csekély értékű pénzérem, továbbá egy gyűrű, egy pár fülbevaló, egy mellű és hasonlók. A többi, 800 nyeremény feszületek, rózsafüzérek, és Rózsafüzér Királynője-képek.

Az ünnepre tűzijátékot rendeltem és meghívtam Paganiból a rezesbandát. Ami a liturgiát illeti, a vallei plébánost, Don Giovanni Cirillót, aki azóta már meghalt, kértem föl énekes misére, a rózsafüzérrel barátomnak és gyóntatómnak, a domonkos M. Alberto Radente páternek kellett mondania egy megindító prédikációt, őt szánt szándékkal a saját költségemre hívtam meg.

Mivel nem volt megfelelő képünk, a saját ágyam fölül akasztottam le a Rózsafüzér Királynője litografált képét, amit Nápolyban vásároltam, és kihelyeztem tiszteletre. Ezzel a felkészüléssel vártam október harmadik vasárnapjának hajnalát.

Az akadályok mindjárt első alkalommal jelentkeztek: Rózsafüzér Királynőjének ünnepén reggel mennydörgés, villámlás, zápor és patakok nemcsak azt tették lehetetlenné, hogy a nép összejöjjön a kicsi plébánia templomban, hanem a zenészek sem tudtak eljönni Valle di Pompejiba; a plébános pedig, a meghívott papok, barátaim és én magam is a plébánián szorongtunk, és orrunkat sem tudtuk kidugni a házból a viharos idő miatt.

Rosszul kezdődik – mondtam magamban kissé elkeseredve –, úgy látszik a Szűzanyának nem tetszik a vállalkozásom.

De hamarosan megvigasztalt ez a gondolat: A magam részéről nem kell mást tennem, csak terjesztenem kell a rózsafüzért. Meglátjuk, hogy a Madonna a maga részéről tartja-e a Szent Domonkosnak adott ígéretét, hogy üdvözülni fog az, aki terjeszti a rózsafüzért.

Hanem kedvetlenségem tovább nőtt, amikor gyóntatóm megható beszédét hallgatva csodálkozva kellett látnom, hogy az összegyűlteknél alig értik a szavát, mert ezek a jó emberek eddig csak a saját plébánosuk prédikációit hallották, ráadásul a saját nyelvjárásukban.

Úgy láttam tehát, hogy minden igyekezetem hiábavaló, s minden kiadás csak tékozlás volt.

2. 1874. október

A második Rózsafüzér ünnep Valle di Pompejiben

Elgondoltam, hogy a következő évben fölvertezem magam az időjárással szemben és minden családnál hagyok egy kézzelfogható, jámbor emléket a Rózsafüzér ünnepéről, azaz egy szép rózsafüzért és egy Szűzanya képet.

Eljött 1874 októbere és megrendeztem a második nagy tombolát.

Azokon a helyeken akkoriban az volt a szokás, hogy a nép összehívására egy kikiáltó járt körül a településen, aki nem volt más, mint egy erős hangú nő. Nyolc nappal korábban elküldtem ezt a nőt, hogy járja végig a településeket és hirdesse meg Rózsafüzér ünnepét Valléban. Három napon át én magam jártam körbe a környék házaiban, és természetbeni adományokat kértem, azaz kukoricát és gyapotot, hogy megünnepelhessük Rózsafüzér Királynőjét. Házról házra járva hívtam a lakosokat, hogy jöjjenek el a plébániára, és vegyenek részt az utcán rendezendő ünnepen, főként a nagyszabású tombolán.

A kukorica és gyapot eladásából kettős hasznot reméltem: elsősorban növelni akartam az összeget, melyet a saját jövedelmemből különítettem el bevásárlásra; másodsorban, föl akartam rázni az embereket, hogy mint érdekeltek vegyenek részt az ünnepen – és csodák csodájára ez sikerült. Ugyanis az utolsó szálig mind eljöttek örülni az ünnepnek.

Az ünnep elég fényesre sikerült, olyannyira, hogy az emberek meg voltak róla győződve, hogy a kétszeresét költöttem a saját pénzből annak, amit valójában elköltöttem.

De ebben az évben sem volt olyan rózsafüzér-képem, amit nyilvános tiszteletre ki lehetett volna helyezni. Ez alkalommal, a rózsafüzér második ünnepén Valle di Pompejiben a dűledező kicsi plébánitemplomban baldahin alá egy másik litografált képet tettem, melyen a Szűzanya körül a rózsafüzér 15 titkának kicsi képei voltak. Nápolyban vettem, Altavilla papírkereskedőnél, s az ünnep emlékére ott hagytam a templomban a főtisztelendő plébánosnak.

Mindenesetre, hogy ismét el ne kövessem a nagy hibát, arra gondoltam, hogy leginkább a plébános lesz képes úgy prédikálni, hogy a nép meg is értse. Ezért fölkerítettem, tartson három szentbeszédet a rózsafüzért magyarázva: reméltem, hogy a saját pásztoruk szava több gyümölcsöt hoz, mint az elmúlt évi szónoké.

De ezzel sem értem célt, mert a jó plébános nem a rózsafüzérről beszélt, hanem a Salve Regináról.

Mindezek ellenére az ünnep – a zajos tombola, a tűzijáték, bombák és petárdák robbanása, a rezesbanda muzsikálása, a mulatság, a számárfuttatás, zsákbanfutás – az én új népemben általános meglegedettséget keltett. Ez a nép, mint bárhol másutt, eleinte bizalmatlan és tartózkodó volt irányomban. De a két év ünnepei után, miután meg voltak győződve, hogy a javukra sokat költöttem, barátságosak, kedvesek és bizalmasak lettek.

Ám az ünnep, a prédikáció, a tombola olyan volt, mint a szétoszló füst, nem tette termékennyé a földet. A rózsafüzért nem tanulták meg, s még kevésbé értették meg.

Elbátortalanodtam, de nem fáradtam el. Hiszen a célom csak annyi volt, hogy terjeszteni akartam a rózsafüzért; fáradozásom gyümölcse nem itt várt.

Miután szétosztottam a rózsafüzéreket és érmeiket a szegény nép között, s megnyertem a bizalmukat, meg akartam beszélni tapasztalt és tudós papokkal, hogyan lehetne itt jó eredménnyel meggyökereztetni a rózsafüzér ajtatosságát.

Nem tudtak jobb megoldást ajánlani, mint hogy alapítsak egy testvérületet, mely ki tudná elégíteni e nép minden igényét.

Ez azonban nehéz dolog volt. Hogyan lehet ezt megvalósítani? Hogyan lehetne összeszedni egy szent társaságba a nagy területen szétszórta élőket? Hogyan lehetne rávezetni őket egymás testvéri szeretetére, amikor elkülönülten és egymás iránt bizalmatlanul élnek?

Hosszas megbeszélések után, talán isteni sugallatra a következő elhatározásra jutottam: misszióval kezdjünk, mely az örök igazságokról szóló elmélkedéseivel megindítja a lelkeket, s talán fel tudja ébreszteni ezekben a tudatlan szívekben a bűnbocsánat reményét a Mária-ajtatosságokkal, főként a rózsafüzér által.

Egy napon Portici vasútállomásán szálltam le és belebotlottam egy papba, akit tudósnak és buzgónak láttam. Kérdéseimre kiderült, hogy a Szent Szív Misszionáriusai közül való, akiket Errico de Secondigliano alapított. Föltártam előtte a lelkemet, hogy már hosszabb ideje arra indít az Úr, hogy missziót tartsunk Pompejiben. Ez a jó pap a Paganiból való Genovesi család tagja volt, testvére annak a Filoménának, aki harmadrendi ferences és domonkos volt, és életszentség hírében halt meg. Bátorított, ajánlkozott a misszióra, s attól a naptól szoros barátságba kerültünk. Szilárd eltökéltséggel a lelkemben kezdtem keresni a módját, hogyan lehetne e tervet megvalósítani. Nehéznek tűnt, mert akkor még járatlan voltam az egyházi ügyekben, ismeretlen világi, aki nem ismertem sem a nolai, sem a castellamarei püspököt, a nápolyi bíborost sem, aki akkor Sisto Riario Sforza volt, sem más egyházi méltóságot a környező egyházmegyékben.

De a tervemet ekkor áthúzta a sátán irigysége, „aki elsőként fordított hátat Teremtőjének”.

V. Fejezet

Az irgalmasság órája

Kis idő elteltével De Fusco grófnő nevében a jámbor Raffele Piriához és Caternia Volpicellához fordultam, akik időközben a dűledező templomban kis márvány oltárt állítottak, és lebontatták a deszkákból összerótt főoltárt. Segítségemre jött Don Luigi Caruso, akkor a nápolyi klérus titkárhelyettese, később nápolyi kanonok, aki a castellamerei püspök, Msgr. Pedagna barátja volt. Hozzá fordult, hogy válasszon ki néhány szent papot a pompeji misszió megtartására. De három hosszú évnek kellett eltelnie, amíg talált három papot e vigasztalan hely misszionálására, mert, mint mondtam, ismeretlen világi voltam ezeken a helyeken, nemcsak azt nem tudtam, kinél és hogyan kell kérelmezni egy misszió megtartását, hanem a nevét sem tudtam sem a nolai, sem a környékbeli püspököknek.

De amikor elérkezik az isteni terv végrehajtásának napja, nincs olyan erő, amely meg tudná akadályozni Isten akaratát.

Elérkezett 1875 októbere.

Hogy érzékelhetően növekedjék a Szűzanya tisztelete a számára oly kedves Rózsafüzér Királynője néven, Nápolyból magammal hoztam egy kicsi Rózsafüzér Királynője-szobrot, és karomban vittem be Valléba egy jó nápolyi pap, Don Carlo Pellegrino Schiapani báró kíséretével, és elhelyeztem baldachin alá az öreg plébániatemplomban.

Azután elindultam és körbejárom a házakat, hogy az embereket összeszedjem az ünnepre és lelkesítsem őket egy Mária-testvérület megalapítására.

És a rózsafüzér ünnepe még fényesebb volt a lövöldözések, játékok, a nagy tombola és az ünnepélyes vesperás, valamint a szentmise révén, amelyet a plébános és a környékbeli papok énekeltek.

Ezek után a templomocskát akartam rendbehozni, hogy méltó külseje legyen. A falakat ki akartam festeni, hogy eltűnjenek a nagy vízfoltok és repedések, vakolással meg akartam szüntetni az egerek, gyíkok, bogarak és egyéb élőlények lakhelyét.

E munkálatokra meghívtam egy Pompejiben élő fiatalembert, Pasquale Matronét, aki legöregebb telepesünknek volt a fia. Áadtam neki 5 kg sárgaföldet, 10 kg vörösföldet, sok meszet, megfelelő mennyiségű fehér és fekete festéket. Ezzel a hatalmas mennyiségű festékkel és egy meszelővel festette ki a régi plébániatemplomot – úgy, ahogy.

De ütött az irgalmsság órája ennek a népnek. A nolai püspök, váratlan és jó szerencsémre, amikor már majdnem föladtam a reményt, megadta a felhatalmazást három szent papjának, hogy kezdjék meg a szent missziót. Halottak napja volt, 1875. november 2-a, kedd. Én magam mentem eléjük Castellamare di Stabiába, hogy fogadjam a három szerencsés szolgát, akik arra voltak rendelve, hogy elsőként hozzák a világosságot a népnek, mely sötétségben ült. Nevük nem csak az én emlékezetembe, hanem Mária anyai szívébe is beleíródott.

E nevek voltak: Főtisztelendő Santarpi kanonok Letteréből, Don Giuseppe Rossi kanonok Castellamare di Stabiából és Don Michele Gentile apostoli misszionárius Gragnanóból.

De Fusco grófnővel és gyermekeivel mi készítettünk számukra szállást a házukban, a régi vallei fogadóban és mi szolgáltuk ki őket. Ők pedig nem vonakodtak elfogadni a szállást az éppen frissen épített szobák egyikében.

Micsoda megindító látvány! Jöttek hallgatni Isten Igéjét öregek és gyermekek, férfiak és asszonyok nemcsak ebből a helyből, hanem a szomszédos helységekből is, s amikor látták, hogy nem férnek be a kicsi templomba, az utca közepén helyezkedtek el, kiteve magukat a novemberi este viszontagságainak. A prédikáció után hallani lehetett az estében, ezen az egyébként néma és elhagyatott helyen, hogy az emberek a rózsafüzért énekelve mentek hazafelé.

A hatás mutatta a rózsafüzér hatalmát, s hogy mennyire kedves a Menny Királynőjének! Mind megbékéltek Istennel, elrendezték vitáikat, megbékéltek egymással s kérték felvételüket a Mária Testvérületbe.

1875. november 14-e, vasárnapi nap volt, amikor eljött Pompejibe a buzgó nolai püspök, Msgr. Guiseppe Formisano bérnálni, szokása szerint a lelkigyakorlat végén. Ez volt az első alkalom, amikor személyesen találkozhattam ezzel a tiszteleltre méltó főpappal. És akkor előadtam neki a vágyamat, amit már három éve melengettem a szívemben, hogy szeretnék a saját költségemen itt, Pompejiben egy Rózsafüzér-oltárt állítani, hogy megörökítsem ezt a lelkek számára annyira hasznos, az Egyház által oly sokszor jóváhagyott és Máriától annyira megáldott ájtatosságot.

Amikor ezt a szent püspök hallotta, és a három említett misszióستól megtudta ennek az egyre növekvő népességnek nyomorult állapotát, megérintette szívét valami leírhatatlan jószág, s szinte könnyekkel a szemében hozzám és De Fusco grófnőhöz fordulva mondta ezeket az emlékeztető szavakat, melyek elindították Isten nagy művét ezen a helyen:

– „Azt hiszem, az én kötelességem, hogy olyan templomot építsek itt, amely be tudja fogadni ezt az egész szegény népet; már évek óta keresek legalább egy valakit, aki segítene nekem, mert ez az egyházmegyém legtávolabbi pontja. De most, hogy ti oltárt akartok emelni a Rózsafüzérnek, én helyette azt javaslom, hogy ne oltárt, hanem templomot építsünk. Gyűjtsenek a támogatók havonta egy soldót;¹⁵ miután ti összegyűjtöttétek a magatok részét, én 500 Lírát fogok hozzátenni.”

Ez a javaslat számomra, aki három éves erőfeszítéssel nem voltam képes megépíteni egy oltárt vagy egy testvérületet e szegény nép körében, oly rendkívülinek hatott, s annyira meghaladta erőimet, hogy először nem akartam elhinni. Don Giuseppe Rossi kanonokhoz fordultam, s mondtam:

– Attól félek, hogy ez az ördög ötlete, aki csak azért tesz egy jobb ajánlatot, hogy a jó végrehajtását megakadályozza; és a templom leple alatt, melynek építése ki tudja hány évet igényel, megakadályozza a Rózsafüzér Testvérület megalakítását, amely szinte már készen is van.

¹⁵A nyugat-római birodalom megszűnése után, az 5. századtól Ny-Európában is arab és bizánci arany, illetve ezüst pénzek voltak forgalomban. Nagy Károly birodalmában az ezüst pénz, a dénár lett általános: egy libra ezüsből 240 dénárt vertek. Elszámolásoknál nagyobb egységek voltak a soldo = 12 dénár, és a Lira = 20 soldo. Itáliában 1793-ban vették át a tizedes francia rendszert, és osztották a Lírát 1/10-es, illetve 1/100-os egységekre. Nápoly környékén Longo korában 20 soldo = 1 Lira. Aki tehát a templom építésére havonta 1 soldót adott, az 20 hónap alatt adott 1 Lírát.

De az Úrnak az a jó szolgája így válaszolt nekem:

– Az előljárók tanácsa Isten szava. Szándékodat elfogadta Isten, de tedd meg, amit az előljárók tanácsolnak.

A jó nolai püspök, aki két nappal később újra visszatért Valle di Pompejiba és eljött a házukba, megismételte szent tanácsát.

1875. november 15-én délelőtt 10 óra volt.

A nolai egyházmegye pásztora kinézett a középső szoba ablakán, amely a Szentséges Üdvözítő plébániatemplomra nézett, kimutatott a plébániával szomszédos területre és prófétai hangon kiáltotta: „Ez az a hely, ahol templomot kell építeni Pompejiben.”

Ez a püspök valóban próféta volt. De nem tudta, mint mondott.

Tizenöt évvel később, 1891 elején a még nem is egészen kész templomnak már világszerte híre volt, és egy pápai delegátus, Monaco La Valletta bíboros ünnepélyesen fölszentelte.

És a tizennyolcadik év elején, 1894-ben ez a szegény parasztok által megkezdett templom egyetemes jelentőségű lett, mert XIII. Leó pápai templommá, a világ kegyhelyévé, Szent Péter tulajdonává nyilvánította mindörökre!

És 1901-ben, az alapkövetételének 25. évfordulóján, amikor a Pompeji kegyhely első jubileumát ültük, a templom pápai bazilika rangot kapott, azaz egyenrangú lett a római bazilikákkal.

Ki gondolta volna ezt?

A grófnő ugyanis elutasította a vállalkozást, mert nemrég meghalt fiát gyászolta, és lekötötték a családi gondok. Én azonban, aki célként mindig a sátánnal való harcot láttam magam előtt, anélkül, hogy a vállalkozás következményeire gondoltam volna, hozzá fordultam:

– Ön egyetértést ígért a püspöknek, és én cselekedni fogok ön helyett és magam helyett is. Bízva gondjaimra a gazdaságát és kapcsoljon össze ismerőseivel, a többről a Madonna fog gondoskodni.

Azonban a bölcs főpap, Isten embere, aki jól ismerte a világ és az ördög akadékoskodását az Úr dolgaiban, főleg, ha templomépítésről van szó, felém fordulva hozzátette:

– „Templomot akartok építeni? Készen vagytok-e arra, hogy csalóknak és tolvajoknak nevezzenek, és úgy beszéljenek rólatok Nápoly utcáin, mint elvetemült gonosztevőkről és boszorkányokról? Ha erre készek vagytok, akkor véghez viszitek Isten művét, mert Isten megáldja szándékaitokat és fáradozástokat; ha nem, nem fogtok jutni semmire.”

Az Úr fölmentjének, az egyházmegye fejének e tekintélyes szavai visszhangoztak a lelkünkben s öntöttek bátorságot belénk az ellentmondások idején. Ő pedig, hogy erősítsen minket, valahányszor Pompejibe látogatott, megismételte ezt. A továbbiakban látni fogjuk, hogy Pompeji Műve csodálatosan győz az alvilággal szemben, mert Isten Műve, nem emberé. Igen, megvalljuk: soha nem lett volna bátorságunk hozzáfogni egy ilyen nagy szentély építéséhez a nyílt mezőn e szent püspök tekintélye és bátorítása nélkül – aki kezdettől fogva

prófétaként készített föl minket a nehézségekre –, és Mária folytonos segítsége nélkül, aki buzdított és lelkesített minket folytonos csodáival.

Így tehát, ilyen tekintélytől megtámogatva munkához láttam. Mindenekelőtt fölhasználva a Grófnő nevéből és kapcsolataiból adódó lehetőségeket, azonnal leveleket írtam sok barátnőjének, jámbor nápolyi dámáknak, kérve őket, hogy havonta egy soldóval támogassák egy katolikus templom építését a bálványok földjén.

És íme, miként árasztotta az Úr kegyelmének patakját az egykor ördögtől megszállott szegény teremtményére, hogy megmutassa hatalmát és atyai jóságát.

De itt az ideje, hogy elmondjam, hogyan akadtam rá arra a rózsafüzér-képre, amelynek hírét csodái miatt az egész világ ismeri, s hogyan került el e kép Valle di Pompejibe.

HARMADIK KÖNYV

A CSODATÉVŐ KÉP

I. Fejezet

A kép első bevonulása Pompejibe

A három missziós atya, különösen Don Michele Gentile, akinek a rózsafüzérről kellett prédikálnia, nagyon buzdították az embereket, hogy minden nap imádkozzák ezt a Szűzanyának annyira kedves imádságot.

Amikor a szent missziónak vége lett, kezdtem látni, hogy reménységem beteljesedett, és igen nagy hálát adtam érte Istennek.

De hogy szokássá válhasson ebben a népben a rózsafüzér közös imádkozása, és elnyerhessék a Rózsafüzér Testvérület búcsúit, feltétlenül szükség volt valamilyen rózsafüzéres Mária-képre, amely elé az emberek minden este összejöhetnek elimádkozni a rózsafüzért. Nem volt ugyanis a templomban olyan kép, amelyen a rózsafüzér látható lett volna, kivéve azt a könyomatot, melyet a korábban mondtak szerint az öreg plébániának ajándékoztam.

A nyilvános tiszteletre szánt képnek, s hogy a liturgikus szabályok szerint előtte búcsút lehessen nyerni, olajképnek kellett lennie.

Nem akartam, hogy a missziónk befejeződjék anélkül, hogy egy ilyen kép a helyére ne kerülne, hiszen a három atya a misszió emlékeként akarta meghagyni a népnek, hogy esténként e kép előtt jöjjenek össze és közösen imádkozzák a rózsafüzért.

A misszió november 14-én, vasárnap ért véget. Tehát Nápolyba kellett mennem, hogy sürgősen szerezzek egy rózsafüzér olajképet.

Szombaton reggel elindultam Nápolyba, azon a feledhetetlen november 13-án, az emlékezetes 1875. esztendőben.

Gondolkodni és tanakodni kezdtem magamban, kihez is fordulhatnék, hogy megtaláljam a képet, amelyre szükségünk van.

Emlékeztem rá, hogy a Via Toledón járva, a Szentlélek tér közelében sokszor benéztem egy műhelybe, amelyben különféle képek és portrék voltak, mind olajkép, s úgy rémlett, láttam közöttük egy rózsafüzéres Szűzanya képet is. A festője számomra ismeretlen volt, a neve is: általában *Il Foggianónak* hívták, valószínű a származási helye, Foggia alapján.

Az üzlet előtt megálltam. Zavarba jöttem, mert nem tudok jól alkudni, amint az Nápolyban szokás.

Ó, ha legalább magammal hoztam voltam Radente atyát! – gondoltam. Ő, mint született nápolyi, ismeri az alkudozás művészetét. De hogyan és hol találom most Radente atyát?

Tudtam, hogy a jó atya tíz éve, mióta a domonkosokat kiűzték a nagy Szent Domonkos-templomból, két rendtársával bérelt lakásban lakott. Azt is tudtam, hogy szokás szerint a szentmisét minden reggel a Porta Medina melletti Rózsafüzér-templomban mondja.

Jól van – mondtam magamban – végig megyek a Via Toledón; ha Isten akarja, találkozom a barátommal, ha nem, egyedül fogok a vásárláshoz.

És a Gondviselés, mely láthatatlan kézzel szőtte egy, kissé rendkívülinek ható esemény szálaikat, úgy akarta, hogy a Szentlélek térre érve, a festő műterme közelében belebotoljak a Főtisztelendő testvérbe.

Ez a szent testvér volt az az ember, akit Isten küldött hozzám viharos életem közepén. Másutt majd, hálám jeleként elmondok néhány dolgot róla és erényeiről, s arról, hogyan ismertem meg őt. Most csak annyit mondok, hogy e földi számkivetésben 1865-ben találkoztunk és 1885-ben szakadtunk el egymástól. E húsz évnek épp a közepén, 1875-ben történt, amit most el fogok mondani.

A barátság, amellyel Radente atya megtisztelt, arra bátorított, hogy odafussak hozzá vásárlási gondommal, mert mint említettem nem ismertem a kép valóságos értékét.

– Jaj, Atyám – kiáltottam feléje, amikor megláttam – micsoda szerencse, hogy találkozunk!

Rendben elmondtam neki, mi történt azokban a napokban Pompejiben, hogy ott járt a nolai püspök, hogy új templom építését tervezzük, s hogy szeretnék meghonosítani egy Rózsafüzér Testvérületet, és végül hogy egy kép megvételére készülök.

– Foggaino műhelye itt van a közelben – jegyezte meg az atya –, menjünk. És együtt léptünk be.

A földszinti helyiségben volt egy rózsafüzéres Mária-kép, de nem voltak körülötte megfestve a titkok és nagyon kicsi volt, alig 1 méter magasságú.

– Mibe kerül a kép?

– Négyszáz líra.

– Az túlságosan sok! – kiáltott föl az atya.

Én talán megvettem volna, de az atya rám kacsintva mondta:

– Menjünk ki!

Amikor odakinn voltunk az utcán, suttogva mondta:

– Miért adnánk ki 400 lírát egy ilyen kicsi képért, amikor te épp most akarsz gyűjteni egy új templom építésére? Tudod mi jutott eszembe, miközben benn voltunk a Foggiano boltjában? Évekkel ezelőtt a Porta Medina melletti Rózsafüzér Nevelőintézetben lévő Maria Concetta De Litala nővérnek ajándékoztam egy öreg Rózsafüzér-képet, amelyet egy utcai árustól vettem a Sapienza utca közepén. Menj el és nézd meg. Ha tetszik, s úgy látod, megfelel számotokra, bár elég kopott, kérd el tőle, bizonyosan oda fogja adni. Művészi értéke nincs, három és fél líráért vettem, de arra jó lesz, hogy a pompejiek előtt imádkozzák a rózsafüzért.

Azonnal a Porta Medina-i nevelőintézetbe siettem.

– Maria Concetta De Litala nővérral szeretnék beszélni – kiáltottam a beszélőszoba rácsa előtt. Kis idő múlva láttam, hogy jön lefelé a nővér, akit régóta ismertem.

– Radente atya küldött Önhöz, hogy ha jónak látja, ajándékozza nekem azt a régi rózsafüzéres Mária képet, amit önnek adott. Tudja meg, hogy Pompejiben a szegény parasztok azért nem imádkozzák a rózsafüzért, mert nincs ilyen képük; s még ma este el kell vinnem, hogy a misszós atyák, mielőtt befejezik a misziót, meg tudják mutatni az embereknek.

Ez a buzgó harmadrendi nővér, aki valóban szent nő volt (időközben már átköltözött az örök élet örömébe), így szólt:

– Örülök, nagyon örülök – ismételte meg –, hogy ez az árva kép ilyen jó szolgálatot tehet. Megyek és azonnal hozom.

Néhány perc múlva látom, hogy a nővér jön lefelé a lépcsőn a képpel.

De jaj, elszorult a szívem, amikor megláttam. Nemcsak a vászna volt öreg és kopott, hanem a Madonna arca, nem egy szentséggel és kegyelemmel teljes, jóságos Szűz, hanem egy nagy darab, durva asszonyság arca volt.

– Szent ég! Ki festette ezt a képet? – nem tudtam visszafojtani csodálkozó és kétségbesett kiáltásomat. A szívembe hasított, hogy szegény pompejiek aligha fognak áhítatot érezni, ha erre a csúnya képre néznek.

A kép csúfságán túl a Szűzanya feje mindössze egy tenyérnyire a kerettől, a köpenyén a festék repedezett az időtől, a vászon molyrágt, s festék itt is, ott is lepergett. Nem is szólva a kép többi szereplőjének csúnyaságáról. A jobb oldalon álló Domonkos nem szentnek, hanem bárgyú idiótának látszott; bal oldalt Szent Róza kövér és durva arccal, mint egy parasztasszony, feje körül rózsákkal.

A kép a téma ábrázolásában is elhibázott volt: Rózsafüzér Királynőjét ülő helyzetben korona nélkül ábrázolta, s ahelyett, hogy Szent Domonkosnak nyújtotta volna a rózsafüzért, ahogy ez történt, Szent Rózának adta, a Kisded viszont Domonkos pátriárkának nyújtotta a rózsafüzért.

Kétség fogott el, ott hagyjam-e, vagy mégis vigyem magammal. Átfutott agyamon a gondolat, hogy a misszióknak mindjárt vége, és estére megígértem a három missziós atyának és az embereknek a Rózsafüzér-képet. Valamennyien tudták, hogy kora reggel útra keltem Nápolyba, hogy megszerezzem, és várják a visszatérésemet. Mit tegyek?

– Ne sokat gondolkodjék – mondta édesen szemrehányó hangon a jó nővér –, vigye csak el a képet. Arra mindig jó lesz, hogy egy Üdvözlégyet elimádkozzanak előtte.

A sürgőségtől kényszerítve, de nem jó lélekkel, beleegyeztem. De hogyan szállítsam el? Íme, újabb nehézség. A kép 1 méter széles, 1.4 méter magas, tehát vonatra nem szállhatok vele. Arra nincs időm, hogy ládába csomagolva valahogy postára adjam, mert mint már említettem, magammal kellett vinnem.

Induljon csak és vigye magával – biztatott jámborul sürgetve a nővér –, mi gondot jelent, ha fölállítva beviszi a vasúti kocsiba? A Madonnát viszi!

Ez az ötlet azonban, amit csak úgy lehetett volna megvalósítani, hogy negyedosztályon utazom és kézzel tartom a képet, nem volt nagyon kedvemre.

Közben odaért a kapuba hintóval a grófnő, a feleségem, s a jó nővér, kipirult arccal, mint egy próféta mondta neki:

– Magatokkal kell vinnetek a képet, most azonnal.

És a grófnő, hogy eleget tegyen a felszólításnak, átvette a képet, melyet legalább vászonba burkoltak. Így vittük hintóval a házukba, mely akkor a Salvator Rosa utca 290. szám alatt volt. De a nagy gond csak megmaradt: hogyan juttatjuk el még este Valle di Pompejibe?

Ezen töprengve, eszembe jutott, hogy a pompeji fuvarosnak, Angelo Tortorának (ő volt az egyetlen, aki a Pompeji és Nápoly közötti utakat vállalta) ma kell viaszatérnie Pompejibe a szekérével. Ő szokta elszállítani és vidéken eladni a nápolyi urak istállóiból a trágyát.

Érte küldtem.

Angelo Tortora abban az órában már megrakta a szekerét és indulóban volt Pompeji felé. Amikor üzenetemet megkapta, azonnal a házukba sietett.

Angelo – mondtam neki –, tedd meg nekem a szívességet, hogy még ma elszállítod ezt a képet Valle di Pompejibe, mert holnap, vasárnap a missziós atyáknak ki kell tenniük a templomban és el kell indítaniuk az esténkénti rózsafüzér imádságot. Amint megérkezel Valle di Pompejibe, add át a képet valamelyik missziós atyának.

Angelo Tortora volt az, aki az első években segített fáradozásaimban. Valle egyik vezéralakja volt, s egyike a leggazdagabbaknak. Zömök, szélesvállú, erős hangú férfi volt, mindig olyan hangerővel beszélt, mintha süketekhez szólna.

Sokszor volt segítségemre, amikor körbejártam a környéket kukoricát és gyapotot gyűjteni a rózsafüzér ünnepekre, s a nagy tombolák alkalmával is. Ő állt föl egy pallóra az országút közepén a De Fusco ház (a régi fogadó) előtt, és messzehangzó szóval hirdette a híres lottót, és kikiáltotta gyűrűk, feszületek és szentképek nyerteseinek nevét, akik egyenként tolakodtak elő az utca közepén álló sokaságból.

Az én emberem volt tehát és nem kérette magát.

– Rendben, mondta. Megragadta a képet és elment vele.

– Így tehát, miközben a kép úton volt Angelo Tortora szekeren Pompeji felé, én a vasútállomásra futottam, hogy megelőzzem érkezését.

De mekkora volt a megdöbbenésem, amikor este, Valle di Pompejibe érve megtudtam, hogy Tortora a képet nem másként hozta, mint hogy föltette a trágya tetejére, amivel meg volt rakva a szekere! Persze, ha tényleg segíteni akart rajtam, nem tehetett másként. Amikor hívtam, hogy kifizessem, a jó ember nem akart fuvardíjat elfogadni, mondván, elég neki, hogy a Madonna képét szállíthatta.

Szegény! Soha nem remélhette, hogy a neve bekerül ebbe a történetbe, mely mindaddig tartani fog, amíg a Pompeji Szűzanya kegytemploma áll. Reméljük, hogy a Szűzanya az égben ma megjutalmazza azért, amit a templomáért tett.

Vagy ki gondolta volna, hogy ez az öreg kép, amelyért 3 lírát fizettek, és egy trágyásszekér tetején vonult be Pompejibe, a Gondviselés terveiben arra van rendelve, hogy megszámlálhatatlan lélek üdvösségének eszköze legyen? S hogy egyszer olyan becsben fog állni, hogy ragyogó briliánsokkal és drágakövekkel fogják megkoronázni? Hogy hamarosan gazdagon díszített trónra emelik egy számára épített, hatalmas templomban? Hogy nemcsak a szegény vallei parasztokat fogja vonzani, hogy lábánál imádkozzák a rózsafüzért, hanem mint a vallásosság, a kultúra és a dicsőség központja szinte minden népből tisztelőket és zarándokokat vonz majd? Hogy magára vonja az egész kereszténység, a Pápa figyelmét és áhítatát annyira, hogy a joghatósága alá vonva a saját kegyhelyének nyilvánítja Pompejit?

Ó, ha ezt meg tudtuk volna jövendölni! Ha tudtuk volna, hányan vannak ma Pompeji Királynőjének szeretett gyermekei, akik seregestül jönnek hozzá leróni a hálájukat Máltáról, Madridból, Liverpoolból, Coblenzből, Brüsszelből, Varsóból, Bécsből, Blois-ból, Svájcól,

Afrikából, Óceániából, hogy Itáliát, az ő első tisztelőjét ne is említsem! Ó, ha előre láthattuk volna ezt a nagy titkot! Futottunk volna kiemelni a piszokból és szívesen hoztam volna a saját karomban ebbe az elhagyatott Valléba virágos és örömkialtások közepette:

– Áldott a Szűzanya, akit az isteni Irgalmasság küldött közénk!

II. Fejezet

Az első restaurálás

Amikor Tortora Pompejibe ért, éppen az esti Úrangyalára harangoztak. Gyorsan letette a várt képet a düledező öreg plébánitemplomnál az egyik missziós atya kezébe.

A kép átadásánál többen is jelen voltak, köztük a három missziós atya, az öreg plébános, a két Federico pap testvér, Gennaro és Romulado, De Fusco grófnő családja és mások.

De amikor a vászonból kibontották és meglátták a képet, senki nem tudta visszafojtami mosolyát, látva az öreg kontárművet, melyet Nápolyban szereztem. Valamennyien egyetértettek abban, hogy ezt a képet, így, ahogy van, nem lehet templomban tisztelet céljából kihelyezni.

Azon a november 13-i estén tehát meg kellett elégednem azzal, hogy fáradozásom gyümölcsét szögre akasztottuk az oltár háta mögött.

Másnap valamennyien összegyűltünk a templomba tanácskozni. A képet mindenképpen restauráltatni kell, de arra nem volt idő, hogy visszaküldjük Nápolyba, s úgy tűnt, az öreg képre nem érdemes semmit sem költeni.

Én ismerek egy festőt – bökte ki az öreg plébános, Don Giovanni Cirillo –, aki Pompejiben a festményeket felújítja, az amfiteátrumban dolgozik, Gugliemo Galella a neve. Jó keresztény, nálam szokott gyónni. Ha meghallja, miről van szó, valószínű nem fog kérni semmit, vagy csak nagyon keveset. Küldjünk érte.

Másnap Galella festő megérkezett. Amikor meglátta a képet, időt kért, hogy számba vehesse a teendőket: az alakokat újra kellett festeni, meg kellett erősíteni a vásznat és a keretet.

Ezt a képet – mondtam neki – ajándékba kaptuk, hogy meghonosíthassuk a rózsafüzér ájtatosságot a szegény parasztok között. Tehát nincs még Rózsafüzér Testvérület, a plébánia sem tudja fedezni a felújítás költségeit. Magam ajánlom fel a fizetséget. De lássa, ez a kép nem ér többet, mint 8 karlinót (régi arany pénz). Én adok érte harmincat, azaz 12,75 Lírát, ha olyan állapotba hozza, hogy ki tudjuk helyezni a templomba.

A festő tisztelettel ajánlotta magát és elvitte a képet.

A misszió befejeződött. A három atya hazatért, szerfölötti elégedettséggel a szívükben, mert gazdag aratást végeztek az Úr szántóföldjén.

Eltelt egy hét, azután a második, majd a harmadik is, és a kép csak nem jött vissza. Szerencsére ezek a jó parasztemberek, hallgatva a missziós atyák szavára, minden este összejöttek a plébánitemplomban, hogy az én kis könyomatos, az 1874-i nevezetes ünnepen

kihelyezett képem előtt elimádkozzák a rózsafüzért. Ennek ellenére nem akartam elszalasztani e buzgóság alkalmát a Rózsafüzér Testvérület megalapítására, hogy azután amint megérkezik a kép, elnyerhessék a búcsúkat.

Ahhoz ugyanis, hogy a Rózsafüzér Testvérület tagjai elnyerhessék mindazokat a búcsúkat és kiváltságokat, amelyeket a pápák engedélyeztek a domonkos rendnek, a rend generálisától kell alapítólevelet kapni és neki kell kineveznie a Testvérület igazgatóját; a helyi püspöknek pedig jóvá kell hagynia az alapítást és a kinevezéseket.

Akkor én már Szent Domonkos iránti különleges szeretetből tagja voltam a Bűnbánók Harmadrendjének és nem mulasztottam el egy alkalmat sem, hogy mások figyelmébe és szeretetébe ajánljam a rózsafüzér alapítójának fehér ruháját. Ezért tiszta szívből kívántam, hogy Radente atyát válasszák meg a Pompejiben alakítandó új Rózsafüzér Testvérület igazgatójává.

Visszatérve Nápolyba föltártam előtte szándékomat.

Nem lehet – mondta szokott jóságával Radente atya –, mert jóllehet a konventokat feloszlatták, én atyákkal közösségben élek Nápolyban, a nápolyi egyházmegye területén, és semmiképpen sem akarom elveszíteni a kapcsolatot a Nagy Szent Domonkos konventtel. Tehát nem lehetek a pompeji testvérület igazgatója, mert Pompeji más püspökhöz tartozik, én meg más egyházmegyében lakom az atyákkal. Épp elég volna, ha megszerezned a nolai püspöktől az engedélyt, hogy én Pompejibe mehessek gyóntatni téged és az ottaniakat. Így módon szolgálatotokra állhatnék, valahányszor hívtok.

Belenyugodtam válaszába, ő pedig írt Rómába a generálisának a Valle di Pompeji Rózsafüzér Testvérület alapítóleveléért, javasolva, hogy a vallei származású pap, Don Gennaro Federico lehessen az igazgatója.

És a domonkos rend generálisa, aki akkor Giuseppe Maria Sanvito volt, 1875. december 12-i dátummal megküldte a kért okmányt.

Az alapítólevelet elküldtük Nolába a püspök aláírásáért, és az egész december várakozásban telt el.

III. Fejezet *Az 1876-os év*

1. Az evangéliumi szegény özvegy kétfillérje

Elérkezett 1876, annak az évnek januárja, amelyet soha nem lehet kitörölni az emberek emlékezetéből, mert ekkor nyílt meg az irgalmasság és csodák korszaka azon a földön, amely előbb a pusztulás és halál földje volt.

A tiszta égbolton fénylő nap tette derűssé az év első napjának reggelét. Az enyhe idő és a szélcsend, ami ritka ebben a völgyben, szinte Húsvétta változtatta Újév napját, ami viszont nem rendkívüli ezen a vidéken, mert a Vezúv mélyén a tűz és a vulkáni hamuból kialakult altalaj a helyi klímát enyhévé teszik még fagyos télben is. Elég egy kevéske napsütés és a télből tavaszba fordul a természet.

Nola okos püspöke két tanácsot adott nekünk: az első, hogy el ne kezdjük az építést, amíg föl nem halmoztunk akkora összeget, amellyel fedezni lehet az első munkálatokat; a második, hogy személyenként ne kérjünk többet havonta egy soldónál. Két soldo – mondta – egy vagy két év múlva kifárasztja az adakozókat, de egy soldo nem jelent terhet.

Még arra intett, hogy buzdítsuk a parasztokat erre az adományra; egyrészt, hogy neveljük őket a keresztény szeretetre, másrészt, hogy ne fosszuk meg őket az építésben való részvételtől, hiszen ennek a templomnak az ő lelki életüket kell majd szolgálnia.

Útra kellett tehát kelnem a vidéken egy olyan nemes cél érdekében, amelyet korábban soha nem szolgáltam: nem azért, hogy ünnepet rendezek a embereknek, hanem hogy fölépítsem Isten házáat! Újév napján Don Gennaro Federicoval együtt elindultam gyűjteni az emberek soldóit.

Ma is öröm tölti el a szívemet, amikor olvasom az emberek nevét és a drága Anyánknak felajánlott első adományokat abban a kis noteszban, amit féltve őrzök.

Pompejiben háromezren íratkoztak fel, és azon emlékezetes év kezdetén az első gyűjtés gazdag eredménye 15 Lira volt.

Ez a 15 Lira is nagy dolognak, nem lebecsülendő kezdetnek tűnt számomra. Eszembe jutott az evangéliumi özvegy kétfillérje, és Jézus ünnepélyes szavai, melyeket Szent Máté hagyott ránk: Bizony mondom nektek, ez a szegény özvegy mindenkinél többet adott.

Mit számított ez 15 Lira a gazdagok millióihoz képest, s mégis ez volt az első mag, melynek később olyan bőséges lett a termése.

A szegények voltak az első adakozói annak a szerény templomnak, melynek később az egész világ kegyhelyévé kell válnia; s minden ország szegényei követték a pompejiek példáját. Igen, a szegény ember kétfillérje, mely áldások sokaságát hívja le az égből, hozzájárult Isten e szent templomának fenségéhez és gazdagságához.

Így határozott a kifürkészhetetlen isteni bölcsesség. Más korokban királyok, pápák, gazdag apátságok alapítottak pompás templomokat, karitatív és szociális intézményeket.

Pompejiben fordítva történt. Épült egy templom, mely hatalmassá vált és magához vonja sok nemzet embereit. De alapkövének árát a szegény földművesek adták össze verítékükből;

növekedése nem biztos bevételektől vagy nagy tőkétől, egy kormány, város, egyházfejedelem, az állam, iparmágnás vagy császár támogatásától függött. Nem, hanem a bizonytalan soldo-adományok, a személyes szeretet önkéntes, esetleges adományainak gyümölcse. És a jövője?

Ez a templom sziklaszilárdan támaszkodik a hívők Anyjának megszámlálhatatlan jótéteményére, az általa letörölt könnyekre, az általa elsimított bajokra, a balzsamra, melyet ő tesz a szenvedő emberiség sebeire.

2. Nápoly városának primíciája

Világosan láttam, hogy csak a pompeji parasztok adományaiból nem lehet elkezdni egy akármilyen kicsi templom építését; felhasználtam tehát a nagy ismeretséget, amellyel De Fusco grófnő és magam Nápolyban rendelkezünk.

A grófnő első útja a Largo Petrone alla Salute-ra vezetett, ahol Caterina Volpicelli, a művelt és jámbor nápolyi kisasszony megalapította a Nápolyi Nemes Hölgyek Jámbor Egyesületét a szegény templomok támogatására. Az első, akire a Madonna választása esett, hogy fő zelátora legyen, Maria Irbicella volt, Domenico Irbicella felesége.

Eleinte szabadkozott, hogy nem tud csatlakozni, tekintettel sok háztartási gondjára, gyermekeire, és azokra a nápolyi jótékonyági művekre, amelyek mind a személyes karitatív szolgálatra számítanak, s valamennyinek ugyanaz az aránylag szűk kör adja a tagjait. De a Madonna, aki kegytemplomának felépítésébe azokat akarta bevonni, akik a világban keveset számítanak, jóakarátának olyan erőt adott, hogy az ő buzgalmának hatására rövid idő alatt családok százai csatlakoztak a Pompejiben építendő templom ügyéhez, amely egyelőre inkább óhaj volt, mint valóság. Akkoriban Irbicella asszony volt sokak adományának központja és egész Nápoly fő zelátora. Mikor látta, hogy egyedül nem győzi, további zelátorokat választott maga mellé. De mindig havi egy soldóról volt szó.

Könnyű elképzelni, hogy az első beiratkozók között volt a már említett Caterina Volpicelli és Jézus Szívének más zelátorai. Közülük soha nem fogok elfelejteni két valóban kiváltságos szűzi lelket, akik most már az égben követik a Bárányt, bárhova megy.

Az első volt Margherita di Santobono, korunk domonkos harmadrendjének anyja, kiemelkedően jámbor és a szeretetben hősies nő, aki gyengéd, testvéri szeretettel szerette De Fusco grófnőt és engem is. A másik Ernestina Freda volt, példás fiatal leány, akit egy jó órában a Madonna választott De Fusco grófnő segítségéül. Öt éven át volt elválaszthatatlan társa abban a nehéz tevékenységben, mellyel a nápolyi családokat járták, és kérték feliratkozásukat havonta egy soldo adományra a pompeji templom javára.

Ernestina szó nélkül viselte a megjegyzéseket, a kemény tekinteteket, az elutasító és sértő szavakat, amelyeket öt éven át ismeretlen családoktól kapott, s melyek személy szerint De Fusco grófnőnek is szóltak. Ezek az emberek természetesen nem tudták elképzelni, hogy havi egy soldóból templomot lehet építeni, ráadásul egy pusztá és elhagyatott helyen.

Ernestina Freda a maga törekeny alkatával az erős, fáradhatatlan, hajlíthatalan akaratú nő mintaképe volt. Az állandó betegségeket legyőzve mindent megvetett, csakhogy az Úr dicsőségéért tehessen valamit.

Amint megismertem ezt a tevékeny keresztény lelket, késlekedés nélkül bemutattam Radente atyának. Ernestina pedig hamarosan buzgó domonkos harmadrendi lett és fő tevékenységi

területének a Vomerón álló domonkos templomot választotta; egész apostoli munkásságát annak szentelte.

E lángoló lelkű domonkos harmadrendi szűz neve, aki a keresztény tartózkodás és tevékeny szeretet modellje volt a világi élet keretei között, nem csak a vomerói Santa Maria La Libera templom emlékkönyvének lapjain, hanem a Pompeji kegytemplom emléklapjain is fennmarad.

Én is gondoskodtam arról, hogy hasznos legyek. Az első lakás, amelyet fölkerestem, Castro di Rosa bárónőé volt, aki a Via Toledón álló Montemiletto palotában lakott. Önmaga és minden családtagja nevében feliratkozott, és bemutatott Riccardi urak nagyon jónevű családjának, akik a szomszédos negyedben laktak.

Egy szent özvegy, Concetta Gallucci, aki most már az égben van, nagy buzgalommal fogadta a hírt, hogy Pompeji mezején kitűzzük a rózsafüzér zászlaját, ezért sok rokonának és barátjának, testvéreinek, a jezsuita atyáknak, a Pandolfelli család tagjainak, és mindazoknak beszélt róla, akik bizonyos esténként a házában szoktak összejönni beszélgetésre.

Fölkerestem két másik családot is, a nápolyi arisztokrácia ékességeit, akik mindig különleges jóindulattal támogattak: Francesco Imperiali márkot, aki a jótékony és valóban nemes lélek példaképe, és Latiano márk feleségét, Irene Imperialit, aki egész családját magával hozta a szent cél támogatására.

3. Az újra megáldott kép

A Rózsafüzér Testvérület megalapítása Valle di Pompejiben

1876 januárjának vége felé jártunk, amikor kaptam a hírt, hogy Gallela mester megjött, hogy átadja restaurált képet.

Szegény festő! Nem tudta megszépíteni a képet: az idő és molyok okozta lyukakat gipszréteggel bevonta, átfestette, majd az egész képet lelakkozta, hogy újnak tűnjék. De a Szűzanya arca változatlanul csúnya és formátlan volt, fejről hiányzott a korona és még mindig majdnem érintette a keret felső szélét. A darabos és kövér Szent Róza fején viszont ott maradt a rózsakoszorú, redőzés és árnyékolás nélküli fehér skapuláréja mellének támasztott deszkának látszott, mely súlyával szinte hanyatt döntötte.

De ilyen restaurált állapotban már ki lehetett helyezni nyilvános tiszteletre anélkül, hogy egy hivatalos egyházi látogatás esetén betiltástól kellett volna tartanunk.

Némi meglepődöttséggel átvettem a képet és kedves hangsúllyal kérdeztem mivel tartozom.

– Hatvan Lira.

– Micsoda? Hatvan Lira? Az egész kép nem ért többet három Líránál, és ön a javításáért hatvanat kérne?

– Mondtam, hatvan Lira, mert az én fáradságom sokkal többet ér. Csak a keretért, a festékért és a gipszért többet fizettem mint hatvan Lírát.

– Ha így van, akkor fogja a képet és adja el a maga hasznára. Majd kiteszem a saját könyomatos képemet addig, amíg fölépítjük a templomot.

Akkor a festő, aki valóban jó keresztény volt, megtudván, mi ennek a képnek a rendeltetése, s hogy a szegény valleiek hogyan adakoznak templomuk építésére, már nem kérte a hatvan Lírát, hanem csak az általam ajánlott tizenhármát. Abból is csak tízet tartott meg magának, a másik három Lírát visszaadta, mondván:

– Szeretném, ha én adhatnám a legtöbbet az új templomra.

És Galella festő három Lírája valóban a pompeji templomnak szentelt művészet primíciája volt, hiszen később a templom díszítésére 5 millió Lírát költöttünk.

Ó, ha Galella tudta volna, hogy ő csak megnyitotta az olasz művészek sorát, akik a kegytemplomnak önként felajánlott műveikkel örökítették meg nevüket itt a földön és az égben is! Nagyon is elégedett lehetett volna, meggondolva, hogy a Gondviselés őt választotta, hogy elsőként nyúlhatott javító kézzel ahhoz a képhez, mely hamarosan az egész föld népei tiszteletének tárgya lett.

Eljött a február.

A kép végre elkészült, Nolából a püspök jóváhagyásával megérkezett a testvérület alapítólevele. Nem volt más hátra, mint a felújított kép újabb megáldása, a Testvérület kánonjogi megalapítása, és oltárállítás a rózsafüzérnek, melyre elhelyezzük a Szűzanya képét, s melynél a búcsúkat el lehet nyerni. De most is újabb nehézségek támadtak.

A kicsi plébánitemplomban két oltár állt: a Szentséges Üdvözítőnek szentelt főoltár, melyen az Oltáriszentséget őriztük (ezt az oltárt a fentebb említett Urak Jámbor Egyesülete állíttatta márványból); s az Assisi Szent Ferencnek szentelt mellékoltár, melyet a hívek adományaiból építettek.

A papokkal és az öreg plébánossal folytatott hosszas megbeszélések után megegyeztünk, hogy engedélyt kérünk a nolai püspöktől arra, hogy amíg föl nem épül az új templom első kápolnája, levehessük oltáráról Szent Ferenc képét és a helyére tehessük a Rózsafüzér képet.

Az emberek örültek a megoldásnak, és közhírré tettem Valléban egy erőshagú férfi által, aki körbejárta az egész vidéket:

– Valamennyien jöjjetek el a plébánitemplomba február második vasárnapján, a hónap 13. napján, hogy a szokásnak megfelelően népszavazással alapítsuk meg a Rózsafüzér Társulatot.

Szándékosan választottam február 13-át, mert erre a napra esett a domonkos harmadrend nagy szentjének, Ricci Szent Katalinnak az ünnepe, s én, domonkos harmadrendi, minden alkalmat megragadtam, hogy másokkal is megszerettessem a bűnbánók harmadrendjét, s lehetőleg be is léptessem őket.

Amikor eljött a nagy eseményre kiválasztott nap, az egész nép összejött a kis plébániatemplomban. Megkaptam az engedélyt a nolai püspöktől, hogy kérésemre Radente atya jöjjön ki Nápolyból és áldja meg újra a képet. És a jó atya meg is áldotta a felújított képet, majd ünnepélyesen kihirdette, hogy megalakult a Pompeji Rózsafüzér Testvérület. Felolvasta a Rendfőnök atya levelét, mellyel kinevezte igazgatónak Don Gennaro Federicót, és a Valle di Pompeji Rózsafüzér Társulatot Szent Domonkos három rendje összes búcsújának, kiváltságának és érdemének részesévé tette. Ezután fölvette a harmadrendbe a plébánost, Don Federicót és 11 más vallei személyt.

Így tehát a Madonna azon a napon megjutalmazta fáradozásaimat, s a legnagyobb meglepetéssel töltött el, tudniillik láthattam ugyanazon a napon az általa annyira szeretett Rózsafüzér Társulat megalapítását és a domonkos harmadrend megtelepedését, mely égbe vezető szent lépcső sok szent számára.

Milyen örömmel tért haza azon az estén Nápolyba az én áldott lekivezetőm, s mesélte el a többi domonkos atyáknak megszokott vidámságával, hogy mekkora szerencse érte: az öreg kép, amelyet egykor 3,4 Liráért vett, most Pompejiben a Rózsafüzér Társulat képe lett.

Ilyen szerény kezdete volt a Pompeji Rózsafüzér Társulatnak, mely néhány év alatt békés elágazásokkal nem csak Itáliában terjedt el, hanem az egész világon is. 5 milliónál többen csatlakoztak hozzá, köztük püspökök és bíborosok, királyok és királynék, s a század legnagyobb embere, Krisztus földi képviselője, XIII. Leó pápa is!

IV. Fejezet

A Szűzanya képeinek második restaurálása

A napjainkban annyira tisztelt kép történetének megértéséhez jó lesz felidézni annak a négy évnek a történetét, amely a fentebb elbeszélt ünnep után telt el.

A híres nápolyi festő, Federico Maldarelli 1879 májusában, látva mennyire növekszik a nápolyiak és az idegenek tisztelete a Pompeji Rózsafüzér Királynője iránt, kinek képe a plébánietemplom nedvessége miatt ugyancsak rossz állapotba került, közismert jámborságával följánlotta, hogy teljesen és tökéletesen felújítja nekünk a képet - ingyen.

Örömmel fogadtam nagylelkű ajánlatát, s megragadtam az alkalmat, hogy régi álmomat megvalósítsam, tudniillik hogy Límai Róza helyett Sziénai Szent Katalin legyen a képen. Mindketten az én bűnbánó harmadrendemnek voltak a tagjai. Róza, Amerika dicsősége, az első benszülött szent, akit a frissen misszionált Újvilág adott az Egyháznak. De én szívesebben láttam a Rózsafüzér Királynője mellett az én templomomban az én különleges végdőszentemet, Fontebranda angyalát, Sziéna szeráfját, egyrészt mert itáliai, s Itáliának és az egész kereszténységnek dicsősége, másrészt mert a domonkos harmadrendnek és magának Szent Rózának is tanítómestere.

Megkértem tehát a jámbor Maldarellit, hogy Róza rózsakoszorúját alakítsa át töviskoszorúvá, ami a mi Katalinunk attribútuma, a kezeire pedig fesse rá sebeket, melyek a stigmákra emlékeztetnek.

A legnehezebb kérdés az arc volt, mely ha nyers durvaságával nem illett Szent Rózához, még kevésbé illett Szent Katalinhoz, aki – miként Vanni képen látható a sziénai Szent Domonkos templomban – halvány és keskeny arcú volt.

A jámbor és nagylelkű festő megígérte, hogy kedvem szerint fog eljárni. És másnap De Fusco grófnő a saját hintóján vitte a képet Pompejiből Nápolyba, s letette Salvatore Festa könyvesboltjában, hogy ő juttassa el a neves festő műtermébe.

Mindazonáltal a Rózsafüzér Királynője az elmúlt három évben kegyelmekkel és csodákkal már jelét adta, hogy jóváhagyja Vallében a neki szentelt templom építését és tetszését találja benne. Urak és hölgyek sokasága indult zarándokként Nápolyból Valléba, hogy hálát adjon az égi Anyának a kapott kegyelmekért vagy újabbakat kérjen.

Ezért nem láttam jónak, hogy az emberek, akik eljönnek Pompejibe a Szent Szűzhöz hálát adni, vagy kérni tőle valamit, ne találjanak ott semmiféle képet, amit tisztelhetnének. Ráadásul a népi jámborság gyakran egy bizonyos formájú, színű, ruhájú képhez vagy szoborhoz kötődik, melynek tiszteletét az emberek magukkal viszik a hétköznapijaikba. Mít tegyünk?

Isten jósága, mely megindítja és véghez viszi az emberek jó akaratát, ezúttal sem hagyott segítség nélkül, amit megtaláltam, s egyéb rendkívüli eseményeknek is oka lett.

Abban az időben megszokott tartózkodási helyem volt Nápolyban a Porta Medina melletti kis Rózsafüzér-templom.

Drága barátommal és lelkivezetőmmel Radente atyával és Giuseppe Gaetani doktorral 1874. január 22-én ott kezdeményeztünk társulatot harmadrendi uraknak és hölgyeknek, és minden hónapban a szabályzat szerint jámbor összejövetelt tartottunk. Az összejöveteleket minden hónap 22-én tartottuk, tekintettel a Szent Cecília iránti tiszteletre, mely Gaetani doktorban és bennem is különösen élt. A szokás mindmáig él, annak ellenére, hogy 1885-ben a székhelyt áthelyeztük a San Domenico Maggiore templomba.

E harmadrendi társulatnak a lelke a Porta Medina melletti kis rózsafüzér-templomban az a harmadendi nővér volt, aki a Szűzanya képét ajándékozta nekem: Maria Concetta De Litala nővér.

Tehát neki mondtam el kétségeimet. Erre ő elmondta, hogy ugyanaz a Radente atya, aki sok évvel korábban a dell'Anticaglia utcában 3,4 Liráért megvette a rózsafüzér képet, ugyanazon az áron egy másik képet is megvett, mely méretre is egyezett az előző képpel és a festője is azonos volt: Sziénai Szent Katalin misztikus eljegyzésének képét. Ma már tudjuk, hogy ez a tiszteletreméltó ember, a rózsafüzér és védőszentje, Sziénai Szent Katalin iránti szeretetből úgy érezte, hogy ezt a két képet ki kell mentenie méltatlan környezetéből, ezért megvette és magával vitte a képeket. És a nővérnél ez a második kép is megvolt, mert az atya ezt is neki ajándékozta.

Nagyon jó – mondtam neki – az első képet odaajándékozta nekem, hogy a parasztok szívébe lopja a rózsafüzért, adja nekem most a másik képet is, hogy ne érje csalódás a lelkekben fölébredt áhítatot sem pompejiek, sem a nápolyiak esetében.

A nővér újjongva annak örömétől, hogy Isten kezében eszközként jót tehet távoli testvéreivel, s még inkább elősegítheti a rózsafüzér és Sziénai Szent Katalin tiszteletét, hamarosan hozta a képet, mely épp olyan öreg volt, mint az előző, de nem volt annyira formátlan és rossz állapotú, mint az.

A képen a Rózsafüzér Királynője volt látható ölében a kisdéd Jézussal, aki misztikus eljegyzésben gyűrűjét nyújtja Szent Katalinnak. Igaz, hiányzott Szent Domonkos, de a Szűzanya arcából bizonyos kedvesség sugárzott és Sziénai Szent Katalin nem volt olyan nehézkes, mint Róza. Ezért a képet tiszta nyereségnek láttam.

Arra gondoltam, hogy a nép nem veszi majd zokon a képcserét, hiszen ez is a Rózsafüzér Királynőjének a képe, amelyet most viszek nekik.

De egy sötét kétely csak megszólalt bennem, hogy megzavarja a lelkeket:

– Vajon folytatódnak-e a kegyelmek az égből, ha egy másik képet teszünk ki tiszteletre?
 – Ó, minden bizonnyal! – válaszoltam magamnak. Hiszen nem a kép tesz csodákat Pompejiben, hanem Isten ereje, aki egyedül művel nagy és csodálatos dolgokat. A kép egyszerű eszköz csak az Ő csodáihoz. Isten pedig akarja, ma inkább, mint korábban, hogy a világban tiszteljük legszebb teremtményét, az ő Fiának, Jézusnak Anyját; akarja, hogy minden nép ugyanazzal a köszöntéssel, az Üdvözléggel, és ugyanazzal a himnusszal, a rózsafüzérrel tisztelje őt. Tehát a rózsafüzér az, ami különleges módon lehozza az égből az áldást, és a Rózsafüzér temploma, melyet a Madonna föl akar építeni Pompejiben, ezt csodáival igazolja.

És nem csalódtam: bátorságomat, amellyel szembeszálltam a népi megszokással, teljes siker koronázta. A második kép, melyet ugyanarra helyre tettünk fel, ahonnan levettük az első képet, ugyanazt a tiszteletet váltotta ki az emberekben; és új, csodálatos kegyelem adatott sokaknak, akik csatlakoztak a kegytemplom építéséhez, vagy jöttek kegyelmeket kérni.

A mennyei Szűz tényekkel jelezte, hogy ő árasztja a kegyelmet erre az elhagyatott helyre a rózsafüzér, s főleg a temploma iránti szeretetéből, melyet Pompeji pogány földjén fognak építeni. S még ha el is vinnék a képet, az Úr csodái továbbra is folytatódának.

Annak az időszaknak a kegyelmei közül, amikor a rózsafüzér Sziénai Szent Katalinos képe volt kihelyezve, elég csak egyet felidézni, melyet az olvasó már nyomtatásban is megtalálhat a *Novena alla SS. Vergine del Rosario di Pompeji* c. könyvecskében és az *Il Rosario e la Nuova Pompeji* c. folyóirat 3. évfolyamának 34. oldalán. Arra a kegyelemre gondolok, amelyet én magam kaptam, amikor a Szűzanya az életemet adta vissza, épp akkor, amikor ezt a *Sziénai Szent Katalin eljegyzése* képet bevittem a szobámba. 1879. augusztus 18-án este volt.

Ha valaki ma akarja látni ezt a képet, az árva lányok első hálótermének a végében keresse. Azt akartam ugyanis, hogy a Benincasa család szentje, minden erény mesternője, aki elnyerte Máriától az én földi életem kegyelmét, legyen égi oltalmazója ezeknek a szegény kis árva leánykáknak, akiket összegyűjtöttem és reá bízam.

Nem találtam jobb helyet ennek a képnek, mint ezen elhagyott ártatlanságok között, akik valóságos rózsza és liliumkoszorút alkotnak Pompeji Győzelmes Királynője körül.

Maldarelli 1879 augusztusáig tartotta magánál műtermében azt a csodatévő képet, melyet ma a Pompeji Szűzanya képeként ismernek az emberek.

A maga részéről mindent megtett, hogy áhítatot keltő képet alkosson belőle. Arra törekedett, hogy a Madonna és Róza arcát finomítsa. A lehető legnemesebbé alakította Szent Domonkos arcát, a Kisdednek pedig bizonyos elevenséget kölcsönzött.

A kép vászna azonban nagyon rossz állapotban volt. Hogy új vászonra kerülhessen a kép, Maldarelli segítségért folyamodott a hasonló kérdések egyik legjobb szakértőjéhez, Franceco Chiariellóhoz, akinek még ma is a múzeumba vezető lépcső melletti Luperano palotában van a műterme.

Emlékszem, hogy csak a vászonért 60 Lírát fizettem Chiariellónak. Ő a legmodernebb módszerrel, nagyon finoman lefejtette a képet a régi vászonról, és átültette az új, jóval magasabb vászonra. Ezáltal Maldarellinek lehetősége nyílt arra, hogy a Madonna feje fölé teret nyisson, ami a régi képből hiányzott. Ezt olyan ügyesen oldotta meg, hogy messziről észre sem lehetett venni a kiegészítést.

Az 1876-ban először restaurált kép 1879-ben Maldarelli jóvoltából újjászületett: újra festette a Madonna arcát, Rózából Sziénai Szent Katalin lett, átültette a képet új vászonra, fölfelé megnagyobbította, tehát a régi képből alig maradt valami.

A vásznat új bronzkeretbe foglaltuk, ami 10.000 Lírába került, a kereten 15 medálba Palitotti megfestette a rózsafüzér 15 titkát. Ezáltal a Szűzanya átszellemült arca valóban olyannak tűnt, mint a tündöklő hajnalcsillag.

Ma nagy értékű drágakövek sokasága ékesíti az égi szépségű képet, s képviselik a hívők hangját, akik tanúsítják a Pompeji Szűzanyától kapott kegyelmek sokaságát.

Őszentsége XIII. Leó pápa 1887 áprilisában sajátkezűleg áldotta meg azt a csodálatos diadémot, mely a Szűzanya homlokát díszíti. E diadém nagyon szép műalkotás: gyémántok, zafírok és más drágaövek csillognak benne. Négy hatalmas smaragd két zsidó ember ajándéka.

A ROSARIO szó gyémántokból van kirakva a képen. A Szűzanya és a Kisdéd homlokán egy-egy nagy gyémánt van csillagként, tizenkét gyémántcsillag pedig koronaként lebeg a Szűzanya feje fölött.

A rózsafüzér, melyet a Szűzanya Szent Katalinnak nyújt, drágakövekből, amelyet pedig a Kisdéd Szent Domonkosnak ad, igazgyöngyökből van. Egyetlen nagy gyémánt van a Szűzanya fülében. Bal lábán drágakövekkel ékes arany szandál. A köpenyén szépen elrendezett más drágakövek. A trón lábánál az AVE MARIA köszöntés ismét gyémántokból van kirakva.

Azonban megőriztük az első, csúnyácska kép alakjait is. Ugyanis az első időkben meghívtuk Nápolyból a képeslapokat készítő, öreg Dolfino festőt, aki a S. Biagoi dei Librai utcában és Salvatore Festa könyvkereskedő hozta el hozzánk.

Azok az első rajzok és könyvismertetések, amelyeket ma formátlanok látnak, igen nagy tiszteletben részesültek. Én magam láttam több helyen szép, ezüst vagy arany keretbe foglalva nápolyi családoknál, ahol áhítattal tisztelték, különösen azokban a házakban, melyek elsőként fogadták be a képet, még abban az időben, amikor körbejártam Nápolyt és gyűjtöttem a havi egy soldót felajánlókat.

De a másodszor restaurált kép sem volt alkalmas arra, hogy fénykép készüljön róla. Történeti dokumentumként őrizzük az első fényképeket, amelyek nem kerültek mások kezébe.

Nem festői teljesítmény, nem emberi mű az a mennyei hatás, amit mindazok, akik eljönnek a kegytemplomba, észrevesznek a Madonna arcán, aki egyszerre bizalmat, áhítatot és szeretetet ébreszt a szemlélőben. Szépség, fenség és édesség sugárzik a Szűzanya szeméből, és mindazokat, akik hittel jönnek az öreg kegyképhez, arra készíti, hogy leboruljanak és a mellüket verjék. Meg vagyok győződve arról, hogy a Szűzanya csodával szépítette meg a képét.

Valamennyien, akik itt vagyunk, valljuk, hogy akkor kezdett megszépülni a kép, s jelent meg rajta a korábban nem látható szépség, fenség és bizalmat keltő édesség, amikor a dűldező Szentséges Üdvözítő plébániatemplomból áthoztuk az épülő templom baloldali mellékkápolnája, ahol ma Sziénai Szent Katalint tiszteljük.¹⁶

Ha erre valaki azt mondaná, hogy ehhez nem kellett a Szűzanyának csodát tennie, mert amit a képen látunk, az a mi lelkünkben vetődik rá – és ezt sem zárjuk ki –, mégis mindennapi, tagadhatatlan tapasztalat, hogy nápolyiak és idegenek, akik a Szűzanyához jönnek, valami vonzást éreznek, ami nem a művészetből fakad, hiszen el kell ismerni, nem Raffaello minőségű a kép, a belőle áradó titokzatos erő mégis térdre és imádságra készíti az embereket.

¹⁶Ezt a kápolnát a kegytemplom bővítésekor lebontották. Ma a főoltár mögötti szentélykörüljáró első, jobboldali oltára Sziénai Szent Kataliné.

Ó, igen! Amikor az ember ez előtt az áldott kép előtt imádkozik, fölébred a szívében bizonyosság, hogy imádsága meghallgatásra talál, és megérzi azt a kimondhatatlan édességet, amit ha valaki nem érzett, el sem tud képzelni.

Ez annak a csodatévő képnek a története, amelyet Pompejiben mint a katolikusok milliói kéréseinek és fogadalmainak középpontját tisztelünk, s amelyhez Itáliának, Európának sőt a világnak minden részéből oly nagy bizalommal fordulnak a hívek.

NEGYEDIK KÖNYV

AZ ELSŐ KEGYELMEK

I. Fejezet

Nápolyban

Hogy újra fölvegyem a rendkívüli események történetének szálát, melyek mindig emlékezetessé teszik az 1876. esztendő, a Pompeji kegyhely alaptásának évét, vissza kell térnünk ennek az évnek első hónapjaihoz.

Miközben február első felében itt, Valléban, a szegény parasztnak megalapítottuk a Rózsafüzér Társulatot, és felállítottunk egy ideiglenes oltárt a Szűzanyának, hogy a társulati búcsúkat el lehessen nyerni, Nápolyban egy olyan csodálatos esemény történt, melynek híre napok alatt szájról szájra terjedt az egész városban és eljutott a bíboros érsek, Sisto Riario Sforza fülébe is.

E hír elterjedésének volt köszönhető, hogy rövid idő alatt közismertté vált: Pompeji romjai közelében templomot akarunk építeni az igaz Istennek.

Az eset valóban csodálatos volt, valóságos csoda, meg is adom a pontos helyet, ahol történt: a Via Tribunali 62. szám alatti palotában.

De a legfeltűnőbb az volt, hogy ez a természetfölötti beavatkozás azon a napon kezdődött, amelyen valaki megígérte, hogy csatlakozik egy ki tudja miféle templom építéséhez, melynek Pompejiben kellene fölépülnie, de senki nem tudja, hány év múlva.

Az esetnek nemcsak egy nagyon derék család, a Lucarelliek a tanúi, hanem más családok is, akik ugyanabban a palotában laktak, főként Anna Maria Lucarelli, egy nagyon erényes, művelt és a művészetekben jártas asszony, a keresztény műveltség mintaképe.

Az eset, amit most elmondok, az első nyilvánvaló égi jel volt, mely jó órában mutatta meg a nápolyi híveknek, hogy mennyire kedves a Szűzanyának az ő tiszteletére építendő templom a sokáig sátáni hatalom alatt álló földön. Ez volt az első kegyelem, amelyben a Győzelmes Királynő részesítette leendő templomának támogatóit.

Nem is késlekedem tovább, hanem az olvasó elé tárom az esetet úgy, ahogyan Anna Maria Lucarelli asszony följegyezte, s ezen beszámoló alapján a nápolyi templomok szószékeiről kihirdették a híveknek.

Nemesi családban született a tizenkétéves nápolyi kislány, Clorinda Lucarelli, aki mindkét szülőjét elveszítette, majd 1874 augusztusában súlyos epilepsziát kapott. Minden elképzelhető kezelés ellenére betegsége súlyosbodott és az egész család nagyon szenvedett miatta.

Clorinda nagynénje, Anna Maria Lucarelli, aki anyja lett anyja helyett, újabb orvoshoz fordult, a tekintélyes Antonio Cardarellihez. Ő megerősítette a korábbi diagnózist: a gyermek súlyosan epilepsziás. Újabb kúrát írt elő, de tudatta a családdal, hogy a gyógyulás reménye igen kicsi. E hír hallatára Anna Maria asszony elsápadt és csak hallgatott.

De 1875. május elsején magával vitte a beteg kislányt Toletinói Szent Miklós templomába, ahol a Lourdes-i Szűzanya csodatévő képét őrizték, hogy tőle kérje a gyermek gyógyulását. Lourdes-i vizet itatott vele, és nagyon buzgón imádkozott a gyógyulásért. Ezután reménykedve és bizalommal eltelve hazatértek.

Az Úr azonban a maga isteni végzése szerint máskor és egészen más módon akarta megmutatni Édesanyja mindenhatóságát.

Clorinda állapota egyre rosszabbodott. Rohamai egyre gyakoribbá és súlyosabbá váltak. Három-négy naponként, de olykor naponta szenvedte végig a rohamokat.

Próbáltak rajta segíteni levegőváltozással is. Hat hónapot töltött vidéken, de állapotában semmi javulás nem mutatkozott. Sőt, a gyermek, belefáradva a különböző kezelésekbé, anélkül, hogy a környezete észrevette volna 1875 novemberében elhagyott minden gyógyszerert.

A nagynéni ennyi fáradság és csalódás után új reményt nyert, és sok fogadalom és ígélet után tett egy utolsó, merész elhatározást: a Szeretet Leányai egyikével a kis beteget eljuttatja Lourdes-ba, hogy merítsék meg a csodatévő forrás vizében. Azt remélte, hogy gyógyultan fogja visszakapni. De hogyan engedje el maga mellől a gyermeket, akinek már állandó felügyeletre volt szüksége? A rohamok már nem csak nappal, hanem éjszaka is jelentkeztek, életveszélyesek voltak azok a zuhanások, melyekkel földre terítette egy-egy roham; vonaglott, tajtékozott a szája. Igazában állandó életveszélyben volt.

Eljött 1876. február másodika. A kora délutáni órákban Clorinda egy óvatlan pillanatban eltűnt nagynénje szeme elől. Ő, mintha megérezte volna a bajt, azonnal keresésére indult, s még a gondolat is iszonyatos: ott találta a kútnál, feje a vízzel teli vödörben! Pillanatok kérdése volt, hogy megfullad, vagy belezuhan a mély kutba.

Másnap, február 3-án olyan szörnyű napja volt a kislánynak, mint előtte soha. Reggeltől estig egymást érték a rohamok, ismételten elvesztette eszméletét, és képtelen volt fölismerni családtagjait.

A nagynéni leírhatatlanul reménytelen és elkeseredett állapotban volt, amikor ezen a február 3-án a városban körútján lévő De Fusco grófnő éppen ebbe a lakásba kopogott be. Elmondta hogy egy Valle di Pompejiben a Rózsafüzér Királynőjének építendő templom ügyében jár. Elmondott néhány rendkívüli dolgot, amivel az Úr támogatja ezt az ügyet.

Elbeszélte, hogy néhány nappal előbb megalakítottuk Pompejiben a Rózsafüzér Társulatot, s hogy miként helyeztük ki a Rózsafüzér-képet oltárra, hogy azokkal a szegény emberekkel megszerettessük a rózsafüzért. Beszélt az elhagyottságról és tudatlanságról, amiben ezek az emberek éltek.

Ezek hallatára a szegény asszonyban föléledt a remény, s megígérte, hogy ha a kislány meggyógyul, minden erejével támogatni fogja az ügyet. Reménye amiatt is nőtt, hogy ő maga és unokahúgai is néhány hónappal korábban léptek be Szent Domonkos harmadrendjébe, s lettek a Rózsafüzér Királynője kedves leányai.

Anna Maria Lucarelli asszony addig nem tapasztalt erős hitet és reményt érzett a szívében, beírta nevét a könyvecskébe, melyet a grófnő nyújtott oda neki, és így kiáltott: *Grófnő, ha a Rózsafüzér Királynője, akit nagyon tisztetek, megteszi nekem a kegyelmet, hogy meggyógyítja az unokahúgomat, teljesen rendelkezésére fogok állni. Én magam fogom járni a nápolyi házakat, hogy az új pompeji templomra gyűjtsék. Íme, itt van az én felajánlásom: nem egy soldo, hanem tíz, havonta; egész évre adok előlegbe 6 Lirát abból, amit a gyógyulás után fogok adni.*

És a mennyei rózsák Királynője, aki elérkezettnek látta az időt, hogy megmutassa hatalmát a világnak – vagy talán mint a kánai menyegzőn, hathatós közbenjárásával elérte, hogy Fia

elővételezzen egy csodát azok közül, amelyeket majd a pogányok halott földjén fog tenni –, és jóságos anyai szemmel letekintett az égből. És azon a napon, amelyen a Szűzanya képét tiszteletre kihelyeztük a pompeji népnek, azaz 1876. február 3-án, amikor a Rózsafüzér Társulatot is megalapítottuk Pompejiben, Clorinda teljesen meggyógyult.

Amit elmondtam, annak a beszámolónak a kivonata, amelyet Anna Maria Lucarelli asszony 1876. április 3-án írt le, és május folyamán Carlo Rossi jezsuita atya a montesantói plébánia templom, a szintén jezsuita Giuseppe Altavilla atya május 24-én a sorianói Szt Domonkos templom szószékéről felolvasott, a teatinus Gabriele De Felice atya pedig a nápolyi S. Paolo Maggiore templomban kihirdetett, s végül az *I Gigli a Maria* folyóirat 9. évfolyamának 1876. június 15-i számában közzétettek.

Két tekintélyes professzor, Marzio Castronuovo és Salvatore Farina urak, akik kezelték Clorindát, készségesen bizonyították a leány súlyos állapotát, az általuk alkalmazott gyógyszerek és kúrák hatástalanságát és a hirtelen gyógyulást. Ennek a gyógyulásnak semmiféle tudományos magyarázata nem volt, sőt ellenkezett minden tudományos várakozással, ezért logikusan következik, hogy az orvosok fölismerjék benne a természetfölötti beavatkozást. E fölismerést a tudományos pontosság követelte, s ők a tanúsítványaikban, melyeket itt közlök, el is ismerték.

Az első tanúsítvány:

„Alulírott általános orvos és sebész doktor, tanúsítom, hogy Clorinda Lucarelli kiasszony 1874. augusztusától a legsúlyosabb epilepsziás rohamoktól szenvedett, melyek hosszabb rövidebb időszakokban ismétlődtek egészen 1876. február 3-ig, s e naptól a mai napig nem fordultak elő. Nem mulaszthatom el hangsúlyozni, hogy a diagnózist nem csak én állítottam fel, hanem konzilium után megerősítették Antonio de Martino és Cardarelli professzorok is, akikkel együtt nagyon erős gyógyszeres kezelést, fokozott higiéniát, vidéki levegőt, diétát, stb. írtunk elő. Am mindezen erős gyógyító hatások ellenére az epilepsziás rohamok a mondott időszakban változatlan hevességgel ismétlődtek, s az utolsó hónapokban egyre súlyosbodtak. – A mondottak igazságát aláírással igazolom.

Nápoly, 1876. május 18-án

Marzio Castronuovo.”

A második:

„Alulírott orvosprofesszor bizonyítom, hogy a kb. 12 éves Clorinda Lucarelli kisasszony több mint egy éve epilepsziás rohamoktól szenvedett, amelyek minden gyógyító próbálkozás ellenére változatlanul megmaradtak és kínozták éjjel és nappal egészen ezen év februárjáig. Akkor váratlanul, minden emberi beavatkozás nélkül súlyos beteg állapotából teljesen meggyógyult, s mindenki csodálkozására mindmáig egészséges.

A mondottak igazságát becsülettel és lekismeretem szerint állítom és kész vagyok esküvel is alátámasztani.

Nápoly, 1876. június 4-én. *Salvatore Farina professzor.*”

II. Fejezet

A nápolyi nemesség

Azokban a napokban történt, hogy De Fusco grófnő a nápolyi utcán találkozott Lucarelli asszonnyal, aki két unokahúgát, Laurát és a tökéletesen meggyógyult Clorindát kísérte.

A nagynéni amint meglátta a grófnőt, a megindultságtól örömkönnnyekkel a szemében elbeszélte a váratlan csodát: „Íme, két éven át jártam a nápolyi templomokat, hogy nyilvános imádságot kérjek Clorinda gyógyulásáért. Most visszatérek ugyanezekbe a templomokba, hogy a nevemben adjanak hálát az Úrnak az elnyert kegyelemért, és a Rózsafüzér Királynője közbenjárásának tulajdonítsák, aki templomot kér Pompejiben. Éppen most megyek őeminenciájához, Riario Sforza bíboros úrhoz, akinek annyiszor panaszkodtam szomorú helyzetünk miatt, hogy elmondjam neki a történeteket.”

Az olvasó könnyen elképzelheti, micsoda ünnepet tartottunk, amikor a hazatérő grófnőtől megtudtuk az örömdetes hírt.

Amikor első örömünk kissé alábbhagyott és higgadtan meggondoltuk a történeteket, lelkünket megindultság és csodálat töltötte el.

– Lehetséges ez, hogy a Madonna így fölkarolja esetlenül megkezdett ügyünket? Csodát tett? Miért? A parasztok számára készülő szegényes templomért? Úgy tűnt, elfogadja jó szándékunkat. Ha pedig így van, akkor az ügy jól fog folytatódni. Azt akarná a Madonna, hogy hamarosan kezdjük el az építést? Hamarosan el fogjuk kezdeni.

Mindezen meggondolások egyrészt bátorságot öntöttek a lelkünkbe, másrészt zavart keltettek bennünk, mert sokat akartunk tenni rövid idő alatt, de nem láttuk a módját, hogyan lehetne gyorsan előbbre lépni.

– A legrövidebb és leggyorsabban járható út volna – mondtuk egymás között –, ha a nápolyi arisztokrácia, mely elég gazdag és elég jámbor, magáévá tenné ezt az új ügyet; akkor magától menne minden!

De hogyan lehetne behatolni azokba a házakba, ahová csak a nemesi címeket viselők, ezek rokonai, vagy a címezések által ajánlottak tehetik be a lábukat?

Igaz, ekkor már csatlakoztak az ügységhez a Fonton úrnők, a nemes és jámbor Casamassima hercegné, Messanella hercegné, Irbicella úrnő barátnője, Francesca de Dominicis úrnő, Montagnareale hercegné, Raffaella Piria kisasszony, Capracotta hercegné és többen Caterina Volpicelli jámbor társulatából; de a nápolyi nemesség ennél sokkal kiterjedtebb!

Mégis, a természetfölötti hitből eredő belső erőtől indítva elindultunk Nápoly utcáin azzal a céllal, hogy találjunk személyeket, akik havonta egy soldóval hozzájárulnak a műhöz, melynek elfogadottsága mellett az ég immár egy csodával is tanúskodott.

A jámbor Mirelli hercegné épp akkor jött a Volpicelli féle összejöveteletről. Amint a grófnő meglátta, azonnal hívta, hogy legyen az új pompeji ügy zelátora, s megkérte, mutassa be más előkelő asszonyoknak, akiktől kérhet havonta egy soldo felajánlást.

– Nemes és gazdag nápolyi személyek címeit akarjátok megkapni? – válaszolta Mirelli hercegné. Akkor forduljatok Filiasi di Somma őrgrófnéhez, akit már ismertek. Az ő

édesanyja del Colle hercegné, aki Nápolyban a Rózsafüzér Tizenöt Szombatját terjesztette. Ez az őrgrófné valóban szent, gazdag asszony, aki rokonságban van a legmagasabb nápolyi körökkel. S ráadásul nagyon kedveli a templomépítéseket. Rajta kívül nem tudnék jobb segítő társat és angyalt ajánlani nektek.

Ez a jótanács olyan volt számunkra mint a ködöt oszlató napsugár: késlekedés nélkül Filiasi őrgrófné háza felé indultunk.

Negyvenöt év után is édes az emléke annak a beszélgetésnek, mely azon a napon zajlott, és nagy dolgok születtek belőle: a nápolyi arisztokrácia lett, minden társadalmi adottságával, az első annak a műnek a felkarolásában és támogatásában, amelyet Isten Pompejiben akart megvalósítani.

A jámbor dáma tehát előkelő és jóakaró családiassággal fogadott bennünket, mintha régi ismerősei lettünk volna. Ám amikor meghallotta a tervünket, őszintén megmondta a véleményét:

– Meglehetősen kellemetlen vállalkozásba fogtatok – állapította meg. – Annyi ilyen ügy van Nápolyban! A legszebb célokért indított kezdeményezések, melyek igazán megérdemlik a támogatást, de ugyanazokra a személyekre nehezedik valamennyi. Hogyan képzelitek, hogy a meglévőkhez egy újabbat, ráadásul egy templomépítést akartok hozzátenni? Vidéken! Távol Nápolytól, tetejében nem is a nápolyi egyházmegyében! Őszintén meg kell mondanom, nehezen fogtok boldogulni. Én magam több mint 50.000 Lírát költöttem Foggiában egy új templomra, és az építés félbeszakadt. Ismerem a déliek vérmérsékletét: nagy lelkesedéssel fognak bele új dolgokba, melyeknek sokasága miatt, valamint az ismét és ismét jelentkező újabb ügyek miatt belefáradnak. Lehet, hogy eleinte jutni fogtok valamire, de a lelkesedés le fog lohadni.

Őrgrófnő – válaszoltuk – ugyanezeket a nehézségeket elmondtuk a mi szent nolai püspökünknek. Tudja, mit válaszolt nekünk? „Önzők vagytok: csak magatokra és a saját időtökre gondoltok. Templomot nem egy nemzedéknek építenek. A római és a szentpétervári Szent Péter templomot 300 év alatt fejezték be. A ti dolgotok a kezdés, mások fogják ötven vagy még több év múlva befejezni.”

A valóban jóságos őrgrófné megvonta a vállát és azt mondta:

– Hogy eleget tegyek nektek, s hogy nekem is részem legyen a dologban, aláírást adom. De semmire sem fogtok menni havi egy soldóval; legalább az előkelő asszonyokat havi tíz soldóval kellene csatlakoztatnotok. Hogy példát adjak, én egy fél Lírát ajánlok fel.

Az őrgrófné beírta a könyvecskébe önmagát, a menyét, a fiát, Luigi őrgrófot, német kormányzóját és több más családtagját.

Amikor elbúcsúztunk ezzel fordult hozzánk:

– Azonban adok nektek egy jótanácsot. Ehhez a műhöz, ami pénzért valósul meg, s ki tudja, hány évig fog tartani, ne hívjatok senki építész, különben csak az építész fizetsége elviszi a rendelkezésre álló pénz felét. Tapasztalatból mondom. Miután Ludovico da Casoria templomára és konventjére Tondo di Capodimontén sok ezer Lírát költöttem, az építést felfüggesztették, s ami még rosszabb, szegény Ludovico atya perbe is keveredett az építésszel, aki követeli a jogait.

– Drága őrgrófné, de ki akar építész hívní? – válaszoltam nevetve. Parasztoknak épül a templom, elhagyatott vidéken, semmi szükség építészre, mi magunk csinálunk mindent. Már kigondoltam: a kőművesemmel elmegyünk az egyik közeli városba, megnézünk néhány

templomot, s amelyik megfelelőnek látszik, arról spárgával mértéket veszünk, azután megkezdjük az alapozást.

Ezek hallatán sok névjegykártyát adott át nekünk, megadta sok rokonának és barátjának a címét, akiknél az ő nevében bejelentkezhetünk. Mellénk adta kíséretül a kamarását, hogy vezessen be minket Gigliano gróf, di Rende örgrófné, Bivona herceg, Torella, Salve, Gerace, Angri, Eboli, Gallo hercegnék, Ruffo, Calenda és Guidomandri örgrófnék házába.

E nemes asszony révén más előkelő családokhoz is eljutottunk. Így például a jóságos Capracotta herceg – akivel nagyon jó barátságot kötöttünk – megismertetett Paganica hercegnével, de la Tour grófjával, Mayo grófnővel, Tora hercegnével, Piscicelli örgrófnével, S. Vito hercegével, Salandra örgrófnével, Balsoráno grófnővel, d'Ayla Valva örgrófnével, akinek unokahúga, Maria d'Ayla kisasszony vállalta a Pompeji Madonna zelátorának szerepét.

Ugyanakkor más, de mindenképpen gondviselésszerű utakon értük el, hogy az építendő pompeji templom javára aláírását adta Laurenzana hercegné, Gaetani dei Laurenzana grófnő, Sant'Eramo grófnője, Pignone del Carretto hercegné, és az angol Miss Mackeloed, Amelia Colonna kisasszony tanárnője. Amelia Colonna di Stigliano hercegének a leánya, jelenleg Rómában Torlonia hercegné.

A történeti hűség kedvéért azonban meg kell jegyezmem, hogy nem a teljes nápolyi arisztokrácia nyitott előttünk ajtót és fogadott tisztelettel és szívesen. Olykor kétszer-háromszor kellett visszatérnünk ugyanoda, megmászunk a márványlépcsőket, s végül keserű csalódással távoznunk. De nagy általánosságban köszönetet kell mondanom a nápolyi előkelőségnek, mert bizalommal és szeretettel fogadtak egy olyan ügyet, amely akkor még teljesen homályos volt, s melynek képviselői, mi is ismeretlenek voltunk számukra, és bizonytalan volt a dolog kimenetele is.

De íme, bizonyára isteni terv alapján, a nápolyi nemességet választotta ki a Mennysorság Királynője, hogy vegyen részt a Pompeji kegyhely kezdeteiben.

Nem a mi dolgunk fürkészni a Gondviselés utait, de ma, negyvenöt évvel később világosan látszik egy tény, amely sajátos jellemzője ennek a kegyhelynek. Talán ebből az isteni rendelésből fakadt, hogy amióta megkezdjük Valle di Pompejiban az évenkénti ünnepeket, mivel nem vettek rajta részt Nápoly alsóbb néprétegei, akik nagyon jó, nagyszívű és nemeslelkű emberek, de természetük szerint lármások, és zajosan ünnepelnek, mindig, a legnagyobb ünnepeken is megőriztük azt a nemes tartózkodást és összeszedettséget, ami az istentisztelethez illik. Ez a vallásos összeszedettség, mely visszariad a lármától és zajos ünnepléstől mint vonzó példa hatott a valleiek és a környékeliek általános magatartására is. Ebből adódik, hogy a jelenlévő sokaság ellenére ezen a kegyhelyen mindig vallásos csend, az imádás és a szív bensőséges imádságának csendje uralkodik.

III. Fejezet

Az első tövisek

Nagyon jó barátunk, Giuseppe de Bonis professzor, vallecorsai főesperes regény formájában írta meg, mi minden történt Isten Pompeji művének kezdetekor, s ezt a címet adta: *Pompeji rózsák és tövisek*. E címmel arra az alapszabályra utalt, amely Mária Pompeji művében és megismertetésében állandóan érvényesült, s amit más formában így szoktak mondani: *nincs győzelem küzdelem nélkül*, és *nincsen róza tövis nélkül*. Ez érvényesült a kegyhely történetében mindvégig. Már a bevezetőül megfogalmazzuk ezt az igazságot:

„Nem volt győzelem a pompeji kegyhelyen küzdelmek nélkül, sem dicsőség nem született anélkül, hogy nagy megaláztatások ne előzték volna meg. Nagy vigasztalásaink előtt mindig nagy keserőségek jártak; de mindezen próbatételeink közepette fölemelt és támgatott minket Valle Úrnőjének jóságos keze, akit Győzelmes Királynőnek hívunk.”

Ezek előrebocsátása után nézzük az első keserőségeket.

Elérkezett 1876 márciusa. Én, aki egy hónap leforgása alatt föl tudtam ébreszteni az ügy támogatására jónéhány előkelő nápolyi család jóakarátát, a Madonna pedig érezhetően a segítségünkre sietett az égből egy feltűnő kegyelemmel, aminek a városban híre ment, türelmetlenkedni kezdtem a templom építésének megkezdése miatt. Ellenállhatatlan belső késztetést éreztem, ami sem éjjel sem nappal nem hagyott nyugodnom.

Ha én egyszer elkezdem rakni a pompeji templom falait – gondoltam a szívemben – nem lesz senki, aki ne nyújtana majd segítő kezét.

Valóban, akkoriban vágyakozásom hevében semmiféle nehézség nem látszott leküzdhetetlennek, és az ilyenféle vállalkozás körüli tudatlanságom miatt biztosan hittem, hogy az ördög, aki Isten műveinek megakadályozására be szokta vetni minden eszközét, nem lesz képes legyőzni buzgóságomat és elhatározásom erejét. De nagyon hamar, mindjárt kezdetben be kellett látnom a szomorú bizonyítékok hatására, micsoda energiákat mozgósít a Sátán az ő ellensége, Jézus Krisztus templomának fölépítésének megakadályozása végett, s hogy micsoda hatalma van Pompeji földjén, ahol évszázadokon át minden ellenfél és ellentmondás nélkül uralkodott.

Látni fogjuk, micsoda mesterkedésekkel támasztott ellenségeskedést a sátán az első pillanattól fogva, s mennyi keserőséget szerzett a vállalkozás megkezdésétől kezdve, hogy elveszítsük bátorságunkat.¹⁷

Elméletünk fantáziálásnak és álmodozásnak tűnhet azok számára, akik életvitelük vagy tanulmányaik alapján nem egykönnyen tartják lehetségesnek a természetfölötti beavatkozásokat az emberi életbe. De ezek a naturalisták, akik nem hisznek sem a természetfölöttiben, sem a természeten kívüli valóságban, a jó vagy bukott angyalok

¹⁷Sokan, talán még azok is, akik katolikusnak mondják magukat, szentmisére járnak és végzik a külsőséges vallásgyakorlatokat, csodálkoznak azon, milyen nyíltan tulajdonítok az ördögnek közvetlen és aktív hatást az emberi cselekedetekre. Azonban tudniuk kell, hogy a Szentírás, a teológia és az egyháztörténelem világosan tanítják, hogy a bukott angyalok az embereket próbálják eltéríteni a jó tettektől; a gonosz lelkek azok jó vállalkozásaival szemben, akik fogékonyak a jó angyalok indításaira, összegyűlnek és félelmetes terveket szőnek, figyelembe véve az alkalmas időket, a célba vett személy természetes adottságait, fizikai állapotát, életkorát, s így állítanak eléje csapdákat és támadnak rá, hogy legyőzzék és hatalmuk alá hajtásák.

beavatkozásának lehetőségében, s akik kinevetik a misztikus tudományt mint középkori hagyatékot, s a jó és gonosz szellemek jelenéseit a fantázia vagy a hisztéria rovására írják, nos, ők bizony hitelt adnak bizonyos tudományos pszichiátriai elméleteknek az embert meghaladó jelenségeket magyarázva: gondolok a magnetizmusra, az éber alvajáráásra, a hipnotizmusra, a médiumok tevékenységére. Sajnálatra indít, amikor látom, hogy nagyon tehetséges és sokat tudó emberek fáradoznak, kongresszusokat szerveznek, folyóiratokban írnak hogy bizonyítsák: a hipnotizmus tudomány. Ezt, ha az Úr időt enged rá, majd egy másik munkában világosan tisztázni fogjuk. Akkor majd részletesebben válaszolunk azoknak, akik újságunknak néha fölteszik a kérdést, hogy a hipnotizmus és spiritizmus vajon nem az emberi szellem és a természettudományok fejlődésének eredménye-e; s ha az, akkor a személyes és közjó érdekében szabad-e ilyen kísérleteket folytatni és ezek elveit követni.

Köztudott, hogy egy épületnek először le kell rakni az alapjait; alapozni pedig nem lehet telek nélkül. El kellett tehát kezdenünk az építési terület megszerzését.

Az olvasó emlékezhet rá, hogy 1875. novemberében a nolai püspök úr a De Fusco ház ablakánál állva kinyújtott kézzel mutatott – szinte isteni sugallatra – a helyre, ahol az új templomnak föl kell épülnie, azaz Valle központjában a Szentséges Üdvözítő régi plébániemploma mellett a nápolyi tartományban.

Első lépésként tehát meg kellett keresni a templommal szomszédos terület tulajdonosát. Amikor megtudtuk, hogy a tulajdonos egy boscorealei úr, elküldtük oda Don Gennaro Federico atyát, tudakolja meg, mit kér a területért. De többszöri találkozás ellenére sem tudtunk az árban megegyezni, mert úgy tűnt, túlságosan sokat kér.

Este összejöttünk a vallói házban a grófnővel és más barátainkkal, és aggódva tárgyaltunk ezekről a dolgokról. Bizonytalanok voltunk, mit is tegyünk: fogadjuk-e el a túlzott árat, vagy keressünk más területet és kezdjünk mással tárgyalni.

Ám a következő reggel betoppant Gennaro Federico atya és sápadt arccal mondta:

– Szellemet, szörnyű látomást láttam ma hajnalban – szólt hozzám és fenyegető hangon mondta: – Hogyan merészelitek így pocskolni azt a pénzt, ami szegények véréből való? Hagyjátok ezt a tulajdonost és forduljatok ahhoz a jámbor úrhoz (és a De Fusco háztól keletre fekvő területre mutatott). Ő ingyen odaadja nektek a telket templomépítésre.”¹⁸

¹⁸Vannak katolikusok, akik ha látomásról és szellemekről hallanak, haragos arcot vágnek. Szent Tamás és Dante írja, hogy hajnalban, amikor a fantáziánk még nyugodt, a jó angyalok és a gonosz lelkek könnyebben közlik képeiket. Ezen kívül a misztika összes mesterei, köztük Keresztes Szent János, Sziénai Szent Katalin, Szent Terézia, Giustiniani Szent Lőrinc, Genovai Szent Katalin, a francia jezsuita B. Surin és még sokan mások tanítják, hogy az ilyen jelenséget nem kell sem elfogadni, sem elutasítani első pillanatban és elvileg sem kell tagadni, hanem mérlegelni kell, hogy természetes jelenségről, illetve ördögi vagy isteni hatásról van-e szó. A Teremtés és a Királyok könyvéből tudunk fantáziaképek és gonosz szellemek jelenéséről, akik beszéltek az emberekhez, Évától kezdve, aki a Sátánnal beszélt kígyó képében. Ezen nincs mit csodálkozni. A régi sivatagi szerzetes atyák történetei mutatják, hogy a gonosz lelkek káprázatokkal és rémképekkel akadályozták a jó angyalok által sugallt dolgok véghezvitelét. Tóbiás könyvében olvassuk, hogy Sárát mindaddig démon gyötörte, amíg Ráfaél meg nem szabadította és vissza nem üzte a gonoszt a pusztába. Továbbá mind az Ó-, mind az Újszövetségi Szentírtásból és az Egyház történetéből tudjuk, hogy a jó angyalok szolgálatára voltak embereknek: Ábrahám vendégül látta a három angyalt, Jákobbal harcolt, Gedeon beszélt az angyallal, a fiatal Tóbiást angyal kísérte útján, angyalok szolgáltak Krisztusnak a pusztában, eloldották Péter bilincseit és kivezették a börtönből, Szent Izidorral együtt szántottak, Szent Homobonussal együtt dolgoztak, támogatták Boldog Oigne Máriát, ápolták a beteg Szent Kolettát, három évig szolgáltak Szent Ludvinának és másoknak. (Lásd Bonifazio Costantino: *Epitome Historiae Angelorum*)

Itt nem bocsátkozunk vitába a látomásról; elmondjuk a történeti hűség kedvéért, mert valójában oka lett annak, hogy időt, kedvet és pénzt veszítettünk. Annyi kétségtelen, hogy a helyzetünk arra készítetett, hogy más telektulajdonosokkal próbálkozzunk.

Bizonytalanságok közepette és azzal a hiú reménnyel, hogy ingyen juthatunk a kívánt területhez, siettünk megkeresni a jó urat Boscorealében.

Az az ember valóban jámbor és udvarias úr volt, őszinte szívéllyel fogadott bennünket. Ám azt mondta, hogy a terület nem az övé, hanem a feleségéé, aki éppen távol van, de legyünk jó reménnyel.

Vidáman és elégedetten siettünk vissza Valléba, közölni a hírt a grófnővel és fontosabb személyekkel. Az építési terület tehát biztosnak látszott, s talán ingyen jutunk hozzá. A templom nem a De Fusco házzal szemben a nápolyi tartományban, hanem a keleti oldalon a salernói tartományban fog felépülni. Keveset számított, hogy ebben vagy abban a tartományban épül-e, csak végre láthassuk, hogy ezek a szegény valleiek összegyűlhetnek egy tágas szent helyen Isten szavát hallgatni, és örülni a katolikus Egyház szent szertartásainak.

Az a nap valóságos ünnep volt Valléban. De múltak a napok és a tulajdonos asszony válasza késett. Végre megjött: az asszony nagyon udvariasan közölte, hogy nem egyezik bele férje adományozó szándékába.

Megdöbrentünk, s nem tudtuk, kihez forduljunk, amikor bejött a grófnő és tett egy javaslatot:

– A házamtól nyugatra fekvő terület, igaz közös tulajdonom a kiskorú De Fusco gyermekekkel, de van benne akkora részem, amit szívesen odaadhatok templomépítésre.

Úgy tűnt, megvan a megoldás: tehát az annyira óhajtott templom nem a Szentséges Üdvözítő plébániemplommal szemben, ahogy a nolai püspök tanácsolta, nem is a keleti oldalon, ahogy Federico atya gondolta, hanem a nyugati oldalon egy nagy, a Nápoly-Salernói tartományi útra nyíló telken fog épülni.

És azonnal, kimondhatatlan örömmel mind lementünk a helyszínre. Mindjárt kezdtük kis cölöpöket leszúrva kijelölni a nagy templom, a tágas sekrestye, a templomigazgató lakása és sok más helység helyét.

Írjunk a püspök úrnak – mondta a grófnő –, minden akadály elhárult, minden nehézséget legyőztünk.

Azonnal megírta a levelet és a püspök úr nem késlekedett a válasszal. De ő másként látta a helyzetet.

– Hogyan képzelitek – írta a bölcs főpap – hogy templomot építetek osztatlan telken, amely kiskorú gyermekeké? Ha azok felnőnek, joguk lesz követelni, ami az övék, és elveszik tőletek a területet a rajta álló templommal együtt.

A püspök bölcs meglátása megfosztott tehát bennünket az utolsó lehetőségtől is, és a lelkünk a sok nehézség között elmerült a legfeketébb sötétségbe.

IV. Fejezet

Latiano és Pompeji

És nem volt elég a kezdeti nehézségekből. Miközben eltöltött a keserű kedvetlenség, íme március 12-én három táviratot is kaptam Latianóból, a hazámból, Otranto földjéről, melyekben sürgősen haza hívtak, mert édesanyám olyan heves agyi bántalmaktól szenvedett, hogy életbenmaradásához már nem volt remény.

Máskor is volt már súlyos agyi problémája szívelégtelenség miatt, ami életveszélyt jelentett, de ez most úgy látszott, halálát okozza.

Külön szívfájdalmat jelentett számomra, hogy tudtam: ebben az állapotban sem a szentségeket nem kaphatja meg, sem a végrendeletét nem írhatja alá, amitől két család egyetértése és békéje is függött.

Nápolyi barátaim és az orvosok anyám állapotát megismerve, reménytelennek minősítették.

Harmadrendi kis templomomba sietem, a Porta Medinai Rózsafüzér-templomba, s ott a Szűzanya oltáránál, mely előtt öt évvel korábban fölvettem a harmadrend fehér skapuláréját, könyörögtem az Irgalmasság Anyjához, hogy ez alkalommal is mentse meg családomat ekkora szerencsétlenségtől. Ő az égből olvasott a lelkemben, mely már el volt szánva arra, hogy soha többé nem hagyom el az ő pompeji templomának ügyét.

A következő reggelen Pompejibe mentem, hogy tájékoztassam Federico atyát a helyzetemről, s kérjem, halasszanak el minden próbálkozást a templomtelek megszerzésére mindaddig, amíg vissza nem térek Latianóból.

Csakhogypompejiben egy másik fájdalmas helyzet várt rám.

Belépve Federico házába érve láttam, hogy az szinte teljesen sötét, itt-ott egy-egy kis fény, és az egész család könnyes szemekkel, mély megrendültségben van ott.

Giuseppe Federico, a 67 éves családfő magas lázban feküdt, beszélni sem tudott, nem értette, amit neki mondtak, szemei szinte megüvegesedtek, tüdő és mellhártyagyulladás miatt a halálán volt, s már nem volt képes sem a szentségeket fogadni, sem a végrendeletét aláírni.

A kezelőorvosa, miután kimerítette az összes lehetőséget, szomorúan közölte a családdal: a beteg állapota reménytelen.

Ezeket látva és csodálkozva a két eset nagy hasonlóságán, eszembe villant, hogy most, március 13-án van épp egy hónapja, hogy Pompejiben elhelyeztük a Rózsafüzér képét és megalapítottuk a Rózsafüzér Társulatot.

Különös! – mondtam félhangon. Nem is egy, hanem két haldokló! Ugyanazon a napon kerül halálközelségbe édesanyám és Pompeji új templomának ügyében egyetlen barátom édesapja. De vajon lehetséges-e, hogy a Rózsafüzér Királynője mások iránt bőkezű legyen, és megtagadja a kegyelmet azoktól, akik az ő ügyéért fáradoznak?

Néhány szóval vigasztaltam és bátorítottam a családot, s elmondtam, hogy Latianóban ugyanilyen állapotban van édesanyám. A másik fiú, a szintén pap Romualdo, megkísérelte

fogadalmat tétetni haldokló atyjával egy új templom építésére. És ő maga is megígérte, hogy 425 Lírát adományoz, sőt minden ellenszolgáltatás nélkül részt vesz az építésben.

Ezek után sürgősen útra keltem. A következő nap estéjén értem Latianóba. Édesanyámat még életben találtam, de mozdulatlanul feküdt, s nem tudott beszélni. Ennek ellenére nem vesztettem el a reményt. Mindenekelőtt arra biztattam, hogy mondja velem együtt az Üdvözlégy Máriát, és próbálja csak megformálni, ahogyan tudja, ezeket az édes szavakat. És láss csodát! Először csak dadogva szótagolt, azután lassan megoldódott a nyelve.

Öt nap múlva, pontosan 18-án, Szent József pátriárka ünnepén édesanyám már alá tudta írni a végrendeletét, meg tudott áldozni, és örömmel ült asztalhoz összes gyermekével, akik távoli helyekről jöttek siratni őt.

Ugyanez történt Federico házában Pompejiben. Annak a napnak estéjén, amikor útra keltem, amikor minden előjel a betegség végére, azaz a halálra utalt, a beteg meggyógyult! A láz megszűnt, Federicóba visszatért az élet és másnap már a gyermekeivel együtt imádkozta a Rózsafüzért. Március 19-én a Federico család is az apa gyógyulását ünnepelte Pompejiben.¹⁹

V. Fejezet

Francavilla Fontanában

„Puglie! Ki ne szeretné ezt a csodálatos tájat, egy nagyon lelkes és mégis bölcs nép bölcsőjét, rendkívül termékeny talaján dús olajfák, nemes szőlők és gabonátláklak, amiért a nápolyi királyság arany bőségszarujának nevezik? Kisgyermek koromtól megszerettem ezt a drága tartományt, melyet énekeiben Regaldi Itália Bersabéjának nevez.”²⁰

Puglieban ragyogtak rám a testi és erkölcsi élet első sugarai. Lecce tartományában születtem, Latianoban, egy 7000 lakosú falucskában, mely Brindisi közelében, nagyon kedves síkságon fekszik, kertek és szőlők veszik körül. Hatéves koromban édesapám a piarista atyákra bízott, akiknek akkor virágzó kollégiuma volt Francavilla Fontanában.

Francavilla több mint 24.000 lakosú nagyváros, széles utcákkal, nagy épületekkel, sok templommal, szerzetesházakkal, kórházakkal és nemes ifjak kollégiumaival. Ott tartózkodásom idején már egyike volt a legkultúraltabb leccei városoknak. Tíz hosszú éven át voltam kollégista, s az ott magamba szívott szellemi és erkölcsi élet alapján Francavillát második hazámnak tekintem.

Ha már itt vagyok Pugliében – gondoltam, amikor újjáéledve láttam édesanyámat –, jó lesz azon lennem, hogy a Pompeji templom számára ne legyen haszontalan ittlétem.

Elhatároztam, hogy körutat teszek a környékbeli falvakban, hogy terjesszem a Rózsafüzér dicsőségét, s aláírásokat és adományokat gyűjtsek az új templom javára.

Puglie első városa, ahová elindultam, az én második hazám, Francavilla volt.

¹⁹Az egy időben történt két hasonló esetet a következő tanúk bizonyították: Romualdo Federico pap, Gennaro Federico pap, Guiseppina, Angiola, Pasquale és Rosa Federico, Lucia de Vivo, Carlo Izzo, Michele Pastore, Giovanni Cirillo plébános, Antonio di Palma pap, Bartolo Longo ügyvéd.

²⁰De Bonis: *Spine e rose Pompejiane*. Valle di Pompeji 1887.

Pontosan emlékszem a napra: azon emlékezetes 1876. március 24-e volt, annak a nagy ünnepnek a vigíliája, amelyen az egész földkerekség azt ünnepli, hogy Mária Isten anyja, Annunziata lett.

18 éve nem jártam Francavillában. Volt ugyan néhány régi barátom és kollégista társam, köztük nemes urak, de nagyon féltem, hogy a közben felnőtt új nemzedék, megfogyatkozott vallásosságában nem utasít-e mereven vissza, amikor egy kétszáz mérföld távolságban építendő új templom ügyével állok eléjük.

Okosabbnak láttam, hogy legelőször a francavillai patriciusok egyik legelőkelőbb és leggazdagabb családját keresem föl, Luigi Foresiót, akinek fia, Giovanni kollégiumi társam volt.

Az ünnepélyes fogadtatás nem kis bátorítást jelentett számomra. Előadtam jövetelem okát, és kértem azon családok listáját, akiket fölkereshetek, hogy csatlakozzanak szerény vállalkozásomhoz anélkül, hogy megalázó elutasítástól kellene tartanom.

– Szerencsére – mondta Foresio úr – éppen itt van a városban a püspökünk, Msgr. Margarita, az oriai püspök. Nagyon gazdag, milliomos; nemrég adott 150.000 Lírát a manduriai passzionistáknak, hogy alapjaitól új konventot és templomot építsenek.

Felvidította a szívemet ez a jó hír és a lelkem megtelt biztos reménnyel a gondolattól, hogy ha egy olyan városba, mint Manduria, ahol annyi templom van, az egyházmegyém püspöke 150.000 Lírát adott, hogyan fog fogadni engem, aki egyházmegyéje szülötte vagyok, és olyan helyen akarok építeni új templomot, ahol Istent még alig ismerik és alig szeretik?

Elhatároztam tehát, hogy elsőnek a saját püspökömet keresem föl. A palotába mentem, ahol tartózkodott és bejelentkeztem.

– Kit jelenthetek? – kérdezte egy kamarás.

– Bartolo Longo ügyvédet Latianóból.

Néhány perc múlva megjelent egy magas, szikár öregember, arcomba nézett és bizonyos távolságban tőlem megállt. Talán nem tetszett neki a megjelenésem; sápadt arcomban, izgatott beszédemben valami kétes alakot vél látni. Ó, tiszteletreméltó öreg! Hosszú élete folyamán nyilván többször találkozott az emberi gonosszággal, és a nyolcvan évvel járó gyengeségek gyanakvóvá tették. Ráadásul rosszul hallott.

– Mit akar? Ki maga? – mondta bizonyos szigorral.

– Bartolo Longo ügyvéd vagyok Latianóból – mondtam jó hangosan, hogy hallja –, néhány éve Nápolyban lakom. A Gondviselés elvezérelt Pompejibe. A nolai püspök bátorított, hogy építsek templomot az ottani szegény parasztoknak, mert nincs templomuk. Elsőként Excellenciádhoz jöttem, mint saját püspökömhöz, hogy támogatást kérjek egy ilyen szent ügghöz.

Természetesen mivel erőltetnem kellett a beszédet, hogy megértessem magam, de amiatt is, hogy pénzt kellett kérnem, lángba borult az arcom.

Elég volt ez a néhány szó, hogy ebben a szent emberben megerősödjön az előítélet, hogy azért jöttem hozzá, hogy becsapjam. Annál is inkább, mert ismeretlenként mutatkoztam be neki és túlságosan sürgető voltam a kéréssel. Tehát, hogy megszegyenítő választ adjon, és elvágja a dolog folytatását, jelentőségtelejesen mondta:

- A nolai püspököt említette? Ismerem őt, Msgr. Formisano. Ő gazdag ember, ő egyedül is fel tud építeni egy templomot. Menjen, menjen őhozzá!
- De hallgasson meg, Excellenciád ...
- Menjen! – emelte föl a hangját.

Lehajtott fejjel, összeszorult szívvel, megszegyenülten meghajoltam, fogtam a köpenyemet és lejöttem a lépcsőn.

- Jól kezdődik! – gondoltam. Ha a püspök csalónak nézett, akkor a többiek egyenesen följelentenek és átadnak a rendőrségnek.

Pár percre megálltam gondolkodni, hogy menjek-e azonnal vissza Latianóba, vagy maradjak itt pár napra és próbáljam föleleveníteni a régi barátságokat és ismeretségeket. Annak ellenére, hogy fájt a szívem, e második lehetőséget választottam, hogy utam és hazai tartózkodásom ne legyen hiábavaló.

Visszamentem Foresio úrhoz és elmondtam neki a történeteket.

- Bizonyára valami félreértés történt – kiáltotta. A mi püspökünk nem az az ember, aki így fogadja magát. Kérje meg a polgármestert, aki magának rokona, hogy beszéljen a püspök úrral, és meg fogja változtatni a véleményét.

Követtem a tanácsát, és a polgármester, Giovanni Galante lovag válaszként 20 Lira felajánlást hozott a püspök testvérétől ezer bocsánatkéréssel együtt.²¹

Eközben, s mert az első próbálkozásom kedvemet szegte, a nap eltelt különösebb események nélkül. Az eset azonban arra figyelmeztetett, hogy nem szabad egyedül fölkeresnem a családokat, hanem kell valaki, akit jól ismernek a városban. Meg kell keresnem tehát egy jóbarátot, aki ismer engem, s veszi a fáradságot, hogy bemutat az előkelő családokban a durva kidobás veszélye nélkül. Erősen gondolkodtam egész este és éjszaka.

Hajnali négykor már fenn voltam. Galante polgármester házában vendégeskedtem, nem messze a francavillai nagytemplomtól.

A templom nagyharangja a reggeli Úrangyalára szólta, annak a napnak évfordulóján, amelyen Gábor főangyal leszállott a tisztaságos Názáreti Szűzhöz, és hírül adta neki a megtestesülés misztériumát.

Még sötét volt, de a harangszóra a lelkem kitárult új öröme és imádságra. Leborultam, köszöntöttem a Szent Szület, és elmondtam neki, hogy ma nekem is szükségem volna egy angyalra, emberi formában, aki társam lenne, amikor meghirdetem a jó francavilleieknek Pompeji templomának ügyét. Akkor még nem tudtam, hogy ez a templom is valóságos misztérium. A szeretet misztériuma, Mária irgalmasságának misztériuma századunkban, melyben több a sötétség mint a világosság. Egy napon majd, hét évvel később a Pompeji templom Francavilla városába a kegyelem és a lelki jótétemények elmondhatatlan kincseit juttatta, ahogy a maga idejében majd el fogom mondani.

²¹Hogy a főtisztelendő püspök úr családja iránt, aki akkor nem ismert engem, lerójam a kellő tiszteletet, megjegyzem, hogy unokahúga, a kiváló Margarita Carissimo asszony néhány évvel később a saját költségén Francavilla Fontanában kápolnát épített a Pompeji Szűzanya tiszteletére. Milyen csodálatos intézkedése a Gondviselésnek!

Mentem, hogy még hajnal előtt részt vegyek a szentmisén. Nagy tömegben találtam magam, mely nem csak a Madonna della Fontana kápolnát töltötte meg, ahol a hajnali misét mondták, hanem az egész jobboldali hajót. A szentmisében arra kértem a Szűzanyát, hogy hozzon össze egy régi jóbaráttal, aki kísérőm lehet. Akkor eszembe jutott egy régi barát, Luigi Salerno, városi tanító, akit egész város ismert, józan és jámbor egyszerre.

– De hol és hogyan találom meg ebben az órában? – gondoltam magamban. – Egyáltalán itt van-e Francavillában?

És íme, amint a sokasággal sodródva kiléptem a templomból, hallom, hogy valaki a nevemen szólít. Megfordultam, és nézd csak, felismertem éppen azt a Luigi Salernot, akire szentmise közben gondoltam.

– Hogyan kerülsz ide? – kérdeztük egyszerre egymástól. Elmondta, hogy soha nem szokott ilyen korán elmenni otthonról és hajnali szentmisén részt venni, de ezen a reggelen úgy érezte, jönnie kell, nem tudta miért.

Négyszemközt, ahogyan az nyílt emberek között szokás, bevezetés nélkül elmondtam neki: Ez és ez történt velem. Te tudnál nekem segíteni.

– Nagyon szívesen, kész vagyok a szolgálatodra, egy percre sem hagylak magadra!

És a barátom tartotta a szavát. Vele együtt jártam a várost, bejutottam a legelőkelőbb családokhoz, sikerült megindultságot ébreszteni bennük Valle di Pompeji elhagyatottságának elbeszélésével, és lelkesedést, hogy megízleljék a Rózsafüzér Királynőjének szépségét.

Mindezt Francavilla dicsőségére mondtam el. Mindenféle emberek letették a kezembe a szeretet obulusát, s külön is emlékszem néhányra, akik hitetlennek és ateistának vallották magát. Bárcsak nagylelkűségük az első lépés lenne az Igazsághoz való visszatalálásukban, és megízleltetné velük azt a békét, amely Isten szeretetében és annak szeretetében található meg, aki az Ő anyja. A Rózsafüzér Királynője nem felejtette el ezeket a drága francavillaiakat, akik az első között voltak Pugliében Pompeji szent ügyének támogatói.

Két nap alatt 490 Lírát gyűjtöttem össze Francavilla Fontanában. Azokban az első időkben ilyen rövid idő alatt ez mesés összeg volt.

VI. Fejezet

*Váratlan segítség az égből:
Vastarella asszony csodálatos gyógyulása*

Jó eredménnyel jártam végig Mesagne városát, az én kis Latianómat, s még néhány falut Puglieban, azután visszatértem Valle di Pompejibe.

Hazaérve Gennaro Federico atya kitárt karokkal, örvendezve sietett elém.

– Nem késlekedhetünk tovább – mondtam. Sürgősen meg kell szereznünk a telket, hogy minél előbb megkezdhessük a munkálatokat. Újra tárgyalnunk kell annak a teleknek a tulajdonosával, amelyet a püspök úr először mutatott, azaz amely a Szentséges Üdvözítő plébániatemplom mellett volt a nápolyi tartomány felségterületén.

– De a tulajdonos nagyigényű: háromszáz lépésnyi telekért nem kevesebb, mint 1700 Lírát kér! És mi marad akkor a kasszában a munkálatok megkezdésére?

– Forduljunk tanácsért a mi szent püspökünkhöz: Isten szava fog hozzánk szólni az előljáró szája által.

Beköszöntött 1876 tavasza. A hűvös és esős márciusi napok után fölragyogott a nap és hamarosan kinyíltak a kis mezei virágok, kiszökdült a lucerna, s mint egy zöld szőnyeg borította be Valle di Pompeji termékeny vidékét.

Április 3-ának reggele volt. A grófnő és jómagam Nápolyban voltunk, s épp kijöttünk a Porta Medina-i kis Rózsafüzér templomból, ahol az angyalok kenyerével táplálkoztunk és erőt merítettünk a város gazdag családjainak sorra látogatásához. Én Toledo irányában indultam, a grófnő Ernestina Fredda kisasszony kíséretével bérkocsiban a Chiaia út felé indult, de egyszercsak, nem tudom, milyen meggondolással irányt változtatott és Capodimonte felé hajtottak el.

A meredek utcából kiérve az első térre, megálltak a Santa Teresa tér 81-es száma, a Mautone-palota előtt.

A grófnő tudta, hogy ott lakik egy nagyon jámbor és adakozó asszony, de csak a vezetéknévét tudta: Vastarella. Arra gondoltak, hogy megkérik, csatlakozzon a pompeji templom építéséhez. A palotának több lépcsőháza volt.

– Hol lakik Vastarella asszony? – kérdezte a kapust.

A kapus spanyol eleganciával, anélkül, hogy megmozdult volna, kezével a baloldali lépcsőházra mutatott.

A két nő elindult fölfelé a lépcsőn, de az első szinten nem találták a Vastarella nevet. Tovább mentek és a második lakásnál olvasták a nevet: Miccio. Az ajtó nyitva volt, rémült és fájdalmas arcú emberek jártak ki és be rajta.

Kérem, meg tudná mondani, hol lakik Vastarella asszony – kérdeztek egy dámát, aki épp a lakásba készült belépni.

– Nem itt lakik, hanem a szemben lévő lépcsőházban.

– A kapus ezt a lépcsőházat mutatta nekünk.

Erre a dáma:

– Ó, igaza volt. Vastarella asszony ma itt van, mert a lánya ebben a lakásban haldoklik.

E váratlan hírre a grófnő és Freda kisasszony azon volt, hogy megfordul és elmegy. Nyilvánvaló volt ugyanis, hogy teljesen alkalmatlan és tapintatlan dolog volna most beszélni egy építendő templomról egy édesanyának, akinek a lánya halálán van.

Szerencsére épp abban a pillanatban lépett ki egy kisasszony. Neki is sápadt és könnyáztatott volt az arca. Vastarella asszony másik leánya volt, a neve Annina.

Amikor meghallotta a grófnő nevét, akit mint Jézus Szíve zelátor jól ismert volt, arra gondolt, hogy a grófnő és kísérője azért jön, hogy beiratkozzon a Szent Szív Társulatba, és beljebb hívta őket. Úgy tűnt neki, hogy ezt a két hölgyet Madonna küldte, hogy hívó szavakkal enyhítsék anyja fájdalmát. Mindhárman bementek a belső szobába, ahol szörnyű látvány fogadta őket.

Az ágyon iszonyatos görcsök közepette, fekete arccal, halálhörgésekkel, eszméletét veszelve feküdt egy fiatal, 22 éves kismama. Nagyon kínlódott, hánya-vetette magát, majd görcs húzta össze a testét, s úgy tűnt, magzatával együtt hamarosan meghal.

A kismama neve Concetta Vastarella volt, Giovanni Vastarella és Lusissa Passaro asszony leánya, Vincenzo Miccio úr felesége. Az orvosok, köztük a kiváló Novi lovag és a tekintélyes Cantani professzor lemondtak róla.

A szülei, a férje és az egész család sok imádsággal és ígérettel fogadalmakat tettek Istennek és a Szent Szűznek a gyógyulásáért.

Dél volt és a beteg állapota egyre súlyosbodott, olyannyira, hogy Novi doktor kimondta a szörnyű megállapítást: még egy roham és vége lesz.

Okosan kivitték a kismama teljesen összetört apját a szobából, és hívták a gyóntatót, hogy tegye meg, amit ilyen állapotban tehet.

Ezen a ponton lépett be De Fusco grófnő a Miccio család lakásába. Anélkül, hogy egy pillantást is vetett volna a betegre, a fájdalmas anyát kereste.

Vastarella asszony egy kanapén ült, elmerülve fájdalmában és omlottak a könnyei. Amikor ez a szent asszony meglátta a grófnőt és kísérőjét, sírva felkiáltott:

– Fogadalmat tettem Jézus Szívének és a Lourdes-i Szűzanyának is, de minden hiába!...

Akkor a grófnő kedvesen elmagyarázta, hogy tiszteli az ilyen csodatévő ájtatosságokat, de most nem ezért jött, hanem a Rózsafüzér Királynőjének Valle di Pompejiben építendő új temploma ügyében.

Röviden elmondta mindazokat a rendkívüli dolgokat, melyek azokban a napokban történtek. Miközben beszélt – egyrészt látva a család kétségbeesését, a barátok sírását, a fájdalmában magán kívül lévő anyát, másrészt meggondolva, milyen rendkívüli, hogy egyáltalán itt van, ahol nem is ismerik, s reggel nem ide indult, hiszen a Chiaia úton várták – egészen világos belső indítást érzett, hogy mindez nem véletlenül történt. Ezért váratlanul, anélkül, hogy ránézett volna a betegre, mindenki füle hallatára nagy hittal kijelentette:

– Megígérem, hogy Rózsafüzér Királynője, akinek a temploma ügyében járom a várost és most itt vagyok, kegyelmet fog gyakorolni veletek úgy, ahogy két másik családdal már megtette.

Az egyik úr, aki valószínű orvos volt, ezt mondta:

- Vakmerő szavak ezek: a beteg halálán van és állapota elég reménytelen.
- Éppen ezért, mert reménytelen – válaszolt a grófnő –, láthatjátok majd a Madonna hatalmát.

Fölszólította tehát őket, hogy tegyenek ígéretet Valle di Pompeji új templomának támogatására. és imádkozzák el a teljes 15 tizedes Rózsafüzért.

– Legyen bennetek hit!

– Jaj! – válaszolta lemondóan a haldokló édesanyja – Én teljesen elcsüggedtem, nincs bennem hit: egész éjszaka hívtam Jézus Szívét, ígéretet tettem neki, eredménytelenül. Fogadalmat tettem családnak Patrónájának, a Fájdalmas Szűznek, gyertyákat küldtem a Lourdes-i Szűznek, hiába! Én feladtam, ti tegyetek olyan ígéretet, amilyet akartok.

– Jól van – válaszolta a grófnő – ha megkapjátok a kegyelmet, ígérjétek meg, hogy elmondjátok mindenkinek és tanúsítványt írtok róla.

– Nem csak azt fogjuk megírni – szakította félbe az anya –, hanem elmegyünk Valle di Pompejibe, és azon a napon, amikor leteszitek a templom alapkövét, a püspök jelenlétében el fogjuk mondani mindenkinek.

Gyorsan odamentek a beteghez. Ajkai feketék voltak, fogai összezárva, a pupillái kitágulva, testét szörnyű görcs vonta össze, érzéketlenül, eszméletlenül feküdt ott. A grófnő és kísérője szomorúan és csendben eltávoztak.

A grófnő az eseménytől megrendülve tért haza. Az egész családnak gyorsan elmondta, mi történt ezen a délelőttön: hogyan ment Chiaia helyett Capodimontéra, hogyan tévedt be a Vastarella lakás helyett a Miccio lakásba; hogyan találkozott a kétségbeesett családdal, milyennek látta a haldokló kismamát, és hogyan tört ki belőle csodaként az ígéret, hogy a Szűzanya Pompeji új temploma iránti szeretetéből cselekedni fog. Kétkedés, remény, a bizonytalan kimeneteltől való félelem váltakozott a mi lelkünkben is. Ki tudja, vajon kegyes szemmel tekint-e majd a Madonna a grófnő bátorságára, amellyel csodát mert ígérni?

– Miccio asszony baja gyorsan halad a vége felé – mondtuk egymás között. A grófnő az utolsó stádiumban hagyta őt ott, tehát még ma el fog dőlni, hogy meghal-e, vagy a Szűzanya csodát tesz.

– Mit jelentene Pompeji művének, ha valóban megtörténne a második csoda Nápolyban?

A szomszédos Szent Mónika-monostor harangja vesperásra szólt.

Lakásunk abban az évben a Salvator Rosa utcában volt, a S. Efrem Nuovo tér 290. szám alatt. Ez a lakás szép emlékként maradt meg bennünk, mert ez volt Új Pompeji szent művének a bölcsője. Itt kaptuk a hírt, hogy a Rózsafüzér Királynője csodát tett Nápolyban Pompejiben építendő új temploma iránti szeretetéért. Arra is emlékszünk, hogy ennek az első csodának a hírét egy jámbor dáma, Albertini Sozi-Carafa hercegnő hozta nekünk.

Ebben az órában – kiáltott fel a grófnő – Miccio asszony vagy meghalt, vagy megkapta a kegyelmet. Oszlassuk el a bizonytalanságot.

Kiáltva hívta öreg és hűséges szolgáját, Domenico Ostunit:

– Menj el a Mautone palotához a S. Teresa térre – parancsolta neki –, de ne menj be: figyeld meg a kaput. Ha félig van behajtva, annak a jele, hogy az asszony meghalt. Anélkül, hogy bemennél, és bárkinek egy szót is szólnál, gyere vissza gyorsan. Ha pedig azt látod, hogy a

kapu ki van tárva, menj be és kérdezd meg a kapustól: Hogy van Concetta Miccio-Vastarella asszony?

A hűséges szolga pontosan teljesítette úrnője parancsát.
Jó fél órát vártunk, a szívdobogás és az izgalom félórája volt ez számunkra.

Kinn álltunk az erkélyen, amikor az utca végében láttuk feltűnni Domenicót. Erősen vert a szívünk. Néhány perc múlva a lépcső aljáról Domenico jelentette:

– A kaput nyitva találtam, a kapus azt mondta nekem, hogy Concetta Vastarella asszony jól van...

Elmondhatatlan öröm, ujjongás töltött el bennünket, könnyeink folytak örömünkben és kiáltoztunk. Magunkon kívül voltunk. Kiszaladtunk a lakásból és újságoltuk a rokonoknak, barátoknak a csodás eseményt. A Madonna segítségünkre jött, kipótolta azt, ami hitünkéből – meggondolatlanság és kapkodás miatt – hiányzott, amikor az ő műve érdekében jártunk el.

A következő történt:

Abban a percben, amikor a grófnő és Freda kisasszony elhagyták a Miccio lakást, Elisa Scotti és Giulia Torino kisasszonyok a beteg mellett elkezdtek imádkozni a Rózsafüzért: és egyszerre két életet kaptak ajándékba! Ettől a perctől a görcsök megszűntek, s bár a jelenlévők bizonyosak voltak a görcsök visszatérésében, nem történt meg, sőt hirtelen szemmel látható javulás állt be. Ugyanezen hónap 15-én, nagyszombaton Concetta Vastarella asszony tökéletes egészségben indult útnak, hogy a szokásnak megfelelően megtegye húsvéti látogatását a rokonoknál. Első útja édesanyjához vezetett, aki nem tudta abbahagyni a sírást örömeiben. Valamennyien együtt vallották, hogy ez a gyógyulás a Szűzanyától kapott rendkívüli kegyelem az ígéretért, melyet a Rózsafüzér új pompeji temploma javára tettek.

De ez nem egy kegyelem volt, hanem egyidejűleg kettő. A Rózsafüzér Királynője ugyanis, aki egy nagyon jó órában akarta megmutatni, hogy mennyire kedves neki egy Rózsafüzér-templom Pompejiben, még mielőtt meglett volna a hely, ahová épül, s talán azért is, hogy bátorságot öntsön belénk a vállalkozás folytatására, egyszerre két életet mentett meg: az édesanyját és az újszülöttét.²²

Nem sokkal később személyesen jött Giovanni Vastarella úr elújságotni a történeteket. A grófnő elment ehhez az építendő templomot támogató, újjászületett családhoz. És attól a naptól fogva, hogy befejeződtek a nagyböjti prédikációk, Vastarella úr a montesantói plébániemplomban kipredikáltatta a csodát, és hálája jeleként megígérte, hogy amiben csak lehet, segítségemre lesz a templom építésében. Családjával és meggyógyult leányával együtt elkísért a Porta Madina-i Rózsafüzér-templomba, ahhoz az oltárhoz ahol én Szent Domonkos harmadrendjének gyermeke lettem, s egész családjával ő is magára vette ugyanazt a regulát, ezáltal kétszeresen is testvérek lettünk.

Így a mennyei rózsák kegyes Királynője csodáinak kimondhatatlan bátorításával megédesítette szolgálóinak első fáradozásait és nehézségeit.

²²A Szent Szűz irgalmasságának e szép bizonyosságát szószékről hirdette a neves szónok, a domonkos Raffaele Cocoz atya a Sapienza- és a Porta Medina-i templomban, abban az évben, 1876-ban. A tanúk aláírásával ellátott beszámolót az *I Gigli a Maria* folyóirat 1876. június 15-i száma közölte. Az aláíró tanúk: Giovanni Vastarella, Luisa Passaro, Vincenzo Miccio, Vincenzo Vastarella ügyvéd, Michele Cammarota Vastarella, Clorinda Longhi, Luigi Provino, Filippo Cammarota, Emilia Passaro, Cristina Matarese, Annina Vastarella, Gennaro Passaro, Elisabetta Scotti, Giulia Torino, Gaetano Passaro, és Raffaele Novi professzor.

Az elmondottak után 21 évvel láttuk visszatérni a vallei csodatévő Szűzanya lábához az egész Miccio és Vastarella családot, beleértve Concetta asszonyt is, aki mindig a legnagyobb hálával emlékezett arra, hogy a Pompeji Szűzanyától kapta vissza életét és egészségét.

VII. Fejezet

Az Isten által kiválasztott nap

A Miccio családban történt rendkívüli esemény híre nagyon gyorsan terjedt szájról szájra a Szent Teréz és Capodimonte, illetve a Montesantoi kerületben. Nagy megdöbbenést váltott ki. A Szűzanya így készítette föl a jó nápolyiak szívét, hogy ne legyenek ellenségesek a jámbor vállalkozással szemben.

A grófnő lelkében és az enyémben is mintha tűz gyulladt volna: egész nap másra se tudtunk gondolni, csak a pompeji templomra. Másról nem is esett szó, mint arról, hogyan lehetne olyan gyorsan folytatni a dolgot, ahogyan elkezdük.

Ezt mondtuk: A Madonna akarja az ő templomát, ezért csodákat tesz. Tehát sem emberi, sem ördögi hatalom meg nem akadályozhatja.

De hogyan rakhatnánk a szent falakat, amikor nincs telek, ahová építhetnénk? Megint beleütköztünk az eddigi akadályba. Térjünk vissza és kérjünk tanácsot egyházi előjárónktól, a nolai püspöktől, hogy Isten nevében mutassa meg, merre menjünk tovább.

Amikor a jó főpap meghallgatta elbeszélésünket a csodákról és a szokatlan módról, mellyel az isteni jóság megmutatta, hogy akarja az új templom felépítését, nem tudta visszatartani könnyeit. Válasza rövid volt és velős, és egy vágással megoldotta a kibogozhatatlannak látszó csomót.

– A vételár csökkentésére tett sok eredménytelen próbálkozás után – mondta –, nincs más hátra, mint teljesíteni az eladó követelését. Azt tanácsolom, vegyétek meg a telket bármi áron ott a Szentséges Üdvözítő plébánia templom mellett, a nápolyi felségterületen.

A főpásztor szólt, a kérdés el volt döntve, további bizonytalanságnak nem volt helye.

Elhatároztuk tehát, hogy megvesszük a telket. Meghajoltunk a tulajdonos minden követelése előtt, és kijelöltük a napot, amikor aláírjuk a szerződést a jegyző előtt.

Az a nap, melyet Isten határozott meg, hogy csodák sorozata kezdődjék el, az égben bizonyára nagy ünnep volt. Mi természetesen semmit sem tudhattunk arról, mi készül, és senki ember el nem képzelhette, milyen nagy dolgok fognak történni.

Ez az isteni beavatkozás megszokott módja: Isten mindig akkor cselekszik, amikor az ember legkevésbé várja. Irgalma akkor ragadja meg az embert, amikor nem is gondolja. Ha magunkba nézünk és megkérdezzük emlékezetünket és lelkiismeretünket, tanúsíthatjuk ezt. Isten eljön teremtményei közé, s észrevétlenül és csendben cselekszik. Senki nem hitte volna, hogy Názáretből a római népszámlálásra érkezett szegény családban rejtőzik az emberi család Megváltója, aki azon az éjszakán jelent meg a világban.

Az isteni tevékenység másik jellemzője a csendesség: Isten csendben cselekszik. Csendben történik az Örök Ige születése. Csendben szállt le az égből teremtménye ölébe és testesült meg az Ige. Csendben műveli a kegyelem legnagyobb csodáját, amikor egy eltévelyedett emberi szívet átalakít és szentté tesz. Jézus csendben tette legnagyobb csodáját, a föltámadást. Ezért a nagy művek, amelyben az embernek része lehet, csendben fogannak meg. A zaj az ember sajátsága, aki zajongással, hangos szóval, gesztikulálással fitogtatja erejét, de valójában a gyöngeségét mutatja meg. Ezért minél inkább visszavonul az ember csöndbe, annál közelebb kerül Istenthez, annál inkább találja meg őt.

Ha valaki látta volna azt a kicsi szobát, ahol néhányan a jegyző előtt aláírtuk egy 12 area nagyságú telek adásvételi szerződését, nem gondolhatta volna, hogy ez az aktus Pompeji elhagyatott földjén az isteni irgalmasság új korszakát nyitja meg.

Ámbár, ahogy Faber mondja, a nagy isteni beavatkozások, amikor közel vannak, annyira betöltik a lelket, hogy az ember tudtán kívül profétává válik. A lelkünket betöltő hatalmas öröm és az égető vágy, hogy minél előbb állni lássuk az Úr templomát, homályosan jelzett valami rendkívüli dolgot. Ennek a napnak számunkra is ünnepnappá kellett válnia, és az is lett. 1876. április 30-a, az én drága Sziénai Szent Katalinom ünnepe volt az a nap, amelyen aláírtuk a telek vételi szerződését, hogy megépíthessük az igaz Isten templomát Pompeji földjén.

Az én édes égi Nővérem és Mesternőm ezt nem tekintette merő érzelmi föllángolásnak, mindössze három évvel később az ő közbenjárására nyertem vissza az életemet, ahogy ezt később el fogom mondani.

VIII. Fejezet

A Gauro-hegy Főangyala

A jegyző által készített szerződést még alá sem írtuk, amikor javasoltam a nolai püspök úrnak, hogy jelöljük ki a pompeji templom ünnepélyes alapköszentelésének és alapköletételének a napját.

– Valamelyik ünnepnapot kell kiválasztanunk – javasolta a főtisztelendő főpap –, hogy a szertartáson jelen lehessenek legalább Valle lakói; legyen tehát ez a nap május első vasárnapja, azaz május hetedike.

– Nem, hanem ha megengedi – válaszoltam –, a magam részéről május nyolcadikát választanám, noha hétfői nap, mert ez Szent Mihály főangyal napja. És miként ez a mennyei fejedelem kiűzte az égből Lucifert, a lázadó angyalt, úgy, bizonyos vagyok benne, ki fogja űzni Valle di Pompejiből is a Sátánt, aki oly sok századon át uralkodott itt.

A lelkemben éreztem, hogy az első ünnepélyes szertartásnak, amit később oly sok követ majd, ezen a napon, Isten főangyala megjelenésének napján kell történnie; mindazonáltal e választás nem csupán az én Szent Mihály főangyal iránti tisztelemből fakadt, hanem sokkal mélyebb indoka volt.

Aki Vallében megáll és dél felé tekint, látja a szemben lévő hegyeket, melyek hatalmas falként emelkednek Castellamarétól, Gagnanótól és Letterétől délre. De a többiek között a legmagasabb hegy magára vonja a figyelmet, mert hatalmas lovagként uralja az egész vidéket, s mert három csúcs van rajta a kéz három első ujjához hasonló formában. A harmadik égbe nyúló csúcs ismét hármastagolású.

Ennek a hegynek a neve is titokzatos. Régen *Gauro*-nak hívták, s úgy magyarázták, hogy e név a *Gaudium* – ‘öröm’ – szóból származik, míg egyes történészek az *Aureo* szóból vezették le, s szerintük *Arany hegy* volt a neve. A hívők azonban *Monte S. Angelo*, *Szent Angyal-hegynek* nevezték el azon történés alapján, amit az Egyház január 19-én, Szent Catello püspök napjának officiumában mond el és ünnepel.

A hetedik században történt. Castellamare püspöke Szent Catello volt, akit ma Castellamare di Stabio védőszentjeként tisztelünk. Ez a püspök a sorrentói bencés apáttal, Szent Antoninnal együtt gyakran visszavonult a hegy egyik barlangjába éjszakánként imádkozni.

Az egyik éjszaka, amint imádkoztak, megjelent Szent Mihály főangyal a castallamarei püspöknek, és megparancsolta neki, hogy a hegy csúcsán építsen templomot az ő tiszteletére, azon a helyen, amelyet majd lánggal fog megmutatni.

És a láng a Gauro hegy három csúcs közül a legmagasabbon lobbant fel.

Számtalan nehézség és támadás közepette – hamis vádak alapján Rómában még börtönbe is került – a szent castellamarei püspök teljesítette az égből kapott parancsot. És akkor fenn, a legmagasabb csúcson kristálytiszt, egészséges forrás fakadt, mely kezdetben az építéshez adta a vizet, később a számtalan zárándok szomját oltotta, akik évenként szeptemberben felzárándokoltak a hegyre, hogy a Szent Catello által épített templomban tiszteljék Szent Mihály főangyalt. A templom 1860-ig állt, a zárándoklatok is eddig folytatódtak, de akkor rablók fészkeltek be magukat, s a katonáink, hogy kifüstöljék őket, lerombolták a régi

épületet. A castellamarei püspök kimentette a templomból az értékes márvány szobrot, melyet 1200 évvel korábban Szent Catello püspök Rómából hozott ide. Amikor Msgr. Sarnelli lett a castellamarei püspök, székesegyházának egy nagy, szépen díszített kápolnájában helyezte el.

Amikor én először jártam Valle di Pompejiben, egy paptól hallottam Szent Mihály főangyal Gauro-hegyi jelenésének szép történetét, és azonnal megsejtettem, hogy az ég nagy Fejedelme ismerte a Valléra vontakozó isteni tervet. De akkor én még nem tudhattam, mi lehet ez az isteni terv, csak annyi volt világos, hogy Szent Mihály főangyal természetesen ennek a helynek védelmezője lesz, melyet kitüntetett megjelenésével és oltalmának sok jelével.

Tehát ezekkel a gondolatokkal teli lélekkel nem állhattam meg, hogy ne ismétljem meg a püspök úrnak az előbbi ajánlatomat. Hozzátettem, hogy Szent Mihály főangyal volt az őrangyala a Szentséges Szűznek földi életében, ő a patronusa az igaz Isten minden templomának, tehát Szent Mihály főangyal lesz a védelmezője a pompeji új templomnak is.

A szent püspök, hogy eleget tegyen nekem, elfogadta javaslatomat.

És előérzetem nem csalt. A legerősebb és legszebb Fejedelem mindig jóságos volt hozzánk, többször is megmutatta hatalmas oltalmát. Megszámlálhatatlan a győzelem, amelyeket Szent Mihály főangyal által arattunk ezen a helyen a kegyhely látható és láthatatlan ellenségei fölött. Szent Mihály főangyal hetedik századi jelenése jelezte Mária országának seregét Valléban, ezen az elhagyatott, ismeretlen, a démonok és bűn hatalma alá került földön. A hatalmas főangyal eljött kiűzni a sátánt a pogányok földjéről, ahol a kegyelem új korszakának kellett kezdődnie, s föl kellett kelnie az irgalmasság Napjának.

Bárhogy történt, egy bizonyos: az angyaljelenés ismeretében 1876. április 30-án azt javasoltuk Nola szent püspökének, hogy az alapköszentelés napja május 8-a legyen, mert ezt a napot megszentelte annak a főangyalnak a dicsősége, aki őrangyala volt Máriának a földön, és oltalmazója a világ összes Mária-kegyhelyének, s mivel Valle közelében jelent meg, kell, hogy itt különösen védelmező legyen.

És attól fogva minden évben május 8-án nagy bizalommal hívtuk az ég első angyalát, hogy velünk ünnepelje közös Királynőnket.

Évenként két jelenést ünneplünk: a mennyei Fejedelmét, akinek neve csodálatos és megjelent a földön, úgy, hogy egy hegycsúcsot választott ki csodái helyéül; a második a legnagyobb Királynőé, aki csak létezhet az égben és földön, ő is megjelent Éva számkivetett fiainak, úgy, hogy csodái központjául a szegény Vallét, az eltemetett pogány várost választotta ki.

Ám a Madonna, aki egyre inkább meg akarta erősíteni lelkünket az oltalmába vetett hitben és bizalomban, hogy a még előttünk álló és megharcolandó csatákat el ne veszítsük és meg ne hátráljunk a megkezdett mű előtt, egy ötödik kegyelmet akart ajándékozni még mielőtt letették volna a templom alapkövét.

IX. Fejezet

Az ötödik jel az égből a kegytemplom alapkövetétele előtt

Az ötvenathéves Ft. Antonio Varone Nápolyban a Paradiso alla Salute utca 65 szám alatt lakott. 1876. április közepén rosszindulatú tifuszt kapott orbáncsal és külső-belső fekélyekkel. A fekélyek térdtől lefelé elborították a lábát, majd a kezeit és az arcát, úgy, hogy iszonyat volt ránézni. Állapota egyre romlott, annyira, hogy április 23-án az orvosok lemondtak róla, ő pedig fölvette a haldoklók szentségét. Kezelőorvosa, Vincenzo Marsilia, illetve az asszisztensei próbálták a szájából eltávolítani a fekélyek váladékát.

Orvosa konziliumot tartott Raffaele Valiere és Clemente del Gaudio professzorokkal és kijelentették: „Emberileg semmi remény nincs, a haláltól csak isteni kéz mentheti meg.” Ennek tanúja volt néhány úr, akik itt voltak az orvosok közelében.

Az összes szomszéd és a Salute negyed lakói mind bánatosan készültek a szeretett pap halálára, és az utcán is, az erkélyekről is kérdezték a kezelőorvosát hogyléte felől. Amikor Ft. Don Federico Caprioli hallott a pompeji Rózsafüzér-templom javára adott felajánlások után Nápolyban történt csodákról, remény ébredt benne, és azon a 23-án, amely vasárnapra esett, megkérte a grófnőt, menjen el a haldokló házába és vegyen ki tőle ígéretet, hogy visszanyerje már reménytelen egészségét.

A grófnő elment a házba, és csupa síró embert talált, akiket nem ismert. Ott voltak Vincenzo Barone, Errico Sorrentino, Vincenzo Marzano urak, Ft. Raffaele Guglielmi és Ft. Pasquale Baroni papok, Giuseppe Lebano és sokan mások, akik várták barátjuk elkerülhetetlen és közeli halálát. A grófnő odaállt az ágy fejéhez, hogy kérdezze a haldoklót, akinek megdagadt arca piros és ólom színben játszott, szája nyitva, ajkai duzzadtak és feketék voltak, s úgy tűnt, az utolsókat lélegzi. A látvány félelemmel és iszonyattal töltötte el a grófnőt, de erőt vett magán és megszólalt:

– Atya! Pompeji Rózsafüzér Királynője csodákat tesz új temploma érdekében. Megígéri-e, hogy ha csodásan meggyógyul, mindenkinek elmondja ezt és tanúsítványt is ír róla?

Ennek hallatára a haldokló könnyezni kezdett és suttogva mondta:

– Teljesítek mindent, amit a nevemben ígér.

Kezét imára kulcsolta, miközben a többiek térdre hullva mondták az Üdvözlégyet Pompeji Rózsafüzér Királynőjének. Valamennyien sírtak, de a grófnő bízta őket:

– Higgyétek, hogy a Madonna kegyet gyakorol veletek!

Aznapi este javulni kezdett a beteg állapota, a fekélyek hegedni kezdtek, a test erőre kapott, arcán, ajkán új bőr képződött, ujjain új köröm sarjadt.

Miután visszanyerte egészségét, a történetek álomnak tűntek számára, azzal a hölgygel együtt, aki egy pompeji templom építéséről beszélt neki. Úgy gondolta, eleget tesz azzal, hogy elmegy Toletinói Szent Miklós templomába, ahol a Lourdes-i Szűzanyát tisztelik és hálából bemutat egy szentmisét. Azt mondta magában:

–Teljesen mindegy, hogy Lourdes vagy Pompeji, a Madonna ugyanaz, én tehát fölmentem magam a Pompejibe meneteltől.

A világ Úrnője azonban, aki magasztos célokból ezt a helyet választotta ki, hogy sok más helyet megelőzve itt tiszteljék különösképpen és gyermekei ide jöjjenek kérni és dicsőíteni őt, megengedte a következőket:

Június 12-e volt és a grófnő meg én, miután hallottunk Varone atya gyógyulásáról, elmentünk hozzá, hogy megkapjuk tőle az ígért tanúsítványt és az adományokat, melyeket azóta gyűjthetett a hívektől. De nagy csodálkozással először csak hallottuk, azután a saját szemünkkel láttuk, hogy ez a pap magas lázban és heves fájdalmak közepette ismét ágyban van.

Sajnálkozva és csodálkozva kérdeztük új betegségének az okát, de nem tudott válaszolni.

Akkor megkérdeztük, mit tett a pompeji templom érdekében. Amikor megtudtuk, hogy semmit nem tett, nem késlekedtünk emlékeztetni ígéreteire, és buzdítottuk, hogy tartsa meg, amit ígért, hogy visszanyerje egészségét.

Erre ő, nagy mentegetőzések közepette újra megígérte, hogy nemcsak hirdetni fogja a csodát mindenkinek, hanem ha e második alkalommal is meggyógyul, eljön Pompejibe tanúskodni a püspök úr és az egész nép előtt.

És azon az éjszakán, amikor betegsége súlyosbodását várták, teljesen megszabadult és meggyógyult, annyira, hogy reggel fölkel és elment misézni.

A Rózsafüzér ünnépen Ft Antonio Varone eljött Pompejibe, bemutatta a szentmisét, s miután könnyek között befejezte, mindenkinek elbeszélte csodás gyógyulásait.²³

²³Az eseményt aláírásával tanúsította Főtisztelendő Antonio Varone, Főtisztelendő Federico Caprioli, Marianna De Fusco grófnő, Vincenzo Marzano, Francesco Anselmi, Ft. Gennaro Gattone, Gaetano Nigro, Antonio Nigro, Vincenzo Barone, Errico Sorrentino, Vincenzo Sorrentino, Luigi Vecchione, Giuseppina Salvati, Főtisztelendő Vincenzo Variale, Giuseppe Lebano, Gennaro Pellizzone, Főtisztelendő Raffaele Guglielmi, Bartolo Longo ügyvéd, Dr Vincenzo MArsilis és Pro. Raffaele Valiere.

X. Fejezet

*1876. május 8-a.
A kegytemplom alapköletétele*

Elérkezett az annyira várt és annyira támadott nap, az Angyalok Fejedelmének szent napja, május 8-a, mely abban az évben hétfőre esett, mint már mondtuk.

A frissen vásárolt, barázdált de füves telekre sátrat vertünk, alatta két levert cölöpre deszkát fektettünk és vásznakkal letakartuk: ez volt az oltár.

Egy feszület és hat gyertyatartó, s már kész is volt a berendezés, melynek a pompeji templom alapítását kellett szolgálnia, amely néhány év alatt monumentális, világjelentőségű, pápai templommá vált! ... A sátor végében az oltár magasabb részén aranyozott mezőben függesztettük fel a régi Rózsafüzér képet, amelyhez Maldarelli még nem nyúlt hozzá, hanem csak az első festőm, Galella úr javított rajta.

A nolai püspök, Msgr. Formisano, akinek egyházmegyéjében Pompeji fekszik, helynökétől, nolai kanonoktól és plébánostól és más falvak plébánosaitól kísérve ünnepélyesen vonult be Valléba, hogy elvégezze az Úr temploma alapköletételének megindító szertartását.

Elbűvölő nap volt, a derült égen sehol egy felhő; köröskörül a virágillatos és zöldellő mező, szembe a Vezúv a maga fenséges füstoszlopával, a szomszédban az amfiteátrum, amelyet akkor még nem vettek körül azzal a töltéssel, mely ma elrejtí az utazó szeme elől. A sátor alatt pedig megkezdődött a katolikus Egyház legszebb szertartása, melytől ez a szerencsétlen föld hamarosan Isten szent lakóhelyévé, a pusztaság kegyhellyé, égbe vezető úttá vált.

E nagyszerű szertartás szemlélői nem voltak mások, mint ennek a szegény falunak a parasztjai és nápolyi hölgyek és urak közel 300 fős csoportja, kik közül néhányan már kegyelmeket nyertek.

Köztük volt a Miccio és a Vastarella család Concetta asszonnyal, aki a Pompeji Madonnától nyerte vissza az életét. Ott volt Anna Maria Lucarelli asszony családja is Nápolyból, aki az égből legújabb nevén Pompeji Rózsafüzér Királynője közbenjárására kapta az első kegyelmet. Ott volt a korábban említett Giuseppe Federico és minden gyermeke, akik teljesítették ígéretüket. Bennünket vettek körül Ernestina Freda, Messanella hercegnő, Ruffo őrgrofné a családjával, illetve Murena és Lavrogná urak.

Ó, milyen szívesen emlékezünk arra az 1876. május 8-i napra, s mindazokra, akik akkor itt lehettek!

Ki képes elgondolni, mekkora dicsőség Istennek és az embereknek Szűzanyának szentelt templomot építeni Pompeji ősi földjén? De ki sejtette akkor, hogy micsoda áldások fakadnak az itt lakókra és az egész világra néhány év leforgása alatt Valle di Pompeji új templomából?

Nagy érdemek koronázzák a másik életben mindazon nagylelkű hívek lelkét, akik példás szeretettel adták adományaikat.

Emberi dolgok csodálatos találkozása! Az oktalanoknak és a hitetleneknek, akik képtelenek megismerni az ilyen dolgok végső okát, egyszerű véletlennek tűnhet; de a hívőknek a történelemfilozófia fényében nyilvánvalóvá válik a rend és az Isteni Gondviselés örök

törvénye, mely alatt csodálatosan bontakoznak ki az emberi események. Ugyanazon a napon és ugyanabban az órában a Duilio nevű nagy csatahajót bocsátották vízre Castellamare di Stabia kikötőjében. Itt pedig, négy mérföld távolságban egy másik, misztikus hajó kezdte el útját a legdicsőségesebb és győzelmes Rózsafüzér Királynője név alatt.

Ott az erő és földi dicsőség művénél a világ fejedelme asszisztált (Jelen volt II. Victor Emmanuel király); emitt a szeretet és az isteni dicsőség művénél alázatosan, ugyanakkor fenségesen a Szent Egyház pásztora, a nolai püspök vezette a szertartást: Krisztustól kapott hatalmával a hideg márványt szent valósággá változtatta és felavatta vele az épületet, mely szent köteléssel egyesíti az eget és a földet, Istent és az embereket, az időt és az örökkévalóságot.

Továbbá, az a páncélozott félelmetes csatahajó a halál eszköze lett. Ez a szent hajó, a szeretet és a béke műve, az örök életet fogja közvetíteni sok-sok bűnösnek, akik újjászületve jönnek majd ki a bűnbánat fürdőjéből. Meggyötört anyák, özvegyek, akik örök nyugalmat esdekelnének elhunyt szeretteiknek; betegek, szenvedők, haldoklók, akik majd itt találnak gyógyszerzt sebeikre, enyhülést a kínjaikra, vigasztalást keserűségeikre, s itt nyerik vissza már-már elveszített életüket.

Castellamarében megszámlálhatatlan nép mindenfelől, nagy tolongás, tömeg vizen és szárazon, dekorációk és zenekarok, tapsvihar, muzsika, virágok és lampionok, pomps ruhák, kifestett arcok. Valle di Pompejiben pedig szegény parasztok, egyszerű asszonyok, eleven gyerekek sokasága, igen idősek, akiknek arcáról a lélek tiszta öröme, nyugodt és átélt áhítat sugárzott.²⁴ Csak két kis harang hangját lehetett hallani, melyek újra meg újra meghirdették a környékbéli völgyeknek az ünnepet. Semmi kiáltozás vagy zsidongás, hanem a zöldellő mező fenséges és édes csöndje, amit csak a hívők imája szakított meg néha, akik könnyekig meghatódva egyesítették hangjukat az angyalok örök énekével, akik minden biztonnyal itt dicsőítették Istent a helyen, amelyet kijelöltünk az Ő szentélyének, lakóhelyének, irgalmassága trónusának.

Az okos, szent, lelkes szentbeszéd, melyet egész szívével Marigliano kanonok plébánosa, Don Paolino Autiello mondott, annyira magával ragadta a jelenlévőket, hogy ott helyben több mint 500 Lírát adakoztak az építéshez. Az egyik ór egy arany keresztet adományozott, egy szegény leány, mert mást nem tudott adni, kivette a fülbevalóit és odaadta a Madonna házának építésére!

Délelőtt 11 óra volt, amikor a püspök megáldotta az alapkövet. Szél nem mozdult, mindent vallásos csend töltött be. Amikor azonban egy kés hegyével a márványkőbe belekarcolta a kereszt szent jelét, hirtelen hajladozó fák zaját és szél zúgását lehetett hallani, mely egyre hangosabb lett, mignem forgószél támadt és porral borított el mindent. Úgy tűnt, az egész természet érzi Krisztus keresztjének hatalmát.

Mind, akik addig térdeltünk, felálltunk és körmenetben követtük a nolai püspököt, aki papjaitól körülvéve közeledett a kiásott árokhoz, ahová a Mindenszentek litániáját intonálva elhelyezte Mária kegyhelyének alapkövét.

²⁴Valle di Pompejiban élnek nagyon öreg emberek. Azokban a napokban élt egy 107 éves férfi a 105 éves feleségével. Nem sokkal később meghalt a férfi, majd 15 napra rá a felesége. 1890-ben fölkeresett egy Cateilo nevű öreg paraszt, aki 106 év terhét hordta a vállán. Angelo Solimene, a mi Via Sacránk őre, aki a mi nemzedékünk dédszülei közé tartozott, s két kezével hozta helyre a kocsik és lovak által vágott gödröket az úton, 92 évet ért meg. A 19 év alatt, amióta itt dolgoztam, senki nem halt meg azok közül, akikkel elkezdttük a templom építését, kivéve az öreg Cirillo plébánost, aki 79 évet élt, és a halála előtti estén még eljött a plébánitemplomba esti áldást adni. Giuseppe Federico 75 éves volt, Angelo Tortora pedig, a fuvaros, aki trágáásszekerén kihozta Nápolyból a Rózsafüzér-képet 75, Ferdinando Vitiello 89 évet élt!

És íme, abban a pillanatban ágyúlövéseket hallottunk, melyek Castellamarében a földi királyt üdvözölték. Dörejük végig hangzott Valle di Pompeijen, s úgy tűnt, a maguk hangján ők is megtisztelik ezt az égi szertartást és üdvözlük azt a Szegetkövet, amelyre Isten házának épülnie kellett.

Így ültettük el ezen a terméketlen és megvetett földön a keresztet, az áldás, a civilizáció és a megváltás győzelmi zászlaját.

A templom első alappillérenek – ez a diadalív baloldali pillére – árkába az alapkő alá néhány arany, ezüst és bronz pénzérmét helyeztünk el annak a legfelső uralomnak elismeréseként, amelyet az ég és a föld Ura gyakorol fölöttünk és javaink fölött. A pénzeket tartalmazó faládikába beletettünk egy üvegcsövet is, benne egy pergament, amelyre fölírtuk az én nevemet és a grófnőt, és azokat, akik abban a kezdeti időben jelentős segítséget nyújtottak. Ezzel gyermeki bizalommal Isten Anyjának oltalmába ajánlottuk magunkat. Jele volt ez a Jézus Krisztusba, Királyunkba, Urunkba, Megváltónkba és Bíránkba vetett hitünknek is, kinek zászlaja alatt itt a földön harcolunk, s kinek mindenható nevében, ha győzünk, koronát fogunk nyerni.

Ma, ha valaki belép a Pompeji kegytemplomba és balfelé a hajó végébe tekint, a kupolát tartó pillér lábánál olvashatja a feliratot, mely elmondja annak a napnak ünnepélyes szertartását és megmutatja, hová tettük az alapkövet, amely a templom szegletköve:

IL DI' OTTAVO DI MAGGIO MDCCCLXXVI
DA GIUSEPPE FORMISANO VESCOVO DI NOLA
ASSISTENDO I CONIUGI FONDATORI
AVV. BARTOLO LONGO CONTESSE MARIANNA DE DE FUSCO
E UNO STUOLO DI CITTADINI E PARTIZI DI NAPOLI
QUI FU COLLOCATA LA PRIMA PIETRA DEL SANTUARIO
IN UTILITÀ DEI POVERI PAESANI
PER INCESSANTI GRAZIE E PRODIGI
SORTO POI ALLA PRESENTE SPLENDIDEZZA

1876 MÁJUS NYOLCADIKÁN
GIUSEPPE FORMISANO NOLAI PÜSPÖK
AZ ALAPÍTÓ HÁZASPÁR,
BARTOLO LONGO ÜGYVÉD, MARIANNA DE DE FUSCO GRÓFNŐ,
ÉS NÁPOLYI POLGÁROK ÉS PATRICIUSOK CSOPORTJÁNAK
JELENLÉTÉBEN ITT HELYEZTE EL
A KEGYTEMLOM ALAPKÖVÉT
A HELYBÉLI SZEGÉNYEK JAVÁRA
KEGYELMEK ÉS CSODÁK REMÉNYÉBEN,
MELYEK MAJD E POMPÁS HELYEN TÖRTÉNNI FOGNAK

Kis távolságban Pompeji amfiteátrumától, annak a városnak a színházától, amely egykor vidám szórakozástól volt hangos és tele volt bálványimádással és démonokkal, s most néma és élettelen rom, az angyalok Fejedelmének napján végre – csendesen de hatalmasan – fölemelkedett Krisztus Keresztje, mely mindig meghozza az életet és az igazi civilizációt a népeknek. Ezután a fáradt zarándok és a kimerült paraszt megpihenhet a Szűzanyának szentelt oltár árnyékában: ő, a Keresztények Segítsége, jobbában tartja a kisedet Üdvözítőt, baljában a Rózsafüzérrel nyújtva minden baj ősi orvosságát, az eretenkségek kiirtását.

Ő az irgalmasság e trónusáról, egyszerre mutatva szeretetet és fájdalmat, tudniillik a Rózsafüzért és a keresztet, e szavakkal fordul a halandókhoz:

„Ó, ti mind, akik terheket viseltek és fájdalom gyötör benneteket, vegyétek a gyógyszert sebeitekre. Íme, az égi rózsákból kötött füzérem, vegyétek körül vele a szíveteket, ajánljátok föl lábamnál minden nap, és én megmentelek titeket a haláltól. A ti földi életetek zárandókút, számkivetés; por vagytok, de az én rózsáim hervadhatatlanok és életet teremnek. És én, aki *a bűnösök Anyja vagyok*, eljövök majd, és megkoronázlak benneteket halálotok napján.”

Tehát a félelemes Duilio csatahajó elindult a végzete felé; és ez a misztikus hajó is elindult a belteljesedése felé, és szüksége van azokra, akik befejezik. Arra a hajóra, amely romlandó anyagból készült, és ki van téve ezer veszedelemnek, sok millió Lírát költöttek; erre a teljesen égi és spirituális műre, mely éppen ezért magasztos és jótékony, nem kértünk többet, mint havonta egy soldo adományt. De a Szűzanya mindenható! A mai napig 5 millió Lírát költöttünk az ő templomára, s a homlokzatra további közel két milliót!

Mária, aki ezekben az időkben ebből a templomból akarja megmenteni a lelkeket ugyanazzal a Rózsafüzérrel, amellyel a polgári társadalmat a 13. században megmentette, s melyet ő maga is imádkozott Lourdes barlangjában, az édes és jóságos Anya azt akarta, hogy ezt a templomot neki és az ő emberek iránti szerelmének záloga, a Rózsafüzér tiszteletére szenteljük. És a rendkívüli események, amelyek az elmúlt 45 év alatt történtek, és a kegyelmek, amelyeket bármely ország bármely emberének ajándékoz, csak azt kérve, hogy támogassák a Neki annyira kedves templom építését, biztonságot adnak és kitágítják az ember szívét édes reménységre.

ÖTÖDIK KÖNYV

A TEMPLOM ALAPOZÁSA

I. Fejezet

1876. május

1. A kegytemplom terve

Az épület alapkövét, melynek egy napon az Úr házává kellett válnia Pompeji mezőségében, ünnepélyesen elhelyeztük a földben, mintegy az új Noé bárkája alapját, melynek, anélkül hogy ezt mi előre sejthettük volna, az volt a rendeltetése, hogy békítse össze a 19. század utolsó harmadának és a 20. század elejének bűnös nemzedékeit Istennel.

A vágy hevében, mely annyira hajtott és vonzott bennünket, úgy tűnt, hogy sikerrel legyőztük a kezdettől meglévő legnagyobb nehézségeket, és eljött a várva várt nap, hogy lerakhatjuk az igaz Isten templomának alapjait a bálványok földjén.

De amint elmúltak az ünnepek, és visszatértünk a higgadt gondolkodáshoz, olyan nehézségekkel találtuk magunkat szemben, amilyenekkel korábban soha.

Elsőként: milyen széles legyen az új templom? Milyen hosszú legyen? Hány oltár és hány kápolna legyen benne?

Az evangéliumi okosság azt súgta, hogy ne kezdjünk erőnket meghaladó építésbe, s ebben a szent nolai püspök tanácsa is megerősített minket.

– Ne költsetek többet annál, amennyi pénzetek van – szólt jó tanácsa.

Másrészt a fülünkben csengett egy másik mondás, ugyanezen bölcs főpásztor hosszú tapasztalatának gyümölcse:

– Ha hozzáfogtok egy templom építéséhez, nem azt kell nézni, hogy most hány lakosa van a helységnek, hanem meg kell becsülni, hányan lesznek húsz év múlva.

Tehát az előrelátás azt javallotta, hogy olyan tágas templomot kell építenünk, amely képes befogadni 2000 embert, mert úgy becsültük, hogy húsz év alatt meg fog tízszeresődni Valle di Pompeji lakossága.

Hogyan lehet összeegyeztetni e két ellenétes tételt?

Maga Msgr. Formisano találta meg ezt az egyszerű megoldást:

– Az alapozást ne egyszerre az egész épületnek, hanem csak egy részének készítsétek el, amennyit a pénzetek megenged. Húzzatok föl két falat, építsétek meg a diadalívet és boltozzátok be. A végét falazzátok el ideiglenes homlokzattal, s már kész is egy kicsi templom. Egy év múlva bontsátok le a homlokzatot és folytassátok az alapozást, építsétek meg az oldalfalakat, boltozzátok be, ezzel a templom hosszabb lett. Így, évről évre tovább alapozva és emelve a falakat addig nagyobbíthatjátok a templomot, ameddig csak akarjátok és a pénzetek engedi.

Számunkra, aki teljesen járatlanok voltunk az építkezésben, ez bölcs tanácsnak látszott, annál is inkább, mert összeegyeztette az óvatos okosságot a népesség várható növekedésének figyelembevételével.

Ekkor fölmerült egy eddig ismeretlen nehézség.

El kellett dönteni, hogy az alapozást a teljes alaprajznak megfelelően folyamatosan készítsük-e, hogy teherbíróbb legyen, vagy csak a boltíveknek és pilléreknek, hogy gazdaságosabb legyen. És ha a gazdaságosabb megoldást választjuk, milyen szélesnek kell lennie a boltíveknél, illetve a pilléreknél?

Továbbá, ha 2000 fő befogadására méretezünk, milyen formát találnának szépnek ezek az egyszerű emberek? Oszlopok vagy pillérek tartsák a boltíveket? Egyhajós legyen a templom vagy háromhajós? Latin vagy görög kereszt legyen az alaprajza? Boltozattal vagy fagerendás fedélszékkal készüljön a mennyezet? Számomra mindezek nehezen megválaszolható kérdések voltak.

Röviden szólva, szükségünk volt egy tervre, amely szerint megkezdhetjük az építést.

De építést fogadni! Jaj, jaj, Filiasi örgrófné és Msgr. Formisano nagy félelmet oltott belénk arra vonatkozóan, hogy építészeket hívjunk egy szegény parasztok számára építendő templomhoz, mert a tervezési díj és az útiköltségek fölemésztik a keservesen összegyűjtött összeg felét. Jobb ezt a pénzt is az építkezésre fordítani, hogy meggyorsítsuk azt. Ez is a meggyőződés erejével jutott akkor eszembe.

De valami tervrajz mégis nélkülözhetetlen. Hogyan lehetne mégis hozzájutni?

A főpásztor tanácsaihoz engedelmesen igazodva elhatároztuk, hogy szakaszosan fogunk építeni, s ezzel kikerültük az első szorongató feladatot, hogy meghatározzuk a templom hosszát. De mi lesz a szélességgel? Ezt nem lehetett kikerülni, hiszen enélkül egy kapavágást sem lehetett tenni az alapozáshoz.

Nem vesztegettem az időt. A célom az volt, hogy az igaz Istennek emeljünk templomot ezen az elhagyatott vidéken, s hogy az itteniek megtanulják segítségül hívni a rózsafüzérrel a Győzelmes Királynőt. Bármilyen terv vagy templomforma megfelelt e célnak, tehát haszontalan töprengeni: négy fehérre meszelt fal, fölötte egyszerű, fehér boltozat, ez minden, ami szükséges, a nép pedig ellenkezés nélkül jön majd imádni és dicsérni az Urat.

Emellett egy másik gondolat jutott eszembe. Scafaticban láttam egy kb. 1000 fő befogadására képes, elég nagy templomot, a Muroli Madonnának szentelték; latin kereszt alaprajzú, egyhajós volt, fehérre festett, s ez a fehérség derűt és tisztaságot sugárzott. Milyen boldog lennék, ha Vallében egy ehhez hasonló templomot tudnánk építeni! Gyorsan tájékoztam az építése felől, s megtudtam, hogy a helybeliek 30 évig építették és nem kevesebb mint 30.000 Lírát költöttek rá!

30 év fáradsága! 30.000 Lira! Megvolt az ok, hogy az első lépésnél meghátráljunk. Ki képes ekkora összeget összegyűjteni Valle di Pompeji szegényeitől? Továbbá, ki biztosítja nekem, hogy életben maradok ennyi ideig, én, aki annyit betegeskedem?

– Ne legyetek önzők –, mondta többször is a püspökünk. Ne magatokra gondoljatok, hanem az utánaatok jövőkre. Ti elkezdtétek, a többiek majd befejezik. E szavak állandóan ott visszhangoztak a lelkünkben. Nekünk el kell kezdenünk, anélkül, hogy még csak gondolnánk is a kész mű látására.

Tehát, bizalom a Gondviselésben – és rajta! Mi elkezdjük, a többiek majd befejezik! A Muroli Madonna temploma áll előttünk példaként? Akkor legyen az a modell, amelyhez, még ha szegényesebben is, hasonlítani fog a pompeji templom.

E döntésre jutva, jobbat nem tudván, megkértük fő kőművesünket Scafaticból, Pasquale Vitiellót, hogy jöjjön el velünk a Muroli Madonna templomához. Szép nap volt: vele, egy pap

barátunkkal és a grófnővel mentünk a templomhoz. Megálltunk a templom oldalánál és spárgával megmértük a hosszát és a szélességét.

Mivel pap barátunknak volt némi rajzkészsége, kértem, készítsen tervet, helyrajzi vázlatot egy ugyanilyen templomról. Ő engedett a kérésnek, egy lapra fölvezetett egy épületet, melynek egyhajós, négy oldalkápolnás templomnak kellett lennie.

Az igazat megvallva a rajz különös lehetett, mert valahányszor műértő szemnek megmutattam, olyan derűtséget váltott ki, mint egy gyermekrajz. De akkor, számunkra, akikben buzgott a lelkesedés és keserves kín volt minden késlekedés, ez a vázlat elegendőnek mutatkozott a munkálatok megkezdéséhez.

Ugyanaz a D. Gennaro javasolta, hogy gazdaságossági megfontolásból ne az építés összköltségében egyezzünk meg a munkásokkal, hanem ahogy általában szokás, napszámban, s ő maga, apjával együtt, aki jelen volt az alapkőletételnél, s megígérte, hogy ingyenesen felügyeli az építkezést, gondoskodik arról, hogy a munkások naponta megkapják a bérüket.

Végül megegyeztünk abban, hogy takarékosági megfontolásból az alapokat boltívenként és pillérenként rakjuk le.

2. Az első, vállon hozott kövek

Hogy kevés pénzzel, de gyorsan előbbre vigyük az ügyet, az öreg Cirillo plébános – akit a *Pompeji első plébánosa* részben bemutattam az olvasónak – azt javasolta, hogy a következő vasárnapon szólítsuk fel az összes lakost és a fuvarosokat, hogy ki-ki ajánljon fel valamit: egy vasárnapi munkát, egy fuvar kőszállításra, vagy egy szekérnyi pozzolana (vulkanikus föld) szállítását, egy kevés meszet vagy valami más építőanyagot.

A kijelölt helytől 500 méternyire, épp a De Fusco birtok nyugati sarkán volt egy kis kőbánya, amelyet a pompeji ásatások egyik őre, Pietro Paolo Vitiello nyitott a saját költségén, s háza építéséhez volt ott egy halom kibányászott kő. Amikor részt vett a templom alapkőletételének megindító szertartásán, elhatározta a szívében, hogy följárul a templomhoz 12 köbméter vulkáni követ, és várta a fuvar, amely elszállítja.

Eljött a május 8-át követő vasárnap, mely abban az évben 14-ére esett. Amikor egész falu népe összegyűlt, a plébános szólásra emelkedett és elkezdte mondani, mekkora irgalmasság Isten részéről, hogy úgy rendelkezett, hogy a pompejiek templomot építhetnek, ahová valamennyien eljöhettek majd szentmisét hallgatni és tanulhatnak jó kereszténnyé válni. Tehát mindegyikük tartsa megtiszteltetésnek, hogy a saját kezével hozzájárulhat, követ tehet a ház építéséhez, amelyben majd az Úr fog lakni. Azután hozzátette, hogy mivel a régi Pompeji őre követeket ajánlott fel, jámbor, bűnbánati és érdemszerző cselekedet volna a saját vállukon hozni a követ az ég és föld Úra iránti szolgálatkészségük kifejezésére.

A plébános szavai nem terméketlen földbe hullottak. Aki csak ott volt, kicsinyek és nagyok, férfiak és asszonyok követték a plébános felszólítását és példáját.

A sokaság élén elindult az ősz pap, nyomában körmenetszerűen a két Federico paptestvér, utánuk a grófnő négy gyermekével és egész házanépével, majd a férfinép, fiúk és kislányok, az egész pompeji nép.

Megrendítő látvány volt látni, ahogyan a Nápolyból Salernóba vivő országúton a kövek súlya alatt meggörnyedve jöttek alázatos és őszinte, ugyanakkor erős és minden emberi tekintetet mellőző hittel. Magam is, egy a szerencsések között, a vállamon hoztam a követet; talán ez a nemes megalázkodás érdemelte ki, hogy 25 évvel később megláthattam az Úr kész templomát.

A grófnő és kislánya, Giovannina is hozott egy-egy követ. A leány 12 évvel később e templom által kerülte el a halált, melyhez az ölében hozott egy követ! Az elsőszülött fiú, Francesco De Fusco gróf is részese volt e megtiszteltetésnek. S ki gondolta volna: 15 évvel később ő is e templom által tért vissza a halálból az életbe. Ó, milyen bőkezűen jutalmazza Isten már itt a földön is azt, aki neki szolgál! S milyen nagy szeretettel tekint az Úr mindazokra, akik hozzájárulnak egy templom vagy oltár építéséhez, ahol Ő találkozhat a teremtményeivel!

Akkor valamennyiünket kimondhatatlan hit töltött el. Persze nem láthattuk előre annak a kis templomnak a jövőjét, amelyet a pompejieknek kezdtünk építeni. Nem; uralkodó gondolatunk ez volt: imádást nyújtani Istennek ezen a helyen, ahol korábban nem imádták őt, s megadni neki azt a dicséretet, hálát és imádást, amivel minden teremtmény tartozik Urának és Teremtőjének.

Ó, mennyire boldognak érezzük magunkat mind, akiknek módunk volt az irgalmasság azon napjaiban az alázat és bűnbánat cselekedetére; visszagondolhatunk arra, hogy a saját kezünkben hoztunk egy követ az Úr temploma alapjába. És micsoda templomhoz! Egy olyan templomhoz, amelyet építésének megkezdése után tizenöt évvel a Rózsafüzér Királynője tiszteletére fölszenteltek, három évvel később az egész kereszténység Fejének joghatósága alá került, ezért *pápai kegytemplomnak*, s hamarosan, 1901-től a római bazilikákhoz hasonlóan *Bazilikának* nevezhetünk.

Ha azon vasárnapon, 1876. május 14-én egy hitetlen ember látott volna minket a Nápoly–Salernói országúton a vállunkon vitt kő alatt meghajolva, a verőfényes nap fényében veritékezve, időről időre megállva, hogy az út szélén kis időre letegyük terhünket, aztán újra átölel a követ, sietve tovább menni, mintha valaki hajtana bennünket, az a hitetlen biztosan arcunkba nevetett volna. Mi pedig, akiket azon a napon egyetlen érzés, a hit töltött el, bizonyára nem mondtunk volna neki semmit. Ma viszont, negyvenhárom évvel később, miután Mária az irgalmasságnak annyi jelét adta ebben a templomban, valószínű ott hagynánk az út szélén a követ, és odaszaladnánk Hozzá, megcsókolnánk és Anyánk lábához borulnánk, hogy megköszönjük: az Úr csodáit láthattuk ezen a korábban pogány földön. Királynőnk derűs és édes tekintete bizonyára nem engedne el áldás nélkül. Mária áldása pedig mindig hitet és békességet ad, akkor is, amikor úgy látszik, hogy vértanúságot szenvedünk. Ó, boldog aki szereti és tiszteli ezt az édes Királynőt.

3. A téves kezdet szomorú következményei

Így hoztuk létre az első kőrakást a pompeji templom megalapozásához. És a jámbor ásatási őr ajándékát és példáját követve egymás után jöttek a fuvarosok, kőtulajdonosok, mészkereskedők, és adakoztak, úgy, hogy most már semmi sem hiányzott ahhoz, hogy elkezdjük kiásni és lerakni az alapokat.

Ezek után tehát a következő hétfőn hozzáfogtunk és kezdtük megnyitni ennek a földnek a mélyét, amely egymást követő vulkánkitörésekből eredt. S most jó lesz elmondani egyet s mászt ennek a földnek a sajátságairól, hogy az olvasó jobban érthesse későbbi történetet.

Valle területén a termőtalaj réteges, de alig egy méter mély, néhol még annyi sem. A Kr. u. 79-et követő kitörések hamuja idővel termékeny talajjá változott, főleg a 17–18. század folyamán, mert a szegény telepesek trágyázták és a Sarno-csatornából folyamatosan öntözték. Az egyébként is meleg talaj minden vizet könnyen magába szív, s a türelmes földműves négyszer is arathat egy évben.

E termékeny réteg alatt egy kemény, terméketlen réteg húzódik, amit az itteniek *tuono*-nak, a tudósok *tasso*-nak neveznek. Ez is a 79-es kitörésből származó hamu, vas és forró víz eredménye. A mai pompejiek erre a terméketlen, kemény rétegre alapozták a házaikat.

Az első tasso-réteg alatt egy lapilli-hegy húzódik: parányi, alig 1 gramm súlyú fehér kövecskékből áll, de olyan tömegben hullottak a tűzhányó körül, hogy eltemettek egy egész várost.

Ez a lapilli-hegy 3-4 méter mély, de néhol fél méteres tasso-réteg szakítja meg, mely a lapilli-esővel váltakozva hulló hamuból alakult.

A lapilli-hegy az ókori pompejiek által megművelt talaj fölött nyugszik, mely szintén termékeny föld volt, s alatta magam is találtam pénzürmeket, madárcsontvázakat, sőt egy emberi csontvázat is, amelyet rabszolgáénak gondolok, mert a lábsontja meg volt láncolva. A feltárt ókori megművelt réteg arról vall, hogy a régi földművesek kapával dolgoztak, s éppen úgy árkokkal tagolták a földeket, ahogy ma a Nápoly környéki mocsarakban látni.

A lapilli-réteg alatt, néhol közben is, vízerék folynak, néhol iható tisztaságú víz, másutt főként vasat és magnéziumot tartalmazó ásványvíz.

E nem haszontalan kitérő után most folytassuk a történetünket.

Giuseppe Federico, aki tapasztalt vállalkozó volt, észrevette, hogy a scafati kőművesek drágábbak, mint a Boscotrecaséba valók. Ezért az első földalatti pillérek megépítéséhez Boscóból hívott egy kőművest, kinek neve Luigi Cirillo volt.

Ez a jó kőműves nem számolt a súllyal, amely ezekre a pillérekre fog nehezedni, ezért csak 2,5 méter mélyre ásatott le, azaz a második tasso rétegig, amely alatt, mint előbb láttuk, nem szilárd, hanem egy újabb lapilli réteg húzódik.

A lelkünk, ahogyan mindig megtörténik, ha az ember nem szakértő a dolgokban, amihez hozzáfog, állandó bizonytalanságban és kétségek között volt, hogy helyesen cselekszünk-e.

Úgy éreztük, mégiscsak meg kell kérdezni egy építészt.

Szerencsére a grófnő ismert Nápolyban egy öreg mérnököt, Francesco Aratore urat, aki szent ember volt, ő építette Catarina Volpicelli anyja új házát a Szent Szív Szolgáloi számára. A grófnő megszerezte a címét, s egyik este elmentünk hozzá.

Amikor ez a bölcs ember meghallotta, hol tartunk az építésében, nagyon elcsodálkozott, hogy hozzáértő mester tanácsai és irányítása nélkül építünk.

Kértük, hogy legalább egy napra jöjjön ki hozzánk és vessen egy pillantást az alapozás frissen nyitott gödrére. Ő azonban betegségére és öregségére hivatkozva elhárította a hívást, viszont megígérte, hogy egy fiatal asszisztensét kiküldi.

Valóban, két nappal később ez a fiatalember meg is jelent Pompejiben a megkezdett munkánál.

Felesleges is mondanom, hogy helytelenítette a módszert is, a méreteket is, ahogyan eddig dolgoztunk. Az alappilléreknek vízzáró rétegre kell támaszkodniuk – mondta – hogy erősek és mozdulatlanok legyenek.

Újra kell tehát építeni a pilléreket, és a föld alatti falat ki kellett szélesíteni 2,7 m-re. De egy 2000 főt befogadó templom számára még így is gyengének ítélte a pilléreket és a rá emelendő boltíveket. Végeredményben tehát mindaddig ha a pénzt nem is, az időt elvesztegettük.

Nagyon éles szívszúrást éreztem. Ahogy ez megtörténik azzal, aki szakértelem nélkül csinál valamit, és kudarc éri, számára addig nincs megoldás, amíg nem talál valakit, aki iránt teljes bizalommal lehet. Keresni kezdtem tehát valakit, akihez teljes bizalommal lehetnék.

A jó nolai püspök úr ilyen volt számunkra. Gyorsan elküdtem tehát hozzá Don Gennaro papot, mondja el neki, mire jutottunk idáig.

A szegény püspök először mentegetőzött, s mert nem tudott megoldást javasolni, okos leleménnyel ezt üzenté:

– Függesszetek föl minden munkát, amíg el nem küldöm hozzátok Salvatore mestert. Ő majd megmondja, mit kell tennetek, s később magam is eljövök.

4. A kőrakás mellett

Ki volt ez a Salvatore mester?

Salvatore Taddeo kőműves volt Nolában, inkább a hetvenes mint hatvanas éveiben járt. Megbízható, mesterségében jártas ember, a püspök úr bizonyos munkákat rábízott a szeminárium felújításakor. Nagyon kedvelte és teljesen megbízott benne, annyira, hogy ez a szent főpap nem kezdett bele semmiféle építésbe anélkül, hogy ki ne kérte volna öreg, bizalmas mestere tanácsát. Másrészt viszont a jó Taddeo annyira tisztelte a püspökét, hogy egy betűt nem változtatott azon, amit tőle hallott.

A meghatározott napon tehát megjelentünk a kiásott alapoknál: a grófnő és én magam, a Federico családból az apa és fiai, a boscotrecasei fő kőműves, Luigi Cirillo, és Salvatore Taddeo, mint fő orákulum.

Az olvasó figyelje jól a kőrakás mellett elhangzó párbeszédet, és ismerje fel az újabb, világos érvet amellet, hogy a pompeji kegyhely építése mindig az emberi várakozásokat meghaladó módon haladt; ha csak emberi mű volna, még ma is az alapozásnál tartanánk.

– Mit gondol, Salvatore mester, jól van lerakva ez az alap? – kérdeztem.

– Ó igen, jól!

– De a fiatal Arator építész azt mondta, hogy felszínes, tehát újra kell kezdeni!

– Ó igen... valóban felszínes!

– Úgy gondolja, ha újra kezdjük és mélyebbre alapozunk, a pillérek biztonságosak lesznek?

– Ó igen, félni kell, hogy a Vezúvtól az egész összedől!

– De most épp arról van szó, hogy ha folyamatosan körbe alapozunk, akkor nem kell félnünk a Vezúvtól?

– Ó igen, akkor nem kell félniük.

– De nem tudjuk, mekkora lesz a templom végső hossza, hiszen Őexcellenciája azt mondta, hogy „részletekben építsetek, most két falat, jövőre folytassátok és hosszabbítsátok meg a falakat, s így évről évre, ahogy a Gondviselés adja nektek a pénzt, a szükségletek szerint bővíthetitek a templomot.” Mit szól ehhez?

– Ó igen, így lesz jó!

Nagyon vissza kellett fogni magamat, hogy maradék türelmem el ne vesszen. S hogy durva szavakkal meg ne bántsam az öreg mestert, játékosra fordítottam a dolgot; dúdolni kezdtem és kacsintottam a társaimnak, azután nagyon keserű szívvel Nápolyban indultam.

5. Hogyan ajánlotta fel a nápolyi egyetem profeszora, Antonio Cua mérnök, hogy ingyen irányítani fogja a templom munkálatait

Miközben ilyen kínos helyzetben voltam, a Gondviselés, amely láthatatlanul szövi a maga szálaát, úgy mentett ki a bajból, ahogyan nem is gondoltam.

Szívbeli jóbarátom, Tarquinio Fourtes lovag házába mentem, aki a Nunziatella katonai kollégiumának matematika tanára volt, fiatal még, de nagyon jó mű- és kritikai érzéke volt, s mindezek fölött nemesen őszinte, ezért nagyon becsültem, s becsülöm mind a mai napig.

Fölösleges mondanom, hogy családjával együtt az elsők között csatlakozott a leendő pompeji templom művéhez. A Via Settembrini 44. száma alatt lakott.

Azon a délelőttön, amikor fölkerestem, családjával együtt vidám fogadást adott néhány hölgynek és egy idős, komoly, számomra ismeretlen úrnak.

A legjobb alkalomnak véltem, hogy új személyeket nyerhetek meg a templom ügyének. Ezért minden különösebb bevezetés nélkül, s anélkül, hogy megvártam volna, hogy bemutatnak a vendégeknek, belefogtam a Pompejiben történtek elbeszélésébe.

Az ismeretlen úr, miután hallott valamit izgatott beszédemből, félbeszakított:

– Ki az építész, aki irányítja a munkálatokat?

– Ó – válaszoltam zavart mosollyal és a fejemet rázva –, nekünk nincs építészünk.

– Hogyan – csodálkozott az ismeretlen –, templomot építetek és nincs építész, aki vezetne titeket? Legalább tervrajzotok van-e, amihez igazodtok?

– Ó, igen, az van, ez az – mondtam.

– Ki készítette?

– Mi magunk... azaz egy fiatal pompeji pap barátom, aki lerajzolt egy közeli templomot.

– Szeretném látni azt a rajzot – mondta az ismeretlen némi felsőbbbséggel, ahogyan a tanító közeledik a diákhoz, akit csaláson ért.

Én pedig, aki mindig magamnál hordtam a rajzot, hogy adandó alkalommal fel tudjam kelteni a segítőkészséget, benyúltam a zsebembe és kivettem a nevezetes papírlapot, amit az olvasóknak már beszéltem.

Amint az úr meglátta ezt az épületrajzot, nem tudta visszafojtani részvétteljes mosolyát.

– De egy műalkotáshoz – folytatta – miért nem alkalmaztok műértő embert?

– Mert egy építész díja és költségei fölemésztenék a keservesen összegyűjtött pénzünk felét.

– Na, ez túlzás – komolyodott el az arca. – Egyébként taláhattok olyan építészt is, aki ingyen segítene nektek.

– Azt pedig nem fogadnám el – szakítottam félbe most én. A nolai püspök úr és Filiasi őrgrofné, továbbá Ludovico da Casoria atya is annyi bonyodalomba keveredett, mert ingyenes építészük volt...

– Különbséget kell tenni – mondta ő –, nem mindenki egyforma, s az esetek is különbözők. Adja ide nekem ezt a rajzot, én újra rajzolom, ahogy kell, s nem kell aggódnia a következményekért.

Én, átítatva az építészek iránti ellenszenvvel, mert tudatlan és járatlan voltam az ilyen dolgokban, s az ismeretlen urat nem ismertem, nem hatódtam meg az ajánlattól, hogy szakszerűen és ingyen elkészíti a tervrajzot.

– Gonosz tréfát űz velem – gondoltam magamban rosszindulattal –, ingyen teszi az ajánlatot, azután benyújtja a számlát? – és jelentősegteljesen Tarquinio barátom szemébe néztem. Ő olvasott a lelkemben, s vidám arccal, nevetve kiáltotta:

– Bartolo! Ez az úr Antonio Cua lovag, a nápolyi egyetem híres matematika tanára, és a világ egyik legjobb embere. Önként ajánlkozik, légy nyugodt, jó tervrajzot fogtok tőle kapni.

Ez reveláció volt számomra. Kinyitottam a szememet és kissé fejcsóválva mondtam:

– Mi a csoda! A Gondviselés úgy intézte, hogy belebotoljak egy mérnökbe, az egyetem idős professzorába!

Akkor úgy éreztem, hogy az ég látható jelét adta pártfogásának. Ez a váratlan gondoskodás nagy megkönnyebbülést jelentett. Meglepődtem, azután arra gondoltam: Íme egy szál, amit Isten a kezembe adott, anélkül, hogy álmodtam volna is a kereséséről.

Néhány köszönő szót dadogtam, azután egészen tűzbe jöttem és kezdtem mondani, mennyi érdemet szerez az ember az Úr temploma építésével, s mennyi csodát tett a Pompeji Madonna rövid idő alatt mindazokkal, akik csatlakoztak az ő szeretetének üdvöt hozó művéhez.

Az a nemes lélek pedig, akinek a szíve még nemesebb volt, egyre magasabbra szította bennem a lelkesedést:

– Mivel szegény parasztoknak építetek templomot alamizsnaként gyűjtött pénzből – kiáltotta –, nemcsak a tervrajzot adom nektek ingyen, hanem jövök és levezetem az építkezést minden ellenszolgáltatás nélkül; az útiköltségemet is magam állom, valahányszor Nápolyból Pompejibe jövök.

Úgy éreztem, hogy a lábam nem ér földet, annyira magamon kívül voltam az örömtől. Azonnal levelet írtam Pompejibe:

„Kedves Don Gennaro! Függesszetek föl minden munkát! Az Úr kinyújtotta a kezét és segített rajtam. Találtam egy mérnököt, az egyetem egy nagy professzorát, aki följánlotta, hogy minden ellenszolgáltatás nélkül vezeti az építkezést. S ami a legcsodálatosabb, még az útiköltséget sem kéri.

Tehát az Úr érezhető módon segít nekünk. Bízunk! Én a következő héten jövök, mert ezekben a napokban Nápoly néhány templomában szószékről fogják hirdetni ügyünket, ahová sokan össze fognak jönni. Isten veled!

Nápoly, 1876. május 20-án. A te Bartolo Longód.”

6. 1876 májusának virágai
Montesantón és San Domenico Sorianóban

Aki saját szemével nem látta, nem tudja elképzeni azt a pompát, ahogyan a Dél-Itáliai tartományok – s különösen Nápoly városa – ünneplik Mária hónapját.

„Lehet, hogy aki önzéstől megfagyott szívvel és kezében iránytúval bizonyos felsőbbrendűséggel nézi, ezt a pompát valószínű feleslegesnek és túlzásnak ítéli. De ennek a napfényben fürdő, édes tájnak, az ölelkező földnek és tengernek népe belső indításra úgy érzi, hogy a jámborságát is vidáman és táncolva kell kifejeznie. Nem tudnak megelégedni egy prédikációval és a templomban elmondott néhány imádsággal; nekik szükségük van fáklyákra, virágokra, énekekre, zenére, lövöldözésre, sokaságra; minél nagyobb a pompa, annál kedvesebbnek érzik magukat a Madonna előtt. Tévedés ez, vagy visszaélés a jámborsággal? Ha valóban az, akkor az Egyház késlekedés nélkül beavatkozik, és bölcsességével úgy mérsékli dolgokat, hogy az Úr megsértése és a lelkek kára ki legyen zárva; de ha ilyen kár nem fenyeget s mindenkinek tetszik, akkor jobb, ha a nép lelkesedése a Mennysorság Királynőjének szól, mint ha bálványokat és evilági érdekeket szolgál.”

Ezeket írta Giuseppe de Bonis professzor *Pompeji rózsái és tövisei* c. könyvében 1887-ben, s azért idéztem, mert nagyon belevág a mondandómba.

Tudtuk, milyen sokan jönnek össze bizonyos nápolyi templomokba Mária hónapjának ünnepsére. Arra gondoltunk, hogy meg kell próbálnom megnyerni a természete szerint jámbor és nagylelkű, de egyszerű nápolyi embereket az új Pompeji templom ügyének, abban az órában, amikor megindultan hallgatják a Szűzanyáról szóló prédikációkat.

Mivel a nevem többnyire ismeretlen volt és nem lehettem jelen egyszerre több templomban és házban, elhatároztam, hogy röplapokra programot nyomtatok, amelyben lelkesedéssel próbáltam lángra gyújtani a nápolyiak lobbanékony lelkét, hogy vegyenek részt az igaz Isten templomnak építésében a halál és a pogány romok földjén.

Azt ismételtettem magamban, hogy ha III. Napóleon merte állítani, hogy 60.000 francia katonával bármelyik erődítményt bevette volna, akkor én, ha 60.000 röplapot kézbe tudok adni, fölépítem a pompeji templomot. Csak föl kell élbresztenem a röplapok seregével nápolyiak jó szívét. De hogyan mutakozzam be a plébánosoknak és templomigazgatóknak, s vehetném rá őket annak engedélyezésére, hogy a szószékről egy Nápolyban jól ismert és tekintélyes személy meghirdesse Pompeji ügyét, hiszen én magam ismeretlen voltam.

A Gondviselés azonban, mely mindent úgy rendezett, hogy a vállalkozásunk sikerüljön, már megnyitotta előttem az utat. Anna Maria Lucarelli asszony, akiről már korábban elmondtam, hogy Pompeji Rózsafüzér Királynőjének első kegyeltje volt, ismert volt a festők, muzsikusok, költők és írók köreiben. Méltóságos magatartása, élénk és szellemes beszéde nagyon meggyőző légkört teremtett körülötte. Emellett egy felülmúlhatatlan érvet használt: bárhová ment, a Madonna csodájának bizonyítékeként magával vitte csodálatosan meggyógyult unokahúgát, Clorindát. És ez elég volt ahhoz, hogy a legkeményebb szíveket is megindítsa a javunkra.

Előadtam tehát neki a tervemet, hogy a kislánnyal együtt menjünk el a nagyobb templomokba, ahová összejönnek a hölgyek, s először a templom papjának, azután a híveinek szívét indítsuk meg, hogy ajánljanak föl valami csekély adományt a szegény parasztok temploma javára.

Lucarelli asszony, aki amellett, hogy példásan jámbor volt, és fogadalma teljesítésére kipredikáltatta a templomokban a kapott kegyelmet, nem kérette magát kétszer. Az első templom, amit megcéloltunk, a montesantói plébániatemplom volt.

Abban az évben Mária hónapjában Nápoly egyik legnagyobb apostola prédikált, akit csak ismertem, s akit valmennyen ma is siratunk: a leccei Carlo Rossi jezsuita páterre gondolok. Prédikációi az Egyház józan tanítását sugározták, főként Szent Ágostonnal és Szent Tamással érvelt, és nagyon gyakorlatiasan kapcsolta a mondottakat a gyakorlati élethez. Sokan tanulták tőle a közösségi életet biztonsággal vezérlő erkölcsi elveket. Én magam aszketikus műveltségem zömét neki köszönhetem.

Ez a Páter jól ismert engem is, De Fusco grófnőt is, és nagyra becsülte Lucarella asszonyt. Ezért örömmel fogadta a kérést, hogy a szószékről hirdesse a Pompeji vállalkozást és azokat az első csodákat, amelyeket a Rózsafüzér Királynője e templom érdekében tett. Elnyerte a montesantói plébános engedélyét, és egy vasárnapi napon, amikor a legtöbben szoktak a templomba jönni – s ez a nap 1876. május 21-e volt –, Rossi páter elmondta a kért meghirdetést.

Amikor a beszéd közben elérkezett a megfelelő pillanat, a fehérbe öltözött kis Clorinda kosárával a kezében elindult a hívek között gyűjteni az adományait, én pedig mellette bőkezűen szórtam szét a röplapokat.

Az eredmény nem volt nagy: 340 soldo, azaz 17 Lira. De számomra elegendő volt, mert elsősorban a röplapjaimat akartam minél több kézbe juttatni. Meg voltam győződve arról, hogy ezek a lángoló betűk, ha eljutnak katolikusok otthonaiba, sokakat meg fognak mozgatni. Ekkora volt bennem az eredmény bizonyossága, mert jól tudtam, micsoda hatása van a yomtatott szónak a polgári társadalomban.

E sikertől felbátorodva azt javasoltam a Luccarelli hölgyeknek, hogy késlekedés nélkül jöjjenek velem a sorianoí Szent Domonkos templomba, ahová sok előkelőség jár nagy pompával ünnepelni májusban, mert egy másik híres jezsuita szónok, Giuseppe Altavilla páter lelkes és lelkesítő beszédei oda vonzzák őket.

Ez a jó Páter bemutatott minket Don Vincenzo Maria Sarnelli akkori plébánosnak. Szentéletű, bölcs és apostoli lelkületű pap volt, akit egy évvel később IX. Pius pápa Castellamare di Stabia püspökévé nevezett ki.

Mint püspök nagy támogatója lett Pompeji ügyének, jóakarásával sokszor megtisztelt, s néhány hónappal a halála előtt Nápoly érseke lett.

Kétségtelen, hogy amikor először találkoztam vele, s bemutattak neki a sorianoí Szent Domonkos templomban, szabadjára engedtem kapkodó, minden ceremóniát mellőző természetemet, mint aki meg van győződve arról, hogy mindent közvetlenül Isten dicsőségére tesz, s túlságosan közvetlen hangot ütöttem meg ezzel a jó pappal. Ezért az első találkozás aligha keltettek kedvező benyomásokat rólam, amit Isten talán azért engedett meg, hogy megalázzon, és más utakon vigye előbbre a művét, ahogyan látni fogjuk. A következő eredmény az lett, hogy a plébános úr különböző okokra hivatkozva, melyet méltóztatott felsorolni, nem egyezett bele a tervembe, tudniillik, hogy szószékről hirdesse meg Pompeji ügyét egy oly napon, amikor sokan lesznek a templomban, s hogy ünnepnapon gyűjthessünk a pompeji templom javára, s hogy Clorinda Lucarelli járhasson körben a hívek között gyűjteni, én pedig ugyanakkor szétoszthassam a program-röplapjaimat.

Mindebből semmit nem engedélyezett, mindössze annyit, hogy az egyik hétköznapon a májusi szónok kihirdethesse ügyünket. És minden további egyeztetés nélkül ki is jelölte ezt a hétköznapot a következő keddre.

Megkérdeztem, hogy a kihirdetés pillanatában szétoszthatom-e röplapjaimat a templomban, de ezt sem engedte meg. Csak arra adott lehetőséget, hogy a sekrestyében átadhatom a programot és felírhatom azok nevét akik oda bejönnek és személyesen jelentkeznek.

A kevés is több, mint a semmi – gondoltam magamban és beleegyeztem. De a főtisztelendő plébános úr szigorúnak látszó rendelkezése nem volt más, mint a Gondviselés csodálatos intézkedése. Akkor senki nem gondolt rá, hogy az a kedd május 24-re esett, és Máriának, a Keresztények Segítségének, az Auxilium Christianorumnak volt a napja. De ha mi nem is gondoltunk rá, annál inkább figyelembe vette a híres szónok, Pater Altavilla, ahogy most elmondjuk.

Elérkezett tehát május 24-e, kedd reggele, s én programjaimmal megrakodva megjelentem. És nem voltam egyedül. Lucarelli asszony és két unokahúga, Clorinda és Laura mellett elkísért a grófnő a családjával, s bizalmas barátom, Giovanni Vastarella is, aki a Szűzanya iránti hálájából – mert visszakapta a kislányát, Concettát –, mindig készséggel és hűségesen mellettem volt. A hölgyeket a templomban hagytam, mert ez alkalommal nem tudtak nekem segíteni, és elindultam Péter Altavillához a sekrestyébe.

Padre – mondtam neki – mivel nem gyűjthetek alamizsnát, sem a programjaimat nem oszthatom a templomban, arra kérem, mondjon lelkesítő szavakat a nápolyiaknak, hogy aki úgy gondolja, csatlakozni akar, jöjjön be a sekrestyébe, ahol megtalál engem és én fölírom a nevét. Szerencsére a templom gondnoka, Don Vincenzo Russo atya nagyon tisztelte a rózsafüzért és engem is jól ismert. A programok jó részét átvette tőlem, és megígérte, hogy listába veszi azokat, akik bejönnek a sekrestyébe prédikációja után. Ebben megállapodtunk.

Erősen megszorítottam, majd tisztelettel megcsókoltam a kezét.

Azon a délelőttön a templom megtelt emberekkel, s a kellő percben megkezdődött a prédikáció.

E nagy szónok, akit a Madonna már kiválasztott magának a pompeji templom egyik első apostolának, a naphoz kapcsolva beszédét hévvel és megindító képekkel kezdte fejtegetni a rózsafüzér győzelmeit Lepantótól napjainkig. A hallgatóság csüngött ajkain.

Én ott voltam a szószék alatt a nép között. Valahányszor említette a rózsafüzért, megdobbant a szívem, s vártam, hogy rátér a Pompeji rózsafüzérére. De legnagyobb csodálkozásomra éppen ezt egy árva szóval nem említette.

Akkor eszembe jutott, hogy itt Nápolyban az a szokás, hogy a nagyobb beszédeknel félidőben kis szünetet tart a szónok, s ez felbátorított. Valóban: a prédikáció első felét befejezve Altavilla atya kis időre leült.

Itt vagyunk – mondtam magamban. A vér a fejembe szökött és nagyon szaporán vert a szívem.

De amikor a szónok folytatta, semmi jelét nem mutatta annak, hogy emlékezne rám, sőt a plébánia saját karitatív ügyeit kezdte ajánlani hallgatói figyelmébe. Azután adományokat kért a plébános egy ügyéhez, s jelezte, hogy hamarosan befejezi a beszédet.

Ő, a tapasztalt szónok az utolsó pillanatra tartogatta Pompeji ügyét, hogy annál nagyobb hatása legyen szavainak. Én azonban nem ismertem ezt a jámbor stratégiát, s arra gondoltam, hogy a beszéd hevében teljesen kiesett emlékezetéből amiről beszéltünk, s abban a pillanatban nem tudtam, mit tegyek.

– Elfelejtette! Elfelejtette! – ismétелgettem magamban és elöntött a fájdalom. – Istenem, segíts meg! Annyi megaláztatás és imádság után... elfelejtette! Emlékeztetnem kellene! De hogyan jutok fel hozzá a szószékre?

Ez az utolsó ötlet teljesen betöltötte a lelkemet. Már nem láttam semmit. Anélkül, hogy a következményekre gondoltam volna, odafurakodtam a szószék lépcsőjéhez és fel akartam szaladni hogy hátulról a fülébe súgjak csak ennyit: Emlékezzon Pompejire! A programok a sekrestyében!

Szerencsétlenségemre azokban a napokban történt Nápolyban, hogy néhány gonosz, vagy talán szekták által felbérelt suhanc, templomokban a szertartás vagy a prédikáció közben veszekedni, dulakodni kezdett egymással, és akkora botrányt és félelmet keltett a hívek között, hogy a szertartást félbe kellett szakítani. Azt is beszélték, hogy a pizzofalconei Angyalos Boldogasszony templomba bement egy szikárius, a törösök szektájának egyik megszállott tagja, hogy leszúrja a szónokot. Végül nem tette meg, de a prédikáció félbeszakadt, s a hallgatóság rémülten menekült ki a templomból.

Tehát amint a Szent Domonkos-templom őrei és a szeretett Páter szószéke közvetlen közelében álló nemes urak látták, hogy sápadt és felindult arccal, lángoló tekintettel megmozdulok, azt hitték, hogy én is egyike vagyok a törösöknek és meg akarom ölni Altavilla atyát. Ezért egy emberként mozdulva fenyegetően visszafogtak.

– Mit akar?! – kérdezték felvont szemöldökkel.

Nekem akkor eszembe nem jutott a gyilkosság lehetősége, csak azt kezdtem hadarva mondani, ami betöltötte a lelkemet:

– Figyelmeztetni akarom a szónokot, hogy elfelejtette, hogy a sekrestyében vannak a programok és ott fel lehet iratkozni.

– Miféle programok? Kicsoda maga? Takarodjon!

– De nekem föl kell mennem....

– Nem kell és nem is lehet! Tűnjön el! – ismételték parancsolóan.

Leforrázva, erőmet veszítve, elkergetve nem tehettem mást, mint bemenekültem a sekrestyébe a jóságos gondnok atyához, hogy tanácsot kérjek, mi a teendőm ebben a szerencsétlen helyzetben.

De abban a pillanatban, amikor a sekrestyébe léptem, hallom Altavilla Páter hangját, hogy beszéde végén a legmegindítóbb szavakkal kezd beszélni Pompeji ügyéről. Ezeket mondta:

– Keresztény templom építése kezdődött meg a pogányság romjai közelében. Ez az első alkalom a kereszténység megjelenése óta, hogy Pompejiben templom épül az igaz Isten tiszteletére. A rózsafüzér győzelmeinek sora nem zárult le, a Rózsafüzér Királynője napjainkban is aratja győzelmeit, itt Nápolyban is. Titeket, nápolyiakat választott ki az ég, hogy templomot emeljete az igaz Istennek ott, ahol eddig nem imádták Istent. És lelkesen elmondta, mi minden történt a templom építése körül eddig, és a mi következik a teendők sorában.

Egyetlen szónok nem beszélt ilyen szépen és lelkesítően akkor még jelentéktelennek látszó és homályos ügyünkről, amely mellé felsorakoztatta a legutóbbi csodák történetét.

Ezen ellenállhatatlan szavak hatására a hallgatókat olyan odaadó, jámbor lelkesedés töltötte el, hogy a prédikáció után sokan jöttek a sekrestyébe: az egyik csatlakozni akart, a másik ismertetőt, a harmadik szentképet kért. Nálam azonban nem volt egyéb, mint a programjaim és egy üres lap a feliratkozók számára.

Az idő már eljárt, a templomot be kellett zárni, az emberek meg ott tolongtak a szűk sekrestye előtt és megakadályozták, hogy a papok és a ministránsok bejöhessenek. A jó Don Vincenzo próbálta osztogatnia programot, én meg kapkodva igyekeztem felírni a közvetlen közelemben lévők nevét és címét. Végül, hogy szétoszoljanak, de ne dolgozzunk végezetlen kelljen elmenniük, azt mondtuk az embereknek, hogy holnap visszajöhetnek ide a sekrestyébe, csatlakozhatnak és átadhatják adományukat. Mind ezzel mentek el: Holnap, holnap!

Közben a hír, hogy egy törös merénylő van a templomban és gyilkossági kísérletét megfiúsították, eljutott a plébános fülébe is. A legbuzgóbbak elmondták Altavilla páternek is, aki jól látta a történeteket, és nem adott nekik igazat.

Lucarelli asszony és a grófnő megkeresték a plébános urat, hogy köszönetet mondjanak neki. Ő pedig, aki ekkor már tudta, mit tettem azon a délelőttön, a lehető legudvariasabb hangon mondta nekik:

– Ti beléphettek a sekrestyébe, amikor csak akartok, de az a fiatalember (ezzel rám utalt) soha: ő egy esztelen!

Továbbá megjegyezte, hogy nem alkalmas a tolongás egy ilyen kicsi sekrestyében, főként nem ünnepi szertartás idején, mint most májusban, ezért nem engedélyezi, hogy másnap itt gyűjtsem az aláírásokat.

Ezután hozzám fordult és nagyon szigorú hangon mondta:

– Ez legyen az utolsó alkalom, holnap nem engedélyezek ekkora felfordulást!

E váratlan rendelkezés hallatára elszorult a szívem. Azt gondoltam, mi lesz a sok jámbor hölgygel, akik holnap jönnek... és az urakkal, akinek megígértem, hogy holnap itt találunk a sekrestyében? Leforrázva és megalázva jöttem ki a sekrestyéből.

De másnap reggel szégyenkezve és bátortalanul visszatértem a sorianói Szent Domonkos-templomba. Mivel ki voltam tiltva a sekrestyéből, egyenesen a gyóntatószékhez mentem, amelyben Pater Altavilla gyóntatott, a La Salette-i Szűzanya oltára mellett.

Amint a jó atya meglátott hangosan mondta:

– Sok férfi és nő van a sekrestyében, de meghagytam a gondnoknak, hogy ha valaki azért jön, hogy csatlakozzék a pompeji templomépítéshez, küldje hozzám ide, a gyóntatószékhez. Nézd csak, 62 Lírát gyűjtöttem eddig, s erre a lapra felírtam sok csatlakozónak a címét.

Föllélegeztem. Ez a zseniális atya megmentette a helyzetet. Az is kedvemre volt, hogy helyettem, aki ismeretlen személy voltam, a nápolyiak ehhez a tiszteletreméltó jezsuita atyához forduljanak; így még növekedhet is az én szegény és homályos ügyem tekintélye.

Mire elérkezett a prédikáció órája, a templom megtelt válogatott hallgatósággal. Közülük valószínűleg sokan még nem hallottak a pompeji templom ügyéről. Fontolgatni keztem magamban:

– Ha ezek mind olvashatnák a programomat! A Madonna bizonyára valamennyivel aláíratná a csatlakozási ívet!

Közben új tervem is támadt, mely merész volt, de hatásos. Odafordultam hűséges kísérőmhöz, Vastarella úrhoz és közöltem is vele. Ezt mondtam:

– A templomban a plébános az úr és megakadályozhatja, hogy szétoszzam a programjaimat. De a templomon kívül közterület van, ott mindenki azt osztogathat, amit akar. Gyere velem!

Amint a prédikációnak vége lett, barátommal együtt a templom küszöbére álltunk. S miközben a sokaság özönlött kifelé a kapun, mi kétfelől hangos szavak kíséretében kínáltuk oda nekik a programot:

– Ez az a templom, amelyről Altavilla páter beszélt... Ebben a programban olvashat a múróól, amelyről tegnap beszélt az atya.

Itt az olvasónak tudnia kell, hogy a protestánsok megpróbálták Nápolyba is behatolni, s néhány éve az egyszerű nép körében is terjesztették eszméiket. Fő módszerük nyomtatványok terjesztése volt, ezért gyakran lehetett találkozni a nyílt utcán emberekkel, akik a pápát, a katolikus egyházat és a Szeplőtelen Szűzet gyalázó iratokat, könyveket kínáltak az arra járóknak.

Történt, hogy a templomból jövők között volt egy jámbor, buzgó kereskedő, aki gombokat, cérnát, tűket árult az akkori Mercatello, a mai Dante téren a Szent Mihály-templom mellett. Amikor meglátta, hogy kissé feldúlt arccal teljes erővel röplapokat osztogatok, a protestánsok propagandistájának nézett.

– Micsoda arcátlanság – kiáltotta botránkozva –, eretnek lapokat terjeszteni a szemünk láttára, épp egy katolikus templom küszöbén!

Hogy megvédje a katolikus vallást, magához hívta néhány barátját, akikkel elhatározták, hogy ha este újra megjelenek és megismétlem ezt a rossz játékot, szent indítékkal megvernek. Azt gondolván, hogy Altavilla páternek is tetsző dolgot terveznek a vallás becsületének védelmezésére annál a templomnál, ahol az atya prédikált, megüzenték neki esti tervüket.

Ez a bölcs páter azonban megértette, hogy buzgó hívei nagy félreértés áldozatai. Figyelmeztetni akart, hogy elkerüljem ezt a csúf találkozást, de nem volt rá idő, mert amikor ő este befejezte a prédikációt, hűséges barátommal, Vastarellával én már ott voltam a templom küszöbén, s ismét kétfelől osztogatni kezdtük programunkat a kijövőknek, hangosan hirdetve: Templom épül Pompejiben! Íme a program a pompeji templomért!

A jó atya nem tudott mást tenni, mint felhívni a szószék lábánál állók figyelmét, hogy akik a prgoramot osztogatják nem protestánsok, hanem az ő barátai. Tehát a szárnyai alá vett.

Miközben én a teendőmre figyeltem, ütést éreztem a bal fülem mögött: kővel dobtak meg. Hirtelen odafordultam és láttam, hogy egy kis csoport feszülten és fenyegetően néz rám. Semmit nem tudva a nekem szánt fenyegetésről, nem akartam otthagyni ezt a katolikus sokaságot, mert hol találok még ilyen alkalmat? Ezért az emberek közé huzódtam, s akkor egy újabb ütés ért a homlokomon. Megint megdobtak.

Akkor csak annyit észleltem, hogy a körülöttem lévőek céltáblája lettem. De abban a pillanatban valaki a fülembe súgta: Altavilla páter azonnal a lakásába kéret.

Az ellenséges tekintetekből és a felém hangzó „te kutya!”, „te eretnek!” és hasonló gyalázkodó szavakból megértettem, mekkora félreértést okoztam. Nem volt más hátra, mint okosan menekülni. Ezért a templom falához símulva gyorsan kicsúsztam a tömegből, képzelhető milyen szégyennel, pirulással és fájdalommal a történetek miatt, és az atya közeli lakásához futottam.

Megmenekültél! – mondta nevetve, amikor meglátott; én pedig elmondtam neki a történeteket. Vigasztalásul újabb összeget és újabb csatlakozók névsorát adta át nekem.

Amikor hazatértem, a lelkiismeretem megszólalt:

– Emlékszel? Te, aki a katolikus Egyház fia voltál, hogyan csúfoltad a barátokat és a papokat a színházban és társaságban? Most az Egyház fiai csúffá tettek téged a templom küszöbén. Itt az igazságos fizetség! Így érvényesül Isten igazságossága.

Az elszenvedett kis kudarcok ellenére ott, a sorianói Szent Domonkos templomban föllobbant egy kis láng, mely gyorsan tovaterjedt. Mert mindazok, akik hallották Altavilla páter lelkesítő szavait, olyan mélyen megindultak, hogy a születőben lévő Pompeji Ügy terjesztői lettek. Hazatérve elmondták rokonaiknak és barátaiknak, amit hallottak és megértettek. Így azután sokan, anélkül, hogy a részletekkel tisztában lettek volna, magukévá tették az ügyet. A pompeji templom híre ily módon elterjedt a középosztály családjai és emberei között, akiket Nápolyban Isten azzal tüntetett ki, hogy határtalan jóságot és irgalmasságot öntött beléjük a nyomorultak iránt.

Így tehát a nápolyiak nagyon megszerették ezt az ügyet, segítő szívvvel fordultak a szegény pompeji emberek felé, akik egyelőre még templom és hitoktatás nélkül éltek, s lassan-lassan új bizalommal és szeretettel fordultak felém, aki nem voltam más, mint egyszerű eszköz. Korábban gyakran megtörtént, hogy elutasító és gyanakvó arccal hallgattak, amikor egy-egy lakásba bekopogtam, hogy a támogató soldót kérjem; ettől kezdve bizalmasabban néztek rám, s olykor híreket is kívántak hallani a vállalkozásról, melyet most már sokan szentnek tartottak.

A sorianói Szent Domonkos-templomban elhangzott prédikációk hatására néhány asszony és leány buzgó zelátor lett. Negyvenhárom év után is örömmel és meghatottsággal emlékezem rájuk, köztük Casalnuovo és Albertini Sozi-Carafa hercegnékre, Tommasi és a két Torre örgrófnéra, Vincenzo Correale úrra, Giulia Mormile dei Duchi di Carinari és Mariannina Caputo kisasszonyokra, a Tozzi és Rippa leányokra, s a többiekre, akiket majd a megfelelő helyen még meg fogok nevezni. Rajtuk kívül néhány művész is, akik jelen voltak, látva a többiek jámbor lelkesedését, fölajánlották, hogy ingyen munkájukkal járulnak hozzá ügyünkhöz. Közülük megemlítem Federico Maldarelli festőt, aki még aznap, május 24-én jelentkezett Altavilla páternél, és őszinte jámborsággal mondta:

– Atyám, én ingyen megfestem annak a templomnak a főoltárképét, amelyről beszélt.

Giuseppe Laezza festő is fölajánlotta ecsetjét, s csatlakozott hozzá Gaetano Mormile művész úr is, aki nem sokkal később az égbe költözött, hogy elnyerje jósága jutalmát.

A szeretetnek és jámborságnak e szép virágai Nápolyban virultak ki 1876 májusában, mely az első, a legeglegesebb május volt, mintegy a Pompeji kegyhely első órája.

De nem múlhatott el a virágok Királynőjének szent hónapja anélkül, hogy ne ápolhattuk volna a nápolyi szeretetnek újabb virágait. Engedélyt kaptunk rá, hogy szerény kezdeményezésünkről prédikáció hangozzék el a Szent Brigitta-templomban, ahol

programunk szétszétásával szép eredményt értünk el középosztálybeli és szegényebb emberek sokaságában. Hallván a prédikációt és olvasva programunkat, ezek az emberek annyira megszerették az ügyet, s a maguk részéről annyira terjesztői lettek ismerőseik körében, hogy ennek a májusnak a végére a támogatók száma a négyszeresére nőtt.

Ez a magyarázata annak, miért adtam ennek a fejezetnek ezt a címet: *Annak a májusnak a virágai*.

II. Fejezet

*1876 június 8-a:
A Pompeji Szűzanya első megjelenése
Giovannina Muti asszonynak*

1876. június elseje volt. A grófnő és jómagam Nápolyt jártuk, hogy sok feliratkozott családtól a templom már megkezdett alapozásához gyűjtsük a havi egy soldót.

Ismerőseinktől kérdeztük, kik volnának azok a jámborabb és adakozó lelkek, akik hajlandók volnának havi egy soldót adni.

Keresésünk során a Forio d'Ischiából való Cirill atyától megtudtuk, hogy a Szent Teréz utca 75. szám alatt lakik a gazdag és jótékony, Laghezza nevű család.

Föl is kerestük a címet, hogy feliratkozzanak a havi egy soldó adományozására. Június 6-a volt.

Azok a hölgyek azonban, bármilyen figyelmesen hallgattak minket, nem tudtak hitelt adni szavainknak, s mondták is:

– Lehetetlen templomot építeni 1 soldókból! – Mintha azt mondták volna: Hagyjátok abba az álmodozást!

Akkor, hogy meggyőzzük és a saját oldalunkra állítsuk őket, kezdtük elmondani azokat a kegyelmeket, amelyeket a Rózsafüzér Királynője már jónéhányszor megadott azoknak, akik akár csak havi egy soldóval is hozzájárultak a szent vállalkozáshoz.

Ó, ha Szent Szűz csodát tenne – kiáltotta Carolina asszony, a család úrnője –, most itt volna az alkalom, hogy megmutassa hatalmát. Ugyanis jó barátnőnk, Giovannina Muti asszony, aki elköltözött a házból, meglehetősen rossz állapotban van a Vomerón lévő Doria villában. A háztulajdonos pedig, mivel bizonyos abban, hogy Muti asszony belehal a tüdővészbe, amelyben szenved, a lakbérszerződésbe belefoglalta, hogy három évi bért ki kell fizetnie, s az asszony halála után a családjának a lakást fel kell újíttatnia. Orvosa épp ma közölte velünk, hogy szegénynek nincs reménye a gyógyulásra. Barátai mind siratják, s mi vagyunk a legszomorúbbak emiatt. Öt gyermeket hagy itt árván! A férje, Fernando Muti úr vigasztalhatatlan.

– Ha így van – mondtuk – forduljon a beteg a Rózsafüzér Királynőjéhez, aki pompeji temploma kedvéért különleges kegyelmeket ad napjainkban. Az egyik hölgy félbeszakította:

– Ha tudnátok, hány fogadalmat tett már a férje! És mennyi adományt adott különböző templomoknak, de minden hiába! Már bele is fáradt és elveszítette minden bizalmát.

– Mi nem kívánunk semiféle fogadalmat vagy adományt – válaszoltuk –, próbálja meg a barátnőtök azt, ami mások számára annyira hasznosak bizonyult; íme, ez a zelátorok lapja.

E szavak után megmutattam nekik egy papírlapot, melynek felső részén nagy betűkkel ez állt nyomtatva:

A POMPEI TEMPLOM JAVÁRA, s hozzátettem:

– A beteg írja oda nevét a lap tetejére néhány soldó megjelölésével a Szűzanya pompeji temploma javára, s gondoskodják arról, hogy még néhány lelket megnyerjen az ügynek, és ők is feliratkozzanak erre a lapra. Azaz legyen a Madonna zelátora, minden ellenszolgáltatás nélkül. S ígérje meg, ha kegyelmet nyer, nyilvánosságra hozza.

Meg is történt. A jámbor Laghezza hölgyek még aznap este levelet küldtek haldokló barátnőjüknek, amelyben buzdították, hogy csatlakozzon a Pompeji csodatévő Rózsafüzér Királynője ügyéhez, s iratkozzon fel mint az épülő templom zelátora. A feliratokzási laphoz csatolták a mű programját is.

Giovannina Muti asszony, leánykori nevén Giovannina Sabato, a végét járta, minden ereje elfogyott.

1875 decemberében egyik jobboldali bordáján enyhe fájdalom kíséretében daganat jelent meg, s az orvosok véleménye az volt, hogy nagyobb bajok megelőzése céljából meg kell műteni. De abban a reményben, hogy a daganat magától eloszlik, a műtétet hónapokra elhalasztották.

Híres nápolyi sebészek és orvosok ismételt tanácskozása után, mivel a beteg éles gerincfájdalmakra kezdett panaszkodni, 1876. április 22-én megműtötték, majd május 5-én a csapolás fájdalmas beavatkozására is sor került.

Elmondhatatlan a kín, amit a gyakori gerinccsapolások okoztak ennek az asszonynak. S emellett köhögési rohamok gyötörték óráról órára magasabb lázzal, amitől teljesen kimerült. Végül tüdő és mellhártyagyulladás lépett fel, és csillapíthatatlan, 40 fokos lázban égett.

Ebben a reménytelen helyzetben néhány orvos levegőváltozást javasolt, ezért kivitték a Vomero domb egy szellős helyére. Ott annyira súlyossá vált az állapota, hogy azt hitték, mindjárt meghal. A hírek egyike már a haláláról szólt.

Ilyen állapotban volt Muti asszony, amikor megérkezett hozzá a Laghezza kisasszonyok levele. Amint a beteg elolvasta barátnői levelét és a mellékelt programot, azonnal felírta nevét a lapra, s magához szólította anyját, szobalányát és egész családját.

Olyan erős hittel írta föl a nevét, hogy a szívében bizonyos volt abban, hogy csodálatosan meg fog gyógyulni.

1876. június 8-a volt. Egy hónappal korábban ugyanezen a 8-i napon fordította arcát a Mennysország királynője Pompeji szegény földje felé, amelyen elkezdődött egy olyan mű, melynek létrejöttéért összefogott az ég és a föld.

Muti asszony álomba merült, s álmában a Rózsafüzér Királynőjét látta trónon ülve, karján a kisdéd Jézussal, kezében a rózsafüzér, de korona nem volt a fején. Pontosan úgy látta,

ahogyan a Pompejiben tisztelt régi kép ábrázolta a Szűzanyát, jóllehet a beteg ezt a képet soha nem látta, nem is tudott róla.

Úgy látta, hogy a Szűzanya szeretettel rá néz, ő pedig sürgetően és könnyek között kérte, hogy szabadítsa meg kínjaitól és gyógyítsa meg. Könnyei között, mivel szólni nem tudott a Gyermekre mutatott, hogy az Ő kedvéért segítsen Mária. Akkor Isten Anyja jóságosan rámosolygott, hosszasan nézte, és leejtett rá egy fehér szalagot, melyre néhány szó volt írva. Az asszony gyorsan elolvasta, és ez állt írva: Rózsafüzér Királynője kegyelmet gyakorolt a beteg Giovannina Muti asszonnyal!

Ó, Rózsafüzér Királynője! Ó Anyám, remélek benned, de igazán mondd? ...Meggyógyulok? ... Nem halok meg? ... ismételte látomásában.

Mindez eltűnt, ő pedig nem hitt önmagának, hanem úgy gondolta, csak álmodott. De mégsem üres álom volt, mert abban a pillanatban meghallotta a szomszédos szobában lévő szavait és mozgását. Tehát a Rózsafüzér Királynőjének megjelenése volt? De hogyan lehet ezt megmagyarázni: a Rózsafüzér Királynője trónon ülve, korona nélkül, holott a Szűzanyát mindenütt állva, királynői koronával a fején ábrázolják? Honnan ez a szokatlan ábrázolási forma?

Szegény, nem tudott magyarázatot találni, ugyanakkor érezte a testében, hogy erőre kapott, szinte újjászületett. Ujjongó, eddig ismeretlen életérzés töltötte el. Megindultságában képtelen volt beszámolni a történekről, de hogyan rejthette volna el? Hogyan ne közölné övéivel a történeteket és ne adná vissza nekik az elveszett reményt?

Erőt vett magán és kiáltva hívta magához a közelben lévőket és könnyek között elmondta nekik látomását.

A láza megszűnt és elmaradt a köhögés is.

És íme, miközben a boldog lélek próbálta elmondani látomását, belépett a lakásba a férje, Fernando Muti úr.

Amikor látta, hogy a felesége, akit már halottként siratott, ül az ágyban, köhögés nélkül folyamatosan és lelkesen beszél, hallotta, mit mond, s felfogta, mi történt, azonnal az istállóba rohant, lóra ült és Nápolyba repült, hogy megvigye a hírt a Laghezza hölgyeknek.

Házukba érve leborult Carolina asszony lába előtt, és könnyek között kiáltva mondta:

– Visszaadtatok a feleségemet! – És elmondta a látomást, a gyógyulást és magyarázatot kért, mit is jelent a Pompeji Szűzanya név.

A Laghezza kisasszonyok ámulva a rendkívüli eseten mást nem tudtak mondani, mint ezt:

– Két úr járt nálunk egy Pompejiben építendő templom ügyében és aláírásunkat kérték arról, hogy havonta egy soldót adunk az építésre, és a templomot Rózsafüzér Királynőjének akarják szentelni.

A képről nem tudtak mondani semmit, s arról sem, miért hiányzik a korona a Szűzanya fejéről.

A tény azonban adva volt: Giovannina úgy látta a Szűzanyát, ahogy a pompeji kép ábrázolja, s a látomás után a haldokló újjászületett.

A kisasszonyokat szent öröm töltötte el, hogy a Madonna eszközül használta őket egy csodához, s azonnal értesítették Altavilla pátert, akinek néhány nappal korábban a Szent Domonkos templom szószékéről hallották lelkesítő beszédét a Pompejiben épülő katolikus templomról és a havi egy soldókról!

Altavilla atya nagyon örült, hogy az ég látható jelekkel támogatja a megkezdett művet, melyet ő az elsők között hirdetett lelkesen Nápolyban, és gondoskodott arról, hogy az örömhírt De Fusco grófnő és én magam is mielőbb megkapjuk. Így azután 13-án mindhárman elmentünk Vomeróra, a Doria villába, hogy a gyógyult szájából halljuk a történeteket. És Muti asszony teljes frissességben és egészségben rendben elmondott mindent, ami történt.

Augusztus 30-án reggel Muti asszony teljes épségben visszatért Nápolyba, megszabadult minden szenvedéstől, nagy csodálkozására mindazoknak, akik korábban ismerték.

Sajátkezűleg írta le gyógyulásának történetét, amit azután Altavilla páter Toletinói Szent Miklós templomában nagy hallgatóság előtt olvasott fel.

(A tanúk, akik aláírták a Muti asszony által írott, és a szószékről felolvasott beszámolót, a következők: Ferdinando Muti, a meggyógyult férje; Clementina Sabbato, leánykori nevén Villani, a beteg édesanyja; Pietro Muti, a meggyógyult fia; Adelaide Genuino szobalány; Carolina Aversa Spinelli; Rosa Comez de Terán; Annina Laghezza; Mariannina Laghezza; Concetta Laghezza; Pater Giuseppe Altavilla; Marianna de De Fusco grófnő; Bartolo Longo ügyvéd.)

Édesanyja, Clementina Sabbato, 50 lírát ajánlott fel a templom javára. A fia, Pietro egy miseruhát, egy ezüst cibóriumot, melybe bele van vésve Giovannina Muti neve, s melyet Valle di Pompeji kegytemplomában ma is őriznek annak az első jelenésnek emlékeként, amelyben a Szűzanya Pompeji Királynőjeként mutatkozott meg 1876 június 8-án, azaz egy hónappal azután, hogy letettük Mária templomának alapkövét.

A csodálatosan meggyógyult asszony ezután még 22 évig élt, s mindazok, akik a Giardinetto a Toledo utca 24. szám alatti lakásán fölkeresték, tudva, hogy a sír szélén volt, csodálkoztak és áldották Istent. Ő pedig e 22 év alatt mindig boldog volt, hogy elmondhatta a kapott kegyelmet és tanúságot tehetett Pompeji Rózsafüzér Királynőjének csodatévő hatalmáról.

III. Fejezet

Felajánlás a templom első oltára javára

A Győzelmes Királynő tehát az égből meg akarta erősíteni lelkünket, jóvá akarta hagyni, amit érte tettünk, ösztökélni akart, hogy még határozottabban folytassuk a megkezdett utat, s ugyanakkor arra nevelt, hogy bátran nézzünk szembe minden újabb nehézséggel.

És íme, még mielőtt vége lett volna annak a júniusnak, a Szűzanya újabb kegyelmeket ajándékozott.

Altavilla páter hallgatói között a sorianói Szent Domonkos templomban azon a nevezetes május 24-i délelőttön ott volt egy nemes asszony, Rachele De Hippolytis, aki a Santo Spirito utcában, a 41. szám alatti palotában lakott.

Kisfia súlyos tüdőbeteg volt, s állapota további betegségek miatt egyre rosszabbodott. Amikor a neves szónoktól hallotta, hogy a Szűzanya minden nap kegyelmeket oszogat új pompeji temploma kedvéért, új remény ébredt benne, s azt gondolta magában:

– Ó, ha Pompeji Rózsafüzér Királynője visszaadná a fiamat! ... 1000 Lírát adományoznék annak a templomnak az első oltárára.

És az Irgalmasság Királynője ennek a szegény anyának sebzett szívére mennyei balzsamot akart adni gyógyszerül. Az asszony még haza sem ért, és gyermeke már túl volt az életveszélyen és hamarosan teljesen meggyógyult.

Az anyai szeretet azonban olyan, hogy amikor gyermekei egészségéről van szó, mindig aggódik és a rosszabb lehetőségektől fél.

Rachele asszony sem akart hinni a tulajdon szemének: félt a csalódás gondolatától is. Ezért meg akart bizonyosodni fiacskája gyógyulásáról, s látni akarta, egészséges marad-e a közeledő télben is. Ezt mondta:

– Megvárom, hogy múljon el ez az év meg a teljes tél is, ami veszedelmes időszak e betegség szempontjából. Ha eljön 1877 májusa, és a fiam még mindig egészséges lesz, akkor ünnepélyesen teljesítem 1000 lírás ígéretemet a pompeji templom első oltárának megépítésére.

Ami ezután történt, azt a maga idejében fogom elmondani.

IV. Fejezet

A megerősített alapok

Július első napjaiban jött ki első alkalommal Valle di Pompejibe a nápolyi egyetem híres professzora, Antonio Cua lovag, s magával hozta az új templom tervrajzát, amely arányaiban igazodott az általam elkezdett alapozáshoz.

Mindenekelőtt fölhevítva figyelmünket a tévedésünkre, amit a részletekben elképzelt építéssel s főként a részletekben történő alapozással elkövettünk. Ezeket mondta:

– Ha a következő évben folytatnátok az alapozást, majd falakat emelnétek rá, minden bizonnyal repedés keletkezne ott, ahol összekötnétek azokat a korábbi falakkal: a korábban épített rész elválna az újabbtól, s menthetetlenül megsérülne az épület.

Elrendelte tehát, hogy az alapokat teljes terjedelmükben egyszerre kell lerakni, s tekintettel a renkívüli terhelésre, hiszen vulkanikus kőből lesznek a falak, mesterséges sziklaként kell megalkotni. A már meglévő alapokat meg kell erősíteni: ki kell szélesíteni 10 tenyérnyire (2,65 m) teljes hosszában (38 m). Így a templomhajó belső szélessége 9,2 m, a keresztthajó hossza 20 m lesz.

Terve kivitelezéséhez egy alkalmasabb kőművest keresett. Így hívtuk meg Scafatiából Pasquale Vitiellót, akivel – az olvasó emlékezhet rá – spárgával vettünk méretet a Madonna dei Muraoli templomról.

A templom munkálatai tehát Cua lovag vezetésével folytatódtak annak az emlékezetes 1876. év augusztus 10-én. Eddig a napig már elköltöttünk 2.200 lírát, nem számítva az ingyenes munkák, az ajándékba kapott építőkövet, meszet, cementet, stb.

V. Fejezet

*Malvina Massa Lenci asszony
Az első kehely*

Miközben én a mérnökökkel és a kőművesekkel tárgyaltam az alapozás folytatásáról, Királynőnk is szaporította kegyelmeinek számát Nápolyban. Ez alkalommal is előnyben részesítette azokat, akik május 24-én, Keresztények Segítségének ünnepén délelőtt jelen voltak Altavilla páter prédikációján a sorianói Szent Domonkos-templomban. A Pompeji Szűzanya által kiválasztott személy Malvina Massa Lenci asszony, leánykori nevén Malvina Lenci volt, aki Nápolyban az új Maffettona palotában Mercatellón, a mai Dante téren lakott.

Július első napjaiban ez az előkelő asszony, áldott állapotban volt, de oly súlyosan beteg, hogy mind a magzat, mind a saját élete veszélyben forgott.

Ebben a vészhelyzetben ennek a jámbor asszonynak egyetlen gondja volt, hogy a gyermek keresztség nélkül fog meghalni, s akkor ki lesz zárva a mennyország boldogságából. Altavilla páter biztatására a reménytelenek kitőjéhez, Pompeji új templomához fordult. Megígérte, hogy egy ezüst kelyhet ajánl föl, a leendő templom első kelyhét, ha életben marad és a magzat megkapja a keresztség szentségét.

S micsoda ajándék! A gyermek megszületett, megkeresztelték és hamarosan meghalt. Édesanyja pedig hamarosan visszanyerte egészségét.

Július 27-én átvettem Altavilla pátertől a Malvina Massa Lenci által megígért ezüst kelyhet, hálából a kettős kegyelemért, amelyet ugyanazon órában kapott, tudniillik a saját egészségét és gyermeke üdvösségét, aki immár az angyalok között van az égben.

VI. Fejezet

A rózsafüzér első ünnepe az épülő templom alapokkal körülvett területén

Még nem telt el hat hónap azóta, hogy megszenteltük és letettük az új templom alapkövét és az Úr házának alapjai teljesen készen voltak.

Október közepén a vastag földalatti falak már körülvették a szent hely területét. A mésztől fehér alapfal élesen elvált a talaj barna színétől, távolról úgy látszott, mintha bevehetetlen erődítményt vennének körül széles bástyafalak.

Az olvasó már tudja, hogy négy éve nem hagytam egy októbert sem elmúlni anélkül, hogy a Vallebeliekkal meg ne ünnepeltük volna Rózsafüzér Királynőjét. Nem lett volna helyénvaló megfosztani az embereket ettől a szép hagyománytól, ezért elhatároztam, hogy az ünnepet az alapfalakon belüli területen üljük meg. Ez alkalommal az ünnep fénypontjának az első szentmisének kellett lennie azon a helyen, amelyet azért vásároltunk, hogy Királynőnk dicsősége megmutatkozzék.

Felállítottunk két hordót, vászonnal és szövetekkel borított deszkákat fektettünk keresztbe, s kész is volt az ideiglenes oltár, teljesen hasonló ahhoz, amelyet május 8-án állítottunk. Már csak egy feszület, hat gyertyatartó és az oltárkő kellett. A kis oltár mögött fehér és kék drapériára helyeztük fel a Rózsafüzér Királynője megviselt képét, abban az állapotban, ahogyan a régi plébániemplomban kitettük. Nem volt vonzóan szép, mert Maldarelli úr még nem restaurálta, de én már győzelmi jelként szerettem, sokan mások pedig égi vigasztalás forrásaként tisztelték.

Az ünnep időpontját október utolsó vasárnapjára tűztük ki, ami akkor 29-ére esett.

Édes és emlékezetes volt az a délelőtt, amelyen Rózsafüzér Királynőjét első alkalommal ünnepelték a gyermekei azon a helyen, melyet ő maga választott lakóhelyéül és irgalmasságának trónusául.

Az épülő szentély területén, azon a földön, ahol egykor az ördögöt tisztelték, most egy szerény sátor alatt első alkalommal ajánlottuk föl a vérontás nélküli áldozatot az élő és igaz Isten iránti szeretetből és engesztelésül.

Szabadban, vulkáni sziklával beszórt, egyenetlen, itt-ott mészfoltos földön Nápolyból jött nemes és közemberek, helybeliek és a környékből érkezettek imádkozták a rózsafüzért, a nolai püspök jelenlétében.

A szónok, akit erre a szokatlan és a környezete miatt költőien szent szertartásra meghívtam, ugyanaz az Altavilla páter volt, aki május 24-én Nápolyban meggyújtotta azt a lángot, amely hamarosan a Pompeji ügye iránti jámbor lelkesedés valóságos futótűzévé növekedett.

A szónok a szeretet és hit szavaival emlékeztetett a kereszt barbárság, eretnekségek és pogányság feletti győzelmére, s megmutatta, hogy mindig minden győzelemben társa volt Mária, az emberi nem társmegváltója. Ő, aki ez alkalommal, hogy házat alapítson magának Éva számkivetett fiai között, nem népes helyet, nem egy katolikus várost választott magának, hogy megfelelő tiszteletben részesüljön, hanem egy elhagyatott helyet, ahol egykor pogányok éltek, azt a földet, amely alatt ott dühöngenek az ördögök és a római konzulok és lovagok kárhozott lelkei.

Ó, akik akkor ott voltak, megízlelhatték azt az édességet, amelyet az igaz vallás áraszt a lélekbe.

Nyugat felől a Vezúv – szürke füstoszloppal a kráter fölött –, balkéz felől az amfiteátrum a pogány civilizáció romjaival, tőle jobbra egy halott város, mely magán viseli a pogány szokások jól látható nyomait. A szemünk előtt pedig a feszület, rajta Ő, akinek hatalma van megújítani mindent. Kissé feljebb egy másik kép, a Megfeszített Anyjának drága képe, aki a megváltottak édesanyja.

Édes könnyek peregtek a hallgatók arcán. E könnyek a hívő szívek szavai voltak, és egyszerre szóltak a szeretetről és a fájdalomról Istennek. Fájdalmat fejeztek ki oly sok mai gonoszság és eretnekség miatt, melyek szükségessé teszik a rózsafüzér új csodáit. Az Isten iránti szeretet és a hála szavai voltak, aki a maga dicsőségére elfogadja az emberi munkát és tetszését Pompeji Rózsafüzér Királynője segítségül hívására művelt csodákkal mutatja meg.

Akkora hit és szeretet nyilvánult meg mindenki szívéből, hogy maga a szent nolai püspök, Msgr. Formisano sem tudta megállni, hogy föl ne keljen székéből és el ne vegyüljön a nép között. Megindító szavakkal buzdított a katolikus hitre. Ő maga fennhangon előimádkozta az apostoli hitvallást, a körülötte lévő sokaság pedig visszhangként vele imádkozott. Ó, a mi vallásunk igazságai elérhetetlenül magasztosak és elmondhatatlan szépséggel övezettek!

VII. Fejezet

1786, a kegytemplom építésének első éve

Ezzel az ünnepel fejeződött be a templom építésének első éve. Mint korábban mondtam, a munkásokkal naponta számoltunk el, ezért nem okozott különösebb kárt a téli idő, amikor a napok rövidebbek, s az eső és a fagyos szél gyakran akadályozza a munkát. A téli időszakban a grófnővel együtt végig kellett járnunk a nápolyi családokat, hogy gyűjtsük a havi soldókat és új támogatókat szerezzünk.

Feljegyzéseim szerint annak az évnek november 15-éig 6660 líra 15 fillért költöttünk.

Gyűjtésünk eredménye 4945 líra 85 fillér. Tehát 1724 líra 30 fillér hiány mutatkozott a mész, kő, fuvar és egyéb költségeire.

Az ünnepnapra, mely mint mondtam október 29-én, a hónap utolsó vasárnapján volt, készítettem egy plakátot, amelyen feltüntettem az adakozókat a felajánlott összeggel együtt, a teljes bevételt és a kiadásokat, melyeket az irányító mérnök, Antonio Cua lovag hitelesített aláírásával.

Szerencsére megőriztük a Pompeji templom alapjainak kiadásával kapcsolatos kiadások kimutatását. Ma, negyvenhárom évvel később értékes dokumentum ez, melyet teljes terjedelmében közlök, hogy az olvasók láthassák, miként használja fel Isten a mi kis emberi dolgainkat dicsőségének növelésére.

Valle di Pompeji új temploma építésének számadása 1876-ban

BEVÉTELEK

1. Msgr. Giuseppe Formisano	800,00
2. De Fusco grófnő	500,00
3. Bartolo Longo ügyvéd	500,00
4. Gennaro Federico pap gyűjtése Valle di Pompejiben	583,00
5. Bartolo Longo gyűjtése Latianóban	180,00
6. Bartolo Longo gyűjtése Mesagnében	220,00
7. Bartolo Longo gyűjtése Francavilla Fontánában	430,00
8. De Fusco grófnő gyűjtése Nápolyban	1732,85
Összesen	4945,85

KIADÁSOK

1. A telek vételára Luigi De Vivo úrnak	1630,00
2. A szerződés kiállításának díja Domenico Vitelli ügyvédnek	157,00
3. Luigi Cirillo kőművesnek és munkásainak májusig	42,00
4. Kő, cement és fuvarok májusig	116,00
5. Az alapkőletétel költségei május 8-án	245,00
6. Luigi Cirillo kőművesnek és munkásainak júniusig	336
7. Kő, cement és fuvarok	394,80
8. Luigi Cirillo kőművesnek és munkásainak július 6-ig	78,30
9. Kő és cement júliusban	185,00
10. Kő, cement és mész szeptemberig	385,00
11. Pasquale Vitiellonak és munkásainak szeptemberig	587,50

12. Kő, cement és mész októberig	743,40
13. Pasquale Vitiellonak és munkásainak októberig	691,00
14. A telek átírási költsége	7,50
15. 100 vödör mész májusban	170,00
16. Mész oltása több alkalommal	75,50
17. Kő és cement az alapozás befejezéséhez	248,00
18. Pasquale Vitiellonak és munkásainak az alapozás befejezéséig	228,15
19. Rózsafüzér ünnepére október második vasárnapján (zenészek, székek, kocsi a szónoknak)	350,00
Összesen	667015
Bevétel összesen	4945,85
Különbözet	1724,30

Hiányzik 1724 Lira, amely összeg az épülő templom adóssága.

Valle di Pompeji 1870. október 29.

Bartolo Longo ügyvéd
pénztáros

Monsignor Giuseppe Formisano, a nolai püspök, még az építés megkezdése előtt, hogy a gyűjtésre bátorítson, ezeket mondta:

– Minden soldóhoz, amelyet összegyűjtötök én a magam részéről másik kettőt teszek hozzá. Ha tehát az év végéig összeszedtek két vagy háromszáz lírát, én adok hozzá négy vagy hatszázat. Így évről évre emelkedhetnek a falak és lassan-lassan fel fognak épülni. Mert tudjátok meg gyermekeim, a templomok nem egy-két év alatt, hanem nagyon hosszú ideig épülnek. Nézzétek csak például a római Szent Péter-bazilikát, a firenzei dómot, és annyi más nagy templomot. S ha ti meghalnátok anélkül, hogy láttátok volna a kész templomot, Isten előtt az lesz az érdemetek, hogy elkezdtétek. Amikor templomot építünk, nem lehetünk önzők. Ti elkezdtétek és mások fogják befejezni.

De amikor a jó püspök eljött Pompejibe azon az október 29-én, s mi megmutattuk a számadást, amely több mint 4900 líra gyűjtéséről tanúskodott, és emlékeztettük ígéretére, hogy a maga részéről a dupláját fogja hozzáadni, a szent ember meglepődve, de a maga dolgában biztos lélek mosolyával mondta:

– Igazában én azt hittem, hogy nem fogtok többet összegyűjteni mint 200 vagy 300 lírát. De most, hogy ezt a tekintélyes összeget látom és a Madonna csodáival segít nektek, én visszavonom ígéretemet, és a továbbiakban legyen minden a ti dolgotok.

Majd mint előrelátó ember és nagy tapasztaltokkal rendelkező egyházfő okosan hozzáfűzte:

– Kijelentem, hogy nem akarok veletek együtt abba az adósságba keveredni, amelyben ti vagytok a templom építése miatt. Nálam alapszabály, hogy soha nem szabad többet költeni, mint amennyi pénz rendelkezésre áll. Jótanácsot, irányítást szívesen adok, de hogy részem legyen olyan kötelezettségben, amely az első naptól felülmúlja a bevételt, arról szó sem lehet.

Én azonban a lelkemben olyan erőt és kedvet éreztem, ami bizonyára nem a természet sajátja volt, mert a testem fáradt és gyenge volt egy hosszú betegségtől, a lelkemben azonban szent részegség uralkodott, ami miatt nem tudtam semmi másra figyelni csak az Úr pompeji templomára.

A templomépítés eszméje olyan volt a lelkemben, mint egy forrás, melyben a lélek lemoshatja a bűneit, s ráadásul láttam, hogy az ég rám mosolyog és bátorít a csodáival. Így tehát új erő töltött el a kétségek legnehezebb óráiban és a Gondviselésbe vetett bizalom bátorított. Továbbá volt egy érzésem, amely attól fogva egyre jobban elurakodott a lelkemen, tudniillik hogy ez a templom gondviselésszerűen arra van rendelve, hogy meg tudjuk tenni, amit akarunk: éppen ezért akár akarják az emberek, akár nem, a templom ügyének mindig előbbre kell jutnia. Ezért békítettem és megnyugtattam a jó püspököt, s biztosítottam, hogy szívesen magamra vállalom a meglévő és az összes ezután következő adósságot, mert bizonyos vagyok abban, hogy az ég nem fog magamra hagyni e vállalkozásban.

Ezt vallottam mindig, minden évben, mind a mai napig.

Vajon ez csak az én képzelődésem volt?

Kétségtelenül, eljárásom nem az emberi okosság megszokott útjait követte, s különösen a sikertelenség lehetőségének idején félelmet ébreszthetett mindenkiben.

Engem azonban, aki Ludovico da Casoria atya példáját csodáltam és követni próbáltam, aki számomra az élő Szent Ferenc volt, egészen más elv vezérelt, amelyet később a siker jónak és Isten akarata szerintinek igazolt. A szentek misztikája és nem a filozófusok érvei szerinti elvem a következő volt:

– Ha egy műben Isten kezdettől fogva rendkívüli módon megmutatkozik (és ezt csodák által meg is mutatja) akkor az ember, akit Isten erre kiválaszt, a Gondviselés eszközévé válik, s a lelkében a jóra irányuló erős vággyal együtt érzi a siker biztos reményét. Továbbá az Úr nem mutatja meg neki az akadályok fantáziaképeit, különben az ember mindjárt kezdetben elveszítené bátorságát, hanem az ügy szépségének látomásával buzdítja cselekvésre.

Ebből fakadt, hogy – csak Isten irgalmasságának köszönhetően – én nem törődtem az emberi véleményekkel, amit rólam és az ügyről alkottak, és sokan világiak, papok és főpapok látszat szerint joggal legalább rendkívülinek, vagy vallási egzaltáltságnak, vagy természetes déli túlfűtöttségnek ítélték, mely könnyen föllobban és még könnyebben kialszik.

Itt azonban önkénytelenül felmerül egy másik meggondolás is, mely Istennek szintén dicsőségére válik.

Ha valaki higgadtan elgondolkodik ennek a műnek jámbor kezdetéről, melyet Mária néhány év leforgása alatt oly nagyszerűvé akart tenni, a kezdetektől észreveheti a határozott isteni tervet, amelyet akkoriban én el sem tudtam képzelni.

– Mi volt ez a terv?

Íme, a következő:

A kegyhely történetének első éve az alapkövetétel örvendetes napját megelőző kegyelmek hajnalával kezdődött.

1876-ban, még a Szűzanya kegyhelye építésének megkezdése előtt, ami az Úr annyi csodájának oka lett a pogányok puszta földjén, úgy találom, hogy a csodák száma, melyeket e történetben leírtam, eléri a nyolcat.

Jegyezzük meg, hogy a nyolcból öt csoda a Rózsafüzér Királynője közbenjárására még abban az időszakban történt, ami megelőzte az építési telek megvételét, azaz február, március és

április folyamán. Három csoda pedig abban a három hónapban történt, amelyek az alapkő letételét követték, azaz május 8-tól július végéig.

Ki tud magyarázatot adni az isteni tettekre? Nekünk, halandóknak nem adatott más, mint hogy imádjuk Isten csodatetteit, de mivel értelmes dolgok, elmélkedhetünk is róluk.

Az első öt csoda a rózsafüzér első öt titkát juttatja eszembe.

HATODIK KÖNYV

AZ 1877. ESZTENDŐ,
A POMPEI TEMPLOM ÉPÍTÉSÉNEK MÁSODIK ÉVE

I. Fejezet
Az 1876. év vége

Sisto Riario-Sforza bíboros,
IX. Pius és XIII. Leó pápa

A Rózsafüzér Királynője tiszteletére megült első ünnep, az első szentmise – a templom alapozása közepette, 1876 októberének utolsó vasárnapján, a szabad ég alatt, azon a helyen, amelyet Isten a maga uralkodása és a Győzelmes Királynő irgalmasságának trónusául választott ki –, mély és kitörölhetetlen nyomokat, a jámborság édes emlékét hagyta mindazokban a nápolyi urakban, akik részt vettek benne.

A beszéd, amelyet a jezsuita Altavilla páter elmondott azon a délelőttön a templom alapjául szolgáló faragatlan vulkánikus kövek fölött, a jelenlévőkben fölébresztette a hitet és az új, nemes elhatározást, hogy ezután még jobban fogják támogatni Isten művét. Láttuk a nolai püspök urat, amint arcáról lepergő könnyekkel fölkelt a székéből és a nép közé ment az Apostoli Hitvallást intonálva: és valamennyien fennhangon mondták vele: Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, és Jézus Krisztusban az ő egyszülött Fiában...

Ez a nap a szent szertartás emelkedettségével és a belőle fakadó mély érzésekkel, a püspök hitre buzdító szavai, az egyszerű sátorban fölállított és csak négy gyertya fényétől, illetve a nap sugaraitól megvilágított kép látványa – a képé, melyet éppen csak kezdtünk segítségül hívni és máris megmutatta az isteni irgalmasság csodáit –, a szívünkben még nagyobb buzgóságot ébresztett, hogy felkeressük a nápolyi családokat és alamizsnát kérjünk tőlük a pompeji templom építésének folytatásához.

Novemberben ugyanis felfüggesztettük a munkálatokat, mert télen nem lehetett a szabad ég alatt dolgozni, s visszatértünk Nápolyba, hogy folytassuk az adománygyűjtést.

A grófnővel együtt elhatároztuk, hogy fölkeressünk ismerős és ismeretlen családokat, akik jótékonyág hírében állnak, arisztokratákat és polgári családokat egyaránt, és nem várunk ajánlásokra és mások támogatására, kockáztatva az elutasítás lehetőségét is.

Úgy gondoltuk, hogy elsőként a nápolyi egyház fejét illik felkeresnünk, az érseket, aki akkor a nagyon okos és jótékony Sisto Riario-Sforza bíboros volt.

Riario bíboros akkor már hallott a két világi hívőről, akik adományt gyűjtve járkák a nápolyi templomokat és csodákról beszélnek. Kérdezősködött felőlünk a nolai püspöktől, és kedvező információkat kapott.

Arról is tudott, mi történt májusban a sorianói Szent Domonkos-templomban, s hallott a csodákról, amelyekben az ő hívei részesültek, akik adományaikkal hozzájárultak a pompeji templom építéséhez.

Felkereste őt Mariannina Lucarelli asszony is unokahúgával, Clorindával, aki – az olvasó emlékezhessen rá – elsőként kapott kegyelmet a Rózsafüzér Királynőjétől a pompeji templom javára tett ígéretéért. A bíboros úr tehát már tudott a rendkívüli módról, ahogyan az ég részt vett a Pompeji szegény lakosai megsegítésére kezdett műben.

Én magam épp csak látásból ismertem Riario bíborost, soha nem mutattak be neki. Jól emlékszem rá, 1876 novemberének egyik estéje volt, amikor Riario Sforza bíboros ő Eminenciája a színe elé bocsátott minket.

Amint meglátta, hogy átlépjük a küszöbét, ez a tekintélyes személyiség, méltóságos bíborosi alak, mosolygó arccal jött elénk.

Jöjjetek – mondta biztató hangon –, jöjjön csak ez a sok jót tett házaspár!

Szavai nem kis bátorságot ébresztettek a lelkünkben, ahol bizonytalanság élt amiatt, hogyan fog fogadni Nápoly első egyházi méltósága bennünket, magánembereket és világiakat, akik csodákat hirdetve járunk körbe, épp most, a vallás számára oly nehéz időkben.

Nagy méltósággal kezdett kérdezni arról, mit tettünk eddig és milyen terveink vannak a jövőre.

Én pedig, aki csak erre vártam, kezdtem ecsetelni a pompejiek nyomorúságos állapotát, vallási elhagyatottságukat és szándékomat, hogy a saját költségemen egy rózsafüzér-kápolnát akartam építeni ezeknek a szegény parasztoknak; hogyan változtatta át szándékunkat a nolai püspök úr templomépítésre; honnan az ötlet, hogy aláírásokat gyűjtünk havi egy soldo adományra; hogyan kértük a templomigazgatókat és plébánosokat, hogy engedjék a szószékről hirdetni a nápolyi híveknek e szent vállalkozást.

Ezeket hallván a bíboros úr aláírási ívet kért tőlünk. Akkor még nem volt könyvecske formátumú aláírótömbünk, hanem lapokra gyűjtöttük az aláírásokat, amelynek a tetejére ennyi volt nyomtatva: *A Pompejiben építendő templom javára.*

Az érsek úr ahelyett, hogy havi fél Lírát írt volna alá, ahogyan a többi nápolyi előkelőségek tették, évi 12 Lírára kötelezte magát. Emellett biztosított arról, hogy tekintélyével támogatja ügyünket. Azt is megígérte, hogy személyesen eljön és megnézi a helyet, ahol a templom épül.

Ez az este igen nagy vigasztalás volt számunkra, akik alapszabálynak tekintettük, hogy Isten művét csak püspöki áldással kezdjük el. Ámbár ez a 12 Lírás felajánlás az első és utolsó adománya volt ennek a szent bíborosnak, mert a következő év novemberében már nem volt az élők sorában. Az adomány azonban, amelyet a nápolyi egyház fejétől kaptunk, szerencsés és áldott kezdet volt, mintegy előjele a szeretet bőséges áradásának Nápolyból Valle di Pompejibe.

Szokásunk szerint az Úrtól angyalként mellénk adott Formisano püspök urat minden vigasztalásunkban és bánatunkban részesítettük. Elmentünk Nolába, elmondtuk neki a történeteket, és a tervet is, mely ezek hatására megszületett bennünk:

A nápolyi érsek nagylelkűsége azt a gondolatot ébresztette bennünk, hogy menjünk el Rómába, a pápához, aki akkor IX. Pius volt, és püspöki ajánlással tőle is kérjünk alamizsnát a pompeji templom építéséhez. S hogy a pápa fogadjon minket, Pompeji püspökétől viszünk magunkkal ajánlólevelet. Az érvelés, amivel tervünket előadtuk, elég meggyőzőnek hatott számára:

– Ha a nápolyi bíboros minden ajánlás nélküli megjelenésünkre évi 12 lírát adományozott, a Pápa, ha a püspökünk ajánlólevelével jelentkezünk előtte, bizonyára legalább 100 lírát fog adományozni. Akkoriban száz líra annyit ért, mint most 1000 líra. Reményünk arra alapult, hogy ez a nagylelkű pápa római templomoknak, jámbor műveknek és a nép oktatására alkalmanként legalább 1000 lírát szokott adni.

Formisano püspök úr azonban nem hagyta jóvá Rómába menetelünket, s próbálta kivenni fejünkből a gondolatot, azzal érvelve, hogy a pápa korábban lehetett ilyen bőkezű, de most, amikor megfosztották birtokai jövedelmétől, maga is a hívek adományaiból él. Ezért neki, mint püspöknek most nem kérnie illik a pápától, hanem épp ellenkezőleg, mint az Egyház hűséges gyermekének támogatnia kell az Egyház fejét.

Püspökünk e véleménye lehangolt minket, de nem győzött meg, mert tudtuk, hogy épp a minap IX. Pius nagylelkűsége egyetlen napon félmillió lírát ajándékozott a római Elsőáldozók Művének: ezt az összeget az előző napon Péterfillérként kapta gazdag angol uraktól. Mindazonáltal szomorúan hallgattunk.

Akkoriban számunkra Rómába menni és megjelenni a pápa előtt annyit jelentett, mintha egy új világot akarnánk fölfedezni soha nem járt utakon és tengereken keresztül. Rómában senki sem ismert minket és püspökünk ajánlólevele nélkül még Öszentsége kamarása sem fogadott volna kihallgatáson. Ez kissé meg is nyugtatott bennünket.

De ha nem is volt meggyőző számunkra a Formisano püspök úr érve, hogy nem szabad semmit sem kérni a pápától, a püspök gondolata bizonyosan isteni sugallatból eredt. Most, amikor 42 évvel később leírom ezeket, a Gondviselés intézkedését ismerem föl bennük. Ugyanis nem a Szeplőtelen Szűz pápájának, IX. Piusnak kellett a pompeji Rózsafüzér-templomot kegyhellyé és világ rózsafüzérező hívei számára metropoliszává tennie; ezt a feladatot és dicsőséget az ég egy másik pápának tartotta fenn, akinek a rózsafüzér új pápájának kellett lennie, s akinek az egyszerű parasztok számára épített templomot pápai bazilika rangjára kellett emelnie: ez a pápa XIII. Leó volt.

Isten terve szerint volt, hogy gyűjtsük a szegény nép soldóit is, amint a nolai püspök úr, Monsignor Fromisano mondta, mert a pompeji templom nemcsak a gazdagoknak és előkelőknek, hanem a szegényeknek és elhagyottaknak is, s nem csak a nápolyiaknak, hanem az egész világnak épül.

II. Fejezet

1877 első hónapjai

1. A Rózsafüzér 15 szombatja című könyvünk eredete

1877 januárjában újra fölkerestük sorban azokat a családokat, amelyek az előző évben feliratkoztak és esedékessé vált a második évi adomány. Az első, akihez bekopogtunk az a Filiasi di Somma örgrófné volt, akire az olvasó emlékezhet: ő volt az az előkelő hölgy, aki vizitkártyájával bevezetett minket a legelőkelőbb nápolyi családokba.

Tudomására hoztuk mindazt, ami Pompejiben történt, beszéltünk az októberi ünnepről, hogyan folyt le a készülő templom alapjai között, s hogyan iratkozott fel elsőnek az új támogatók között Riario bíboros. Elbeszéltük a kegyelmet, melyben a Szűzanya a Lenci családot részesítette, s hogy tőlük kaptuk az első kelyhet és az első miseruhát. Beszéltünk az első ezüst cibóriumról is, melyet Giovanna Muti asszony édesanyja gyógyulásáért hálából kaptunk, s hogy hogyan történt az áldoztatás ebből a cibóriumból Valle di Pompejiben az elmúlt október utolsó vasárnapján a szabad ég és egy sátor ponyvája alatt.

Ez a hölgy, aki a Del Colle hercegektől örökölte az erényeket és a rózsafüzér szeretetét, terjesztett Nápolyban egy néhány oldalas, franciából fordított kis füzetet, amelyben le volt írva, hogyan kell végezni egy tizenöt szombatos ájtatosságot a Szűzanya rózsafüzérének tiszteletére.

Amikor hallotta a csodákat, melyeket pompeji temploma érdekében tett a Rózsafüzér Királynője, nem tudta elrejteni lelke örömét, s hogy hozzájáruljon a rózsafüzér terjesztéséhez, ezért átadta nekem kis füzetét, és megbízott azzal, hogy gondoskodjam új kiadásáról.

Én azonban azt javasoltam az örgrófnénak, hogy a füzet helyett, amely csak a tizenöt szombati ájtatosságnak módját mutatja be, jobb volna egy új könyvet összeállítani, amelyben az imádságok és a megfelelő gyakorlatok is volnának, s melyből elvégezhető volna ez az ájtatosság. Óvatosan felhívtam a figyelmét ennek az okos katolikus hölgynek, hogy a tizenöt szombati ájtatosság ereje abban rejlik, hogy szombatról szombatra a rózsafüzér titkairól elmélkedtet, levezet egy erényt belőlük, és arra biztat, hogy ezt az erényt ültessük át a gyakorlatba. Ahhoz, hogy Mária örömeiről és fájdalmairól, a Megváltó szenvedéséről és mindekettőjük dicsőségéről elmékedni lehessen, több könyvre van szükség, melyekkel nem mindenki rendelkezik. S ha meg is vannak a könyvek, elég nehézkes mindet elvinni a templomba és elmélkedni belőlük. Ezért megígértem, hogy összeállítok Mária tisztelőinek egyetlen könyvet, melyből el lehet végezni a rózsafüzér tizenöt szombatjának ájtatosságát.

Az örgrófné elfogadta a javaslatot, én pedig teljes erővel hozzáfogtam a könyv elkészítéséhez.

2. Hogyan kezdett épülni a pompeji templom a Vezúv történelem előtti kitöréséből származó kövekből

Az 1876. október 29-i ünnep, mely olyan szépre és megindítóra sikerült, lázba hozott bennünket. Mindenképpen gyorsan folytatni akartuk az építést, és készek voltunk elviselni bármi megalázást és durva elutasítást miközben adományokat gyűjtünk Isten műve javára, csak végre lássuk a születőben lévő pompeji templom falainak növekedését.

Júliustól azonban újabb nehézségbe ütköztünk. Az építéshez szükséges kő szállítására a megfelelő összeg rendelkezésünkre állt, mégsem kaptunk fuvarost és szekeret, mert Bosco és Scafati s a környék más helységeinek fuvarosai is le voltak foglalva a nyári hónapokban egyrészt más építkezésekhez, másrészt trágyahordásra a földekre, illetve a termények fuvarozására Castellamaréba és a többi piacokra. Gondban voltunk tehát, mert ez az elsőre nem látott nagy nehézség a szállítás körül akadályozta Isten művének gyarapodását.

Ezért, jól emlékszem rá, Pünkösöd ünnepén elhatároztam, hogy újabb vállalkozásba kezdek, és saját kőbányát nyitok a vulkáni kő kitermelésére, s kiiktatom a kőfaragó műhelyt a folyamatból.

Akkoriban Pompeji két őrének, Pietro Paoli Vetellinek és Giovanni Vitellinek volt egy kőbányája a Nápoly-Salerno-i tartományi út mellett. Még a Pompeji építése előtti időből való volt az a lávafolyam, melyet bányásztak, mert a láva a Vezúvtól, – mint egy másik folyó – dél felé folyt a város alatt egészen a Sarno folyóig. A két őrnek azt javasoltam, hogy egy időre engedjék át nekünk a kőbányát. Beleegyeztek és megkötöttünk egy átengedési szerződést, melynek értelmében hat hónapig bányászhattuk a vulkánikus követ, 1877 januártól júniusig; én pedig vállaltam, hogy 50 Lírát fizetek az első, s ismét 50 Lírát a hatodik hónapban.

E szerződés, mely 1877 január 1-jén kelt, s most itt fekszik az asztalomon, 42 év után a kegyhely építésének első idejéből nagyon kedves emlék: megremegek tőle.

Csakhogy azt a kőbányát szekerekkel nem lehetett megközelíteni, mert a gödre már nagyon mély volt. A De Fusco birtok nyugati oldala felől lejtős utat kellett nyitni, hogy elérjük a gödör alját. Ez meg is történt Antonio Cua professzor irányításával, aki, mint mondtuk, ingyen vezette a templom építését. Így tehát az 1877. év első kiadása a kőbányába vezető út megnyitását szolgálta.

Ez a jelentéktelen és nyilvánvaló teendő ma történeti meggondolásra készíti a lelkemet: ez a tüzes láva, mely a történelem előtti időkben pusztulást jelentett Vezúv környékének, s amelyre ráépült a pogány elpuhultság ókori városa, sok század múltán az igaz Isten házához szolgáltat építőanyagot a bálványok földjén, egy templomhoz, amelynek meg kell újítania a keresztény hitet és jámborságot a világban.

Az előbbre jutás lázától égve nem akartam megvárni a májust, hogy újra kezdjük az építési munkálatokat. Amint eljött a március, a szomszédos helységekből szekereket béreltünk kőszállításra. Ezek a kövek a templom padozatához és az alapokhoz kellettek.

Miközben Valle di Pompejiben ezek a munkák kezdődtek, Nápolyban a grófnővel együtt jártuk az ismerős és ismeretlen családokat és kértük a havi egy soldo hozzájárulásokat.

Az elmúlt októberi ünnepnek volt egy másik, váratlan hatása. Családokban beszéltek róla és a hír nagyon rövid idő alatt futótűzként terjedt rokontól rokonig, baráttól barátig, s olyanokhoz is eljutott, akik addig semmit vagy csak nagyon keveset hallottak a műről. Akik már tavaly feliratkoztak, örömmel fogadtak, szívesen láttak, akik a sorianói Szent Domonkos-templomban hallották Altavilla páter prédikációját; akik pedig októberben kinn voltak az ünnepen, rokonaikkal és ismerőseikkel együtt kifejezett lelkesedéssel vártak. Ennek következtében a gyűjtésünk eredménye 4000 Lira volt, melynek birtokában oly gazdagnak éreztük magunkat, hogy úgy gondoltuk, most már bármi nehézséggel szembe tudunk nézni.

3. A munkálatok újra kezdése. – Az első 100 lírás felajánlás. – Az első 500 lírása felajánlás. – Az első 1000 lírás adomány.

Ebben a márciusban a Madonna bátorítást és vigasztalást akart adni, hogy újra kezdjük a munkálatokat.

Az egyik napon a grófnő szinte magán kívül az örömtől jött haza, és mutatott egy ívet (akkor, amint mondtam, még nem volt aláírotömbünk és könyvecskénk), amelyen egy 100 Lírás adomány mellett Ruffo di Guidomandri örgrófné aláírása állt. Azon a reggelen a grófnő Ernestina Freda kisasszony kíséretében körútra ment, s tőle tudta meg, hogy a fiatalon özvegygé lett Ruffo örgrófné nagyon jámbor és jótékony lélek. Ezért mindeketten fölkeresték.

És ez a nemes úrnő nem hazudtolta meg a hírét, s nem csak nagy adományához adta a nevét, hanem a mű zelátora és a Pompeji Szűzanya buzgó tisztelője lett.

Ez volt az első eset, hogy 100 Lírás adományt kaptunk a pompeji templom építésére. 1877 március 13-án történt.

Elkezdődött 1877 májusa, ez a mindig áldott hónap. Az első évfordulója annak az Istentől kijelölt napnak, amelyen hozzáfogtunk a pompeji templom építéséhez.

Az Úr pedig egy másik jelet is akart adni annak bizonyosságként, hogy az égből megáldja munkánkat, ami az ő műve volt.

A nolai püspök úr, aki nem akarta, hogy bármit kérjünk IX. Pius pápától, megtudta, hogy Antonelli bíboros államtitkár megbetegedett. Mivel barátok voltak, a Rómába készülők segítségével tudomására hozta a kegyelmeket, melyeket az Úr azoknak adott, akik támogatták Rózsafüzér Királynőjének Pompejiben épülő templomát. Antonelli bíboros pedig válaszként egy 500 lírás csekket küldött a nolai püspöknek, hogy költse az új templom építésére és imádkozzon a gyógyulásáért. Msgr. Formisano sürgősen eljuttatta hozzánk bankon keresztül az összeget.

Ó, micsoda ünnep volt számunkra a nap, amelyen megkaptuk a püspök úr levelét. Ez volt az első alkalom, hogy egy személytől ilyen jelentős adományt kaptunk. Ahhoz, hogy soldónként összegyűjtsünk ekkora összeget, családok százait kellett volna végigjárjunk.

Azon a napon Pompejiben a De Fusco birtokon voltunk, szemben az alapozás szakaszában lévő templommal. A grófnő leírhatatlan örömeiben odasietett ahhoz az ablakhoz, amelynél egy évvel korábban a püspök úr mintegy prófétálva mutatta meg a helyet, ahol a templomnak állnia kell, odakiáltotta az ablak alatt álló lakosokat és ünnepélyesen megmutatta nekik az akkor érkezett 500 Lírás csekket, egy római bíboros adományát.

Mindehhez egy újabb bátorítás érkezett.

Az olvasó emlékezhet rá, hogy e történet első részében olvasott arról, hogy a nápolyi Rachele De Ippolitis asszony hogyan kapta vissza gyógyult fiacskáját az elmúlt év május 24-én, ígéretéért, melyet a Pompeji Szűzanyának arra tett, hogy 1000 Lírát fog adományozni a születő templom első oltárának építésére. Úgy gondolta, hogy az ígért adományt csak akkor adja át, ha előbb megbizonyosodik arról, hogy a téli hideg nem hozza vissza a gyermek légcsőhurutját vagy más betegségét. Megvárta, hogy elteljen az egész 1876-os év és 1877 téli hónapjai. De amikor elérkezett 1877 májusa, és szeretett fiacskája változatlanul jól volt, az asszony némi lelkiismeretfurdalással – mivel még nem teljesítette a Szűzanyának tett ígéretét – és nagylelkű leleményességgel ezt gondolta magában:

– Nem 1000 Lírát fogok adni, hanem még hozzáteszek 500-at.

S hogy fényesebb tanúságot tegyen a kapott kegyelem mellett, elutazott Nolába, és a főtisztelendő püspök úrnak átadta az 1500 Lírát, hogy juttassa el a templom alapítóinak a Pompeji Rózsafüzér Templom első oltárának építésére.

És a jó nolai püspök úr azonnal elküldte nekünk ezt a számunkra akkor mesés összeget. Olyan lelkesedés töltött el bennünket, hogy többé nem támadhatott akadály, ami megállíthatta volna a pompeji templom építését, hiszen Isten nyilvánvalóan rendkívüli jelekkel mutatta meg, hogy e művet különlegesen megáldja!

III. Fejezet

Sötétség és elbizonytalanodás. Új próbatételek.

1. 1877. május 8-a

A lelkesedésünk szinte határtalan volt. Gazdagnak éreztem magam. Úgy gondoltam, hogy többé senki nem akadályozhat a vállalkozásban, amihez megkezdtem. Ha valaki bármi módon nehézséget akart volna támasztani, nekiestem volna, mint egy elpattant acélrugó.

Lehetséges, hogy lelkesedésem merészséggé, sőt talán vakmerőséggé vált, és égi beavatkozásra volt szükség, hogy e lelki betegségből kigyógyuljak.

Így volt az indulatos és lobbanékony Péter, az Apostol Kollégium feje, amikor szinte megrészegetve az Eucharisziától, melyet a misztériumok estéjén a Megváltó kezéből kapott, s a túlságos lelkesedéstől indítva megesküdt, hogy soha meg ne tagadná Mesterét. Sőt tovább ment: a többiek elé helyezte magát – „még ha mindenki megtagadna, én soha”. – Nagy Szent Leó mondja, hogy Péter lelkesedése nem volt mentes a vakmerőségtől, és az isteni Mester leckét adott neki, hogy egész életén át emlékezzen rá, megalázkodjék utolsó napjait és haláláig sirassa a tettét, s így tegye őt Isten az elesettek jóságos pásztorává és irgalmassá a rábízott nyáj elveszett bárányai iránt.

Hasonlóképpen az isteni Mesternő, égi Úrnőm, isteni leckét akart nekem adni, hogy visszavezessen az alázatba, s hogy mindenkinek megmutassa, hogy nem az emberi tehetségre, nem is a természetes tevékenységre, vagy személyek tekintélyére kell alapulnia Pompeji isteni művének, hanem az ő csodáinak hatalmára, Isten akaratának mindenhatóságára.

Az isteni tanításokat a könnyek e földjén rendszerint fájdalommal kapjuk. S a fájdalom első próbatétele nem emberektől, hanem közvetlenül Istentől ért, azáltal, hogy sötétségbe és kislelkűségbe estem. Isten hatalmának villámcsapása, amely egyik percről a másikra meg tudja változtatni a dolgok rendjét és a romba tud dönteni minden emberi vállalkozást.

2. Az Ostoros Madonna és Msgr. Formisano

Miközben tehát a szent művel haladtunk előre, telve azzal a bizalommal, hogy isteni támogatást kapunk, 1877 májusában történt valami, ami feldúlta lelkem nyugalma, és olyan bizonytalanságba taszított, amit korábban soha nem tapasztaltam.

Pontosan május 8-án a pompeji templom alapkövetételének első évfordulóján, ezen a Gondviselés által meghatározott napon híre jött egy csodának, mely a Pompejitől 4 km-re lévő, a nolai egyházmegyéhez tartozó, Boscoreale nevű faluban történt. A csodát egy Madonna dei Flagelli ('Ostoros Madonna') nevet viselő képnek tulajdonították, mely addig egy szénatárolásra használt, elhagyott tanyán volt.

A csoda híre bejárta a vidéket és a szomszédos városokat, s hamarosan az Ostoros Madonna újabb csodáiról beszéltek. Rövid időn belül az egész környék népe ezt a képet akarta látni. A hír szájról szájra terjedt, s az oda sereglő tömeg egyre nőtt. annyira, hogy napról napra százával lehetett látni férfiakat, asszonyokat, gyermekeket, amint Boscoreale felé sietnek, tisztelni az Ostoros Madonnát, aki bámulatos csodákat tett.

Ezen a májuson a grófnő családjával kinn voltunk Valle di Pompejiben, hogy felügyeljük templomunk építésének munkálatait. Láttuk, hogy a De Fusco ház (a régi vallei vendéglő) ablakai alatt szent énekeket énekelve csapatokban vonulnak a különböző tartományokból, még Foggiból is a zarándokok. És ezek a jámbor zarándokok miközben átvonultak a helyen, ahol mi voltunk, egy pillantást sem vetettek az épülő templomra, melyet pedig már kereszt jelzett az isteni irgalmasság tanúsítására.

Ez a jó nép, amikor odaért a boscorealei tanyán emelt kis kápolnához, letették a Szűzanya képe elé legértékesebb dolgaikat, az asszonyok a fülbevalóikat, a férfiak a náluk lévő pénzt, úgyhogy rövid idő alatt valóságos kincstár halmozódott fel. Valle di Pompeji pedig kezdett elnéptelenedni.

Mindez elkerülhetetlenül fölébresztette szívünkben az elbizonytalanodás természetes és emberi érzését, s belopózott a kétkedés a lelkünkbe.

Ezt gondoltuk: mi lehet ennek a magyarázata?

Az első évben a Szűzanya annyi kegyelmet adott az égből, hogy templom épüljön Pompejiben; és most 4 km-re innen más csodákat kezd tenni, hogy odahívja az áhítatos hívők sokaságát. Hol akarja fölépíteni a templomát? Itt vagy másutt? A két hely közül hol kell építeni? Itt, Pompejiben, vagy ott, Boscorealéban? A Rózsafüzér templomát vagy az Ostorok templomát kell fölépíteni?

Nagyon elbizonytalanodtunk, mert emberi rövidlátásunkkal úgy gondoltuk, hogy Pompeji templomát elsősorban a nápolyi urak adományaiból kell fölépítenünk; ha tehát a nápolyiak érdeklődése Boscoreale felé fordult – úgy tűnt nekünk –, a pompeji templom ügye magára marad.

E bizonytalansághoz és lelki sötétséghez kapcsolódott azok káröröme és gyilkos gúnyolódása, akik nem voltak túl barátságosak hozzánk, barátaink részéről pedig bizonyos elhidegülés.

Sőt, az is megtörtént, hogy amikor körbejártunk Nápolyban, hogy a feliratkozott családoktól a havi egy soldót összegyűjtsük, egyesek, miután átadták a soldóikat, arany karkötőket, láncokat s egyéb értékes tárgyakat nyomtak a kezünkbe, ezzel a megbízással:

– Pompejibe mentek? Juttassátok el ezeket az adományokat a nolai püspökhöz, hálából az Ostoros Madonnától nyert kegyelemért.

Negyvenegy néhány évvel később visszagondolva e történésekre észrevesszük, hogy a Szűzanya olyan próbatétel elé akart állítani, amely ma mosolyt kelt, de akkor megdöbbenett és elgondolkodtatott.

Msgr. Formisano, amikor észrevette, hogy én – miként ezt már elmondtuk – tizesével gyűjtöm az adományokat és húszasával költöm el, megijedt, attól félve, hogy neki kell viselnie a felelősséget az adósságokért, melyeket én szedtem össze a pompeji templom építésére. Kijelentette tehát, hogy semmi közösséget nem akar vállalni velem a pénz kezelésében, mert – miként a grófnőnek mondta – bolondnak tartott engem, akiből a legkisebb okosság is hiányzik, hiszen bevételének a kétszeresét költi el; és ezért rám hagyta a templomépítés minden gondját. Ő szívesen ad jó tanácsokat, irányítást, de a kiadásokról, melyek az első naptól kezdve meghaladták a bevételt, nem akart tudni. A saját hozzájárulását, a maga részéről esedékes 500 Lírát sem adta oda, s nem is akart róla tudni. És arra is emlékeztetett, hogy az adósság felelőssége csak engem terhel:

– Egyébként – zárta szavait bátorításul – látható, hogy a Madonna mellettetek áll a csodáival. Ezért én visszavonulok, csináljatok mindent ti.

Ezek után úgy látta, hogy az ég nyitott számára utat arra, hogy gazdaságilag elszakadhasson tőlünk, és saját adományaival és tekintélyével egy másik templom építése mellé álljon, szintén a Szűzanya tiszteletére, a saját egyházmegyéjében, mely közvetlenül az ő irányítása alatt, világiak részvétele nélkül épülhet. Úgy vélte, hogy a dolgokat ott a maga, méltán elismerést érdemlő, nagy körültekintésével és finom tehetségével irányíthatja.

Ó drága és mindig tisztelt Msgr. Formisano püspököm! Azt nem láthatta előre, hogy emiatt micsoda keserőségeket fog majd tapasztalni alig egy évvel e napok után. De majd elmondom azt is.

Mindenesetre késedelem nélkül körlevelet adott ki a nolai egyházmegye papságának és népének, s arra buzdította őket, hogy adományokkal járuljanak hozzá egy új templom építéséhez Boscorealében az Ostoros Madonna tiszteletére.

És akkor a püspök nevében Nápoly, Caserta és Salerno tartományok városaiban és falvaiban zarándokok jártak körbe barna köpenyben, vándorbottal a kezükben, s a hívők támogatását kérték, felmutatva a püspök körlevelét, s aláírásokat és adományokat gyűjtöttek az Ostoros Madonna temploma javára. Ennek következtében az adományok napról napra nőttek a kis boscorealei kápolna javára, és csökkentek a születő pompeji templom számára.

E történet megírásával az a szándékom, hogy több okból is elmondjak minden eseményt és részletet, amik előfordultak e hatalmas pompeji mű építési korszakában.

Elsősorban, hogy a pompeji templom jövőző történéisének minden dokumentumot és emléket a kezére adjak, rábízva, hogy józan belátása szerint dolgozzon belőlük.

Másodsorban, hogy okulni tudjanak belőle mindazok, akiknek az a sors adatott, hogy – méltatlanságuk ellenére – az isteni irgalmasság meghívására terveinek eszközei lesznek a lelkek üdvösségére templomépítéssel, rendalapítással, szerzetescsalád létrehozásával, jámbor vagy jótékony egyesület szervezésével. Ne veszítsék el a kedvüket az első ellentmondásoktól, még kevésbé hagyják abba Isten művét a támadások és a nehézségek miatt, melyek elkerülhetetlenül érni fogják őket az emberek és az ördögök részéről; hanem mindig bízzanak az isteni segítségben, szem előtt tartva az alapszabályt: minél kedvesebb egy

mű Isten előtt, annál nagyobb kísértéseket és ellenkezéseket kell elviselniük, de végül az Úr győzni fog.

Immár nyolcvanadik évemhez közeledve a Madonna szemrehányásától félnék, ha nem használnám tapasztalataimat a felebarát javára azzal, hogy megvallom a hibáimat, elkövetett tévedéseimet, gyarlóságaimat és kislelkűségemet.

És ha valakinek bátorításra van szüksége, gondolja át ennek a pompeji műnek a történetét, mely olyan szerény kezdetekből s oly alkalmatlan eszközökkel indult, mindenféle támadás és ellenkezés közepette folytatódott, ellene az egész pokol fegyvert fogot, hogy lerombolja a Madonna művét; és látni fogja, hogy végül minden, minden az isteni Gondviselés kezére játszott, hogy megvalósuljon az isteni határozat, mely szerint a pompeji templomnak föl kellett épülnie, s a hit és a szeretet, valamint az egyetemes közjó művévé, és Jézus Krisztus helytartójának közvetlen tulajdonává kellett válnia.

És most térjünk vissza elbeszélésünkhöz.

3. Egy nápolyi katolikus lap szerkesztősége

Mi a teendő ilyen sötét körülmények között?

Ezen töprengve éjjel és nappal, úgy tűnt, megtaláltam a módját, hogy a Valle di Pompejitről elfordult érdeklődést visszanyerjem.

Ismerve a nápolyiak azon jó tulajdonságát, hogy mindig készek lelkesen válaszolni a hit és a szeretet műveire, ezt gondoltam magamban:

– Ha módot találnék arra, hogy az összes nápolyiakkal tudassam, hogy Pompeji pogány földjén az igaz Isten templomának építésébe fogtam, ó, akkor minden bizonnyal egész Nápoly kijönne Valle di Pompejibe.

De hogyan érhetem el ezt a nyilvánosságot, amikor nincs hozzá semmiféle eszközöm?

Az egyik napon az elsőként feliratkozott nemes és jámbor Castronuovói és Messanellói hercegné, leánykori nevén Gaetani dell'Aquila di Aragona lakásában voltam adományt gyűjteni. Lakása a Santa Maria degli Angeli téren, a Pizzofalcone 8. sz. alatt volt. Tudni akarta, hogyan állnak a dolgok és mi van velem.

Elmondtam neki a történeteket, s hogy milyen elhatározásra jutottam, azaz, hogy a nápolyi szószékekről elhangzó prédikációk révén szeretnék a nyilvánossághoz fordulni, de a várható nehézségek miatt nem sok reményem van. Fiatal vagyok, nem vagyok nápolyi, csak az ügyvédi diploma megszerzéséhez szükséges tanulmányi időt töltöttem itt, a plébánosok közül senkit sem ismerek, tehát nem tudtam kihez fordulni. Ebből fakadt a szomorú tapasztalatom: az elmúlt májusban a sorianói Szent Domonkos templom szószékéről akartam hirdettetni azt az új művet, és megtörtént az, amit az olvasó már ismer.

Akkor a jó hercegné arra buzdított, hogy forduljak a katolikus újságokhoz hirdetéssel, s ezen az úton sok katolikus családhoz eljuthat a hír.

A tanács tetszett nekem, bár teljesen új volt számomra, hiszen soha nem koptattam a szerkesztőségek lépcsőit és senki nem ajánlott be az újságírókhoz. Ennek ellenére a jó tanács aktuálisnak és gyümölcsözőnek tűnt.

Hazatérve átdolgoztam előző évben írt programomat, kibővítettem és még lelkesítőbbé formáltam. És hogy időt ne veszítsek, nem gondoltam arra, hogy ismeretségi körömből egy tekintélyes nápolyi urat kérjek kísérőül, hogy bemutasson és kezeskedjék szavaim igazságáért. Minden további nélkül elindultam annak a katolikus újságnak a szerkesztőségébe, mely akkoriban Nápoly egyik vezető lapja volt.

A megtérésemmel mehtagadott, vallással és tudománnyal kapcsolatos tévedések után maradt még a lelkemben a gyakorlati érzék hiánya miatt néhány tévedés. Ezek egyike volt a hiedelmem, hogy ha én abban az időben, amikor a hitet annyira támadták és nevetségessé tették nyilvánosan a sajtóban és még a színházakban is, én a puszta megjelenésemmel, fiatal, világi ügyvédként, ismétlem, a puszta megjelenésemmel egy katolikus újság szerkesztőségében, megmutatván, hogy nyíltan megvallom a hitet s támogatom a vallást egy templom építésével Pompejiben azért, hogy jót tegyek szegény parasztokkal, akik még misére sem járhatnak és mindenkit hívjak a rózsafüzér imádságára, akkor öleléssel és csókkal fogadnak, mint bajtársat és minden módon támogatnak, először a sajtó nyilvánosságával, azután ajánlásokkal, s hogy az újság minden száma fölhívja a figyelmét az új műre; végül pedig rovatot nyitnak az adományozók aláírásának gyűjtésére, és így tovább... Ez azonban, mint mondtam, a gyakorlati érzék tévedése volt, mert valójában a homlokegyenest ellenkezője történt.

Bebocsátást nyerve az igazgatói szobába, gyorsan előadtam, hogy az általa irányított újságba meg szeretném hirdetni a hitbuzgalomtól lángoló programomat.

Az igazgató végighallgatott, megnézte írásomat, s a legkisebb lelkesedés nélkül szenvtelenül rámnézett, s hidegen és szárazon közölte:

– 100 Lírába kerül a hirdetés.

Képzelteti az olvasó, milyen tekintetet vetettem erre az úrra, s milyen harag szikrázott a szememben e váratlan követelményre.

– 100 Líra! ... 100 Líra! ... Hát ez a jó ember nem tudta, hogy nekem 100 lépcsőt kellene megjárnom és 100 családtól kellene alamizsnát kérnem ekkora összeg megszerzéséhez? És 100 Líra egy katolikus újságnak, Isten művének hirdetéséért?

Íme, ennyire hiányzott belőlem a gyakorlati érzék.

A dolog vége az volt, hogy nem tudom, hogyan jutottam ki a szerkesztőségből, anélkül, hogy megverték volna. Attól kezdve – és ezt önmagam megalázására tárom föl – a lelkemben igen nagy ellenszenv ébredt bizonyos úgy nevezett katolikus újságok ellen, és elhatároztam a szívemben, hogy az újságokat egyáltalán nem fogom igénybe venni, hanem a nyilvánosságot én magam fogom megteremteni könyvek és kisebb nyomtatványok kiadásával.

De a Szűzanya nem késett a gondoskodásával, és többet tett, mint amit reméltem volna.

Íme, Itália másik végéből, Torinóból szólalt meg egy baráti hang, egy Itáliában és azon kívül is legelterjedtebb és megbízhatóbb katolikus újságban, mely elsőként adta hírül, hogy Pompeji földjén, nem messze a pogány város és amfiteátruma romjaitól épült egy Rózsafüzér

Királynőjének szentelt templom. Ez az újság a L'Unità Cattolica, melynek főszerkesztője a híres publicista, Don Margotti volt.

A választékosan megírt cikk szerzője az a nemes és művelt G. Tassoni di Bologna lovag volt, aki ettől kezdve újra meg újra tájékoztatta olvasóit és mindig ingyen. Kilenc évvel később, 1885 júniusában, Bolognában ismertem meg személyesen őt, aki már korábban a műnek is, nekem is barátom lett.

A L'Unità Cattolica révén a pompeji katolikus templom híre, még mielőtt Nápolyt elérte volna, gyorsan elterjedt Torinó, Velence, Milánó, Firenze, Bologna előkelő katolikus családjaiban, de Közép-Itáliában és külföldön is.

Mint látható, Isten e művében fölhasználta az embert, de meglepte és felülmúlta őt! Miként Isten terve mindig felülmúlta, olykor megcáfolta még azok előrelátását is, akik ennek a csodálatos történetnek a szereplői voltak! Amint már korábban mondtam, én azt hittem, hogy a művet a Gondviselés csak a nápolyi urakra bízta, s hogy nélkülük Pompeji műve kudarcot vall; ehelyett Isten úgy határozott (és én ezt nem tudtam), hogy nemcsak Nápolynak, hanem egész Itáliának, sőt az egész világnak össze kell fognia azért, hogy a Győzelmes Királynő itt megdicsőüljön. A mi látszólagos kudarcainknak meg kellett előznie a nem remélt győzelmeket.

És ebben a történetben minden mindig így fog kibontakozni.

IV. Fejezet

Új próbatételek a Chiaiai Szent Katalin templomban.

Kit használt föl a Madonna a leendő pompeji templom első márvány oltárának elkészítéséhez.

Ez a május a vége felé járt.

Május 24-e volt, a kereszténység számára mindig emlékezetes nap, a Győzelmes Mária, a Keresztények Segítségének ünnepe; és annak a napnak évfordulója is, amelyen egy évvel korábban az ékesszóló jezsuita, Altavilla páter a soriánói Szent Domonkos templom szószékéről ismertté tette a jó nápolyi urak előtt Pompeji új művét.

Mindenki tudja, hogy Nápolyban május hónapban szinte minden templomban, még a kápolnáknak és oratóriumoknak is nagy fénnel, sok prédikációval – olykor naponta kettővel – virágok gyertyák és adományok sokaságával tisztelik a Szent Szület.

Ezt gondoltam:

– Mivel az újságok révén nem jutottam nyilvánossághoz, és magamtól nem is juthatok mindaddig, amíg a *Rózsafüzér Tizenöt Szombatja* című könyvem meg nem jelenik, jó volna találni egy baráti szónokot olyan templomban, ahova tehetős és nemes személyek nagyobb számban gyűlnek össze.

Megtudtam, hogy a Chiaiai Szent Katalin templomban májusban a leccei származású híres jezsuita szónok, Carlo Rossi atya prédikál, aki a barátom volt és földiek voltunk. A nápolyiak nagyon tisztelték karitatív és apostoli művek miatt, melyeket negyven éves nápolyi szolgálata alatt támogatott. Emlékszem rá, hogy ő alapította a Szegény Öregek Szent József Menhelyét a Vittorio Emmanuele korzón.

Szerfölött lelkesedtem e nagy jezsuita prédikációiért, és mindenhova követtem, miként ugyanezt tették tekintélyes nápolyi családok is, akik szomjaztak a keresztény hit és erkölcs igazságaira, melyeket ez a tudós és szent szerzetes csodálatosan magyarázott, és nagyon találó példákkal mutatta meg egyéni és közéleti megvalósításukat.

Tehát május 24-én reggel, hogy megtaláljam Rossi pátert, ott voltam a Szent Katalin templomban, ahova a Chiaiban és környékén lakó előkelő hölgyek gyűltek össze.

E válogatott hallgatóságban ott volt egy nemes, példásan jámbor és jótékony nápolyi hölgy, akinek emléke áldott, s akire ma is szeretettel gondolok, a latianói örgrófné, Irene Imperiali. Ő jól ismert engem, mert birtokai a szülőföldemen voltak, s innen vette nemesi nevét. Természetesen az elsők között adta aláírását, s lett később a pompeji templom nagyon buzgó zelátora.

Ennek az előkelő hölgynek a jelenléte bátorságot öntött belém.

Ott volt a templomban az imént említett castronuovói hercegné, továbbá népes családjával Rossi páter buzgó hallgatója, a példás családapa, Giulio Rocco, kinek leánya, Mariannina a legtevékenyebb zelátor lett, és negyvennégy hosszú éven át mind a mai napig hűséges maradt a Pompeji Szűzanya tiszteletében és jótékonyági műveink szeretetében. Ott volt a capracottai herceg és felesége, a rendei örgrófnő, Paganica hercegnéja, és mások, akik az előző évben Filiasi örgrófnő vizitkártyája révén csatlakoztak hozzánk.

Talán húsz perccel voltunk dél előtt. Rossi páter a sekrestyében volt és készülődött, hogy az Úr anyala harangszavára fölmenjen a szószékre.

Odamentem hozzá és kértem, hogy miként az előző évben Altavilla páter tette a soriánói Szent Domonkos templomban, ő is hirdesse a szószékről ezekben a napokban hallgatóságának a Pompejiben építendő templomról szóló programomat. Biztos voltam benne, hogy ily sok gazdag és nemes katolikus hölgy körében lesznek egyesek, akik a szónok ékesszólásától és tekintélyétől megindulva hathatós segítséget fognak nyújtani.

– Én nem tehetek semmit – mondta szomorúan Rossi páter – a templomigazgató engedélye nélkül.

Késlekedés nélkül jelentkeztem a templomigazgató úrnál, a megszokott hévvel, amit az előttem álló szent cél keltett bennem.

Minden bevezetés nélkül, röviden és tömören előadtam a templomigazgató úrnak, hogy a Pompeji parasztoknak templomra van szükségük, az alapok már le vannak rakva; és felsoroltam a csodákat, melyeket a Rózsafüzér Királynője e születő templomért tett; végül kértem tőle az engedélyt, hogy Rossi páter beszélhessen erről a szent műről és adományokat kérjen a templomban a pompeji templom javára. Nagy őszintén azt is tudomására hoztam a templomigazgató úrnak, hogy Rossi páter hallgatóságát látva, a legelőkelőbb és leggazdagabb nápolyi hölgyeket, a gyűjtést eredményesnek remélem.

Ez egy újabb tévedés volt, a költői képzelet és a gyakorlati érzék hiányának gyümölcse. Azt hittem, hogy amint megjelenek egy plébános vagy egy templomigazgató előtt, s csak kinyitom a számat, hogy egy templomról szóljak, melyet építeni akarok, azért, hogy Istent egy olyan helyen imádják, ahol eddig nem imádták, és szeretném szentmiséhez juttatni a szegény népet, mely eddig a templom hiánya miatt nem hallgathatott szentmisét, öleléssel, csókkal és bátorítással fogadnak, ahogyan az isteni Üdvözítő fogadta Szent Sebestyént a

római börtönben, amikor Szent Marcust és Marcellianust, a két fiatal keresztény testvért bátorította a hitben, akik már azon a ponton voltak, hogy feleségeik könnyei és kicsinyeik láttán megtagadják a hitüket.

A templomigazgató úr egyébként, aki a ferences harmadrendi testvérek jó előjárója volt, szűrös szemeit rámszögezve hagyott beszélni. Amikor végre befejeztem, az életet nagyon ismerő ember szemével és enyhén gúnyos mosollyal nézett rám.

– Ez a leccei accentussal beszélő ifjú minden bizonnyal egy szélhámos, egy csaló – gondolta magában a jó atya, aki maga is leccei születésű volt.

Hosszú és heves előadásom végén a fejét csóválva komoly és megvető pillantással mondta:

– Menj innen. Azt hiszed, hogy ezzel a fecsegéssel be tudsz engem csapni? Tűnj el. Ebben a templomban nem engedélyezek semmiféle gyűjtést, sem ettől a templomtól idegen ügyek prédikálását.

Ki tudja, ez a szegény templomigazgató úr élete során hányszor ment lépre, s hányszor szedték rá jóhiszeműsége miatt.

Képzelve csak el az olvasó, hogyan reagáltam e szavakra. Nem tudtam, mit válaszoljak: minden bizonnyal az elmúlt évben a soriánói Szent Domonkos templomban kapott lecke, amikor tiszteletlenül válaszoltam annak a plébánosnak, s a megalázott állapot, melyben akkoriban tartott engem az Úr az Ostoros Madonna miatt, fékezheték meg lobbanékony természetem kitörését.

Lelkem utolsó erőfeszítésével fékeztem magam, és alázatos meghajlással, szinte könyörögve mertem megismételni:

– Főtisztelendő templomigazgató atya, legalább azt engedje meg, hogy a templomban ezt a programot, amit elkészítettem s más nápolyi templomokban már osztogattam, szétszthassam a hívők között.

– Nem – válaszolta csipősen –, nem engedem meg ezt sem.

Akkor elhallgattam és szégyenkezve visszatértem a templomba. Latianói őrgrófnőnek röviden elmondtam az esetet, s a megalázó visszautasítást.

– Itt valami félreértés történt – kiáltott fel a nemes dáma –, én jól ismerem az igazgató urat, sőt, ő az én gyóntatóm, beszélek vele és eloszlatom a félreértést.

Besietett a sekrestyébe, és a maga megnyerő módján mosolyogva mondta a templomigazgató úrnak: „Félreértés áldozata lett ezzel az ifjúval kapcsolatban. Én ismerem őt, Bartolo Longo doktort, latianói birtokos, ahol az én birtokaim is vannak. Kérem tehát, szeretettel fogadja.”

– Ó, őrgrófnő, őrgrófnő! – szakította félbe a templomigazgató úr fejét csóválva és olyan hangsúllyal, ahogyan egy tanító sajnálkozik tanítványa ostobaságán – Ön túlságosan jó, és bizonyos ifjak elvakítják!

– Ó, nem! Bartolo úr a családom barátja, az enyém is, a férjemé is, sőt Camillo fiamé is – érvelt az őrgrófnő –, és az unokaöcsém, Checchino Imperiali őrgróf belső embere.²⁵

Hasztalan volt minden tanúskodás, a templomigazgató urat semmivel sem lehetett megindítani.

Visszatérve a helyemre, szinte a templom közepére, hogy meghallgassam Rossi páter prédikációját, letérdeltem, mert a prédikációkat mindig térdénállva szoktam hallgatni, még pedig azért, hogy figyelni tudjak a szónok szavára. Ha ugyanis ültem volna, minden bizonnyal elnyom az álom a meleg déli órákban, fáradt fejjel a tömött templomokban. Ezzel a módszerrel azonban megjegyeztem, amit hallottam, és hazatérve le tudtam írni Nápoly nagy apostolának egész prédikációját.

Letérdeltem tehát, és a programokkal teli táskámat magam elé tettem az ülésre.

Miközben a nagy jezsuita prédikált, újra végiggondoltam az átélt kudarcot, ami rosszabb volt, mint ami egy évvel korábban a soriánói Szent Domonkos templomban ért, és kezdtem légvárakat építeni: elhatároztam, hogy ezt a helyzetet ugyanúgy fogom megoldani, mint a plébániatemplomban.

– Kétségtelen – gondoltam magamban –, a templomon kívül nem a plébános, nem a templomigazgató, hanem a közösség az úr. Éppen ezért kimegyek a templom kapujába, és ott fogom osztogatni a programomat. A sok előkelő és jámbor úr között csak lesz néhány, akit megindít az írásom, s egy napon, ki tudja, talán fölkeresnek adományaikkal.²⁶

Megalázva és a szégyentől pirulva próbáltam figyelni a prédikációt, de a fejemben a programok és a levelek mondatai kergették egymást. Végül a Szűzanya cselekedett a prédikáció közbejötté nélkül.

Ott volt mellettem egy feketébe öltözött asszony két leánnyal. Láttak kijönni a sekrestyéből sötét arccal, s a nyomtatott lapokkal teli táskámmal, amit leraktam a székre. Az asszonyban fölillant a felismerés, és azt mondta a leányoknak:

– Ez a fiatalember biztosan valamelyik keresztény jótékony mű vezetője, és jó kereszténynek kell lennie, mert térdelve hallgatja a prédikációt. Egy nyomtatványokkal teli táskát cipel, biztosan programokkal vagy felhívásokkal. Ki lehet ő?

A leányok vizsgálódó tekintettel néztek rám és a fekete táskámra, mintha bele akarnának látni, mi lehet benne, s milyen ügyet szeretnék kezdeményezni, amit talán már meg is akadályoztak.

A prédikáció végeztével megálltam a templom kapuján kívül, hogy végrehajtsam tervemet.

²⁵A nemes őrgróf, Francesco Imperiali nápolyi patricius, nagyon jó érzésű, erkölcsi és polgári erényekben gazdag keresztény volt. Jótékony, segítőkész egészen a hősiességig. Első barátaim közé tartozott és igaz barát volt, aki az első években Nápolyban vezetett engem. Neki köszönhetem, hogy megismerhettem tiszteletreméltó Casoriai Lajost, kinek ő nagy jótevője volt.

²⁶Az olvasót talán már furdalja a kíváncsiság, hogy mi lehetett ez a program, melytől én ekkor hatást vártam: A Függelékben közlöm, és ott az olvasó megítélheti, hogy rosszul gondoltam-e, milyen benyomást fog kelteni azokban a jámbor, nemes nápolyi lelkekben a *Meghívom* olvasása.

Órangyalként kísért a fiatal lovag, Tristano Capece Tomacelli, Filo della Torre gróf rokona, és segített nekem a templomból jövőknek osztani a híres programomat, melyet én hangos szóval nyújtottam az embereknek:

– Ez egy új templom programja, melyet Pompejiben építetünk, a templomtalán szegény parasztoknak. Ez a program elmondja Pompeji új templomának történetét. – És egyenként kezébe adtam a kijövőknek a nyomtatott lapot.

És mindjárt hozzátettem:

– Ez a nyomtatott lap bemutatja Önöknek Pompeji új művét, azt, hogyan lehet segíteni a parasztoknak, akik sem szentmisére nem járhatnak, sem a katekizmust nem ismerik.

Néhányan e nemes asszonyok közül, akiket az imént említettem, már ismertek engem, mivel már csatlakoztak az ügghöz, és rám mosolyogtak, pedig én a beszéd és az osztogatás közben észre se vettem őket és rájuk se néztem. Mások ellenben, nem tudván, ki vagyok s mi van a nyomtatványon, azt gondolták, hogy protestánsok propagandaanyaga az, engem pedig a protestánsok által megfizetett terjesztőnek gondoltak, s egyesek szomorú, mások haragos és fenyegető tekintettel mentek el mellettem.

Egyszer csak kijött a templomból az a feketébe öltözött asszony a két kisasszonnyal, s még mielőtt szólhattam volna hozzájuk, kedvesen kérték a programomat:

– Miről van szó? ... Miféle mű ez? – kérdezték eleven érdeklődéssel.

Én pedig, nehogy időt veszítsek a magyarázkodással és mások elmenjenek mellettem anélkül, hogy a kezükbe adtam volna a programot, sietve válaszoltam:

– Olvassátok el, itt minden meg van írva. És már fordultam is, hogy a többieknek adjam a programot.

Ez a jó asszony, a két leánynak és még számos gyermeknek anyja, Raffaeal Scala úrnő volt, a Chiaia utcáin közismert borkereskedő felesége, nagyon jámbor nő és szerencsés anya, akiben őszinte hit és jótékony szív lakott. Amint elolvasta, hogy templom épül a szentmisére nem járó parasztoknak, fölébredt benne a buzgóság és a vágy: megdicsőíteni Istent és üdvözíteni a lelkeket. Hazaérve mint egy sugallat hatására mondta a férjének:

– Én nemcsak hozzájárulni akarok ehhez a pompeji templomhoz, hanem azt akarom, hogy én állíthassam e templomban az első oltárt.

A férjre, aki felesége kedvében akart járni, beleegyezését adta, és az asszony sürgetésére mindjárt magához kéretett egy márványost, és megrendelte nála az oltárt. Megegyeztek az árban is: 600 Líraban, és nem többen.

– Milyenek legyenek ennek az oltárnak a méretei? – kérdezte búcsúzóban a márványos. Hova kell szállítani és hol kell fölállítani?

A kérdésre az asszony, a férj és a leányok tátott szájjal néztek egymásra, mert nem ismerték sem a pontos helyet, ahol a templomnak kell állnia, sem a templom méretét, hogy beleillő lehessen az oltár, sem a nevét annak a fiatal embernek, aki a programot adta nekik. Mit lehet tenni?

Nem volt más hátra, mint kívánni az alkalmat, hogy ismét találkozzanak velem a Szent Katalin templomban, vagy egy másik templomban, s elmondják nekem az örömhírt. Ebben meg is egyeztek.

Én azonban, aki semmit sem tudtam arról, amit a Madonna ennek a jó családnak a lelkében elindított, többet nem mutatkoztam azokon a helyeken, sőt azt gondolván, hogy a chiaiai Szent Katalin templomban is bajt csináltam, tartózkodtam attól, hogy ezután plébánosokhoz és templomigazgatókhoz forduljak kéresemmel. Ehelyett Pompejibe mentem, hogy részleteiben irányíthassam a templom építését és befejezzem a *Rózsafüzér Tizenöt Szombatja* című könyvemet, amelyet be akartam mutatni Filiási örgrófnőnek, és nyomdába akartam adni. Ily módon akartam elérni azt a nyilvánosságot, amitől Nápolyban személy szerint elzártak.

Így tehát szégyenkezés és fájdalmak közepette visszahúzódtam Pompeji magányába.²⁷

V. Fejezet

*A kegyhely és Pompeji Szűzanya csodái
történetének nevezetes dátuma: 1877. augusztus 15.*

Így telt el június és július hónapja. Az egész család Valle di Pompejiben volt, hogy figyelemmel kísérjék a templomépítés munkálatait, én pedig szorgalmasan dolgoztam a könyvemen, mint a jövő reménységének zálogán.

Elérkezett augusztus hónapja. Ebben a hónapban történt az a nem jelentéktelen esemény, melyről az előbbieken szóltam. Azaz láttuk a salernóból Nápolyba vezető tartományi úton a zarándokok csoportjainak vonulását, akik távoli helységekből, még Puglieből is Boscoreale felé tartottak, s útközben az Ostoros Madonna dicséretére énekeltek.

Ez a vonulás éjszaka is folytatódott. Az ablakaink alatt elvonuló éneke gyakran zavarta meg éjszakai nyugalunkat és az ablakhoz vonzott, hogy bámuljuk ezt az új látványt.

Ezzel párhuzamosan a Pompeji új templomának szánt adományok csökkentek. Sok korábbi barátunk eltávolodott tőlünk, és az új boscorealei templom javára gyűjtöttek adományokat; ezért hirtelen minden korábbi elképzelés merő képzelődésnek tűnt, és a pompeji templom legszebb reményei szétfoszlottak.

Félelmünknek még nagyobb alapot adott egy másik, számunkra nagyon fájdalmas tény: ebben az évben semmiféle hírt nem kaptunk új kegyelmekről, melyeket a Rózsafüzér Királynője új temploma építését támogatóknak adott volna. Emiatt megkísértett bennünket a kétség, vajon a Madonna nem hagyott-e el minket, hogy más helyet és más hívőket válasszon magának, akik nálunk jobban szolgálják őt.

²⁷Most azonban sietve hozzáteszem, hogy nem sokkal később a chiaiai Szent Katalin igazgatója, akit Madonia atyának hívtak, nem csupán megváltoztatta a véleményét, hanem a barátom és a pompeji templom zelátora lett, s gyakran küldött hozzám embereket és adományokat a mű javára. Amikor súlyos beteg lett, meglátogattam, és imádságokat kértem a Madonnához az életéért. És attól fogva a Pompeji Rózsafüzér Királynője képét kihelyezte templomában, és ott tisztelték, oly annyira, hogy a templomot a sajátomnak tekinthettem.

Isten Anyja talán próbára akarta tenni azok hitét, akiket leendő kegyhelye építésére kiválasztott?

A Szűzanyának abban az 1877-es esztendőben is kétségtelenül adnia kellett kegyelmeket – bár kevésbé látható módon – azoknak, akik Pompeji megkezdett művét támogatták; de nem tett egyetlen látványos csodát sem, hogy fölébressze az ember hitét, lelkesedését és támogatását Valle iránt, mely még mindig teljesen elhagyatott volt.

Annak az évnek a történetében egyetlen csoda elbeszélésével találkozunk, melyet a Szűzanya az Amalfi öböl fölötti Agerola hegységben tett, és híre aránylag későn jutott el hozzánk.

Ma is, amint ezt már korábban megjegyeztem, negyvenhárom évvel később, még mindig újnak és csodálatosnak tűnik a dátumok visszatérése, ami némi homályos előérzetet táplál bennünk.

Ünnepet készítettünk elő a barátainknak a templomban is, és a házukban is, hogy örömmel emlékezzünk annak a nevezetes május 8-ának első évfordulójára, amely napon az első évben letettük a pompeji templom alapkövét; és éppen ez a nap, 1877. május 8-a volt a kezdete az Osotoros Madonna népmozgalmának Nápolyban és a környező városokban.

A világi ember szemében bizonyára rendkívülinek tűnik, hogy az a cserbenhagyás, ami abban az évben sok hozzánk csatlakozott lélek részéről kezdett mutatkozni, épp a templom alapkövé megáldásának évfordulójához, azaz május 8-ához kötődött!

Ma azonban a már megtörtént eseményeken elmélkedve látjuk, hogy ez csupán késlekedés és nem cserbenhagyás, figyelmeztetés és nem büntetés, a mi oktalanságunk és a Rózsafüzér Királynője hatalmának biznyitéka volt.

Az égben akkor már elhatározott a végtelen Gondviselés szerető tervében, hogy templomnak kell épülnie Pompeji egykor pogány földjén, melyet hamarosan a fölséges Királynő lába zsámolyának fognak hívni, és a hívők lelkében eleven hitet és tevékeny szeretetet fog ébreszteni az elhagyott gyermekek legszálnomraméltóbb rétege iránt.

A Rózsafüzér jóságos Királynője, aki segítségül hívóinak nem az érdemeit vizsgálja – sőt mint a bűnösök jóságos anyja, segítségére siet a fiainak, akik állhatatosan és szeretettel kérik segítségét –, már letette irgalmassága trónjának alapjait ezen az egykor pogány vidéken, és nem késlekedett újra megmutatni az általa kijelölt művet támogató erejét.

1. A Tizenöt Szombat első kiadása

Megaláztatásunk és szinte teljes elhagyatottságunk évében a jóságos Királynő emlékeztetőül, hogy az az év számunkra mindezek ellenére az öröm időszak volt, s még nem jött el a nagy próbatétek és nagy fájdalmak ideje, megnyitotta az utat, hogy első alkalommal kiadhassuk a könyvünket: a *Rózsafüzér Tizenöt Szombatját*.

Ez a könyv a Szűzanya legnagyobb ünnepén, azaz – miként az őskeresztény nevezték – Mária mennybevételének napján jelent meg 1877-ben.

És az égi Anya, hogy megmutassa, mennyire kedves neki az ő mennyei rózsafüzére tizenöt szombatjának ájtatossága és a könyv, amelyet neki dedikáltam, a könyv megjelenésének

másnapján, azaz augusztus 16-án jelet adott egy titokzatos álomban, amely előjátéka volt a Tizenöt Szombati Ájtatosság rendkívüli gyorsasággal és széles körben történő elterjedésének, s a megszámlálhatatlan csodának, illetve a pompeji templom jövődő sorsának.

2. Egy álomlátás

– Ó, én nem hiszek az álmoknak! – szakíthat most félbe bárki.

De ez az állítás, feleljük gyorsan, ilyen általánosságban megfogalmazva tévedés.

Az álomnak három fajtája van: természetes, ördögi és isteni. Ha tagadjátok az isteni álmok lehetőségét és hihetőségét, akkor nem vagytok keresztények, mert nem csupán az Egyház egész történetét kell darabokra tépni, hanem tagadnotok kell és részekre kell szétszednetek az egész Szentírást, mely az Ószövetségtől az Újszövetségig beszél álmokban kapott figyelmeztetésekről és próféciaokról.

Csak éppen érintve a történelmet, hány szentnél olvassuk, hogy Isten álomban figyelmeztette őket? Hány bűnös tért meg álombeli jelenés hatására! Hány hittagadó, mivel nem akart hinni az égből álomban kapott figyelmeztetésnek, szomorú véget ért: félelmetes példáikat Ligouri Szent Alfonz egyháztanító felsorolja.

Továbbá tévedhetetlen tekintélyű a szentírási könyvek leírásai, melyek isteni könyvek, s ezért a hit szilárd hozzájárulását követelik: József, Ráchel és Jákob elsőszülött fia, álomban látta, hogy tizenkét testvére fölött fog állni: tizenkét kévét látott, amelyek meghajoltak az ő középen álló kévéje előtt. És ezen álomlátás közlésével váltotta ki azt az irigységet, mely miatt a testvérei kegyetlenül eladták a kereskedőknek. És a két álomfejtésnek, melyeket a fáraó udvari embereinek, azaz a pohárnoknak és a pékek fejének adott, köszönhetette a szabadulását és nagyságának kezdetét.

Isten a fáraónak két álomban hirdette a hét bő és a hét szűk esztendőt, először a hét kövér és sovány tehén, majd a hét tele és a hét üres kalász látomásában.

A híres agyaglábú és aranyfejű szobor álomlátásával, melyet Dániel fejtett meg Nebukadnezárnak, Isten előre meg akarta mutatni a négy nagy birodalom, az asszírok, a perzsák, a görögök és a rómaiak uralmát, s utánuk az Egyház egyetemességét.

Egy másik álomban, mely egy hatalmas kivágott és földarabolt gyümölcsfát és egy állattá vált embert mutatott, Nebukadnezár kapott jövődölést gőgjének büntetéséről, amit ismét csak Dániel fejtett meg, s a király hét éven át erdei vadak között élt.

Áttérve az Újszövetségre, Szent József álomban kapta a parancsot Istentől, hogy a Szent Családdal Egyiptomba meneküljön; s hogy térjen vissza a számkivetésből. Az Úr Angyala álomban bátorította Szent Józsefet, hogy ne hagyja el Máriát, s álomban figyelmeztette a bölcseket, hogy vissza ne térjenek Heródeshez.

A helyes eljárás tehát az, hogy meg kell vizsgálni: egy adott álom természetes okokból, ördögi sugallatra vagy isteni ajándékként adatik-e? És erre a kérdésre a misztikus teológia és a tudományos ismeretekkel, tapasztalattal és életszentséggel egyaránt rendelkező lelkivezető ad választ.

Az egyik általános jel, melynek alapján fölismerhető, hogy egy látomás vagy egy álom isteni-e vagy sem, az édes és derűs béke, melyet a bűnöktől való visszariadás, s az erényekre és az

örökkévaló dolgokra irányuló vágy kísér, harmadikként pedig, és ez a legerősebb jel, a prófécia beteljesedése.

Ezeket előre bocsátva, elmondunk egy álmot, mely nem fog ártani senkinek, sőt, aki csak hallja, nagy áldást kap és kapott mindmáig, megvalósult és folyamatosan megvalósul minden nap.

Volt egy úrnő, domonkos harmadrendi a pompeji templom elsőszámú zelátora, sőt társunk a műben, aki gyakran emlegette, hogy semmi hasznát nem látja ennek a domonkos harmadrendnek; mások készítésére lépett be, de belső hívást nem érzett, és ezért nem is tartotta magát igazi harmadrendinek. Úgy gondolta, teljesen mindegy, hogy valaki ferences, trinitárius, alkantarinus vagy bármely hasonló harmadrend tagja-e. A Szent Szűz azonban, aki hét évszázadon át csodákkal mutatta meg, hogy ezt a harmadrendet mennyire oltalma alatt tartja, s hogy aki ehhez tartozik, azt ő a gyermekének tekinti, arra méltatta ezt az úrnőt, hogy a következő módon javítson elgondolásán.

Amikor elérkezett az 1877-es év, mely mint mondtuk, a pompeji templom számára a kemény próbák, az ördög győzelmei és a rózsafüzér művét érő támadások éve volt, mi pedig megalázottan és megszegyenülten – mint bűnösök, akikre ránehezedett az isteni igazságosság – abban a félelemben éltünk, hogy a Madonna elhagyott bennünket a bűneink miatt és más helyet és méltóbb szolgákat keresett magának.

Történt, hogy Mária mennybevétele ünnepének másnapján az említett úrnő el akart zarándokolni az Ostoros Madonna kis kápolnájához. Miután odaért, félig kíváncsian, félig áhítattal kegyelmet kért önmaga és gyermekei számára. Adományokat adott, szentmiséket kért, és nem mulasztotta el, hogy a Szűzanyának ajánlja a születőben lévő pompeji mű gondjait.

És íme, a rákövetkező éjszakán a következő szépséges álmot látta.

3. A Szűzanya anyai ígérete

Az úrnőnek úgy tűnt, hogy már nem az Ostoros kápolnában van, ahol előző nap oly sokat imádkozott, hanem az új pompeji templomban; a templomot azonban nem épülő állapotában, hanem teljesen készen látta, hatalmas volt és szép, s a külseje ki volt világítva, mintha nagy ünnepre készülne. Belül domonkos harmadrendi férfiak és nők sokaságát látta, egy részüket ismerte, a többség azonban teljesen ismeretlen volt számára.

Miközben ámulva csodálta a rövid idő alatt elkészült, hatalmas templom szépségét, a harmadrendiek sokaságát és a rendkívüli ünnepet, íme, leereszkedett közéjük a Mennysorság Királynője, de nem az Ostoros Madonna szép képére hasonlított, hanem emberfeletti szépség és fenség sugárzott róla.

Oldalán apródként egy szépséges ifjú volt, kezében egy nagyon szép kötésű könyvvel, melybe arany betűkkel volt beírva mindazon harmadrendiek neve és adománya, akik ott jelen voltak és hozzájárultak Anyjuk új templomának befejezéséhez. És a Szűzanya szeretettel és anyai jóssággal szemlélte és köszöntötte ezen gyermekeit.

És amikor a mi harmadrendinkhez ért, aki meg volt döbbenve és méltatlannak érezte, hogy ehhez a családhoz tartozik, mennyei édességgel e szavakat intézte hozzá:

– Van-e valami kifogásod az ellen, hogy te magad beírd a nevedet ebbe a könyvbe?

Ő reszketve válaszolta:

– Nem, semmi kifogásom sincs.

Akkor az a szépséges ifjú eléje tartott egy hosszan teleírt oldalt, ő pedig olvasni kezdte és írva látta aranybetűkkel az általa ismert harmadrendiek nevét, s külön fölfigyelt a nemes és szent hercegnő, Margherita di Santobono, Clorinda Lucarelli és Anna Maria Lucarelli névére. Ámulata tovább nőtt, amikor odaírni készülvén a saját nevét, már ott látta azt a többiekéhez hasonló arany betűkkel és számokkal. Bátorságot merítve Rózsafüzér Királynőjének e jóságából, buzgón kérni kezdte saját és gyermekei üdvösségét és elébe tárta minden gondját. A Madonna pedig jóságos és szeretetteljes tekintettel nem mondott mást, csak ezeket az egyszerű szavakat:

– Végezzétek el a Tizenöt Szombatot és kegyelmeket nyertek.

És amikor Ő változatlanul tovább sürgette a Szűz anyát, sorolva félelmeit és szorongásait, Mária változatlanul szeretetteljes és édes tekintettel oldalra fordult s megmutatva neki a pokol nyitott kapuját, megismételte szelíd intelmét:

– Látod ezt? ... – Végezd el tehát a Tizenöt Szombatot és elegendő kegyelmet fogsz nyerni.

Ezzel a látomás eltűnt.

4. Az ígéret beteljesedése

– „Ha ez az álom isteni eredetű, be fog teljesedni”.

Erről írtunk kezdettől fogva a kegyhely történetének első kis kötetében, melynek ezt a címet adtuk: *Pompeji Rózsafüzér Királynőjének története, csodái és kilencede*.

Most már állíthatjuk a tények bizonyosságának birtokában, hogy mindez megvalósult az elmúlt negyvenöt év folyamán!

Mint említettük a *Rózsafüzér Tizenöt Szombatja* című könyv 1877. augusztus 15-én jelent meg. És a jóságos Királynő azonnal kegyelmek özönével áldotta meg azokat, akik elvégezték ezt a szent ájtatosságot. Ennek következtében az első kiadás hat hónap alatt elfogyott, főként Milánóban, ahol Giuseppina Brambilla – aki tiszteletreméltó Bartolomea Capitanio szeretetnő véreihöz tartozott –, és Cremonában, ahol a nemes Soresina Vidoni grófnő tett ezért sokat.

Akkor senki nem gondolhatta, hogy ezt a könyvet – mely a sok ellenségeskedés és megaláztatás évében született – rendelte Isten jósága arra, hogy elterjessze a rózsafüzért a világban, megszámlálhatatlan kegyelmet nyerjen a Szent Szűztől, és egyre nagyobb adományokhoz juttassa Mária művét Valle di Pompejiben.

Mivel a könyv iránt a kereslet évről évre növekvő, az érte kapott pénzen, s az általa a Rózsafüzér Királynője iránt ébresztett tiszteletnek köszönhetően meg lehetett alapítani a Pompeji Szűzanya Árvaházát.

A *Tizenöt Szombatból* immár 30 kiadást nyomtak, közel 300.000 példányban.

Az időközben franciára, spanyolra, németre, angolra és más nyelvekre fordított *Tizenöt Szombat* bejárta a világot, mindenütt fölélesztette Mária rózsafüzérének régi ájtatosságát, s hatására a lelkek ezrei tértek meg Istenhez, az erkölcsök megújultak, növekedett a keresztény jámborság, s ami a legfontosabb, számtalan katolikus családon belül újjáéledt a hit, melyet korábban elveszítettek.

Aki átlapozza az 1884-ben indult és most a 37. évfolyamánál tartó *A Rózsafüzér és az Új Pompeji* című folyóiratot, hálát adván Istennek és áldva Őt, látni fogja, hogy a Szűzanya királynői bőkezűséggel és a kegyelmek égi osztogatójaként beteljesítette anyai ígérését!

A *Tizenöt Szombatja* ájtatossága, melyet ma már az egész világon – Amerikában, Afrikában, Indiában, Kínában, s még Ausztráliában is – terjesztenek, nagyon sokféle lelki és testi kegyelmet, gyakran bámulatos csodákat eszközölt ki a Szent Szűztől, akinek nyilvánvalóan kedves, hogy *Valle di Pompeji Rózsafüzér Királynője* néven hívják őt segítségül. E csodákat, miként e kegyhelytörténet során látható lesz, nagyon gyakran az illetékes egyházmegyei hatóságok kánonjogi eljárással hitelesítették.

Íme, hogyan felelt és felel meg folyamatosan a Madonna a saját szavainak, Isten anyja jóságos és királynő i ígéretének, melyet a fent leírt álomban tett:

– Végezzétek el a Tizenöt Szombatot és kegyelmeket fogtok nyerni.

Oly sok év után úgy gondolom, fölfedhetem a nevét annak az úrnőnek, aki azt az álmot ajándékba kapta. Ő az, aki harminc évvel ezelőtt, pontosabban 1900 júniusában, Valle di Pompejiben, egy másik álomlátásban látta Jézus Szívét és Boldog Alacoque Margitot, és ezután visszakapta haldokló fiacskájának, Francesco grófnak az életét. Ezzel kezdődött Boldog Margit tisztelete a Pompeji kegyhelyen; e tisztelet egy csodában tetőződött, melyet az Egyház jóváhagyott, és hozzájárult Margit szenttéavatáshoz.

Ő az az úrnő, aki ma – már 80 év fölött – néhány oldalon lediktálta személyes emlékeit *A Pompeji Szűzanya csodatévő képének történetéhez*.

Nem más ő, mint Marianna De Fusco grófnő, a feleségem.

5. Az Amalfi-öböl partján

Beköszöntött október hónapja, melyben másodszor kellett megünnepelnünk a Rózsafüzér Királynőjének ünnepét, és a mi jóságos Anyánk tovább nem késlekedett azzal, hogy anyai mosolyával megvidámítson bennünket: egy nagyon jelentős kegyelem híre érkezett el hozzánk, mely végre nagy bátorságot és reményt öntött elsötétült lelkünkbe.

Agerolában, Amalfi-öböl partján az egyik hegy tetejére épített régi városban történt az, amit most teljes egészében fölidézünk.

Május közepén egy reggel az egyik agerolai házból egy harmincas éveiben járó asszony lépett ki. Sietős járása dísztelen s kissé rendezetlen ruházata arra mutatott, hogy súlyos gondja van.

Arca halottsápadt volt, tekintetét mélységes szomorúság fátyolozta el annak jeleként, hogy szívében nagy bánatot hordoz.

Ennek a szegény asszonynak valóban nagy bánata volt: néhány nap leforgása alatt meghalt a férje és az apósa, s most elsőszülött fia, aki tizenhárom éves volt, haldokolt, idült és minden gyógyszernek ellenálló tüdősorvadás miatt. A fiút Baldassare Floriónak hívták. Orvosai Francesco Coccia és Luca Acampora doktorok búcsút vettek a családtól, mert már nem volt remény a gyógyulásra. Az édesanya már csak a koporsóról és a halotti ruháról gondoskodhatott. A ruhát előző este el is készítette a fehér szemfedővel együtt.

A fiúnak azonban, hogy megkíméljék a súlyos bánattól, nem beszéltek apja haláláról, és átvitték anyai nagyapjának a házába.

Ilyen állapotban indult útnak azon a reggelen a haldokló édesanyja, Camilla Mascolo, az unokahúgával, Mariantonia Villanival. A keresztény erősség példajaként ez a hősie anyasajgó szívvel indult, hogy megtegye az utolsó teendőit szeretett elsőszülöttjének.

Mindezek ellenére a szívéhez szorította a mentőövet, az üdvösség végső zálogát, melyet a fiatal Rosina Floriótól kapott, aki abban a helységben az új pompeji templom adománygyűjtője volt, s képviselője a mi csodatévő Rózsafüzér Királynőnknek, aki annyi szenvedő gyermekének könnyeit letörölte.

Az anya tehát útközben csak sóhajtozott és segítségül hívta az édes égi Vigasztalót, a Pompeji Szűzanyát, és unokahúgával együtt imádkozta a rózsafüzért. Így értek a Szent Miklós-templom elé. A templom zárva volt, ezért a kapu előtt letérdeltek és ott fejezték be imádságukat.

Ezután égből kapott erővel a jó Camilla asszony folytatta útját, s fiának betegágyához érve, jóllehet eszméletlenül s teljesen mozdulatlanul találta, nem veszítette el a hitét. A remény és a menekülés utolsó pajzsaként a fejére helyezte a Szűzanya képét, majd sírva a földre borult és segítségül hívta a Pompeji Szűzanyát, a szeretetnek azzal az erejével, ami csak az édesanyáknak adatik meg.

Nem telt el negyedóra, s a fiú, mintha mély álomból ébredne, kinyitotta a szemét, fölemelte a fejét és felült az ágyban. Isteni csoda! ... Meggyógyult!

A család azonban a váratlan csoda fölötti meglepetésében és ámulatában, attól félve, hogy illúzió az egész, nem hitt a tulajdon szemének.

A következő éjszakát Baldassare a legnagyobb nyugalomban töltötte, mint aki nagy fáradságot pihen ki, de szervezete gyűjti az erőt, és várja a percet, hogy megmutassa elevenségét. Másnap reggel, ébredésekor zajt hallott az udvarban: az ottani szokás szerint férfiak fazekakat ütögettek, hogy egy méhrajt be tudjanak fogni. A fiú kíváncsian kiugrott az ágyból és az ablakhoz sietett.

Ennek láttán anyja és nagyapja, akik még mindig nem mertek hinni a gyógyulásában, egyszerre kiáltottak rá, hogy visszaparancsolják az ágyba:

– Te rosszul vagy, és ez a halál előtti nagy fellobbanás...

De a fiú régen hallott örvendező hangon kiáltotta:

– Miféle rosszullét? Mi az, hogy halál? Ne féljete, jól vagyok! Nem látjátok, hogy jól vagyok?! A Madonna meggyógyított.

Ki írhatná le a rokonok és szomszédok csodálkozását és megindultságát, akik újjáéledve látták a kedves gyermeket, akit már halottként sirattak.

Valamennyien együtt kiabálták: Csoda! Csoda! A pompeji Szűzanya meggyógyította!

És valóban, miként az orvosok és az egész helység tanúsította, a hatalmas Királynő gyógyította meg őt, aki a kegyelem örök forrását akarta fakasztani pompeji új templomában.

Néhány nappal később a kis Baldassare hálából isteni Jótevője iránt, megáldatta a nyakában lévő rózsafüzért, megáldozott, tagja lett a domonkos atyák Rózsafüzér Társulatának, melynek könyvét a Valle di Pompeji kegytemplomában helyezték letétbe.

És a megvigasztalódott anya nemcsak azzal adott hálát Istennek, hogy gyermekével együtt járult a szentáldozáshoz, hanem a Rózsafüzér Királynője iránti tiszteletének bizonyágaként magára öltötte Szent Domonkos harmadrendjének skapuláróját a harmadrendi pompeji pap, Don Gennaro Federico kezéből, és általa küldte el egyik aranygyűrűjét a kegyképnek, mely mind a mai napig őrzi a kapott kegyelem emlékét.

Ennek a hálásan ujjongó édesanyának az aranygyűrűje volt az első szeme annak a hosszú láncnak, amely asszonyok és leányok arany-, ezüst- és drágaköves ékszereiből áll, s melynek szemei immár negyvenöt éve a világ minden részéről folyamatosan kapcsolódnak egymásba a kegyelmek Királynőjének lábánál, itt, Pompejiben, azon a földön, melyet a Szűzanya kiválasztott és különlegesen szeret. A sok-sok kegyelmet jelző ajándékokból trónust emeltünk a kegyképnek, gyémántokból koronát illesztettünk szeretett Úrnőnk homlokára, köpenyét is gyémántokkal díszítettük, és bearanyoztuk az egész kegytemplomot, hogy valóban aranyháza legyen a királyok Királyának és a királyok Királya szent Anyjának.

6. Az 1877. évi októberi ünnep

Másfél év telt el a templom alapkövének letétele óta, és 1877. október 28-án az épület falai – mintegy varázsütésre – félmagasságig már álltak. Néhány hónap alatt készült el az, ami rendes körülmények között legalább öt év munkáját és kiadásait igényelte volna! Azt kérdezték egymástól az emberek, hogy vajon mitől készült el ez ilyen gyorsan? És a válasz: Mária szeretetétől. A hitetlenségnek és a szegénységnek azokban az éveiben ki lett volna képes tizennyolc hónap alatt, magánadományokból, s többnyire havi egy soldókból 22.000 Lírát összegyűjteni templomépítésre? És mindez hol? Egy mezőn, elhagyatott szegények által lakott földön, akiknek sem képviselője, sem saját önkormányzata nincs, a terület polgárilag a nápolyi és a salernói tartománytól, vallásilag Terra di Lavorótól függ. Nincs iskolájuk, templomuk, csak egy kis düledező épületet neveznek plébániának! ... Ki művelte mindezt?

A válasz: a Szent Szűz a rózsafüzérével.

És e csodának nyílt megvallásaként azon a vasárnapon, amelyen második alkalommal ünnepeltük a rózsafüzért a Szűzanya helyén, nagyon szép rózsákból kötött három nagy rózsafüzért helyeztünk el az új templom bejáratánál a következő felirattal:

Ó TESTVÉREK,
A BÁLVÁNYOKTÓL ÉS POGÁNY CSONTOKTÓL
FERTŐZÖTT FÖLDÖN
ÖRÜLJETEK A TÖVISEK ÉS BOGÁNCSON KÖZÖTT KIVIRULT
TITOKZATOS JERIKÓI RÓZSÁNAK

AKI A HALHATATLAN ÉLET ILLATÁT ÁRASZTJA MOST ÉS A JÖVŐBEN

„A leendő szentélyt ponyva fedte, a falai tele voltak rózsával. A főoltár helyén, amit a Rózsafüzér Királynőjének készültünk szentelni, egy kis ideiglenes építményben helyeztük ki Mária régi csodatévővé lett képét, melyet rózsákkal vettünk körül és sok gyertya égett mellette.

A padozatot, ami még pusztá föld volt, illatos fű és – a parasztok közös ajándékaként – virágok borították. Ó ezek a rózsák mennyire kifejezték Mária szépségét, erényeinek illatát, kegyelmeinek édességét, segítségének hatékonyságát! Azon a napon és azon a helyen láttuk, hogy a földi rózsák képében, melyek illatukkal a soha el nem hervadó mennyei virágok illatát jelzik, fölragyog a rózsafüzér titokzatos szépsége és hatalma.

A Nápolyból és más helységekből a Mária tiszteletére jött gazdag hölgyek választékos ruházata és a helybéli parasztok egyszerű viselete; valamint a gazdagokból és szegényekből, nemesekből és pór népből, papokból s különböző szerzetesekből, ferencesekből, domonkosokból, jezsuitákból álló sokaság, mely megtöltötte az épülő templom területét, s áhítattal imádkozták Radente páter vezetésével a rózsafüzért, miközben följajlották Istennek a béke és a szeretet szent áldozatát, megmutatta és beteljesítette a katolikus Egyház szépségét, mely együtt imádkozik Máriához egy és ugyanazon formulával kéri őt mindig, és összegyűjti az ő lábához a szeretet kötelékében a nagyokat és kicsinyeket, a fejedelmeket és alattvalókat, a gazdagokat és a koldusokat, az embereket és az angyalokat.

A boldog lelkek sokasága minden bizonnyal ott volt abban az órában a hívők körül, s részt vettek a lelkek tiszta és édes örömében, abban a szent és kimondhatatlan örömben, melyet csak az angyalok élveznek az égben. És amikor a tudós Domonkos szónok, Lucci atya ékesszóló beszéddel elmagyarázta, hogy a régen is ezen a néven szólított Szűzanya miért művelt új csodákat, s miért választotta Pompeji földjén temploma számára a Rózsafüzér titulust; amikor fölidézte a rózsafüzér eredetének idejét, s összehasonlította a mai időkkel; amikor új reményre buzdított, és arra készítette a lelkeket, hogy segítsék befejezni az Úr háza építésének nemes vállalkozását, mindenkinek szaporábban vert a szíve és könnyek csordultak a szemekből. Abban az órában a lelkem megremegett Isten jelenlététől, aki nagy dolgokat művel – emberileg nézve a legalkalmatlanabb eszközökkel!

Azok a nyers falak ugyanis hathatósan beszéltek neked Istenről. Nem a protestáns templomok hideg márványfala volt, melyek hűvösen nehezednek a szívedre, nem is az eretnekek csupasza keresztje volt, mely igazában nem nyújt enyhületet az élet bajaiban. Hanem a megváltás királyi zászlója volt, mely szembenézett a régi amfiteátrum romjaival; Máriának, Isten Anyjának a képe volt, aki átadván a rózsafüzért Szent Domonkosnak, minden katolikust bátorít minden bánatában, segítséget nyújt minden bajban, mert nyújtja üdvösségük zálogát, az üdvösség láncát, a hajótörés horgonyát.”²⁸

És valóban, a Pompeji Rózsafüzér templom nem csupán egy növekvő szent épület volt, hanem ennél több, kiválóbb, lelkibb és egyetemesebb mű is. Az építéssel és az elnyert csodákkal kapcsolatban lelkek ezrei, akik elhagyták Szent Domonkos rózsafüzérének imádkozását, versengtek az Élő Rózsafüzér egy tizedéért, s a buzgóbbak megígérték, hogy elmondják mind a tizenöt tizedet. És a nápolyi patriciusok legtekintélyesebb családjaiból

²⁸Ezeket a tizes, a Pompeji mű kezdetének hitével és lelkesedével teljes szavakat én írtam a *Kegyhely története* kis könyvecskében, melynek ötödik kiadása 1882-ben Nápolyban jelent meg Andrea e Salvatore Festa kiadásában.

egymást megelőzve jelentkeztek erényes és szent életű nők Szent Domonkos harmadrendjébe, hogy Mária kiváltságos leányai és a mennyei rózsafüzér terjesztői legyenek.

Közülük sokan jelen voltak Pompejiben az új templomban október 28-án, sokakkal együtt, akik tanúságot tettek a Rózsafüzér Királynője csodáiról. Az az első ezüst kehely, melyet az előző évben Lenci asszony adományozott, az első cibórium és paténa, melyeket Giovannina Muti asszony és a fia, Péter adott, a virágok, a nagy ezüst lámpa, mint megannyi teljesített fogadalom, hirdette a kapott égi segítséget: a megszületett magzatot, a halálveszélyből menekülést, a tűzvész kialvását, betegségből gyógyulást, bajok elmúlását.

HETEDIK KÖNYV

AZ 1878. ESZTENDŐ,
A POMPEI TEMPLOM ÉPÍTÉSÉNEK HARMADIK ÉVE

I. Fejezet

Csúfolódások, gyilkos gúnyolódások, fenyegetések

Az októberi ünnepek után immár szokásosan felfüggesztettünk minden építési munkát, és a grófnővel visszatértünk Nápolyba, hogy újra kezdjük a körutat azoknak az uraknak és úrnőknek a lakásában, akik az előző években csatlakoztak hozzánk, s hogy új, jámborság és jótékonyosság hírében álló családokat nyerjünk meg. De fájdalommal kellett tapasztalnunk az immár vége felé járó, 1877-es évben történt események szomorú következményeit.

Felhős ég alatt és eléggé elkedvetlenítően kezdődött számunkra 1878, a pompeji templom építésének harmadik éve.

Reggel elosztottuk magunk között a nápolyi utcákat alamizsnagyűjtésre. A grófnő új lakások és új nemes asszonyok fölkeresésére indult néhány utcába, én pedig más utcákban, részben a korábban társultakat, részben újak felkutatására indultam.

A grófnő leghűségesebb kísérője a nagyon tisztalelkű, erényes és jámbor Ernestina Freda kisasszony volt. Első munkatársaink közül megérdemli, hogy ezt a nevet mindazok emlékezetébe és szeretetébe ajánljuk, akik a pompeji mű barátai és támogatói.

Ernestina Freda, egy magasrangú tisztviselő leánya, épp úgy Szent Domonkos harmadrendjének tagja, mint mi, Nápolyban a jótékonyágáról volt nevezetes, melyet nagy buzgósággal végzett, különösen a Santa Maria della Libera domonkos templomban és a Vomero szegény népe körében.

Az isteni Gondviselés ajándéka volt a grófnő számára, hogy a Madonna ilyen társat választott e nehéz apostoli munkában. Nagylelkűségével, bátorságával és a jóban való állhatosságával Freda kisasszony erős támasza és bátorítója volt a grófnőnek, amikor ismeretlen személyekkel kellett találkoznia, olyan otthonokban, amelyek még nem tárultak ki a mi pompeji művünk előtt. A grófnő meg tudta vele osztani a szégyent és keserűséget, amikor keményen elutasították vagy udvariatlanul fogadták.

Hányszor megtörtént, hogy a nagyok és gazdagok ajtaján kopogtatva ezt a választ kapták:

– Urunk sajnos foglalt, senkit nem tud fogadni. – Az úrnő épp megbeszélést tart. – Úrnőnknek fáj a feje, sajnos senkit nem fogad. – Úrnőnk ma nem fogad senkit.

Ezek az udvariasan megformulázott válaszok egyúttal elbúcsúzást is jelentettek, mert ezekre a helyekre nem volt kedvünk visszatérni.

A magam részéről jól tudtam, hogy egyesek sarlatánnak, mások fantasztának, ismét mások különcködő, rendkívüli embernek tartottak. A kevésbé jámborok még azzal is megfenyegettek, hogy letartóztattnak a rendőrséggel, hivatkozva a büntető törvénykönyv csavargóknak, munkakerülőknak, kóborlóknak és hazug koldusoknak szóló paragrafusaira.

Nekem azonban a fülemben csengett a nolai püspök szava, aki ismételten megmondta a grófnőnek: – Aki napjainkban templomot akar építeni, annak számítania kell rá, hogy bolondnak tartják, rablónak tekintik és Nápoly utcáin gonosztevőként hurcolják meg. – Igazat adtam neki, s bízam a Gondviselésben és Isten Anyjának égi segítségében.

A Pompeji templomépítés, amely mellett oly világos isteni jelek szóltak, kezdettől fogva az üdvösség forrásaként volt jelen a lelkemben, melyből Isten a tisztulás kegyelmét árasztotta

belém; s mivel ez az eszme teljesen eluralkodott bennem, a nehézségek, az ellenkezések s még a fenyegetések sem tudtak megingatni.

És ma, ó mennyire áldom Istent nagy irgalmasságáért, melyet velem, szegénykével tett!

Mindazt, amit most elmondok magamról, ha egy általánosan hívő korszakban éltünk volna, az alázatosság szerelmével titokban kellett volna tartanom: de azt hiszem, ma helyes mindezt elmondani, amikor szerencsétlen módon diadalmaskodik egyrészt az egyházellenesség, másrészt a kislelkűség a jó megtételében. Igen: mindezen emlékek, melyek számomra alkalmat adnak mindig áldani az Urat, erőt és bátorítást adhatnak azoknak a jó lelkeknek, akik hasonló művek végrehajtására kaptak meghívást.

De sietve hozzá kell tennem, hogy az Istenanya figyelt bennünket az égből, és vigyázott ránk, hogy el ne veszítsük a kedvünket. Ha ugyanis az egyik oldalon többé kevésbé udvariasan elkergettek, a másik oldalon tekintélyes, gazdag és hívő emberek megnyitották ajtóikat és a Madonna küldötteiként fogadtak minket, felüdítettek szívélyes fogadásukkal és bőkezű támogatásukkal.

És íme, a sötét és vigasztalan 1877 után 1878 úgy kezdődött, hogy megvigasztalta a lelkünket magasságbeli fénysugarakkal, melyek megerősítették és lánggra lobbantották a reményünket és a hitünket.

II. Fejezet

*Egy biztató égi fénysugár,
Michele Laghezza lovag*

1878 február elején Nápolyban a nagyon jámbor Laghezza családot nagy fájdalom látogatta meg. Az olvasók már emlékezhetnek rájuk, mint a Pompeji Szűz anyát tisztelő első családok egyikére, akik nagyon buzgók voltak a templomépítést szolgáló adományok gyűjtésében.

E példás család tiszteletre méltó, öreg feje, Michele Laghezza lovag, aki már nyolcvanöt éves volt, heveny tüdőgyulladást kapott.

Ez a pusztító betegség azon a télen nagyon sok áldozatot szedett a sűrűn lakott városban, nem kímélve a fiatalokat és erőseket sem.

A szüntelen magas láz már fölemésztette a jó lovag gyenge erőit, s mivel minden természetes remény elveszett, a felesége és a leányai mély szomorúságukban áhítatuk és hitük teljes erejével az egyetlen égi reményhez, a Pompeji Szűzanyához folyamodtak. Fogadalmat tettek, hogy ha szeretett betegük teljesen meggyógyul, rendkívüli följánlásként 100 Lírát adományoznak az új templom építésére.

Elmentünk meglátogatni szomorkodó baráti családunkat a Santa Teresa al Museo utca 75. számú házába.

Amint megláttak minket, úgy érezték, ránk kell bízniuk félelmeiket és a Királynőnk oltalmába vetett végső reményüket, valamint ígéretüket. És gyertyákat adtak a kezünkbe, hogy a Pompeji kép előtt gyújtsuk meg.

Ők már hozzászórtak a természetfölötti világ csodás beavatkozásaihoz – mert miként már elmondtuk – az ő házukban lakott az a Giovannina Muti úrnő, akinek 1876. június 8-án

haldoklása közben megjelent Pompeji Rózsafüzér Királynője – és ez volt az első jelenés –, és meggyógyította.

Amint megérkeztem Pompejibe, azonnal egy három napos imádságot indítottam a rózsafüzérrel, hogy elnyerjük az annyira óhajtott kegyelmet. Azután visszatértem Nápolyba és egyesén
Laghezza lovag lakásába siettem.

És íme, a felesége, Carolina Aversa Spinelli vidáman és ünnepélyesen fogadott:

– A Madonna csodát tett velünk! – kiáltotta, amint meglátott. – A férjem jól van, de a láz és az átélt betegség miatt nincs erő a térdében.

Odaszaladtak a leányok is:

– Csak akkor adjuk oda a 100 Lírát az építésre – mondták aggodalmaskodva –, ha a papát még egyszer járni láthatjuk a szobájában.

Ó Istenem (mondtam magamban), ezek a jó lelkek azt akarják, hogy a Szűzanya tegye újra ifjúvá az öreg embert!

Ezután engedelmesen fejet hajtva megígértem, hogy tovább imádkozunk. És Pompejibe siettem.

Összegyűjtöttem jámbor asszonyokat és férfiakat, ahányat csak tudtam, és mondtam Don Gennaro Federicónak, a Rózsafüzér Társulat igazgatójának:

– Imádságaitok meghallgatásra találtak: Laghezza lovag megmenekült a haláltól. A lányai azonban azt kérik a Szűzanyától, hogy fiatalítsa meg apjukat, végezzünk tehát egy másik triduumot, hogy ezt is elnyerjék.

És a mi dicsőséges Úrnőnk, aki kezdettől fogva meg akarta mutatni, mennyire kedves neki, ha valaki a rózsafüzér imádságával hozzá folyamodik, s mennyire tetszik neki, ha a hívei hozzájárulnak új pompeji templomának építéséhez, anyai és királynői kegyességgel meghallgatta ezeket az imádkozókat és annak a példás családnak a kívánságait.

Az öreg lovag meggyógyult, és újra a saját lábán járt a szobáiban; és a felesége hálából a 100 Lira helyett könnyekig megindultan 200 Lírát adott az építésre.

A tiszteletre méltó Laghezza lovag pedig gyógyultan és örömmel tanúsította és hirdette minden látogatójának a Pompeji Szűzanya csodáit és irgalmasságát.

III. Fejezet

A Pompeji Szűzanya első képe Nápolyban és a világban

A vallási mozgalmakban eléggé járatos Freda kisasszony, továbbá néhány barátunk és tiszteletre méltó papok fölhívták a figyelmünket egy hiányosságra, egy olyan résre, amit föltétlenül be kellene töltenünk az épülő templom és a Pompeji Szűzanya tisztelete érdekében.

Joggal tették a következő megjegyzést:

– Már egy éve jöttök Nápolyba adománygyűjtésre, de amikor távol vagytok, ki emlékszik rátok és a templomokra és a Madonnáakra? Ha a támogatók közé beiratkoztok számára olyan helyzet adódik, hogy sürgősen az éghez kell fordulniuk kegyelmekért, és fogadalmat vagy ígéretet akarnak tenni, hogyan emlékezhetnének a Pompeji Szűzanyára, ha nincs valami emlékeztető jelük, egy könyvük vagy legalább egy szentképük? Éppen ezért a más neveken fognak az Istenanyához fordulni, akinek képe vagy szobra ott van a lakásukban, például a Lourdes-i, Lorétói, a Monteverginei, Salette-i Szűzanyához, és nem Pompeji Rózsafüzér Királynőjéhez.

E szükséglet számunkra is világossá vált, tudniillik, hogy a családokban, amelyeket fölkerestünk, ennek az új ájtatosságnak valami emlékét kellene hagynunk. Ekkor még nem volt semmi egyebünk, mint Szűzanyánk egy nagyon népies szobra, jóllehet az októberi ünnepekre néhányan a nápolyi urak közül kilátogathattak Pompejibe, mert október a vidékjárás hónapja. Akkoriban még nem jelent meg nyomtatásban se imádság a Pompeji Szűzanyához, és nem volt sem újság, sem értesítő, melyekben a Pompeji Szűzanya csodáiról olvashattak volna. Könyv sem jelent meg, kivéve a *Tizenöt Szombatot*, mely elbeszélésünk szerint egy évvel korábban jelent meg Filiasi di Somma őrgrófnő jóvoltából és költségén.

Szükségesnek ítéltük tehát, hogy azokban a lakásokban, ahol adományokat kaptunk, látható jelét hagyjuk a Szűzanyánk iránti tiszteletnek, kinek templomot akartunk építeni.

Első próbálkozásként fényképet akartunk készíteni a pompeji képről. Egy nápolyi úr, Narici lovag, akit a Szűzanya megsegített, segíteni akart szükségünkön és megbízást adott a fényképész Russónak. A Pompejiben tisztelt olajkép azonban, melyet a jeles festő, Maldarelli akkor még nem újított föl, csúnyácska volt, durva alakokkal, repedezett, itt-ott hiányos festéssel, a Szűzanya korona nélkül, a feje majdnem érintette a kép keretét, aránytalan állal és szemekkel. A fényképfölvétel, bármilyen jól sikerült, mindezeket a hátrányokat csak kiemelte, így a kép gyenge volt, egyáltalán nem alkalmas arra, hogy köztisztelet tárgya legyen.

Azokban a napokban gyakran találkoztunk Nápolyban Festa könyvkereskedővel, s vele tanácskoztunk, mit tehetnénk, hogy a Pompeji Szűzanyáról képünk legyen.

– Hagyjátok csak rám – válaszolta –, körbejárom a litográfusainkat itt, S. Biagio dei Libraiban, Scafában, Altavillában és másutt, s megpróbálok találni egy Rózsafüzér-képet, mely megfelel céljaitoknak.

Így tehát Nápoly legismertebb és legnépszerűbb litográfusának, Dolfinónak adott megbízást e kép elkészítésére.

Dolfinó soha nem látta a Valle di Pompejiben tisztelt Rózsafüzér-képet, és a maga módján cselekedett: saját elképzelése szerint rajzolt egy Madonnát, ellátva Ő t művészetének minden illő kellékével.

Ez volt a Pompeji Szűzanya első szentképe, mely először Nápolyban, majd hamarosan mindenütt megjelent, mert mi magunk osztogattuk mindazoknak, akikkel csak találkoztunk Szűzanyánkért járt útjainkon. A kép azonban meglehetősen szegényes volt, fehér papíron fekete vonalak, igénytelen és tájékozatlan néphez illő: mint az eredetin, a Szűzanyának itt sincs koronája, jellegtelen arcú, hosszú, kibontott hajjal ül egy olyan trónon, amit sokan dobnak néztek! ...

A Mennysorság Királynője azonban nem a litográfus gyarló művészetét, hanem a hívők nagy áhítatát és buzgóságát nézte, s az isteni elrendelést, mely szerint Pompejiben a Rózsafüzér Királynőjének szentelt templomnak kell épülnie. Ugyanis e jelentéktelen képen ábrázolt Szűzanya kegyelmeit és áldásait, árasztotta mindazokra a családokra, akik e képet tisztelték.

Elmondok egy esetet. Compagna bárónő, Tricasei hercegnő leánya és Francesco Compagna, öfelsege Margareta királynő kamarásának a felesége, az elsők között kapta meg tőlünk ezt a képet. Mivel egy nagyon jelentős kegyelmet kapott a Pompeji Szűzanyától, a jelentéktelen képet nagyon szép keretbe foglaltatta, és a lakásában kis ezüst oltárra állította, melyet hálából készíttetett a Szűzanyának. E képet később sem akarta kicserélni a Pompeji Szűzanyának Maldarelli mesteri ecsetjétől megújult és megszépült képére.

IV. Fejezet

Május hónapja – a győzelmek hajnalhasadása

Amikor az előző, 1877. év májusának ünnepeiről írtunk, fölhívtuk az olvasó figyelmét egy teljesen új és megmagyarázhatatlan tényre. Pontosan azon a május 8-án, mely a pompeji templom alapkövetételének első évfordulója volt, a lelkes áhítat hulláma kezdett elfordulni a Pompeji Szűzanyától, és a szomszédos Boscoreale melletti Madonna dei Flagelli kápolna felé irányult.

De egy ennél rendkívülibb tényt is megfigyelhettünk 1878. május 8-án; éspedig azt, hogy a Pompeji kegyhely építésével szemben megnyilvánuló ellenkezés erőszakos időszaka csak egy évig tartott: 1877. május 8-án kezdődött és 1878. május 8-án végetért.

Ekkor ugyanis ugyanaz a nolai püspök, Msgr. Formisano sok-sok kellemetlenség és súlyos – történetünktől idegen – indokok hatására kénytelen volt bezáratni a Madonna dei Flagelli kápolnát. Attól félve, hogy határozatát nem hajtják végre, illetve még súlyosabb zavarok támadnak miatta, a polgári hatóság közbelépését kérte; így tehát a nápolyi prefektus, a castellamarei alprefektus, a királyi helytartó és a rendőrség a kápolnát bezárta.

Az olvasók most érthetik meg a kiáltást, ami kitört belőlünk az elmúlt év eseményeinek elbeszélése során:

– Ó drága és mindig tisztelt Formisano püspököm! El nem képzelhette a keserűségeket, melyeket meg kellett élnie a mai naptól számított egy éven belül!

Megmagyarázhatatlan! ... Ettől kezdve mintha egy derűs nap hajnala kezdett volna pirkadni, egymást követték a csodák, és újjá éledt a hit és az áhítat a Szűzanya rózsafüzére iránt. Ezért

az 1878. évet úgy határozhatjuk meg, mint a győzelmek hajnalát azon születőben lévő pompeji templom első ellenzői fölötti, amely templomot a szegény parasztok szükségletei kielégítésére kezdtünk el, s mely később pápai és világkegyhely lett.

Ettől az órától fogva a nagyon szeretett Formisano püspök figyelme teljesen visszatért a pompeji templom építésére. *Megjegyzések* címmel kiadta első pásztorlevelét a pompeji templom javára. E pásztorlevélben megvédett bennünket azokkal szemben, akik azzal vádoltak, hogy nyerészkedésből találunk ki csodákat. Tekintélyével felszólította a hívőket, hogy támogassák a templom építését, melyet ő Isten művének nyilvánított, s teljes bizalmáról biztosította az alapítókat.

E pásztorlevéllel Msgr. Formisano nyilvánosan védelmezőnknek és kezesünknek nyilvánította magát mindenki előtt.

Sőt, a Rózsafüzér Királynőjének közbelépést csodálva, mely nyilvánvalóan megmutatkozott az új kegyelmekben és új csodákban – melyekben mindazon hívők részesedtek, akik a Királynőhöz folyamodtak és ígéretet tettek arra, hogy valamilyen adománnyal hozzájárulnak az új templom építéséhez –, maga a jámbor püspök adománygyűjtő lett templomunk építése javára.

Oly sok év után, mintha most is látnám ezt a szent főpapot itt, Valle di Pompejiben, ahova oly gyakran eljött, hogy személyével és szavával lelkesítsen minket, s figyelje az építést, amit ő Isten művének nevezett. Mintha most is visszhangzani hallanánk szavainak sajátos, békítő és édes hanghordozását.

Tiszteletet parancsoló, mosolygós arcával mint atya a gyermekei között, helyesebben szólva, mint egy szeretett plébános a népe körében, nagyon érthető módon terjesztette a Pompeji Szűzanya művének ügyét valahányszor a vallei parasztok, a nagyon egyszerű emberek körülvették.

Emlékezetünkbe vésődtek pásztorlevelének – teljes címén: *Megjegyzések a nolai egyházmegye papságának és népének* – jóságos, de bölcsességgel teljes szavai:

„De igazán csodák voltak ezek? – kérdezik egyesek. – Igaziak azok a kegyelmek, melyeket ez a Pompeji Rózsafüzér Királynője tesz?

Szeretett gyermekeim, én bizonyosan tudom ezt: az emberek, akik azt mondják, hogy kegyelmeket nyertek ettől a Rózsafüzér-képtől, nem kevés pénzt adtak a tiszteletére és a templom építésére. És nem hihetjük, hogy az emberek annyira ostobák, hogy bizonyosságul pénzt adnak azért, ami nem igaz. És nem egy vagy két személyről van szó, hanem megszámlálhatatlanok, Itália minden részéről valók, minden rétegből, szegények és gazdagok, nemesek és tudósok. Hozzám is jöttek tekintélyes és szavahihető személyek és tanúskodtak arról, hogy kegyelmeket nyertek a Pompeji Szűzanyától, s nagy összegeket bíztak rám.

Milyen következtetést kell tehát levonnunk? Ezt: a Madonna valóban kegyelmeket és csodákat tesz azzal, aki segítségül hívja és a rózsafüzérrel tiszteli a Rózsafüzér Királynőjét; a Madonna azt akarja, hogy itt, Valle di Pompejiben tiszteljük őt különleges áhítattal; különösen azokkal művel kegyelmeket és csodákat, akik hozzájárulnak ehhez az ő tiszteletére szentelt új templom építéséhez. Íme, a logikus és igaz végkövetkezmény.”

Érthető szavakkal előadott érvelése mindenki számára fölfogható volt, uraknak és gazdagoknak, egyszerű és szegény embereknek, és teljes beleegyezéssel fogadták mint vitathatatlan igazságot, mely ezek után kétségbe nem vonható. A jó nolai püspök több ezer példányban nyomtatta ki pásztorlevelét.

Nápolyban is fölhasználtuk körutainkon. Úgy osztogattuk az előkelő és katolikus családokban, mint becsületünk hiteles menlevelét, s mint a pompeji templom építésére kezdett vállalkozásunk szentségének ünnepélyes megerősítését.

V. Fejezet

A Tizenöt Szombat terjesztése Itáliában és külföldön. Könyvünk második kiadása. A jámbor gyakorlat ünnepélyes megkezdése a Szépművészetek Professzorai templomában, Nápolyban.

Nem csupán a püspök tekintélyes szava bátorította és támogatta munkánkat ebben az évben, hanem a Szentséges Szűz is kiterjesztette köpenyét az égből, hogy új kegyelmeket árásszon azokra, akik a *Rózsafüzér Tizenöt Szombatjának* jámbor ájtatosságával tisztelik és hívják őt segítségül.

És így az 1878. évben a Pompeji Szűzanya tisztelete megszámlálhatatlan zelátort szerzett Itália más városaiban és külföldön is a *Tizenöt Szombat* ájtatosságával.

Itáliában és külföldön is bevezették, különösen a tiszteletre méltó Capitanio által alapított Szeretet-Nővérek egyikének, Guiseppina Brambillának buzgósága folytán, aki a milánói nagy kórház nagy főnöknőjeként a S. Calogero misszionáriusai révén Afrikában, Ázsiában, s mindenekelőtt Indiában terjesztette a könyvünket, és vele együtt a Pompeji Szűzanya tiszteletét.

A Szűzanyának annyira kedves ájtatosság oly mértékben terjedt, hogy könyvünk első kiadása hat hónap alatt teljesen elfogyott, s igyekeznünk kellett, hogy még abban az évben (1878) megjelentessük a második kiadást, bővítve a rózsafüzér történetéről és a Pompeji Szűzanya első csodáiról szóló fejezetekkel. E második kiadás május 24-én jelent meg, azon a Pompeji kegyhely történetében nevezetes napon, amikor először hangzott el teljesen nyilvánosan művünk meghirdetése a jeles jezsuitától, Altavilla pátertől a nápolyi, sorianói Szent Domonkos plébániatemplom szószékéről.

Miközben ezeket írom, itt van előttem a *Tizenöt Szombat* második kiadásának egy példánya, melyet Andrea és Salvatore Festa nyomdája készített Nápolyban, 1878 májusában.

Az előszavát olvasva még ma is, negyvenhárom év után is föllobbannak lelkünkben a régi, édes, lobogó lángok! Ez az *Előszó* nem a történész hűvösségével íródott, hanem lángoló hitből fakadó, túláradozó szent lelkesedéssel, és hűségese tükrözi lelkem akkori állapotát.

Csodálat és elismerés töltött el a nővér iránt, aki a rózsafüzér igazi apostolaként Milánóból állandóan kérte a könyvemet, ezért abban az Előszóban nem tudtam visszafogni magamat attól, hogy Szent Ambrus városát a szívem mélyéből fakadó szeretettel ne köszöntsem.

A történet egésze és az elbeszélés színesítése kedvéért nem szeretném megfosztani az olvasót attól, hogy ne ismerhesse meg az első bekezdéseket:

„Még nem telt el kilenc hónap azóta, hogy e kis mű első kiadása megjelent; és őszintén hittük, hogy az Itáliában uralkodó dolgok és eszmék zúrzavarában egy új jámborsági könyv hosszú időn át a könyvespolcokon fog porosodni.

De mily nagy volt a mi csodálkozásunk és a könyvkereskedőké, amikor azt láttuk, hogy rövid hat hónap alatt a 2000 példányból egy sem maradt, mellyel eleget tehattünk volna a piemonti és lombardiai városokból, s főként Milánóból érkező újabb kéréseknek.

Ó Milánó, te valóban nemes és nagy város! Hányszor tártam ki karjaimat Mária képe felé, amikor nem tudtuk teljesíteni kéréseidet, hogy szeretettel átöleljem mindazon gyermekeidet, ó Milánó, akik oly tüzesen szeretik az ő rózsafüzérét. Igaz, hogy ott fészkel benned a protestáns hidra, mely (gonosz és álnok nyomtatványaiiban) terjeszti a maga mérgező leheletét katolikus vidékeinkre; de az is igaz, hogy élnek benned Mária szerelmesei, akik erős ellensúlyt jelentenek az isteni igazságosság mérlegén.

És íme, számodra és mindazok számára, akiket magához ragadott a szív szerelmének édességes mágnes, elkészítettük ezt az új kiadást.

E kiadásnál fölhasználtuk barátaink, papok és jámbor hölgyek – akik Isten irgalmasságából oly sokan vannak országunkban – észrevételeit és kéréseit.”

Még ugyanebben az évben, 1878-ban kaptuk azt a vigasztalást Nápolyban, ahol közel egy évszázada már nem gyakorolták a templomokban a *Tizenöt Szombat* ájtatosságát, hogy egy neves művész, ugyanaz, akinek meg kellett szépítenie a Pompeji Szűzanya képét, s akit magával ragadott ennek a csodálatos Mária-ájtatosságnak a szépsége, a neves és jámbor Federico Maldarelli a saját költségén nyilvánosan elindította az ájtatosságot az általa vezetett Művészek Kongregációjában, a Keresztelő Szent János templomban.

Még most is őrzünk egy megsárgult és töredezett szélű röplapot, amelynek címe *Szent meghívó a Tizenöt Szombatja jámbor ájtatosságára*, melyet abban a templomban először 1878. június 29-én, szombaton végeztek.

Kedves emlék ez, és örömmel tölti el a lelkemet, hogy itt teljes egészében közölhetem. Ezt a meghívót én diktáltam, és kifejezi az én első és állandó elhatározásomat, hogy mindenütt és mindenféle módon – másutt elmondott belső indokokból – terjesztem a rózsafüzér ájtatosságot, s hirdetem és magasztalom mindig Szent Domonkos rendjét, akit Mária választott ki a rózsafüzér alkotójának és első terjesztőjének.

„Szent meghívó a Tizenöt Szombatra
(1878. június)

1878 június 29-én a Konstantinápolyi Szent János templomban, a Szépművészetek Professzorainak Kongregációjában tartjuk első alkalommal a szentséges rózsafüzér Tizenöt Szombatját, azt az ájtatosságot, mely a leghatékonyabb bármely kegyelem elnyerésére.

Minden szombaton reggel kilenckor a rózsafüzér oltáránál, mely kiváltságos oltár, bemutatják a rózsafüzér votív szentmiséjét; közben a nép elmondja a rózsafüzér 10 tizedét, mindenki az arra a szombatra eső titokról elmélkedve, a fenn maradó öt tizedet pedig mindenki a saját családjában mondja el.

Hogy a szentmise kiváltságos lehessen, s hogy a hívók elnyerhessék a IX. Pius pápa által (1853. december 29-én és 1857. március 3-án) engedélyezett teljes búcsúkat és a sok

részleges búcsút, mind a tizenöt szombaton egy domonkos atya fog misézni, aki a szentáldozás előtt emlékeztetni fogja a résztvevőket a misztériumra, melyet aznap tisztelnek és a hatásaira a szentáldozásban.

Szentmise után eléneklik a lorétói litániát, melyet szentségi áldás követ.

Nagy kegyelmekre van szükséged, ó keresztény lélek? Sok-sok imádság után sem nyerted el, ami kértél? Talán már a reményedet is elvesztetted? Ha így van, a több mint két évszázados tapasztalat bátorít arra, hogy végezd el a Rózsafüzér Tizenöt Szombatjának e szép ájtatosságát, mely az októberi ünnepet előzi meg, s melyért a mennyország Királynője, a bűnösök Szószólója soha nem tagadott meg semmiféle kegyelmet.”

Ma, negyvenhárom év után örömmel és bizonyossággal állíthatjuk, hogy abból a templomból és abban az 1878-i júniusban éledt újjá Nápolyban az a régi szeretet, mellyel egykor a jó nápolyiak szerették ezt az – eredetileg a nagy domonkos templomokban végzett – ájtatosságot, mely lassanként a Pompeji Szűzanya iránti tiszteletből elterjedt a tekintélyes metropolisz számos más, nem domonkos templomában is.

VI. Fejezet

Raffaele Scala – hogyan érkezett meg váratlan utakon az első márvány oltár az épülő pompeji templomba

De Fusco grófnőt régi és szent barátság fűzte Caterina Volpicelli kisasszonyhoz, ehhez a választott lélekhez, akinek szíve istenszeretettől lángolt, nagyon szelíd és meggyőző szavú volt, s akit Nápolyban a Szent Szív apostolaként ismertek, az Egyház pedig ma Tiszteletreméltónak tartja.²⁹

A Petrone alla Salute téren lévő házába gyűlt össze a nápolyi hölgyek színe-virága, a nemesség és hívó lélek tekintetében legkiválóbb nők, akik a Szent Szív csapatát alkották, és közösen apostolkodtak jótéteményeikkel és jámbor ájtatosságaikkal, például lelkigyakorlatokkal, havi rekollekciókkal, szentségimádási órákkal Jézus Szíve és az Oltáriszentség tiszteletére, és hasonló jámbor gyakorlatokkal, melyekre Volpicelli kisasszony példája és szeráfi szava buzdította őket, s akinek a Gondviselés azt a dicsőséget tartogatta, hogy hamarosan a Szent Szív Szolgálóinak alapítónője lehetett.

Volpicelli kisasszony a grófnőt elsőszámú barátnőjének tekintette mindennapi életében és a jámborsági gyakorlatokban, amióta csak a Port'Alba 20-as szám alatti szülői házban élt; ezért

²⁹Caterina Volpicelli nagypolgári családban született Nápolyban, 1839. január 21-én. A királyi Szt Marcellin Nevelőintézetben irodalmat, nyelveket és zenét tanult. 1854-ben Ludovico da Casoria fölvette a ferences harmadrendbe és életcéljául adta Jézus Szentséges Szívének tiszteletét és annak terjesztését a világban. Caterina 1859. május 28-án belépett az örökimádó nővérekhez, de egészségi állapota miatt csak rövid időt töltött náluk. Gyóntatója irányításával az Imaapostolság első szervezője lett Nápolyban. 1874. július 1-én megalapította a Szt Szív Szolgáló Leányai Intézetet, az ifjúság gondozására megnyitotta a *Margitok* árvaházát, mozgókönyvtárat létesített, és megalapította a *Mária Leányai Társulatot*, majd újabb házakat nyitott Nápolyban, Ponticelliben, Minturnóban és Rómában. 1884. május 14-én a nápolyi érsek fölszentelte azt a Jézus Szíve-tp-ot, melyet Caterina az anyaház közelében építtetett, főként engesztelő szentségimádás céljával. 1891. november 19-én Nápolyban az első Nemzeti Eucharisztikus Kongresszus egyik fő szervezője. 1894. december 28-án halt meg, életét az Egyházért és a pápáért ajánlotta fel. II. János Pál pápa 2001. április 29-én boldoggá avatta (A fordító jegyzete a *Magyar katolikus lexikonból*).

azzal a megbízatással tisztelte meg, hogy ő hívja meg a hölgyeket, fogadja őket, énekeljen a szent szertartásokon és tegyen meg mindent, amit Caterina egyedül nem tudott elvégezni, mivel nem volt túl jó az egészsége.

De abban a házban a grófnő nem terjesztette Pompeji művét. Csak amikor elhagyta a házat, s egyik-másik hölgyet kísért, beszélt nekik az épülő pompeji templomról, hogy így szerezzen új feliratkozókat ennek a szép és nagyon jelentős műnek a támogatására; és a propagandája nem maradt gyümölcstelen. Így a Pompeji mű terjedt, s új követőket, jótevőket, zelátorokat nyert, férfiak és nők körében egyaránt.

Egy napon a grófnő két nemes és jámbor nápolyi kisasszonyhoz társult, a La Rocca nővérekhez, akiket Filiassi örögrófnő nagyon becsült, és annyira megszerettette velük Pompeji művét, hogy késedelem nélkül megígérték csatlakozásukat.

– Holnap – mondta nekik a grófnő – elküldöm hozzátok Bartolo Longo ügyvédet, aki elviszi nektek a feliratkozó könyvecskét, a Tizenöt Szombat könyvét és a Pompeji Szűzanya képeit.

Ideírom a címüket, mely annyi év után is eszemben van: Vico Freddo a Chiaia (most Carlo Poerio utca) 10-es szám.

Amikor a grófnő e megbízatást nekem átadta, fölkiáltottam: Itt az alkalom visszatérnem Chiaiába! Egy éve már, hogy nem jártam abban az utcában a Szent Katalin templom igazgatójával történt sikertelen kísérleteim után. És a következő napon elmentem a Vico Freddo a Chiaia 10-es számú palotába.

– Itthon vannak a La Rocca nővérek? – kérdeztem a kapust. Miután igenlő választ kaptam, nekivágtam a lépcsőnek.

Az első emeleten a lakás bejárati ajtaján nem volt semmi kiírás.

– Menjünk feljebb – gondoltam magamban –, majd megkérdezem attól, aki ajtót nyit.

Fölértem a második emeletre, de még mindig nem láttam semmiféle nevet a bejárati ajtókon. Bosszankodtam magamra, hogy nem kérdeztem meg a kapustól, melyik emeleten laknak a kisasszonyok.

– Mit tegyek? – mondtam magamban – menjek le a kapushoz megkérdezni, azután újra föl a lépcsőn?! Inkább próbáljuk meg meghúzni a csengőt. Ha a La Rocca kisasszonyok nem itt laknak, az ajtót nyitótól legalább azt meg tudom kérdezni, hol a lakásuk? Tudniuk kell, hiszen ugyanabban a palotában élnek. Majd bocsánatot kérek, és fogom tudni, hová menjek.

És meghúztam a csengőt, s néhány pillanatig vártam.

Az ajtó kinyílt és megjelent egy kisasszony:

– Itt laknak a La Rocca kisasszonyok? – kérdeztem minden bevezetés nélkül.

A kisasszony rám nézett, tett egy lépést hátra felé, mint amikor egy nagy meglepetés éri az embert, vagy amikor sokáig keres valakit és váratlanul belebotlik. Ahelyett, hogy a kérdésekre válaszolt volna, érdeklődve kérdezte:

– Ön az a fiatalember, aki az elmúlt év májusában a chiaiai Szent Katalin templomnál a templomon kívül osztogatta azokat a felhívásokat, azokat a programokat a pompeji templom ügyében?

– Igen – válaszoltam nem kevésbé csodálkozva.

– Szíveskedjék bejönni – tört ki örömmel a kisasszony. Megyek és hívom a mamát, aki egy éve várja Önt, és mondani akar Önnek valamit.

Leültetett egy szépen berendezett szalonban és szaladt hívni a mamát.

Én mintha álmodnék, még mindig nem tudtam, miről van szó és kinek a lakásában vagyok. Ezt gondoltam: ritkán történt meg velem, hogy ekkora örömmel fogadtak, azóta, hogy járom a lakásokat a Madonna számára gyűjteni!

– Mama, mama – hallottam a leány kiáltozását –, megjött az a pompeji úr, az, aki a Szűzanya templomát építi Pompejiben! Gyere, gyere!

Néhány pillanat, és megjelent egy tekintélyes úrnő, akiből ugyanakkor nagy jóság, szelídség és az ő szinte jámborság finomsága sugárzott, s mellette az ujjongó leány.

– Ó! – kiáltott fel az úrnő – Egy éve már, hogy látni akartam Önt! Nem tudtam, hogyan tudnám elérni, vagy hogyan hívhatnám meg magamhoz! – Én ígéretet tettem egy márványoltárra, pompeji templomotok első oltárára. Egy év óta, miután elolvastam azt a programot, melyet a Szent Katalin templom előtt osztogatott, s mely arról szólt, hogy templomot akartak építeni a szentmise nélkül élő parasztnak, magával ragadott a Rózsafüzér Királynője tiszteletére és azon lelkek javára vonatkozó elképzelése. Amint hazaértem, mondtam a férjemnek:

– Nemcsak hozzájárulni szeretnék ehhez a pompeji templomhoz, hanem azt akarom, hogy én állíthassam benne az első oltárt.

A férjem helyeselte és én meg is rendeltem a márványosnál, és az árban is megegyeztünk. De a márványos kérdéseire – Mekkora legyen ez az oltár? Hova kell szállítani és hol kell fölállítani? – nem tudtam válaszolni, s ezért minden függőben maradt. Vártam, hogy találkozam és beszélhessek Önnel... Most, hogy a Madonna végre ide küldte magát, minden a lehető leggyorsabban meg fog történni! Októberre, a Rózsafüzér ünnepére oltárom ott lesz Pompejiben. Ó mennyire örülök!

Inkább csak elképzelni, mint leírni lehet, mennyire meglepődtem és megindultam e váratlan és örömdetes hírről.

– Véletlen, helyesebben mondva szerencsés eset – jegyeztem meg az úrnőnek –, ami ebben a házba hozott. A La Rocca úrnőket keresem. Nem tudtam semmit, sem az oltár ígértéről, sem az Önök nevééről. De a Madonna tudott róla, és láthatatlan kezével ide vezért engem. Hány nyilvánvaló csodajellel hozza tudomásunkra a Rózsafüzér Királynője, hogy Pompeji művét a saját műveként akarja!

Akkor megtudtam, hogy a nagyon jámbor Raffaella Scala úrnő lakásában vagyok, aki a Chiaia utcában lévő, híres nemesbor-kereskedő felesége. Ő volt az a feketébe öltözött asszony, akiről korábban szóltam, aki az előző, 1977-es év májusában ott ült mellettem a Szent Katalin-templomban. És az ajtót nyitó lány a két feketébe öltözött kisasszony egyike volt, akik édesanyjukkal ott voltak a templomban, s akik, miután a templomigazgató elkergetett, vizsgálódó szemmel nézték fekete táskámat, kutatva, hogy vajon mi lehet benne, és miféle jó dolgot kezdeményeznék, amit éppen megakadályoztak.

Ennek a kisasszonynak a neve Teresa Scala volt.

Aki a hit fényében lát, annak semmi sem történik véletlenül ebben a világban: a dolgok úgy vesznek körül, mint a vakokat, akik nem vesszük észre a Gondviselés keze által elrendezett események összefüggő szálait.

Raffaela Scala úrnő állta a szavát. Gondoskodott arról, hogy az októberi Rózsafüzér ünnepre teljesedjék a pompeji oltárra tett ígérete.

– Ó Rózsafüzér Mennyei Királynője, hogy megjutalmaztad ennek a téged annyira tisztelő családnak a hitét és szeretetét, amely e templom kezdetétől fogva annyira kifejezte tiszteletét Pompeji földjén!

Eltelt negyvenkét esztendő.

Egy hónappal korábban, miközben a történet ezen fejezetén dolgoztam, jelentették, hogy a Pompeji Madonna első tisztelői közül egy úrnő jött Nápolyból a családjával együtt, hogy otthonomban látogasson meg, amely mint mindenki tudja, a kegytemplommal szemben van.

Mint mindig, aznap is válogatás nélkül fogadtuk a grófnővel együtt a Pompeji Szűzanya tisztelőit, jötevőit, fölíratkozott támogatóit, délelőtt 9-től délután 22-ig. Ezért nem kérdeztem meg, ki ez a látogató.

Amikor az úrnő azt mondta nekem: Teresa Scala vagyok, nem tudtam visszafojtani örömet, mely a kegyhely első éveinek hirtelen fölelevenedő emlékei miatt töltött el.

A jó Raffaela Scala úrnő leánya volt Teresa, aki már nem kisasszony volt, hanem Da Re úr felesége, édesanya és nagymama. Két leánya kísérte, Maria Manfredi-Da Re és Italia Avallone-Da Re, akik magukkal hozták és bemutatták nekem, kicsi gyermekeiket. Emlékezve a szent dédmamára, a kegytemplom első oltárának adományozójára, a család három nemzedékét csodálhattam meg!

A számos leszármazottban, s a dédmamától örökölt, a férjek és a gyermekek részéről is tapasztalható élő hitben és Madonna-tiszteletben megindultsággal láttam meg Isten áldását, úgy, ahogy a pátriárák kérték Istentől az áldást a harmadik nemzedékig.

VII. Fejezet

Lady Erbert – Az első külföldi úrnő, aki eljött Valle di Pompejibe, köszönteni a helyet, ahol a pompeji templom épült.

Abban a hónapban Valle di Pompejibe jöttem, hogy jelen legyek a templom építésénél, ami gyorsan haladt előre, s hogy némiképpen egészségileg összeszedjem magam.

Egy napon, miközben a régi De Fusco fogadó délkeletre néző szobájában álltam, melyet elárasztott Pompeji napjának fényözöne, s onnan szemléltem a fényben fürdő Castellamare és Agerola hegyeit, valamint a Szent Mihály jelenéséről nevezetes Gauro hegyet, egyszer csak jön a pompeji ásatások egyik őre, és jelenti egy tekintély angol úrnő látogatását.

A látogató nem más volt, mint a katolikussá lett, nemes és gazdag dáma, Lady Herbert, a nagyon ismert protestáns államférfi, Lord Penbrocke édesanyja.

Nápolyba érve, amint ez a külföldieknél megszokott, nem mulasztotta el meglátogatni a régi Pompeji ásatásait. Amikor az amfiteátrumnál járt, a távolban észrevett egy fekete fakeresztet, mely jelként állt az épülő falon.

Meglepődve a számára új és váratlan látványtól, odafordult az egyik idegenvezetőhöz, és gyorsan megkérdezte:

– Micsoda? ... Kereszt Pompejiben!

– Igen – válaszolta az idegenvezető –, templomot építenek bizonyos nápolyi urak a hely úrnőjével, De Fusco grófnővel és egy bizonyos Bartolo Longo nevű ügyvéddel, aki nem idevaló.

– Beszélni szeretnék velük, meg akarom őket látogatni – fűzte hozzá elszántan –, kíséren el hozzájuk.

A grófnő azokban a napokban nem volt Pompejiben, így én mutatkoztam be ennek a nagy úrnőnek, aki amint meglátott, így szólt:

– Sokszor fölkerestem már az ásatásokat és most először láttam meg a keresztet egy épületen. Szeretném tudni, mire készülnek? Ki indította Önöket erre a munkára, hogy a megváltás jelét állítsák föl ezen az elhagyott és pusztá vidéken?

Én is elcsodálkoztam e dámával való találkozáson, mely nyilván nem véletlenül, hanem az isteni Gondviselés intézkedésére történt, s kezdtem elmondani mindent, ami történt: az itteniek elhagyatottságát és teljes vallási tájékozatlanságát, a püspök úr indítását, hogy templomot építsünk azért, hogy megtanulják a rózsafüzért és a hit alapvető igazságait; szóltam a Rózsafüzér Királynőjének képéről, mely mennyei kegyelmekkel mutatta meg, hogy Isten akarata szerinti ez a templomépítés, és így tovább.

Elbeszélésem hallatára Albionnak e nemes leánya látszólagos hűvös és szenvtelen állapotában enyhén megrezdült, és eltöltötte az újonnan megtérteknél szokásos hitért való buzgó lelkesültség.

Bátorító szavakat mondott és megígérte nekem, hogy ismertté teszi Angliában és Amerikában ezt a szent művet és a Pompeji

Szűzanya kezdődő tiszteletét azáltal, hogy a nagyon széles körben olvasott angol-amerikai The Tablet újságban írni fog róla.

Így mielőtt a Pompeji történelmi földjén épülő katolikus templom híre eljutott volna itáliai testvéreink fülébe, Anglia fiai körében már közismert lett; ugyanis még ugyanabban az évben, 1878-ban ez a nemes dáma, Lady Herbert, hazatérése után, amint megígérte, a maga hűséges angol lelkiületével közhírré tette az örömhírt a nemcsak Anglia, hanem Amerika nagyon olvasott újságjaiban is.

És íme, rövid időn belül a Pompejiben épülő Rózsafüzér templom és a kegyelmek hírére, melyeket a Madonna itt ajándékozott, elindultak az első adományok idegen nemzetektől, először Dublinból (Írország), majd Londonból, azután Máltából és Amerikából.

E tényt a külföldi adakozók nevével együtt közzé tettük a *Tizenöt Szombat* című könyvünkben a rózsafüzér titkairól szóló elmélkedések elé illesztett történeti részben, mivel akkor még nem volt folyóiratunk.

„Egy asszony volt az oka annak a szomorú szakadásnak, mely mind a mai napig uralkodik Angliában; és az ég kijelölt egy asszonyt arra, hogy a protestáns nemzetben újjáélessze a legelevenebb szeretetet és a leggyöngédebb áhítatot Jézus áldott Anyja iránt, a Pompeji Szűzanya neve alatt.

Ez történt. Az első följajlás, mely a Pompeji kegyhely javára Európa Itálián kívüli részéből érkezett, a protestáns Angliából jött. Lady Herbert volt az első, aki terjeszteni kezdte VIII. Henrik és Erzsébet földjén a Pompeji Szűzanya képeit és az ő csodatetteinek történetét, akit a protestánsok elutasítanak, mi pedig, katolikusok tisztelünk és szeretünk, mint Isten anyját és a mi anyánkat.

Ó szentek dicsőséges földje! Mikor virrad föl végre az a nap, amikor régi harangjaid, melyek három évszázada nem köszöntik Máriát, megszólalnak majd atyáid dicsőséges hitére, a katolikus hitre való dicsőséges visszatérése első vesperására.”

VIII. Fejezet

Posillipo virágzó partvidékén

1. Egy másik nemes és gazdag, de protestáns angol úrnő.
Sok remény, térítési kísérletek – sok keserűség.

Lady Herbert Valle di Pompejiben történt látogatása után örömtől ujjongva tértem vissza Nápolyba, hogy elmondjam az örömdetes eseményt a grófnőnek.

Ez év májusában elhagytuk a Via Vergini 19. sz. alatti lakásunkat, és átköltöztünk a Via Pignatelli 94. sz. alá, a Cappella urak tulajdonában lévő házba.

Ez a jámbor és gazdag család már teljes egészében zelátora volt az új pompeji templomnak, és hálás szívvel sorolom föl a kisasszonyok nevét: Angiolina, Caterina és Marianna Cappella.

A grófnő szokása szerint alighogy viszontlátta az első Cappella kisasszonyt, Angiolinát, mindjárt mesélni kezdte neki az angol úrnő látogatásáról Valle di Pompejiben, és a reménységről, mely annak ígéreteiből és lelkesedéséből fakadt a lelkünkben a Pompeji műre vonatkozóan.

– Ó grófnő! – kiáltott föl sokat sejtető arccal Angiolina kisasszony, mint aki egy másik titkot akar felfedni, még értékesebb reménnyel. – Én ismerek egy nagy angol úrnőt, Mistress Annekynek hívják. A Posillippón lévő villánkban lakik. Nagyon gazdagnak kell lennie. Van egy Colonelló nevű fia Indiában, havonta, igen magas lakbért fizet. Az egészsége miatt van itt, mert valami titokzatos betegsége van, gondolom az idegeivel van baj. Protestáns, de igen nagylelkű a szegények és a jótékonyági intézmények iránt. Ha alamizsnát ad, soha nem ad 100 Líránál kevesebbet. Ehhez a nagy úrnőhöz én el tudlak vinni benneteket.

– Ó igen – szakította félbe mosolyogva a grófnő –, azonnal induljunk.

– Igen ám – jegyezte meg komolyan Cappella kisasszony –, előbb meg kell találunk a módját, hogyan közelítsük meg, nagyon óvatosan, mert kemény protestáns. Jól meg kell egyeznünk abban, hogyan adjuk elő a dolgot, és az Isten szerelmére! egy szót sem szabad szólni sem az épülő templomról, sem a Szűzanyáról, sem a rózsafüzérről... azaz csak egy jótékony üggyhöz kérhetünk tőle segítséget, kisgyermek, szegény és tudatlan parasztok, iskolázatlan gyermekek vagy bármi más javára a Pompeji ásatások környékén. Az Egyházzól, a Szűzanyáról és a szentekről egy szót sem szabad ejteni, hiszen tudjátok, hogy a protestánsok tagadják ezeket. Mistress asszony dührohamot kaphat, sértegethet minket, ott hagyhatja a villámat, s azon túl, hogy ti nem kaptok tőle semmit, én is több 100 Lírát veszítenék havonta.

– Igen, igen – szólt elgondolkodva a grófnő –, helyesen mondod. Óvatosan kell cselekednünk. Én tudom, milyen elszántak a protestánsok, főként ha egy idegbeteg nőről van szó.

– Figyeljen csak rám, grófnő – szólt határozottan Cappella kisasszony –, ezt a látogatást nekünk kell megejtenünk Bartolo úr nélkül. Tudom, hogy az ügyvéd úr olykor milyen oktalan tud lenni. Váratlanul el kezd beszélni a Szűzanyáról és a pompeji templomról, kezd osztogatni a képeket, érméket, a *Novénát* (Kilencedet) és a *Történetet*, és összetöri nekünk a tojásokat a kosárban. Isten mentsen! Az úrnő szembefordulna Bartolo úrral, ő pedig – nagy

buzgalmában – mondana néhány sértő szót és elrohanna! Mistress asszony elhagyná a villánkat, levelet írna a fiának, Colonnellónak, s az még párbajra is kihívhatja az ügyvéd urat! ... Nem, nem, sokkal biztonságosabb lesz, ha Bartolo úr nem jön velünk.

A grófnő természetesen nem késlekedett, s alig egy óra múlva közölte velem a tervet a tekintélyes protestáns angol dáma meglátogatásról, azon okos megfontolással együtt, hogy én nem kísérhetem el őket.

Nekem viszont azonnal egy egészen más megoldás jutott eszembe. Ez a beszélgetés nagyon hirtelen erősen fantasztikus elképzeléseket ébresztett bennem, s váratlan remények, túlzott elképzelések és ezernyi kép örvénylésével.

Elevenen élt bennem Lady Herbert emléke, aki eljött Valle di Pompejibe, és a nagy remény, amit az ébresztett, hogy a művünket angol újságokban fogják terjeszteni.

Mindezen felül eszembe jutott a gazdag angol Lady Strachan esete, aki 10.000 Lírát adományozott kedves mesteremnek, akiket gyakran meglátogattam, Leopoldo Rodino professornak, hogy vak kislányok számára intézetet alapítson Nápolyban.³⁰

Szeretném kissé megismertetni, főként a mai fiatalokkal, ennek a legszebb és legjobb nápolyi jótékonyági intézetnek a történetét.

Leopoldo Rodino professzor nemcsak elsőrangú irodalmár volt – egyébként a híres nyelvész s az olasz és latin nyelv kiváló mestere, Basilio Puoti tanítványa –, hanem humanitárius művek buzgó apostola is, s íme, hogyan alapította a fent dicsért intézetet:

Abban az időben a koldulás megszüntetésének nagy művével foglalkozott. A koldusok között pedig voltak vak leányok is, akikkel könnyű szerrel bántak el a bűnös élet urai. Rodino professzor úgy látta, hogy ezeket a szerencsétleneket össze kellene gyűjteni. A Gondviselés megismertette Nápolyban egy gazdag angol hölgygel, Lady Strachannal, aki valószínű protestáns volt, de nagy részvétet érzett a kolduló leányok, főként a vakok iránt, s valahányszor egy ilyen koldussal találkozott, 100 Lírát adott neki. Rodino professzor föltárta ennek a jótékony hölgynek a tervét, hogy menhelyet akar alapítani ezeknek a vak leányoknak, hogy ne kelljen az utcán koldulniuk, és Lady Strachan azonnal rendelkezésére bocsátott 100.000 Lírát.

Azokban a napokban mesterem iránti szeretetből gyakran meglátogattam a Vak Leányok Intézetét, akkor Pompeji művének nem volt még se híre, se hamva.

Amikor azután a mi művünk csodálatosan elindult, s kezdett kibontakozni, ezek a vak fiatalok minden évben kijöttek Pompejibe, hogy a Szűzanyának ajánlják magukat, és ahogyan ők mondták, engem *lássanak*, azaz hallják a hangomat és megcsókolják a kezemet, melyből mindig kaptak egy érmet vagy egy rózsafüzért.

Ki gondolta volna? Ötven évvel később a Szegény Vak Leányok Strachan–Rodino Intézete az első volt Itáliában, mely közösségi felajánlást küldött a Rabok Leányai művének.

A Gondviselés most – gondoltam – utamba hoz egy harmadik, nagylelkűség és jótékonyág hírében álló angol hölgyet! Ki tudja? ... De protestáns! – És aztán? – Ha a Madonna meg

³⁰Nápolyban ma is működik ez a jótékony intézmény, az Ivreai Nővérek vezetik, akiket az alapító, Rodino professzor választott ki erre. Az intézet neve: Szegény Vak Leányok Strachan–Rodino Intézete. A fordító jegyzete

akarja őt téríteni? – Ez a hölgy beteg. – Annál jobb! Ha a Madonna meg akarja őt téríteni, esetleg előbb meg fogja gyógyítani. Ó! Akkor a pompeji templom már készen is lenne! Tehát megkérjük a Szűzanyát, érintse meg ennek a nemes Mistressnek a szívét. Azután majd meghívjuk a protestáns úrnőt, hogy jöjjön és lássa a Madonna csodáit Új Pompejiben, ahogyan az a másik nemes angol úrnő, Lady Herbert eljött; buzdítani fogjuk, hogy reméljen gyógyulást a csodatévő képtől. A Szűzanya meg fogja gyógyítani, ő pedig hinni fog és megtér. A templom elkészül, mert az úrnő nagylelkűen minden segítséget meg fog adni, és én megírom majd az összes újságokban ennek a hölgynek a megtérését, a látványos szertartást, mellyel Pompejiben leteszi majd a hitvallást. És elérem a célokat, hogy az egész világ megtudja, hogy Pompeji földjén templom épül Isten anyjának. Milyen jó alkalom! Ó ha a Madonna megtenné nekünk ezt a csodát!

Ezzel a felkiáltással befejeztem a meditációt, kiléptem a bensőmből, s talán öntudatlanul is szavakba formáltam.

– Micsoda? ... Micsoda? ... – szakított félbe homlokát rácolva Capella kisasszony, aki már megsejtett valamit a tervemből, és a grófnőhöz fordult:

– Grófnő – mondta elszántan –, meg nem engedem, hogy az ügyvéd elkísérjen minket. A protestáns hölgygel beszélve még a legjobb esetben is emlegetni kezdi majd a Madonnát, s mi nem fogunk elérni semmit, mert, ismétlem, amilyen nyakas protestáns Miss Anneky, nem hisz a Madonnában: ha pedig az ügyvéd őelőtte el merné kezdeni a rózsafüzér hatalmának és Mária oltalmának, a kegyelmeknek és csodáknak magasztalását, bennünket ki fog kergetni, én pedig elveszítem a villa legjobb lakóját.

– De ne, ne – mondtam csöndesen és kérlelve –, ne féljete. Én úgy fogom kísérni a grófnőt, mint az ügyvédje, a titkára, mint egy udvarias kíséret.

– De nem szabad beszélnie a Madonnáról.

– Akkor miről beszélünk vele? Mit mondunk neki?

– Azt mondjuk, hogy Valle di Pompejiben menhelyet akarunk alapítani (és ez igaz is) szegény gyermekek számára; s tudván, hogy a Lady nagylelkű a rászorulókat, vettük a bátorságot, stb., stb.

– És a Madonnáról semmi?

– Most egy szót sem! Róla majd később. Ha az első találkozás jól sikerül, lesz rá időnk, hogy megismételjük a látogatást és beszélgessünk vele a Madonnáról, Szent Domonkosról, a rózsafüzérrel és amiről csak lehet. De ha mindenáron el akar jönni velünk, meg kell ígérnie, hogy Lady Anneky jelenlétében néma marad.

Okosabbnak láttam nem érvelni tovább, és elfogadtam a súlyos köteleességet, a hallgatást.

– Rendben van – nyugtattam meg –, megígérem, hogy úgy viselkedem, ahogyan akarják. Beszéljen Ön, beszéljen a grófnő, én pedig néhány meghajlást és udvarias szót kivéve néma maradok.

Miután ezt a biztosítékot tőlem megkaptam, Capella kisasszony megegyezett a grófnővel, hogy egyedül előre megy fölkészíteni az angol úrnőt, és bejelenti De Fusco grófnő látogatását; azután egy nappal később a meghatározott órában megérkezik a grófnő Freda kisasszonnyal és velem Posillipóba Albion dicsőséges leányának látogatására.

2. Rossi atyáról.
Barátaink és különféle nápolyi monostorok imádságai
egy protestáns úrnő megtéréséért.

Az angol úrnőnél teendő látogatás elindította a képzeletemet, és a Madonna csodájába vetett remény, aki meggyógyította és megtérítette a gazdag protestáns asszonyt, szinte rögeszmémé lett és nem hagyott nekem nyugtot.

– Ó, ha megtérne! ... – ismétелgettem magamban – biztonságba kerülne a pompeji templom! Újságok adnának hírt erről a megtérésről; a protestáns úrnő ünnepélyes hitvallással katolizálna; a Mistress egész gazdagsága Pompejire áradna! ...

De előbb tanácsot kell kérni Istentől megvilágosított személyektől.

Hamarosan eszembe jutott Rossi atya, a nagy prédikátor, akinek a beszédeit, mint már korábban mondtam, mindig buzgó lelkesedéssel és vallásos figyelemmel hallgattam, bármely nápolyi templomban beszélt, s akinek gyakran föltártam a lelkemet, hogy bátorítást és jó tanácsot kapjak tőle.

Elmentem hozzá és elmondtam neki mindent, valóban mindent, hogy halljam az ő szavát mint Isten szavát.

Rossi atya pedig, miután jóságosan meghallgatott, mérlegelte a dolgot, amit előadtam neki és lobogó reményeimet:

– Nagyon nehéz dolog! Megtéríteni egy protestánst, sőt egy protestáns nőt, nehéz dolog! Csoda kellene. Arra van szükség, hogy ezt a nőt Isten kegyelme hatalmas erővel megvilágosítsa, oktassa és megindítsa!

Azután, hogy ne szálljon el minden lelkesedésem, reményt keltő hangon szólt:

– Imádkozni kell!

Kicsit lehűtve éreztem magam, de azután még lelkesebben mondtam:

– Igen, igaz, de a Pompeji Szűzanya annyi csodát tesz! Egészen addig, hogy egy rangos világ úrnőnek, Giovannina Mutinak még meg is jelent. Ne tudna hasonló csodát tenni? Imádkozzunk együtt, imádkoztassunk mindenkit erre a szándékra. Tehát megyek és meglátjuk majd, mi történik.

Elbúcsúztam Rossi atyától. A szavai: „Nehéz dolog! Csoda kellene! Imádkozni kell!” – ahelyett, hogy lehűtöttek volna, fölszították a tüzet a lelkemben.

Ezután ahány barátot csak megláttam, ahány jámbor lélekkel találkoztam, a Pompeji Szűzanya férfi és a nő zelátorait is mind arra buzdítottam, hogy imádkozzanak egy nemes angol protestáns nő megtéréséért.

Ezen túlmenően körbejártam a nápolyi monostorokat, ahol ügyünket támogató nővérek éltek, s kértem, hogy egész közösségükkel együtt imádkozzanak a Madonnához e megtérés kegyelmének elnyeréséért.

Így kértem a domonkos nővérek Sapienza monostorában Maria Maddalena de Bisogna nővért; a Portamedina melletti Rosariel monostorban Maria Concetta de Litala nővért, aki annak idején a Rózsafüzér Királynője képet adta nekem, hogy kihelyezzem Pompejiben; továbbá a ferences nővérek Splendora monostorában Maria Maddalena Barbutto nővért.

És íme, mintegy kórus hangja szállt föl az égbe oly sok jó lélek imája a vágyott kegyelem elnyeréséért, és reményeim a szírvárvány minden színében játszottak, miközben reszketve vártam az égi csodát...

3. A posillippói kirándulás napja. A kért megtérés ünnepi órája.

Cappella kisasszony megegyezésünk szerint és az emberi okosság legaprólékosabban kidolgozott tervét pontosan követve elébe ment Posillippóba, hogy fölkészítse illusztris bérlőjének lelkét egy nápolyi nemes hölgy, Marianna de Fusco grófnő látogatásának fogadására, aki humanitárius művekre szentelte életét és iskolát akart nyitni Pompejiben a szegény gyermekek számára.

Semmit sem szabadott szólnia Bartolo Longo ügyvédről, akinek némaságot tetetve úgy kellett jelen lennie, mint a hölgyek egyszerű kísérője, és semmi több.

Néhány órával később kellett követnünk őt Posillipo dombjára, hogy megtaláljuk azt a villát és meglássuk a híres angol úrnőt, reményeink tárgyát.

Így is történt. Béreltünk egy hintót, és fölszálltunk: a grófnő, Freda kisasszony és én, és elindultunk Posillipo felé.

Egy óra kocsikázás után végre rátértünk a Via Nuova di Posillippóra, melyet Nápoly alkirálya, Gioacchino Murat építtetett, és kényelmes serpentin ként vitt föl a Posillipo csúcsra. Az Alpokon túlról érkező látogatók méltán nem tudnak betelni ezzel az elbűvölő tengerparttal, melyet valószínű azért neveztek Posillippónak a görög *pauszi lüpai*, 'elszállnak a gondok' kifejezésből, mert föltételezték, hogy a sok természeti szépség látványa elfeledtet minden gondot.

Miután ismételten kérdezősködtünk, hol található a nevezetes villa, végül megmutatták az utat, mely a nagyszerű házhoz vezetett, mely vendégül láthatta, megtiszteltetésként, az illusztris külföldi hölgyet. Arrafelé vettük utunkat.

4. A „Baker” villa, ma Villa Martinelli Grand Hotel Pansio

A Cappella család villája a békének valóban csodálatos szigete volt. Az egész Posillipo partvidék egyik legszebb pontján állt a földnyelv legmagasabb részén, mely innen enyhe lejtéssel tartott a tengerpartig, s mindig tele volt virággal; dél felé a határtalan nápolyi öbölre nézett, mely mindig kék és a legszebb keleti zafir színeiben játszik, amit csak el lehet képzelni.

Úgy mondják, Lucullus egyik villája volt, s így is hívták, hogy *Lucullus villája*, amikor a Cappella család egyik őse 1659-ben megvásárolta.

Akkoriban egy Cappella volt a velencei doge. Az öccse nem akart Velencében maradni az ő hatalma alatt, ezért maga mellé vett egy orvost és egy mérnököt és körbejárta Itáliát, hogy

megfelelő lakóhelyet találjon magának. Itt kötött ki, megtalálván ezt az elhagyott és omladozó villát, s lenn a tenger partján egy remetekápolnát az 1300-as évekből.

A velencei doge öccse megvette a villát és a kápolnát. A házat fejedelmi pompával újjáépítette; a romos kápolnát helyreállította, festményekkel és stukkókkal díszítette és márvány oltárt állított benne. Velencéből körülbelül egy méter magas Mária- és Gábor főangyal-alabástrom szobrokat hozott és fölállította az oltár két oldalán. E szobrok ma is láthatók. A kápolna falait a klasszikus iskola Kálváriát, Mária látogatását és Szent Sebestyént ábrázoló márvány domborműveivel ékesítette.

Az olvasó, ha majd végére ér ennek a fejezetnek, nem fogja haszontalannak találni e közléseket.

A villát korábban Bakernak, most Grand Hotel Pansiónak hívják, és mint luxusszállót előkelő itáliai és külföldi vendégek látogatják.

5. Mistress Anneky

Tehát ebben a villában lakott Mistress Anneky. Bérelt egy nagyon szép, tengerre néző kis kertet, tele virággal, gazdagon megrakva mindenféle csecsebecsével, melyekre sokféle, bonyolult és túlfinomult, valós és képzelt igényei szerint szüksége volt. A nemes angol nő itt töltötte idejét, szundikálva, sétálva és beszélgetve, meghatározott időrendben.

Kiszálltunk a hintóból és bementünk a villába.

Cappella kisasszony, amint mondtam, már ott volt. A szobalányt, aki ajtót nyitni jött, kértük, hogy jelentsen minket a nagy dámánál.

Hamarosan elénk jött Cappella kisasszony, s kérte a szobalányt, jelentse a Mistressnek, hogy a grófnő megérkezett.

Mind a négyünket bevezettek a fogadó terembe.

Cappella kisasszony a kanapén foglalt helyet, s maga mellé ültette a grófnőt és Freda kisasszonyt, szabadon hagyva egy nagy fotelt az előkelő külföldi hölgy számára.

Én, szerencsétlen, kezemben szorongatva a híres táskát, benne a Pompeji Madonna kegytárgyait, némaságra ítélve egy ilyen előkelő társaságban, a hölgyektől távol egy széken foglaltam helyet, szemmel láthatóan azért, hogy ne zavarjam a magasröptű társalgást, ami majd következik.

Tíz perc elmúltával három száraz köhintést hallottunk; majd valami lassú mozgás suhogását, végül kitárult egy ajtó, s megjelent egy magas, természetes, hűvösen előkelő, fehér hajszálakkal kevert, szőke hajú nő. Valamennyien fölálltunk és meghajoltunk előtte; ő pedig rendkívüli lassúsággal közeledett és belesüppedt a nagy fotelba. Ezután egy percnyi csönd következett.

Majd megnyíltak ajkai és fájdalmas sóhajtozásokkal szaggatva a szavakat, anélkül, hogy bárkire ránézett volna, sóhajtotta:

– Ah! ... Ah! ... Melyikük is De Fusco grófnő?

– Én vagyok – válaszolta ő tisztelettel meghajtva a fejét. – És megtiszteltetés számomra, hogy bemutatkozhatom Önnek, aki nagyon jóságos, nagyon jótékony.

– Ah! ... Ah! ...

– Ő pedig – folytatta a grófnő – Ernestina Freda kisasszony, az én elválaszthatatlan társnőm, aki nagyon sokat tesz sok jótékony és jámbor mű érdekében. Ő pedig Bartolo Longo ügyvéd úr.

– Ő kicsoda?

– Ő Bartolo Longo ügyvéd úr.

– Ah! Igen, igen!

Én némán meghajoltam feléje.

– Jaj, ah! Rosszul vagyok... rosszul, rosszul – kezdte az angol hölgy.

– Nagyon sajnáljuk! – válaszolták a hölgyek.

– Igen, rosszul vagyok! – Valóban rosszul! – Istenem, rosszul vagyok.

– Ha szabad kérdeznünk, Madám, mi a baja?

– Ó! Egy rosszullét, mely jön és megy.

– Reméljük, hogy Nápolyban örökre elmegy. Az éghajlat enyhe, kiváló orvosok vannak itt, és a gyógyszerek bősége áll rendelkezésre. Itt vannak ezek a csodaszép kertek, a tenger...

– Ah! Reméljük..., de hiába, hiába! Nagy a baj!

Újabb öt percnyi csend. Közben a neurotikus dáma nagyokat sóhajtott, és újra elsuttogta, hogy rosszul van. Valóban? Valami testi baja volt – vagy lelki beteg volt? Meg nem tudom mondani. Mi tisztelettel hallgattuk őt, és figyelmes arccal próbáltuk követni titokzatos szenvedését.

Eltelt egy jó félóra, s egy árva szó nem hangzott el még arról, miért is jöttünk. A tekintetemmel kezdtem kérdezgetni a három látogató hölgyet: Mit csinálunk? Mikor szólunk végre Pompejiről?

A hölgyek megértették, s a grófnő elszántan megszólalt:

– Úrnóm, látta Ön már Pompejít? Sok szegény paraszt és elhagyatott gyermek él ott minden iskolázás, vallásos nevelés és civilizáció nélkül. Mi elkezdtünk építeni egy iskolát, egy menhelyet, egy templomot, ahova összegyűlhetnek és megtanulhatják a jó keresztény és jó állampolgár kötelességeit. Nagy szeretet ez a felebarátaink iránt.

– Ah! ... Igen, a szeretet – szakította félbe a Lady, még mindig anélkül, hogy valamelyikükre ránézett volna –, a szeretet nagy dolog! ... Szent Pál mondja: „A szeretet mindenkit üdvözít”. Krisztus is ezt mondja az evangéliumban.

– De Pompejiben elsősorban arra volna szükség, hogy a keresztények szeretete segítsen. Miért nem jön el Ön egy napon látni a régi Pompeji romjait? Az angolok nagyon szeretik ezeket a régiségeket! És így vethetne egy pillantást az új Pompeji megkezdett civilizációs

műveire. Nemrég eljött egy előkelő angol dáma, Lady Herbert, Lord Pembroke anyja, s annyira föllelkesült a látottakon, hogy megígérte, hogy a *Tablet* című angol-amerikai újságban mint író nő beszámol ezekről az új művekről.

– Ah! ... – válaszolta a szenvedő úrnő – Pompejibe nem megyek; nekem rosszat tesz a halottak látása.

– Nem, úrnő, ott nincsenek halottak – tette hozzá sietve a grófnő. – Egyenesen a házamba jöhetne Valle di Pompejiben, ott megpihenhet, s amikor alkalmasnak látja, megmutatom Önnek az embereket, a gyermekeket, az egyszerű és szegény népet.

– Ó! Nekem annyira árt az utazás! ...

– Ha akarja, hintón jöhet Nápolyból Pompejibe ... itt a villában beszáll, s az én pompeji házamnál száll ki.

Újabb csendes percek.

– Akkor tehát nem fárasztjuk tovább – mondta a grófnő, s fölállni készült a kanapéről, hogy elmenjen.

– De! – szakította félbe a nagy dáma – Adni akarok; igen, én is segítek. És a Mistress ezzel a szobalányához fordult, aki állandóan ott állt a kijáratnál, és angolul adott neki parancsot, amit én jól értettem: „Hozd ide azt a becsomagolt pénzt, ami az asztalkámon van.”

Néhány fagyos pillanat múltán a szobalány visszatért.

Nekünk a szempillánk se rebbent... Miss Anneky átvette a szobalánytól a kis csomagot és a grófnő kezébe adta. Ő nekem nyújtotta, hiszen én voltam a pénztáros. Kibontottam, nézem, és azt hittem, álmodom... De nem álom volt, hanem valóság: a csomagban hét bronz soldo volt!

Rettenes csalódás töltött el. Reményeim, mint egy légvár omlottak össze: mind szertefoszlott egy pillanat alatt! ...

Tehát minden semmivé foszlott! – mondtam magamban fájdalmasan: megtérés... gyógyulás... hitvallás... Minden semmivé lett!

Kevésen múlt, hogy nem adtam vissza azt a hét soldót. De eszembe jutott, hogy aki szeretetet akar gyakorolni Krisztusért, annak el kell szenvednie megaláztatásokat, és meg kell elégednie azzal, amit mások akarnak adni. Összeszedtem minden lelkierőmet, fölálltam a székről és tiszteletteljesen *köszönöm*-öt suttogtam.

De belémvillant egy gondolat: Ha már úgyis mindennek vége, próbáljunk meg legalább egy Madonna képet adni. Ha elfogadja a képet, akkor még remélni lehet a hit váratlan sugarát a megtérésre, ahogy ez másokkal is történt, például Muti úrnő házában 1876-ban... De még a Szűzanya képe előtt, gondoltam, megmutatom neki a *Tizenöt Szombat* könyvét a *Novénával*, és a *Pompeji Szűzanya csodáinak történetét*, mely az imént jelent meg. S valóban nagy elszántsággal ott termettem a foteljában pihenő Lady előtt.

Cappella kisasszony mozdulatom láttán elképedt, a grófnő arca vihart sejtve egészen piros lett, csak Freda kisasszony maradt rezdületlen.

Rendkívüli udvarias hangot fölvéve kivettem a táskából a mondott könyvet.

– Úrnőm – mondtam meghajolva, s a tőlem telhető legmegnyerőbb hangon –, fogadja el ezt a kis ajándékot látogatásunk emlékéül.

Az angol dáma elvette, udvariasan fejet hajtott, de nem nézett rám, majd megszólalt:

– Ez a könyv azokról az iskolákról szól?

– Nem – válaszoltam –, hanem azokról a csodákról, amelyeket Isten anyja Pompejiben művel egy templom építése javára.

Az angol nőnek elsötétedett az arca, s hogy még a címlapot se kelljen elolvasnia, hátával fölfelé dobta az asztalra.

Én azt hittem, hogy teret nyertem, s a szívemen ez a gondolat futott végig: ha ez a nő elolvassa a *Történetet*, biztosan fölébred benne a vágy, hogy meggyógyuljon: segítségül fogja hívni a Pompeji Szűzanyát, a Szűzanya meggyógyítja, ő pedig meg fog térni. Itt a pillanat, hogy a Szűzanya képét is neki adjam. Ha ez a protestáns nő elfogadja a képet, a megtérése biztos. A Pompeji Szűz nem lesz tétlen egy protestáns nő esetében sem.

A gondolatot tett követte: kiveszem a táskából a Madonna képét, és udvariasan nyújtom neki:

– Fogadja el ezt a kis emléket is. Isten anyjának képe ez, mely csodákat művel Valle di Pompejiben.

Miss Anneky még sötétebb arccal nézi; egy pillanatra udvariatlanságnak tűnik számára visszautasítani, s elfogadja a képet is, suttogva: „Köszönöm!” És azonnal hozzáteszi:

– Ah! Rosszul vagyok... rosszul vagyok!

Döntöttem: Most hogy ott vagyok, beszélni is akarok a Madonnáról. Ez az úrnő hamarosan ki tudja, Indiának melyik tájára utazik, és talán soha többé nem fogja hallani az égi Anya nevét se. És ki tudja, szavaimra később visszaemlékezve nem fog-e megtérni a halála előtt? Az utolsó ítélet napján Mária nem nevezhet-e néma kutyának, mert nem volt bátorságom még megnevezni sem őt egy protestáns angol hölgy előtt?

Tehát nem törődve a grófnő és Cappella kisasszony rettenetes tekintetével, megszólaltam:

– Úrnőm, Ön azt mondja, hogy beteg és nincs emberi gyógyulás a bajaira. Nos, ajánlja magát e jóságos Anyának, s legyen benne bizonyos, meg fog gyógyulni. Ígérje meg a Madonnának...

Nem hagyta befejezni. E szavak hallatára ez a protestáns nő, mintha áramütés érte volna, mindkét kezével földhöz vágta a szentképet, és a legnagyobb megvetéssel a dühtől elzöldülve ordította:

– Én? ... Én? ... Hogy ennek az asszonynak ajánljam magamat? Én imádkozzak ehhez az asszonyhoz? ...

Úgy éreztem, a vér előnti a fejemet. Életemben először láttam ilyen gyalázatos tettet Isten Anyjának képe ellen. Mivel még tapasztalatlan voltam az ehhez hasonló vallási küzdelemben, nem tudtam fékezni magam. Hadartam, mint egy gép, és lángoló tekintetemet a dühöngő dáma arcába szegezve mondtam:

– Úrnőm, az imént Szent Pált és az evangéliumot idézte: mégsem érti meg az evangéliumból, hogy Mária Jézus Anyja, s hogy Jézus Isten? És Ön, úrnőm, merészeli ...? Igen, Máriának, Isten Anyjának kell ajánlania magát, ha meg akar gyógyulni és világosságot akar nyerni Istentől.

– Én? Máriának? Soha, soha! – kiálotta örült módjára – Csak Krisztus, csak Jézus Krisztus!

– Igen, de Jézus Krisztus csak Mária által ad kegyelmet, érti? Ön idézi nekem az evangéliumot. Helyes, a kánai menyegzőn nem Mária volt az, aki kérte Jézustól az első csodát?

– Nem, nem! Csak Krisztus, csak Krisztus vére!

– De Mária gyűjtötte össze Krisztus véré a kereszt lábánál. A haldokló Jézus anyául adta Máriát az egész emberi nemnek; ezért Mária minden mennyei kegyelem kincstartója! Jézus után Mária a mi reményünk; Mária az irgalmasság királynője; Mária a bűnösök szószólója Megváltó Fiánál; Mária, Mária...

– Ó Istenem! Ó Istenem! Rosszul vagyok!

A protestáns nő reszketett: szinte eszméletlenül zuhant a fotelba, habzott a szája, rohama volt.

Lángoló arccal futottam ki az ajtókon, ki a házból. A hölgyek a nyomomban nem is tudom, milyen szavakat suttogva követtek.

Amikor már kint voltunk a szabadban, megfordultam és még mindig elborzadva tekintettem arra a házra, ahol a Pompeji Szűzanya képét meggyalázták.

6. Az Úr titokzatos útjai!

És mit tett a Madonna az égben a megbántás viszonzásaként, amelyet ebben a villában kapott?

Ó, mi nyomorult és vak halandók! Isten mindent lát, mindent mérlegre tesz, s olykor itt a földön is jutalmazza és bünteti az embereket cselekedeteik szerint.

A Pompeji Szűzanya semmit sem hagyja viszonzás nélkül, amit az ő szeretetéért tesznek vagy szenvednek. E történetek után nem telik el sok nap, s ő csodát tesz, éppen Posillipo dombján, nem messze ettől a villától...

Én annyira kértem egy kettős csodát ennek a külföldi úrnőnek, azaz az egészségét és a megtérését, amiért annyit imádkoztam, s annyit imádkoztattam; de a Madonna nem akarta ezeket megadni ennek a szerencsétlen protestáns nőnek.

Most pedig, néhány nappal később a Szűzanya megteszi egyik legragyogóbb csodáját, sőt pontosan egy kettős csodát, egy gyógyulást és egy megtérést: egy beteg fiú hirtelen és tökéletes gyógyulását, akiről az összes orvosok lemondtak, s az apa megtérését, akit a természetfölötti fény egészen beborított.

Ezt a rendkívüli eseményt a következő fejezetben mondom el.

Most szeretnék elmondani egy másik csodálatos dolgot: huszonnégy évvel azon nap után, ugyanabban a villában, ahol a Rózsafüzér Királynőjének képét egy protestáns nő meggyalázta, megnyílt a Pompeji Szűzanyának szentelt kicsi szentélyek között a legszebb és leggazdagabban díszített kápolna.

Amikor Angiola Cappella kisasszony befejezte szent életét, a Baker villát az unokaöccse Matteo Martinelli úr örökölte, aki nagyon tisztelte égi Királynőnket, kiváló erkölcsi tulajdonságokkal bírt, és nagy szeretettel van irántam mind a mai napig, amit én korábban is, most is ugyanazzal a szívvel viszonztam neki. Abban az időben gyakran meglátogatta a házamat és a kegytemplomot Új Pompejiben.

A szent virrasztás egyik éjszakáján ebben a kegytemplomban kapott Matteo Martinelli egy sugallatot. Anélkül, hogy bármit tudott volna arról, mi történt a villájában köztem és aközött a külföldi dáma között (amiről én soha egy szót szóltam neki), bizalmasan közölte velem a sugallatát:

– „A régi Lucullus villából a Posillippon kis szentélyt akarok kialakítani a Pompeji Madonnának!”

Így is tett. 1902-ben Martinelli úr a tulajdonában lévő villa kis kápolnájában nagy ünnepélyességgel elindította a Pompeji Szűzanya tiszteletét. Meghonosította az októberi Rózsafüzér ünnepet előkészítő Tizenöt Vasárnap ájtatosságát. Az ünnepnapon pedig minden évben püspököket, prelátusokat és papokat hívott, hogy bemutassák a szentmisét, kétszáz kenyeret osztott szét a szegények között, tizenöt szegény embert vendégül látott ebédre a rózsafüzér tizenöt titkának tiszteletére, s ennél az ebédnél ő maga, a rokonai, a barátai, s a jelenlévő püspökök, prelátusok és papok szolgáltak föl a szegényeknek.

Sőt 1922 májusában Matteo barátunk még ünnepélyesebben akarta megtisztelni Lucullus ókori, elbűvölő villájában a Pompeji Szűzanyát, ezért egy híres nápolyi művész által festett új Madonna-képet helyezett el tiszteletre abban a szép és gazdagon díszített kápolnában.

Így tehát azon a helyen, ahol egy nő meggyalázta a mi drága Istenanyánk képmását, a Nápolyi Öböl kéklő vizével szemben egy kicsike, de nagyon szép és gazdagon díszített kápolnát szenteltek éppen a Pompeji Szűzanyának.

Ó! És mennyire örült az égből most Martinelli úr szent nagynénje, a jámbor Angiola Cappella kisasszony – akiben megvolt a jó akarat, hogy a születőben lévő pompeji mű számára adományt szerezzen villájának kemény protestáns bérlőjétől –, hogy ugyanaz a villa a Pompeji Szűzanya kegyhelyévé alakult át!

IX. Fejezet

Posillipo dombján – 1878 augusztus 18-án este – Giuseppe Schettino úr családjában – Edoardo Raffaele – a Pompeji Szűzanya gyémántos koronája – Két zsidó négy smaragdja

A kegyhely történetének első kötetében elbeszéltük, hogyan adta a Pompeji Szűzanya Nápolyban, 1876 februárjában az első kegyelmet a jámbor Anna Maria Lucarelli kisasszony családjának, két unokahúga egyikének, kiknek ő szinte anyjuk volt, pontosabban annak a kicsi lánynak, akit Clorindának hívtak.

Két évre rá a nagyobbik unokahúg, Laura feleségül ment a nápolyi Giuseppe Schettino úrhoz.

Ugyanebben az 1878. évben, augusztus 18-án, vasárnap este Nápolyban voltunk. A derült égen úszó telehold elbűvölő volt.

Nápolyiak és idegenek mind-mind valamilyen járműre szálltak, hintóra, kocsira, villamosra, s kifelé igyekeztek a fölhevült városból a zöldellő Posillipo domb friss levegőjébe.

A grófnővel együtt elhatároztuk, hogy mi is kimegyünk a Posillippóra, nem a friss levegőért, hanem hogy új támogatókat találjunk az épülő pompeji templom javára. Tudtuk, hogy az ún. Palazzo della Sucetában, kevéssel a híres Scoglio di Frisio fölött tartózkodik Giuseppe Schettino úr a feleségével és a családjával.

Biztosak voltunk abban, hogy a házaspár otthonában sokakkal találkozhatunk, s én vittem magammal a híres táskát, tele érmékkel, rózsafüzérekkel, Rózsafüzér Királynője-képekkel a Tizenöt Szombat-képekkel, és a nolai püspök legutóbbi pásztorlevelével.

Azon az estén a Schettino házban családi ünnep volt, s mi nem tudtunk róla.

Nagyon szívélyesen fogadtak és bevezettek egy nagy terembe, ahol már a házaspár barátai és rokonai nagy számban együtt voltak, de számunkra szinte mind ismeretlenek.

Első pillantásra elszorult a szívem:

– Hogyan tudok beszélni a Pompeji Szűzanyáról ennyi ismeretlen ember között?

S akkor a terem végében észreveszem Mariannina Lucarelli kisasszonyt az unokahúgával, Clorindával, akik barátságos mosollyal jöttek felénk, hogy üdvözljenek.

– Ó – gondoltam megkönnyebbülten – itt van, aki majd bemutat engem, hogy beszélhesek a Madonnáról ezen az estén! A művész, festő, irodalmár Mariannina Lucarelli, a Pompeji Szűzanya áhítatos tisztelője; íme tehát a Madonna megtalálta a maga apostolát itt is, aki segíteni fog nekem, hogy beszéljek róla.

Ott volt egy választékosan öltözött úr is, akit én nem ismertem.

Középtermetű, pirospozsgás arcán szőke bajusszal, egész viselkedése megnyerő volt. Odalépett hozzánk és udvariasan megjegyezte:

– Ó, milyen nagy és szép lett Clorinda! Valóban szép leány.

S miközben a leány szemérmesen és tartózkodóan, mélyen elpirulva másfelé fordult, én, aki vártam a pillanatot, hogy beszélni kezdhesek a Pompeji Szűzanyáról, minden bevezetés nélkül nevetve jegyeztem meg annak az úrnak:

– Azt mondja, hogy Clorinda szép lett? Ez a Pompeji Szűzanya nyilvánvaló csodáját tanúsítja.

– Csodát?! – szakított félbe hitetlenkedő mosollyal – És mit?

– Ez a Clorinda, akit Ön lát – mondtam –, epilepsziás volt, és most csodától egészséges.

– Clorinda epilepsziás?! – ismételte meg ő hitetlenkedő csodálkozással. Majd azt gondolván, hogy tréfáltam, irónikus mosollyal fűzte hozzá:

– Ó, ez lehetetlen! Ő annyira viruló szépség!

Láttam, hogy ezt az urat nem lesz könnyű meggyőzni arról, hogy higgyen a csodákban, de úgy tűnt nekem, hogy nagylelkűsége és jóságra nyitott lélek. Ezért, hogy meggyőzzem, úgy ítéltam, erre a legalkalmasabb magának, Clorindának a nagynénje, és minden további nélkül hívtam őt, hogy mondja el a történeteket ennek az úrnak.

Donna Mariannina nem kérte magát kétszer, mert hozzá volt szokva, hogy bárhol jár, elmondja a Pompeji Szűzanyától szeretett unokahúga számára kapott kegyelmet. És késlekedés nélkül kezdte rendben elbeszélni a történetet a betegség kezdetétől egészen a végéig, amikor 1876. február 2-án a kútba esve találtak rá.

Az az úr szerfölött csodálkozott. De amikor hallotta a híres orvosok nevét, akik kezelték epilepsziáját, köztük a leghíresebb Cardarelli professzort, először elsötétült, majd elsápadt az arca; hol Clorindára, hogy az elbeszélőre nézett, mintha még tévővázna, hogy hihet-e annak, amit hall és amit a tulajdon szemével lát.

Akkor megtudtam, hogy ezt az urat Rosario Raffaelének hívják, s van egy kislánya, Edoardo, aki régóta beteg és nincs remény a gyógyulására. Azt is megtudtam, hogy bármennyire nem hisz a csodákban, őszintén szokta mondani a barátainak: szeretnék látni egy csodát, hogy meggyőződjek róla és akkor hinnék a csodákban.

Amikor a nagynéni elmondta annak egyszerű módját, ahogyan az unokahúga elnyerte a csodát a Madonnától – tudniillik, hogy beírta a nevét a pompeji új templom adományozóinak a könyvébe, és kötelezte magát, hogy az adománygyűjtő De Fusco grófnőnek évente hat Lírát fog adni zálogául a kegyelemnek, amit mintha már meg is kapott volna –, az az úr szemmel láthatóan megindulva nem tudta tartóztatni magát, s egy új egyszerű és őszinte hittel eltelve kérdezte:

– Mit kell tennem nekem, hogy én is hasonló csodát nyerjek? Mondjátok meg nekem a módját, hogyan nyerhetnék csodát, hogy megmentsem az én Edoardómat?! ... Én is szeretném átadni előlegként az évi hat Lírát, mintegy zálogául annak, amit arra az esetre ígérek, ha elnyerem a kegyelmet... Kihez kell fordulnom?

– Itt van a pénztáros – léptem közéjük, bemutatkozván Schettino úrnak.

– Íme, folytatta felém fordulva – ez az én hat Lírás adományom az új templomnak: ettől a perctől beírom nektek a fiamat... Mi mást kell még tennem, hogy csoda történjék?

Akkor megértettem, hogy ennek az úrnak nincs hitbéli műveltsége, sem gyakorlata, mert azt hitte, hogy egy adománnyal el lehet nyerni egy csodát. De éreztem, hogy a hívő készséget megőrizte, bármennyire is nem gyakorolta a hitet. Tanulékonyak mutatkozott az isteni

kegyelem indításaira, s nem azon gőgösök közé tartozott, akik elzárják a szívüket és a lelküket Isten szava elől. Ezért kedvesen válaszoltam neki:

– Nem kérnek Öntől mást, csak azt, hogy higgyen. Ígérje meg a Szent Szűznek, hogy a következő október 13-án, az ő ünnepnapján elmegy Pompejibe, közhírré teszi a kegyelmet, és följánál havonta egy soldót az ő temploma javára annak bizonyosságául, hogy ilyen égi ajándékot kapott tőle.

– Rendben van: Ha megkapom ezt a csodát, tudom, mit kell tennem.

– De van még valami, amit tenni kellene.

Gyorsan kérdezte: – Éspedig?

– A hiten túl imádkozni kell. A gyermeknek vagy legalább a családnak most imádkoznia kell a rózsafüzért a Szűzanyához. A rózsafüzérrel minden elnyerhető, ezt Mária ígérte Szent Domonkosnak. És az a pompeji templom a rózsafüzér tiszteletére épül. A Szentséges Szűz azért teszi a csodákat, hogy fölébressze Szent Domonkos rózsafüzére iránt a keresztények szeretetét, mely sokakban kihűlt.

Szerencsére azon az estén Raffaele úr magával hozta beteg kisfiát, és mindjárt oda is hívta, hogy bemutassa nekem.

Szegény Edoardo! Tizenegy és fél éves volt, de milyen sovány! Arca viaszsárga, a háta és a válla enyhén meggörbült, vékony karja és keze első látásra mutatta a sorvadást! Tizenegy hónappal korábban véres hasmenéssel kezdődött, s naponta többször is megkínózta, közel egy éve már nem emésztett. Cardearelli, Amabile, Olivieri, Morisani, Biondi, Frusci, Sonna professzorok, s aki csak számított a nápolyi orvostudományban, mindenki véleményét kikérték. Ami gyógymód csak létezik, mindent kipróbáltak. Nagyon szigorú higiéné, vidéki levegő, nyugalom, homeopátia... minden eredmény nélkül!

A tapasztalt sebész, Olivieri professzor úgy gondolta, hogy a beteg bensőjében gombásodás van. Egy másik kiváló sebész, Frusci professzor, úgy ítélve, hogy a végbélben daganatok képződtek, megoperálta, és sok hasmenést gátló szer mellett ezüstnitráttal is kezelte. Semmi eredmény! A vérzés nem állt el sem éjjel, sem nappal. Nyugalma sem volt a szenvedő betegnek és a szülők számára kihalt minden remény.

Akkor Olivieri professzor mondta ki a végső ítéletet:

– Ne áltassátok magatokat – válaszolta egy alkalommal Edoardo apjának –, egyetlen operációt lehet még megpróbálni: felnyitni a hasat, és pokolkővel leégetni a bél sebeit.

Rettenetes még elgondolni is! A napok múltak és velük együtt lassan kialudni készült a szeretett gyermek élete.

Csak két fekete, mélységes fájdalomtól fátyolozott, ugyanakkor vonzó ártatlanságot sugárzó szem tükrözte a megkeresztelt lélek szépségét.

Amikor odaért hozzám a kis beteg, megkérdeztem:

– Edoardo, akarsz meggyógyulni?

A gyermek fölemelte szép, fekete szemét és csodálkozva nézett rám.

– Neked adom a Rózsafüzér Királynőjének ezt a képét, amelyet Valle di Pompejiban tisztelünk; tedd a szívedre. Meg fog gyógyítani téged. Csókold meg reggel és csókold meg este, mondd el az Üdvözlégyet és tedd hozzá minden alkalommal: *Szűzanyám, ha meggyógyítasz engem, én eljövök megköszönni októberi ünnepnapodon Pompejibe.* – Megteszed?

– Igen, megteszem – válaszolta Edoardo bánatosan, miközben rám szegezte nagy szeméit és egész lelkével figyelmesen hallgatott engem.

– Ezen kívül – folytattam gyorsan – mondd el a rózsafüzér öt tizedét minden nap.

– Én nem tudom imádkozni a rózsafüzért.

– Akkor most megtanítom neked.

Kivettem a táskámból egy rózsafüzért, és kezdtem röviden megtanítani rá, a gyermek pedig nagy figyelemmel és vággal hallgatott.

– De nekem nincs rózsafüzérem; szeretnék egy szépet; adnál nekem egyet? – kérdezte gyermeki egyszerűséggel Edoardo.

– Nézd csak, itt van egy szép és a domonkos atyák által megáldott rózsafüzér. – És odaadtam neki.

– Szeretnék egy kis feszületet is, hogy a nyakamba tehessem, mert ilyenem sincs.

– Holnap hozok neked. Megígéred, hogy minden nap elmondod a Szűzanyának a rózsafüzért?

– Igen; sőt reggel fogom elmondani, nehogy este elaludjak rajta.

És egy szép ártatlan mosoly áradt el a gyermek vértelen ajkain. Sápadt arcát egy percre halvány pír borította el; s nagy örömeiben kiáltva mondta a nővére felé fordulva:

– Van egy szép rózsafüzérem! És mindig mondani fogom a rózsafüzért! És októberben elmegyek Pompejibe, megköszönni a Madonnának! ...

1. A mennyei Királynő keze

Eltelt az éjszaka. A következő reggel Edoardo megcsókolta a tisztelt képet, köszöntötte az Üdvözléggel, és hozzátette a kérést:

– Szűzanyám, ha meggyógyítasz engem, én eljövök megköszönni októberi ünnepnapodon Pompejibe.

Milyen gyengéden működik Mária oltalma! Edoardo hirtelen megváltozott, tökéletesen meggyógyult! A belek sebei, fekélyei, gombái egy pillanat alatt eltűntek!

A sok gyógyszer és a készülékek, melyeket nagy halomban készített oda még előző este az apja, többé szóba se kerültek. Azon a napon semmiféle gyógyszer nem hathatott. Az egyetlen menekülésnek a Pompeji Rózsafüzér Királynőjébe vetett hit bizonyult.

A csodásan meggyógyult gyermek apja még nem tudott hinni annak, amit a szemével látott és kezével tapintott, minden betegség teljes eltűnésének, szeretett Edoardója váratlan egészségének. Szinte magán kívül volt: hatalmas késztetést érzett arra, hogy mindenkinek hirdesse a csodát, ami a fia leromlott szervezetében történt, aki a nyilvánvalóan természetfölötti erő által szinte új életre támadt.

Még azon a délelőttön Porticiből, ahol családjával a hétvégét töltötte, visszatért Nápolyba, a S. Ferdinando téren lévő nagy Európa kávéházba, mely a két Szicília királysága fővárosának első kávéháza, s ahova a város előkelőségei és aranyifjúsága járt össze. Bizonyos volt abban, hogy ott találja barátait és ismerőseit, akikkel előző este együtt volt, s akiknek el kell mondania a nagy eseményt. Leült, és várta őket.

Kis idő múlva fiatalok csoportja vette körül, köztük Giuseppe Schettino és Francesco Farnararo, aki De Fusco grófnő testvére volt.

– Tudjátok-e – kiáltotta elragadtatással Rosario Raffaele –, hogy a fiam, Edoardo egy pillanat alatt új életre támadt, miután elmondott egy rövidke imát a Pompeji Szűzanyához, ahogyan tanította neki az az ... áruhás pap, aki tegnap este eljött és a Madonna képét osztogatta.

– Miféle áruhás pap! – szakította félbe Schettino. Az egy ügyvéd, Francesco Farnararo közeli barátja.

– Nem, nem – tiltakozott Rosario –, én arról az áruhás papról beszélek, aki tegnap este ott, a házadban egy képecskét és egy rózsafüzért adott a fiamnak, és arra buzdította, hogy imádkozzon a Madonnához gyógyulásért.

– Pontosan – válaszolta kórusban Farnararo és Schettino –, ő az ügyvéd, Bartolo Longo.

Szegény Raffaele! Nagyon rendkívülinek tűnt számára, hogy egy ügyvéd ilyet tesz a szentek és Madonna képével, és rózsafüzérekkel.

– De akárki legyen az – folytatta –, tudjátok, mi történt? A fiam, Edoardo, imádkozott a Madonnához, segítségül hívta, nem tudom, milyen szavakkal, melyeket az az ügyvéd tanított meg neki, áhítattal megcsókolta a Madonna képét, és meggyógyult! ... Meggyógyult, értitek?! ... Egy pillanat alatt ... Nincs semmi baja! ... Ha ez nem csoda, akkor nem tudom, minek nevezzem!

Most szeretném látni azt az ügyvédet.

– Azonnal értesítem Bartolo Longót az eseményről – ígérte Francesco Farnararo –, s ő bizonyosan fölkeres titeket otthonotokban, hogy lássa a meggyógyult gyermeket, aki az ő Madonnája csodájának a tanúja.

És Francesco késlekedés nélkül eljött hozzánk, hogy elmondja a történeteket. El lehet képzelni, milyen örömkialtásokban törtünk ki ezen új csoda hallatán, melyet a Rózsafüzér Királynője Nápolyban művelt, mintegy bizonyítva, hogy kedvesek neki a pompeji templom építése körüli fáradozásaink.

Három nap múlva elmentünk Rosario Raffaele úr otthonába, hogy lássuk a csodálatosan meggyógyult gyermeket, és akkor megismerkedtünk egész családjával, az édesanyával és a nővéreivel, akik tele voltak örömmel Edoardójuk csodálatos gyógyulása miatt. A papa megígérte, hogy a következő októberi ünnepre elhozza a fiát Valle di Pompejibe, hogy hálát adjon a Madonnának és egy ezüst koronát ajándékozzon neki.

1878. október 13-án ültük a Rózsafüzér ünnepét az épülő templom falai között.

A csodatévő kép, melyet még nem érintett Maldarelli keze, ideiglenesen a kis Szent Ferenc-oltár fölött volt elhelyezve, akkor még csupaszon és dísztelenül a düledező és szűkös, s később biztonsági okokból lebontott Szent Üdvözítő plébániatemplomban.

Ígéretének megfelelően Raffaele úr a meggyógyult Edoardóval együtt jött, és elhozta nekem az ezüst koronát egy ezüst szívvel együtt. Ez volt az első ajándék, melyet a Madonna képének díszítésére kapott.

Elkísértem az apát és a gyermeket a düledező templomocskába, és velük együtt mondtam el a Szent Szűz csodatévő képe előtt a hálaadó imát.

Ez a Rosario Raffaele úrtól kapott ezüst korona alkalmat kínált nekem arra, hogy a következő évben, 1879 Nagyboldogasszony napján megrendezzem a Madonna megkoronázásának benső séges ünnepét.

És a Szűzanya megmutatta, hogy kedves neki ez a kis korona, mely csodájának bizonyosága és a gyermeki szeretet alázatos ajándéka.

Ugyanis három évvel később, 1881-ben betörték abba a kis templomba. Ismeretlen rablók (voltak akkoriban néhányan ilyenek azon a vidéken) fölfeszítették a gyenge kaput, és elraboltak mindent, aminek értéke volt, azaz a cibóriumot, földreszórták a konszekrált ostyákat, és a kicsi, ezüsből készült fogadalmi tárgyakat, melyet a Szent Ferenc-oltár fölé és a fájdalmas Anya szobrára voltak függesztve, azután sáros lábbal fölálltak az oltár menzájára, azzal a szentségtörő szándékkal, hogy letépik a Rózsafüzér Királynőjének képéről a koronát és a szívet.

A Madonna azonban megvédte ezt a két ajándékot. A kép keretének felső részén egy hosszú vasrúd volt, rajta mozgatható karikákon selyemfüggöny a kép elfedésére. Másnap reggel a vasrudat meghajlítva, a függönyt letépve találtuk – nyilvánvaló jeleként az erőszaknak, amivel a rablók használták –, de a korona és a szív érintetlenül a helyén volt! ...

Vajon mit láttak vagy hallottak a rablók, ami megakadályozta gonosz kísérletüket abban a percben, amikor szentségtörő kezüket kinyújtották a Szűz képe felé? Miért nem ragadták el a koronát ezek a gonosztevők a Madonna homlokáról és a szívet a kebléről? ... Az ébredő pompeji nép kiáltozott a csoda láttán, a Madonna pedig nyilvánvalóan megmutatta, hogy kedves számára az elismerő szeretet első diadémja.

2. Milyen hatásai voltak Edoardo csodás gyógyulásának?

Két csodálatos és maradandó hatás származott a gyermek, Edoardo Raffaele csodás gyógyulásából. A kegyelem, melyet a Rózsafüzér Királynőjének irgalmas szíve művelt, olyan volt, mint egy nagyon eleven isteni sugár, melynek ragyogása megújította a gyermek apjának szívét, és túláradvá tette Giuseppe Schettino és egész családja szeretetét.

Rosario Raffaele, amint ezt az imént elmondtuk az olvasónak, egy valaki volt az ún. vallásilag közömbösek sokaságából. Nem arról volt szó, hogy egyáltalán nem hitt Istenben és a katolikus keresztény vallásban, hanem azok közé tartozott, akik nem gyakorolják a hitet, s ezért az istentisztelet és a szentségek vételének elhanyagolásától rosszabbak, mint a hitetlenek, elhalványul bennük a hitnek a szent keresztség által beléjük árasztott égi fénye, és a materiális érdekek és teendők között teljesen elmerülve élnek, anélkül, hogy a halálra gondolnának, vagy a lélek üdvösségével törődnének.

Említettük, a vallással kapcsolatos kezdetleges elképzelését is, mellyel látni akart egy csodát, hogy hinni tudjon Istenben! De ismétlem, hogy jó természetű és nemeslelkű ember volt. És a Madonna mindenható irgalmasságának egy sugarával meg akarta hódítani és meg akarta nyerni magának ezt a szép szívet, azáltal, hogy a reménytelen helyzetben lévő, s számára annyira drága gyermeket, Edoardót meggyógyítja!

E csoda után Rosario Mária és a Pompeji művek rettenthetetlen hirdetője lett. Szinte magán kívül az örömtől, bárhol volt, mindig elbeszélte, még leghitелlenebb és leggúnyolódóbb barátainak is, hogy a 19. század végén csodát látott, s mintegy varázsütésre visszakapta szeretett Edoardóját, és minden kételkedés nélkül hisz Pompeji Rózsafüzér Királynőjének a csodáiban!

3. Giuseppe Schettino

Ezután Schettino barátunk a Pompeji Madonna hatalmas közbenjárásának egy újabb nyilvánvaló bizonyosságát kapta. Ő maga látta tulajdon szemével! Látta Edoardót, aki tökéletesen meggyógyult azután, hogy az előző este az ő házában buzdították arra, hogy imádkozzon a Pompeji Szűzanyához! Ki tudja elmondani, micsoda buzgóság ébredt a mi Peppinónk jóságos lelkében?

Negyven év távlatából ma, miután ő megelőzött minket az örökkévalóság országában, milyen szeretettel emlékezünk kedves barátunkra azokban a távoli napokban! A jó megjelenésű, elegáns, barnabőrű, komoly tekintetű, kevés beszédű ifjúnak, Giuseppe Schettinónak arany szíve volt. Szerette a művészi alkotásokat és élvezte a legjobb nápolyi művészekkel, festőkkel, szobrászokkal való társalgást.

E rendkívüli esemény után, mely szinte az ő házában történt, olyan tisztelettel volt a Pompeji Szűzanya iránt, s annyira kedvelt engem, hogy bármi karitatív vagy jótékonyági ügyet javasoltam neki, azonnal magáévá tette, s örült, hogy gazdag adománnyal segíthet nekem.

Emlékszem rá, egy alkalommal, amikor arról beszéltem neki, hogy egy új művet alapítunk Valle di Pompejiben, a kereskedő ember számára természetes hasonlatot használva fölkiáltott:

– Olyan vagy, mint egy gép! ... Mely mindig forog és mindig valami terméket vet ki magából!

Gyakran baráti mosollyal kérdezte tőlem:

– Nincs valami jótékonyági, karitatív teendő?

4. A Pompeji Szűzanya gyémántos koronája

Kilenc évvel Edoardo csodálatos gyógyulása után, 1887-ben ünnepélyesen akartuk megkoronázni Madonnánk képét egy drága, csupa briliánsból készített koronával. És ki lehetett volna alkalmasabb arra, hogy az összegyűjtött briliánsokat rábizzuk, ha nem szeretett barátunk, Peppino Schettino, egyrészt feddhetetlen lelkiismerete, másrészt az ilyen témában egyedülálló szakértelme miatt?

Most élek a lehetőséggel, hogy elbeszéljek egy eseményt, ami az elhunytak ugyancsak becsületére válik.

Hiányoztak a korona alapját képező drágakövek, s ő úgy tervezte, hogy ehhez csupa Hollandia rózsáját, azaz apró, nagyon tiszta gyémántokat használunk.

Ezt a gyémántokból álló nagyszerű koronát, amit azóta is csodálnak, a grófnővel először Rómába vitték, XIII. Leó pápához, hogy áldja meg. Azután Monaco La Valletta bíboros, pápai megbízott 1887. május 8-án ünnepélyesen helyezte Pompeji Rózsafüzér Királynője magasztos homlokára.

Kevéssel előbb történt egy nagyon kedves eset, mely szintén elhunyt barátunk dicséretére szolgál.

Mindenki csodálkozott a bátorságon, mellyel Peppino bárhol beszélt a Pompeji Szűzanyáról; engem mindig úgy mutatott be a barátainak és ismerőseinek, mint a Szűzanya csodáinak hirnökét.

5. Két zsidó smaragdjai

Azokban a napokban, amikor az említett gyémánt korona az ő szeme előtt és irányításával készült, egyik este elmentem hozzá, hogy megtudjam, hiányzik-e még valami.

Asztalnál ült a családdal és vendégekkel. Barátságunkra való tekintettel engem is bevezetett a terembe. A többiekkel együtt ott ült két francia úr és Edoardo Raffaele két nővére is, mind az imént érkeztek Párizsból.

Peppino barátságosan megfogva a kezemet a fülembe súgta:

– Most bemutatlak téged ennek a két külföldinek, akik zsidók és híres drágakő kereskedők.

Hónom alatt vittem a Pompeji Madonna bársonyos keretbe foglalt szép képét, hogy neki és a feleségének, Laurának ajándékozzam. Amikor meghallottam, hogy zsidók, azt mondtam magamban:

– Jaj, Istenem, elvesztettem ezt az estét! Ki veszi a bátorságot magának, hogy a Madonnáról beszéljen, s még inkább, hogy drágakövet kérjen a két zsidótól?

És ott álltam a becsomagolt képpel, hogy meg ne zavarjam a két külföldi vendég étkezését.

Barátunk azonban valóban apostoli bátorsággal, melyet a szinte a családja ölén történt csoda nyilvánvalóságából merített, minden bizonytalankodás és habozás nélkül, a legnagyobb természetességgel mondta franciául azoknak azt uraknak:

– Bemutatom Önöknek Bartolo Longo ügyvéd urat, aki templomot épít a Pompeji ásatások közelében a Rózsafüzér Királynője tiszteletére...

– Egy honfitársnőjük tiszteletére – szakítottam félbe, hogy csillapítsam az esetleges ellenséges benyomást –, annak a nagy asszonynak a tiszteletére, akit mi, keresztények Máriának, Önök, zsidók pedig Mirjamnak hívnak. Íme.

És gyorsan kibontottam a csomagból a Pompeji Szűzanya szép, kicsinyített képét, melyet a fotográfus Pesce készített. És megmutattuk nekik a képet.

Azt hittem, enyhíthetjük a rossz benyomást azzal, hogy a figyelmet a képre tereltük. Az én Peppino barátom azonban, figyelmen kívül hagyva aggályoskodásomat, zavartalan természetességgel folytatta:

– Ez a templom sok olyan csoda és kegyelem hálájaként épül, melyeket a Rózsafüzér Királynője tiszteletével nyertek az emberek. És tudjátok, hogy ki a Pompeji Szűzanya egyik élő csodája? Edoardo Raffaele.

– Edoardo?! Lehetséges ez? ... Kiáltott csodálkozva a két úr.

Mi is történt? Az isteni Gondviselés titokzatos rendelkezéséből, mely a mi halandó szemünk számára kifürkészhetetlen, Rosario és a fia Edoardo már néhány éve Párizsban élt a családdal együtt, miután a leányuk, Enrichetta feleségül ment Henry Gilet úrhoz. Közeli kapcsolatban voltak ezekkel a zsidó urakkal, akik közül az egyiket Henry Kaminkernek, a másikat Jacques Sloagnak hívták.

Ezután Peppino elmondott mindent, ami a házában történt 1878. augusztus 18-án este.

Azok az urak nagy döbbenettel előbb Peppinóra, majd Edoardo nővéreire néztek.

Távolról sem gondolhattak tréfára, hiszen jól ismerték Edoardót, ugyanakkor mint zsidók nem tudtak hinni a Mária közbenjárására történt csodákban.

Egyikük lángba borult arccal az Edoardo mellett ülő nővérhez fordult, és franciás eleganciával kérdezte:

– Ön is elhiszi Edoardónak ezt a csodáját?

– Igen, igen – válaszolt egyszerre a két nővér –, tanúi vagyunk.

És a csoda további részleteit ők mondták el, ami a következő napon Porticiben történt, ahol a hétvégét töltötték.

Ami Peppinónk pedig még nagyobb bátorsággal megtetézte:

– Ez az úr, Bartolo Longo ügyvéd úr gyémántokat keres egy korona befejezéséhez, amit azután ünnepélyesen helyeznek el a Pompeji kép homlokán. Nem akarnak Önök is följánlani néhány drágakövet ennek a drága diadémnak az elkészítéséhez?

A két izraelita nem szólt egy szót sem, hanem a zsebükbe nyúltak, kivettek egy tárcát és abból négy nagyon finoman megmunkált smaragdot, és átnyújtották Peppinónak.

Peppino pedig hamarosan rátétette azokat a koronára, és hónap végén, 1878 áprilisában Rómába mentünk, hogy megmutassuk a koronát XIII. Leó pápának. Külön fölhívtuk a figyelmét a négy drágakőre, melyet az ősi Izrael két fia ajánlott föl.

És így ma a Pompeji Szűzanya drága koronáján ott ragyog a két zsidó által ajándékozott négy smaragd.

Ezek után nem lehet csodálkozni azon, hogy Schettino egész háza, valamint a ma is élő özvegye és gyermekeik családjakkal mindig az elsők a Pompeji Szűzanya tisztelői és karitatív műveinek legfőbb jötevői között.

Peppino úgy akarta, hogy három fiának, Carlónak, Mariónak és Alfredónak én legyek a bérmaapja. Egy minap kapott levél, melyet a három bérmafiám egyike, Alfredo írt, a következő kedves sorokkal végződik, melyekről úgy látom, méltó záradéka lehet azoknak a rendkívüli és isteni események elbeszélésének, melyek a pompeji kegyhely történetének kezdetét ékesítik:

„A mama nagy szeretettel emlékezik azokra az évekre, s valamennyien nagy érdeklődéssel és megindultsággal követjük azokat az eseményeket, amelyeket a folyóiratban tesz közzé, és amelyek a mi gyermekkorunknak a története, amikor a lelkünk a Pompeji Szűzanya hitében nevelődött, aki a mi oltalmazónk lett. Nápoly, 1923. június 17-én, az ön fiacskája, Alfredo Schettino”

X. Fejezet

*Hogyan honosodott meg a Pompeji Szűzanya tisztelete
Carovignóban, Ostuniban, Oriában, Manduriában
és a leccei tartomány más városaiban.*

Szokásom szerint minden év szeptemberében elmentem a leccei tartományban fekvő szülővárosomba, Latianóba. Látván két évvel korábbi utazásaim és propagandám sikerét Pugliában, főként Francavilla Fontanában és Mesagnében, elhatároztam, hogy apostoli körutamat kiterjesztem más népes településekre is.

Kevés nap állt rendelkezésemre az utazásra, az órák meg voltak számlálva; ezért kerestem a módját, hogyan tudnám egy városban egyetlen látogatással a jámborságnak olyan tüzét meggyújtani, mely azután továbbterjedhet más településekre is.

A tapasztalatom megtanított arra, hogy ilyen hatás elérésére nincs jobb eszköz, mint kiválasztani egy női monostort, mint a propaganda sugárzó központját, hiszen az apácáknak szerteágazó kapcsolataik vannak a saját családjukkal, a gyóntatójukkal és azok családjával, továbbá saját rendjük rendházaival, illetve más intézményekkel. Ily módon értem el ragyogó sikereket, elsősorban Rómában, Genovában és más nagy városokban, amint ezt mindjárt látni fogjuk.

Elindultam tehát egy női monostorra gondolva, ahol meggyújthatom a Pompeji Szűzanya új ájtatosságának a szikráját, hogy majd nagy lánggal növekedjék.

Azokban a napokban Latianóban tartózkodott szent emlékű nővérem, Rosa. Nagy lelkesedéssel beszélt az Ostuniban élő bencés apácákról, akik őt nevelték, s akiket ő minden évben meglátogat.

Arról is beszélt, hogy apánk mennyire tisztelte ezt a monostort, s én is emlékeztem rá, hogy kiskoromban többször elkísértem őt, amikor meglátogatta a bencés apácákat.

Ezért bizonyosnak kellett lennem abban, hogy sok év utáni látogatásomat szívesen fogadják, amikor mint ügyvéd, egykori növendékük testvére, s régi barátjuk és jótevőjük fia betoppanok hozzájuk a rózsafüzér ájtatosságának terjesztőjeként; bizonyosan elfogják hinni mindazt, amit a Pompeji Szűzanya csodáiról mondok nekik, s nem fognak sarlatánnak tartani. Ebben a régi és nemes városban ifjúkoromban nagyon jó barátaim voltak, például Maria Zaccaria őrgróf, Colomba Martinelli Zaccaria családja, a Trinchera család, Ayroldi,

Carissimo, Tanzarella családjai és mások. Arra azonban nem volt idő, hogy egy nap alatt ennyi helyre látogassak, mert Latiano és Ostuni között még nem volt vasúti összeköttetés. Ezért kocsival kellett megtenni a hosszú utat a két hely között.

Ezért elhatároztam, hogy közvetlenül a bencés monostorba megyek mint propagandám központjába.

1878 szeptemberében, egy szép reggelen, megszokott táskámat megrakva képekkel, kegytárgyakkal és a Pompeji Szűzanyáról szóló könyvekkel, kétlovas kocsin indultam Latianóból hűséges barátommal, sőt igazi őrangyalommal, Vincenzo Pepe professzorral együtt.

1. Carovignóban

Az első falu, melyen átkocsikáztunk, Carovigno volt, a jámbor barnabita Maresca atya szülőhelye, aki Itáliában a Jézus Szíve-tisztelet nagy terjesztője volt, benső séges barátom, s akkoriban Rómában élt.

– Álljunk meg itt egy precre – mondtam Pepe professzornak –, mert közeli rokonaim laknak itt, akikkel nagyon jó kapcsolatban vagyok.

A nevük még negyvenöt év után is nagyon kedvesen visszhangzik a szívemben: Diomede Del Prete és Irene Del Prete, apa és akkor nagyon fiatal leánya, akik a nagynénémről, apám nővéréről, a latianói Irene Longótól származtak.

Le nem írható az ünnep, amit ezek a jó nyitott lelkek rendeztek nekünk annak a kedves, szép, napos, dűsnövényzetű városka lakóival együtt. Eszembe jutott Tasso egy sora: „A föld magához hasonló lakókat terem”.

A carovignóiak annyira tudatában voltak városuk szépségének, hogy költői túlzással Napolicchiónak, ‘kis Nápolynak’ hívták; én pedig kénytelen voltam (barátom morgása ellenére, aki siettetett) gyalog bejárva szemlélni és csodálni a városka természeti szépségét, egy kis dombocskát is, ahol nagyon egészséges szellő fújdogált, és ahonnan nagyon tágas kilátás nyílt, mely a nápolyi Posillipo dombra emlékeztetett, de a dombocska lábánál nem a tenger, hanem egy olajfákkal és szőlőkkel dúsán zöldellő síkság tárult a szemek elé.

Természetesen Carovignóban Irene Del Prete kisasszonyt választottam első zelátornak, aki attól a naptól fogva egész Itáliában az egyik legállhatatosabb zelátornak bizonyult és még ma is él. Táskaam tartalmának egy részét ott hagytam nála.

2. Ostuniban

Amikor végre ki tudtunk bontakozni a barátok és rokonok öleléséből, újra kocsira szálltunk, és Ostuniba, közvetlenül a bencés apácák monostorába indultunk.

Érkezésünk ünnepi megmozdulást keltett a nővérek között. Gyorsan hívták a jószágkormányzójukat, hogy méltó fogadásban részesítsen bennünket, s hogy bizonyos családokhoz elkísérjen, és élelemmel is ellásson bennünket.

Az apácák mind lejöttek a beszélő szobába, ahol más személyek is jelen voltak, én pedig, hogy időt ne veszítsünk, azonnal elkezdtem elbeszélni a Pompeji kegyhely eredetét, a Madonna első csodáit, s az egész csodálatos történetet, amely már kibontakozott mint Isten műve az Ő anyjának tiszteletére Pompeji mezején, azon a földön, mely egykor pogány volt, és mindmáig elhagyatott.

A nővérek között volt néhány nagyon öreg, akik még nevelték a nővéremet és emlékeztek apámra. A fogadtatás és a lelkesedés, amit a Pompeji Szűzanya abban a monostorban támasztott, felülmúlta várakozásaimat. Ezért rövid idő alatt, anélkül, hogy az egyes családokhoz el kellett volna mennem, s adományokat és aláírásokat kellett volna gyűjtenem, az egész város megtelt az örömhírről és megmozdult tőle. Attól a naptól fogva nem lanyhult Ostuniban a Rózsafüzér Királynője iránti tisztelet: szinte minden családban imádkozzák a rózsafüzért, a templomokban végzik a Tizenöt Szombat ájtatosságát, s a két ünnepen elimádkozzák a nagy Megkérlelő imádságot, a Supplicát. Sokan az ott élők közül nagy kegyelmeket nyertek Madonnánktól, s a Pompeji jótékonyági műveknek sok támogatója és jótévője lett.

Azon az estén nagy lelki örömmel tértünk vissza Latianóba, dicsértük az Urat a szép napért, mely egészen a Szűzanya, dicsőséges oltalmazónk dicséretében telt; elbeszéltük rokonainknak és barátainknak a feledhetetlenül szívélyes fogadtatást Carovignóban is, Ostuniban is.

– Milyen győzelmes nap! – jegyeztem meg a barátomnak – Minden kedvezett, semmi ellenkezés vagy keserűség nem ért bennünket.

– Ne kételkedjél – válaszolta mentorom –, a keserűségre mindig van idő. Emlékezzél csak a tanításra, amit Kempis mond: „A fájdalom napjaiban légy erős, mert végül eljönnek az öröm órái; de amikor örülsz, légy óvatos, mert közel vannak a fájdalom napjai”.

3. A nagy készülődés Manduriába

Másnap azzal a szándékkal keltem ki az ágyból, hogy más városokba megyünk hirdetni a Pompeji Szűzanya csodáinak örömhírét és terjeszteni az új ájtatosság tüzeit.

Eszembe jutott Manduria, ahol sok nemes, tehetős és jószívű család élt s voltak régi barátaim. De nem tudtam, van-e ott női szerzetesház, ahol megállhatnánk rövid pihenőre és föllálíthatnánk a propaganda új központját.

Egész nap ezen a terven gondolkodtam. Este szomorúan szóltam róla Alceste testvéremnek.

A beszélgetésnél jelen volt a felesége, Anna Fuortes, aki Manduria nevének hallatára átvette a szót:

– Manduriába? Ott él a nagynéném, A... A..., a város egyik leggazdagabb asszonya, nagylelkű, vendégszerető, aki összegyűjti a házába az összes Manduriában élő rokonokat és barátokat. Ő egyedül fölépíthetné a pompeji templomot.

– De A... nagynéném kívül – folytatta a testvérem megszokott, háboríthatatlan nyugalomával – elfeledkeztél arról, hogy Manduriában élnek nemes és gazdag barátaink, például a Schiavoni testvérek, Tommasino és Girolamo? És a téged annyira tisztelő unokaöccsük, Giovanni, arra az esetre, ha A... nagynéni nem rendezne ünnepet a látásodra és nem kelne versenyre azért, hogy vendégül lásson titeket.

– Ó igen – válaszoltam elgondolkodva – más barátokra is emlékszem: ott van Achille Pasanisi, nagyon jó barátom, aki valahányszor Nápolyba jön, Pompejibe is kilátogat hozzám.

– De ... nincs senki másra szükség – erősítette a rokonom –, A... nagynéni mindenkivel fölér.

Ez elegendő volt arra, hogy elszánjam magam a maduriai útra.

Egy másik gondolat is bátorított. Akkoriban Manduriában volt egy tudós és szent passzionista atya, Francesco Saverio De Santi, aki gondviselészerűen éppen lelkigyakorlatot tartott a passzionistáknak. A Keresztes Szent Pál rendjében nagyon tisztelt Francesco atya Boldog Gabriele dell'Addolorata atya kísérője volt, és Rómában mint a rend generálisa halt meg.

Ezt a tiszteletre méltó passzionista atyát választottam gyóntatóul, amikor elhagytam Nápolyt és Pugliában telepedtem le.

Attól az időtől kezdve belső fájdalmaim voltak, s nem tudtam a megszokott ételekkel táplálkozni, ezért óvatosságból csirkehúst szoktam magammal vinni, főként amikor olyan helyre mentem, ahol nem voltam biztos abban, hogy található-e hús leves vagy sült készítéséhez.

Megkértem a rokonomat, hogy készítsen egy kevés ilyen útravalót.

– Ó nem, nem kell! – ismételte csodálkozva. – Ott van A... nagynéni, pompás ebédet fog neked készíteni, biztosítalak erről.

Engedelmeskedtem... A következő reggelen az én hú séges Pepe professzorommal együtt kocsiba szálltunk és Manduriába indultunk. Semmi mást nem vittünk magunkkal, mint egy zsákban a váltóruhámat és egy táskát a szokottnál több kegytárggyal és könyvvel, mert abban a városban, amint mondták, a nagyon gazdag nagynénin kívül régi barátokkal és új családokkal is fogunk találkozni, s bizonyos volt, hogy gazdag aratásunk lesz.

4. Oriában

A Latianóból Manduriába vezető úttal ellentétes, azaz déli irányban van az Ostuniba vezető út, s először Oriába, a püspöki székhelybe visz. Oria történeti város, melynek az én időmben még állt egy régi kapuja, álltak a tornyok és az ősi falaknak egy része, melyeket a középkorban, Barbarossa Frigyes idejében építettek.

Oriában nem kellett sokat időzni, mert Pompeji műve már a kezdetektől fogva ismert volt a városban, hiszen valahányszor pihenni mentem Latianóba, mindig megálltam ott a rokonaimnál és a barátaimnál, s föltárvelőttük a lelkemet, elmondtam a születő mű első csodáit.

Szavaim nagyon termékeny talajba hullottak, mert ez a kicsi és patriarkális szellemű föld istenáldotta hely volt. Lakói gazdagok voltak hitben és buzgóságban.

Hány rokon és hány jó barát! Ma már azonban, néhány kivétellel, mind ott alszanak a kis temetőben, s az én lelkemben elevenen él jó életük emléke, és remélem, hogy odafönn valamennyit viszont fogom látni.

Oriában élt a szeretett és tisztelt Francesco De Angelis és a felesége, a nagynéném, Raffaella Longo, apám nővére, Istentől szeretett lelkek, akiket Isten itt, a földön gazdagon elhalmozott

jó akaratával és különleges adományaival, melyeket szentjeinek szokott adni – névtelen és számtalan szorongatással –, azaz száműzetéssel, fogsággal, a politikai változások okozta zűrzavarral, elhagyatottsággal, üldözésekkel és egyéb jókkal, melyeket a világ hamisan bajoknak nevez, de a hit fényében igazi javak ezek, fölbecsülhetetlen kincsek forrásai, melyek biztosítják a boldogságot és az örök dicsőséget.

Raffaella Longo követendő példa, főként a mostani időkben: sok gyermek anyja, s ájtatosságai között jellegzetes volt a szentségi Jézus iránti tisztelete. A nyár közepén, a kánikula szörnyű óráiban, amikor Dél-Itáliában minden munkát abbahagynak, hogy egy kicsit megpihenjenek, ezekben a forró és csöndes órákban – ‘a száműzött felesége’ – egyedül elment otthonról és bement a dómba. És ott a hatalmas katedrális csöndjében egyedül, mint egy égő mécses, hosszasan térdelt a tabernákulum előtt, hogy kérlelje a *Szeretet Magányos Foglyát*, mindenkiért, de főként a száműzetésben lévő férjéért.

Gyakran meglátogattam egy másik családot is, melyet példásnak, sőt abban az időben páratlannak láttam, mert minden tagjának, férfiakkal és nőkkel, papokkal és világiakkal nemcsak élő, egyszerű s jámborsággal és buzgósággal teljes hite volt, hanem valamennyien hősiességgel törekedtek a keresztény tökéletességre. Tisztelettel említem meg a legidősebb testvért, Don Francesco Erricót, aki főesperes volt, s a testvérét, Don Giuseppét, aki a szeminárium irodalom tanára és neves szónok volt, és két másikat, a fiatal Emmanuellét és Barsanosofiót, akik Nápolyban az orvosi egyetemen tanultak. Ők csatlakoztak az én karitatív műveimhez: kezdetben a Pater Carlo Rossi leccei jezsuita által alapított *Szent József Szegény Öregjei* intézményhez, majd a pompeji templom új művéhez.

Ó mennyire áradt a szeretet, s mennyi erőt merítettem a lélek erényekben való gazdagodásához, valahányszor találkoztam velük! Mindezen barátaim már Isten boldogító látásának örvendenek. És hogyan feledkezhetnék meg többi barátaimról, köztük a Salerno-Mele urakról, és valamennyiük tanítómesteréről, a szent és tudós Don Vincenzo De Angelis kanonokról? ... és Palma Matarrelliről? ...

5. A Pompeji Szűzanya a Martini Nyaralóban

A nemes és jámbor oriai családoknál tett látogatásom között meg kell említenem Martini Carissimo urakat is, akik egy kórházat alapítottak és alapítványt tettek, hogy a Szeretet Leányai fenntarthatassák.

Végül kedves számomra fölidézni a másik Martini család gyermekeit, akiknek apja Giulio volt: Nicola Vincenzo Pasquale, Giuseppe Mariannina és Giacinto, akinek a neve még mindig meleg érzéseket támaszt a szívemben: szép, ragyogó szemű, alázatos szívű, szerény ifjú, valóban az égből e nyomorúságos számkivetés földjének tövisei közé ültetett lilium volt.

Volt nekik egy nyaralójuk Oria határában a San Felice-dülőben, az én nyaralóm pedig a szomszédban, Latiano határában, a Catena-dülőben volt. Tehát könnyen és gyakran látogattuk egymást. Én mindig közös barátunkkal, Vincenzo Pepe professzorral mentem hozzájuk, s valahányszor láttuk egymást, nem beszéltünk másról, csak a Pompeji Szűzanyáról, s azokról az élő szentekről, akiket Nápolyban megismertem, s az Oriában élő, Istentől szeretett lelkekről. Milyen drága és édes emlékek!

De nem telt el egy év, 1878 szeptemberétől számítva, s ebbe a San felicei nyaralóba az én szerény személyem helyett a mennyország nagyságos Királynője, a Pompeji Szűzanya

látogatott el, aki megjelent Marianninak, hogy kiragadja őt a halál torkából. Ezért a szobát, ahol haldoklott, a Pompeji Szűzanya tiszteletére kápolnává alakították át.³¹

Ez az egész kiváltságos család is átköltözött már a földről az égbe, kivéve Mariannát, aki 45 év után még mindig él, hogy tanúskodjon mindenkinek a Mária hatalmából elnyert csodálatos kegyelemről.

Mielőtt ezt a kis fejezetet befejezném, megismétlem: hány Isten és az emberek által szeretett személyt választott ki a Pompeji Szűzanya azoktól az időktől kezdve, amikor ellenséges reakciót váltott ki a csodának már a neve is. Hányan voltak azok a kiváltságos lelkek, akiket mennyei karizmák töltöttek el, és áradt belőlük valami édes béke, a léleknek elmondhatatlan keresztény nyugalma, mely azoknak a szívébe is áthatott, akik beszélhettek velük!

A kellemes illat ugyanis, melyet áradni éreztem ezekből a valóban istenfélő lelkekből, tiszta és tökéletes életükből, nem szűnt meg számomra. Ahogyan Oria emléke megérinti a lelkemet, úgy érzem ezt a szent illatot – amint az Apostol mondaná: „Jézus Krisztus jó illatát” –, és valóságos erőt érzek benne, s jobban érzem az evangéliumi tökéletesség vonzását és édességét.

6. Megérkezés Manduriába

A győzelmet elő re élvező hódító hangulatával vonultunk be Manduriába: a kocsis is örült, hogy végre útjának végére ért, s ostorát pattogtatva ügetésre készítette a lovakat...

Határozottan a gazdag nagynéni háza felé tartottunk.

Az úrnő, miként a rokonom előre mondta, otthon volt. Leszálltunk a kocsiról. Megparancsoltam a kocsisnak, hogy menjen a fogadóba, pihentesse a lovakat és várja parancsomat, hogy visszatérjünk Latianóba, ami előre láthatólag este felé lesz.

Bevezettek egy szalonba. A várakozás alkalmat adott arra, hogy kivegyem a táskámból a nagynéninek ajándékozandó legszebb tárgyakat: érméket, rózsafüzéreket, a Pompeji Szűzanya képeit, könyveket és hasonlókat.

Kis idő múlva megjelent az úrnő, akit én akkor láttam először. Miután bemutatkoztam, beszélni kezdtem neki közös rokonainkról, akik köszöntésüket küldték általam, majd más témákra tértünk.

Hamarosan jöveitem céljára tértem, s elmondtam neki, hogy azért jöttem Manduriába, hogy terjesszem a Rózsafüzér Királynőjének tiszteletét, akinek templomot építek Pompejiben, s hogy támogatóként megnyerjem ennek a műnek a buzgóbb és nagylelkűbb manduriai katolikusokat.

Ezek után megmutattam neki a számára kiválasztott tárgyakat és könyveket.

Az úrnő mindezt végighallgatta és megértette, de bizonyos hűvösséggel, mintha a dolog valójában nem érintené. Nagyobb érdeklődést mutatott a rokonokról szóló hírek iránt.

Elérkezettnek láttam az időt arra, hogy meggyőzzem és megindítsam őt, ezért a rám jellemző lelkesültséggel kezdtem elbeszélni mindazokat a rendkívüli dolgokat, amelyek Pompejiben

³¹Ezt a csodát majd akkor mondom el, amikor 1879 szeptemberének eseményeiről számolok be.

történtek, külön hangsúlyozva a Madonna csodáit és az ő segítségét, melyet mindenféle társadalmi helyzetben lévő hívőknek nyújtott, még távoli helyeken is.

Azonban éreztem, hogy minél inkább hevülök én, az úrnő annál hidegebb és mozdíthatatlanabb marad.

– Ez egy gazdag, de komoly úrnő – gondoltam magamban, talán az a szokása, hogy visszafogodtan kezeli a dolgokat, miközben a szeretet és jótékonyág nagy tetteit hajtja végre... A rokonom nem tévedhetett és nem csaphatott be engem.

Ezután nagy részvétet keltve ecseteltem a pompeji emberek elhagyatottságát, babonás tudatlanságát, s hogy hány csodát tett már a Pompeji Madonna.

Az úrnő hallgatott. És még csak egy halvány utalást se tett arra, hogy legalább egy órára a házában maradjunk, s megpihenhessünk a tűz nap alatt megtett hosszú út fáradalmi után.

Az idő pedig múlt, s mivel szándékomban állt néhány rövid óra alatt sok más látogatás is Manduriában, kezdtem aggódni késlekedése miatt, aminek nem találtam magyarázatát.

Próbáltam lovagiasan meggyőzni azzal, hogy újabb tárgyakat vettem elő és kínáltam neki a táskámból. Ő azonban mindent a legkisebb elismerés vagy hála jele nélkül vett át.

Pepe professzor, anélkül, hogy egy szót szolt volna, időről időre kivette zsebéből az óráját, s előbb a mutatókat szemlélte, majd rám nézett, mintha azt mondta volna: minek vesztegetjük az időt?

Az idő tényleg későre járt, már fél tizenkettő volt. Sok időt elvesztegettünk, fáradtak voltunk és zavarban voltunk annak egyre halványuló reményében, hogy valami étkezés félére meghívást kapunk, hogy folytathassuk utunkat.

De semmi, semmi; még egy csésze kávé sem, amit ezen a déli vidéken még akkor is szokás kínálni, ha idegen téved be a házba...

Hirtelen egy gyanúm támadt: ez az úrnő szélhámosnak tart, egy furfangos ügyvédnek, aki csodák mesélésével akar pénzhez jutni, és gondosan vigyáz arra, hogy csapdába ne essen. Az én rokonom oktanul nem gondolt arra, hogy egy kézzel írott kártyát adjon nekem, hogy bemutatkozhassam ennek a nagynéninek, aki életében nem látott engem!

De valószínűtlennek tűnt azok után, amiket a rokonom mondott: annyi jótékony adomány után semmit nem kapni a Madonna számára! Még egy soldót sem a templom építésére! Hogyan fejtsem meg ezt a rejtvényt? Hirtelen abban a gondolatban találtam a megoldást, hogy az úrnő ahhoz az akkoriban általánosan követett szabályhoz igazodik, hogy tolvajtól lopni nem bűn... Talán arra gyanakodott, hogy én tolvaj vagyok, s úgy gondolta, jogos elvenni tőlem ezeket a kegytárgyakat, melyek az én kezemben mesterségem szerszámai...

A dolognak végére kellett járni. Egy végső ügyvédi fogáshoz folyamodtam, hogy nyilatkozatra bírjam az úrnőt, és elszántan megkérdeztem:

– Van valami fogadó Manduriában, hogy néhány órára megpihenjünk?

– Nincs – válaszolta szenvtelenül –, Manduria átutazó hely, nem tartózkodásra való.

– De van legalább valami vendéglő, hogy valamit ehessünk?

– Nincs, itt nincsenek vendéglők; itt nem szokás házon kívül étkezni. Vannak nagy istállók, nagy pihenőhelyek az utazóknak, akik Leccéből jönnek és Tarantóba tartanak és viszont, illetve a kocsisoknak, akik pihentetni akarják a lovaikat.

Ekkor világosan megértettem, hogy A... nagynéni, ellentétben azzal, amire a rokonom megesküdt, nem akar felfordulást a házban, legkevésbé két ismeretlen miatt, akiktől mielőbb szabadulni akar; elhatároztam, hogy elmegyünk innen.

Jelet adtam Pepe professzornak, hogy menjünk föl és fogjuk a csomagjainkat.

Legalább annyit szerettem volna megtudni, hogy a barátaim ott vannak-e Manduriában, akiket a testvérem ajánlott nekem.

– A Schiavoni testvérek a városban vannak-e – kérdeztem – és hol laknak?

– Nincsenek: egyesek nyaralnak, mások katonák.

– És Michele Pasanisi, gyermekkorom első barátja?

– Svájcban van.

– És Achille Pasanisi, akit annyira szerettem?

– Felesége van és gyermekei, és Foggiában él.

– És a többiek: Filotico, Gigli és Francesco Prudeniano professzor, a Madonna költője? ...

– Nápolyban vannak.

– Jaj, Istenem! – gondoltam magamban – elvesztegettük a napot, s ennek az útnak semmi értelme. Nincs más hátra, mint az istállóba menni és a lovakkal együtt pihenni.

– Úrnőm – mondtam meghajolva –, nem vesztegetjük tovább az idejét, elmegyünk. Akar üzeni valakit a rokonunknak, Anninának, aki az Ön unokahúga?

– Nem, köszönöm! Minden jót!

Fogtam a jórészt kiürült táskámat, barátom meg fogta a zsákot, és úgy hagytuk el a házat, hogy nem voltunk sem dicsőségesek, sem győztesek, de harag vagy méltatlankodás sem élt bennünk.

Bérmocsi nem volt a közelben, a saját kocsimat pedig elküldtem; nem volt más hátra, mint csomaggal a kézben a fehérre meszelt házak között, a néptelen utcán gyalog elindulni, miközben a déli verőfény vakította látásunkat.

– Igazságos dolog – jegyeztem meg a barátomnak –, hogy Ostuni és Carovigno győzelmei után megízleljük Manduria keserűségét.

És az én hű séges Ő rangyalom, aki mindig kész volt az írásokból vigaszt meríteni, idézte nekem Kempis szép részletét:

„Amikor elvétetik tőled a vigasztalás, a lelked ne háborodjon fel gyorsan, hanem alázattal és türelemmel várd, hogy Isten újra meglátogasson; Ő képes nagyobb vigasztalásokkal újra megajándékozni téged.”

– Igaz – válaszoltam –, a legutolsó megaláztatást Nápolyban Posillipo dombján kaptam a protestáns angol úrnőtől, s röviddel utána ugyanott, a Posillipo dombon csodás eseménynek kellett megtanítania arra, hogyan teszi Isten a maga műveit; azaz ahol megaláztatunk az Ő szerelméért, Ő ott mutatja meg hatalmának páratlan műveit. Lássuk tehát, mit fog tenni a Madonna Manduriában?

7. A manduriai fogadóban

– Hol fogjuk elverni az éhségünket? – kérdezte Pepe professzor, a maga lényegre törő nyelvén.

– Nem maradt más, mint az istálló és a fogadó, drága Vincenzóm – válaszoltam lemondó mosollyal. Volnának még a passionista atyák, de ebben az órában nem szabad zavarni őket azzal, hogy enni kérünk; messze is vannak, s már megebédelték ... Menjünk tehát az istállóba.

Szólítottuk a tulajdonost, de helyette a felesége jött; s megkérdeztem, volna-e számomra kis levese vagy főtt húsa, mert a barátomnak jó lesz bármi ennivaló.

– Nincs – mondta fájdalmas csodálkozással a jó asszony –, Manduriában nem adnak húst, főként ma szerdán nem! A leves pedig! ...

Megértettem, mit akar mondani: a leves a betegeknek van fenntartva, de a betegek nem kocsikáznak a tűző napon, hanem otthon vannak.

– Értettem – mondtam a barátomnak: az Úr fenyíteni akar, azt akarja, hogy böjtöljek, mint egy engedetlen és rakoncátlan gyerek.

– De figyelj csak! – vette át a szót Pepe professzor a vendéglősnéhez fordulva, olyan tanári hangsúllyal, amellyel egy makacs tanítványt faggatnak: – Tudsz főzni nekünk két adag makarónit?

– Ó igen, azt igen – mondta a jó asszony boldogan, hogy mégis csak tud valami szolgálatot tenni nekünk.

– Van itt egy ágy? – kérdeztem, hogy néhány órára lepihenhessek, mielőtt újra útra kelünk.

– Ó igen – válaszolta szívélyes egyszerűséggel –, átengedem nektek a saját szobámat.

A szobában találtunk egy támla nélküli nagy ágyat, égszínkéék pamut takaróval volt letakarva, s alatta egy hatalmas szalmazsák.

A professzor kijelentette: a maga részéről megelégszik azzal, hogy lehajthassa a fejét az ágy egy sarkában ülve, viszont sürgősen adjanak neki valamit enni.

Akkor én kiáltottam a kocsisnak: két óra múlva állítsd elő újra a kocsit, mert háromkor el kell indulnunk Latiano felé.

A kocsis pontos volt: mielőtt vesperásra harangoztak volna, a kocsi előállt, és mi elindultunk visszafelé.

8. A manduriai Szent Benedek monostor

Az egyik elhagyatott utcán egy nagy épület mellett haladtunk el.

– Ez a manduriai bencés apácák monostora – mutatott rá Pepe professzor –, van itt fiatal jelölt Latianóból, akit én ismerek.

A monostor szó hallatára rákiáltottam a kocsisra: – Állj meg, állj meg!

A kocsi megállt, én pedig enyhe szemrehányással a hangomban a barátomhoz fordultam:

– Hogyan? Te tudtad, hogy Manduriában apáca konvent van, és nem szóltál róla egy szót sem?

– Nem jutott eszembe – válaszolta a maga természetes őszinteségével.

Gyorsan leszálltunk. A kapu zárva volt, az utcán síri csönd.

Erősen zörgettünk. Abban a percben a monostor harangjai vesperásra hívtak... A megszentelt harangok szava mint valami égi szózat édesítette meg a szívemet.

Egy nővér jött kaput nyitni. Vincenzo barátom mindjárt a latianói jelölt után érdeklődött. Azon a napon ő volt a portás, ezért hívtuk. Amint a beszélőrácsnál megjelent a latianói nővér, Pepe professzor a nevére szólította, ő pedig örömmel kiáltotta:

– Ó Don Vincenzo, Don Vincenzo! Ki küldte Önt ide?

– Íme – szakította félbe Pepe –, bemutatom Önnek a földinket, Bartolo Longo ügyvédet, aki Nápolyban él és templomot kezdett építeni Pompejiben a Rózsafüzér Királynőjének!

– Ó, én ismerem Don Bartolinót – válaszolta a nővér –, és ismertem az ő apját is. Miért jöttek ide?

– Éppen azért jöttünk Manduriába, hogy a barátainkkal megismertessük Don Bartolo Pompeji művét, és propagandát csináljunk annak a Rózsafüzér templomnak, ahol a Madonna már csodákkal mutatta meg, hogy kedves számára a neki szentelt templom azon az elhagyatott, egykor pogány földön. De eddig a régi barátaink közül nem találtunk meg senkit. Így tehát Önökre bízunk a Pompeji Szűzanya egész tiszteletét, hogy terjesszék a közösségben, az ismerőseik között, s mindazoknak, akik a kapujukhoz jönnek.

– Várjanak egy percet – mondta a jelölt –, megyek és gyorsan hívom az apátnőt, mert ő leccei, s talán ő is ismeri Don Bartolot.

Elsietett anélkül, hogy időt hagyott volna arra, hogy valamit kivegyünk a táskából.

Néhány perccel később lejött egy fiatalnak látszó nővér, Donna Geltrude Lusitani, ő volt a helyettese az apátnőnek, Donna Carmela Lusitaninak, aki a nagynénje volt, de épp betegeskedett.

Amint a Lusitani nevet említeni hallottam, azonnal kedves leccei zongoratanáromra gondoltam, Ermenegildo Lusitanira, és megtudtam, hogy ő Geltrude nővérnek a nagybátyja volt.

A nővér megszólaltatta a harangot, hogy jöjjön le az egész közösség. Kinyitották a beszélőszobát, s az apácák kört alkottak a teremben, mi pedig ott voltunk középen.

Nem kellett biztatni arra, hogy elkezdjem a beszédemet és talpon állva elmondjam mindazt, ami Pompejiben a Rózsafüzér Királynőjének közbenjárására váratlanul és csodálatosan már megtörtént. Nagy áhítattal és egyre erősödő csodálkozással hallgattak. Amikor Mária irgalmasságának csodáját hallották, amit a gyermek Edoardo Raffaelével tett, aki egyszerűen a szívéhez szorította a Pompeji Szűzanya képét, láttam, hogy a legöregebbeknek is, és a legfiatalabbaknak is könny csillog a szemében.

Látván az áldásos hatást, amit a Szentséges Szűz elbeszélésem nyomán támasztott, az apátnő unokahúgának átadtam táskán egész tartalmát, és megtettem őt főzelátornak, nemcsak Manduriában, hanem a nővérek származási helyein is, ahol csak kapcsolatuk volt rokonokkal és ismerősökkel.

Az általános megindultság közepette hagytam el a monostort, melyet a Mennysorság Királynője kiválasztott magának apostolkodásom központjául, anélkül, hogy ezt mi előre tudtuk vagy remélhettük volna.

Donna Geltrude Lusitani attól a naptól fogva a Pompeji Szűzanya tiszteletének legbuzgóbb terjesztője lett, nemcsak Manduriában, hanem a környékbeli városokban is, úgy mint, Torre Santa Susannában, Savában, Erchiében, s mindenekelőtt Leccében, a szülővárosában, mely a tartomány fővárosa. Apostoli buzgóságát 80 éves koráig gyakorolta, amikor azután úgy tetszett az Úrnak, hogy az égbe hívja őt, Jézus szentséges Szívének ünnepén, 1915-ben.

El lehet képzelni, mennyi jót tudott tenni ez az apáca – aki szent és kiolthatatlan szeretettel volt Isten anyja iránt – annyi éven át, olyan hívők körében, akik már készségesek voltak a Madonna tiszteletére.

Az akkor, 1878 szeptemberében jelenlévő nővérek közül már csak egy nagyon öreg van életben, aki még emlékszik arra a napra, és élő tanúja mindannak, amit elbeszéltem. Ő Donna Rosina Spagnolo bencés apáca.

9. A Pompeji Madonna Leccében

Kifutott a tollamból Lecce neve. Ott nem kellett nekem személy szerint elindítanom a Rózsafüzér Királynőjének tiszteletét, s elbeszélnem a már megtörtént első csodákat. Elegendő volt a távolból elküldenem az első írásokat és könyveket a barátaimnak, rokonaimnak, ismerőseimnek, ügyvédeknek és munkásoknak egyaránt. Ők maguk már szikrák voltak, de a mi propagandánkhoz hozzájárult a jó Geltrude nővér is, aki Manduriából egy szent és erős lángot vetett Leccére, minek köszönhetően a Pompeji Madonna tisztelete elterjedt azon az egész nemes és kulturált földön.

Lehetetlen néhány szóban elmondani azt az egyre erősödő és csodálatos fejlődést, ami ott megvalósult. Egy külön kis történetet kellene írni *a Madonna tiszteletéről Lecce városában*.

A legszebb és legérdekesebb rész bizonyára annak elbeszélése volna, hogy a Madonna milyen gyakran jelent meg, hogy bátorítsa mosolyával a szenvedő és a világból már távozni

készülő lelkeket – mindezekről részben szóltam folyóiratunkban vagy a *Tizenöt Szombat* című könyvben, de valamennyit lehetetlen elmondani.

Elég annyit mondanom, hogy kis idő elteltével a Pompeji Szűzanya tisztelete nemcsak a családokban, hanem a templomokban és a szerzetes közösségekben is föllángolt. Minden olyan ájtatosságot végeztek, ami Pompejiben szokás a Rózsafüzér Királynőjének tiszteletére. A *Tizenöt Szombatot*, a *Supplicát* október első vasárnapján és május 8-án. E két ünnepre kilenceddel, sőt gyakran egy hónapon át prédikációkkal, illetve más jámborsági gyakorlatokkal készültek annak bizonyságaként, mennyire mélyen gyökerezett a szívekben a Rózsafüzér Királynőjének tisztelete.

Még ma is megindít, amikor arra gondolok, milyen buzgó és lelkes volt a Pompeji Madonna tisztelete a virágzó ifjúsági szervezetekben is, ami a nagyon jámbor és tudós püspök világosan látó buzgóságának volt köszönhető, aki hosszú lelkipásztori szolgálata alatt sok nemes és szent intézményt alapított vagy hívott újra életre.

Összegezve Lecce kedves, előkelő és vallásos városa nemcsak a legjelentősebb puglei tartomány fővárosa volt, hanem egész különlegesen a Pompeji Szűzanya tiszteletének is fővárosa lett. Itália egyetlen városa sem tudta megelőzni ezt a várost sem a Madonna iránti gyermeki tiszteletben, sem a nagylelkűségben, amit a lecceiek tanúsítottak Valle di Pompeji jótékonyági intézményeinek támogatásában, főként azon nagyon ismert és különleges kegyelmek viszonzásaként, melyekben a Rózsafüzér Királynője részesítette őket.³²

10. A Pompeji Madonna Manduria iránti különleges szeretetének jelei

Tehát az a nap, mely emberi szemmel nézve oly balul végződött Manduriában, a mi Királynőnk szerető terve szerint az ő Pompeji szentélye iránti váratlan lelkesedéssel végződött, melynek később csodálatos gyümölcsei lettek.

Attól a naptól kezdve a Rózsafüzér Királynője iránti tisztelet elmondhatatlanul erősödött. Erre a különlegesen szeretett földre Mária irgalmasságának és égi mosolyának bősége áradt.

Az áldott Szűzanya az összes kegyelmek között a legkiemelkedőbbet, sőt az igazi csodát egy fiatal és alázatos tisztelőjének, Angela Massafrának tette, néhány évvel a mi látogatásunk után. Ez a csoda nemcsak a Mennysorság Királynője közbenjáró hatalmának volt a jele – ugyanis egy pillanat alatt visszaadta a virágzó egészséget egy leromlott, sebekkel borított, s már a sír szélén álló leánynak, hogy hirdesse a *Tizenöt Szombat* ájtatosságának hatékonyságát és szépségét –, hanem menyeien költői volt a módja is. Miként annak idején a folyóiratban leírtuk és a *Tizenöt Szombat* című könyvben is olvasható, a Madonna, amikor megjelent ennek a boldog leánynak, letett az ágyára egy csodálatosan szép alabástrom vázát, tele pompás, liliomokhoz hasonló virágokkal: közülük tizenötöt a takaróra ejtett, s ezek a virágok két szót alkottak: tizenöt szombat.

Ezt a rendkívüli eseményt nemcsak a nép tanúsította, hanem egy tekintélyes orvos, Tommaso Massari doktor is, aki a beteget gyógyította, s főként a város tiszteletre méltó plébánosa, Don Leonardo Tarentini, aki a gyóntatója is volt, és kiszolgáltatta neki a viaticumot és az utolsó kenetet.³³

³²Ezekről a csodás kegyelmekről nagyrészt már beszámoltam az *Il Rosario e la Nuova Pompeji* folyóiratban, a *Tizenöt Szombat* és más művekben, és a maguk helyén még szólok róluk e történetben is.

³³Mindkettőjük tanúságtételét közzétűk az *Il Rosario e la Nuova Pompeji* folyóirat 1889 szeptemberi számában.

Isten áldása e föld polgári és szociális fejlődését is befolyásolta: Manduria ma a leccei tartomány legfejlettebb és legszebb városai közé tartozik, lakóinak, valamint jótékonyági és szent intézményeinek száma egyre nő.

Miközben negyvenöt évvel manduriai látogatásom után ezeket a sorokat írom, bátorítóan hat rám a folyóirat és jótékonyági műveim támogatói között olvasnom azon barátaimnak a leszármazottait, akiket azokban a napokban kerestem; különösen a Schiavoni és a Schiavoni Tafuri, az Arno urak, a Pasanisiek, a Selvaggi, Filotico, Gigli, Camerario és Tarentini családok tagjainak és másoknak a nevét.

Ami engem illet, az isteni Mesternő nagyon belevéste a lelkembe e nagy tanítását: Pompeji művét nem barátaim, rokonaim, ismerőseim segítségével kell megvalósítani; sőt közülük sokan hitetlenek és kétkedők voltak, s meghaltak anélkül, hogy akár egyszer is meglátogatták volna ezt a kegyhelyet és ezeket a műveket; hanem mindenféle társadalmi osztályhoz tartozó, számomra többnyire ismeretlen személyek segítségével, hogy mindenki számára nyilvánvaló legyen Isten terve, tudniillik, hogy *Pompeji műve teljesen az Övé és senki nem dicsekedhet vele.*

XI. Fejezet

Az 1878. októberi ünnep a kegytemplom falai között

Meghirdettük Rózsafüzér Királynőjének évenkénti ünnepét vasárnapi napra, október 13-ra, a csupasz falak között, melyek már nőttek ki a földből, hogy Pompeji temploma legyen belőlük.

Mindössze két év telt el a nevezetes nap, 1876. május 8-a óta, és Pompeji ókori amfiteátrumával szemben a Calabriai országút mentén a híres pogány város romjaival szemben már mutatkozott a hit és a keresztény jámborság műve, Mária temploma, mely szinte varázsütésre épült fel a párkányig!

Az építésre már elköltöttünk 30.000 Lírát, abban az időben egy mesés összeget, melynek nagy részét a havi 1 soldót felajánlóktól gyűjtöttük össze, a társadalom minden rétegéből és Itália minden részéből, Rózsafüzér Királynőjének tisztelőitől.

Egy olyan építményt lehetett látni, amelyhez egyébként legalább nyolc év munkája és költségei kellettek volna.

Akkor kezdtünk abban bízni, hogy a következő évben, 1879-ben megkezdjük a templom felső részének építését, melynek majd hordoznia kell a kegytemplom felséges kupoláját.

A nápolyi egyetem kiváló matematika professzora, Antonio Cua, akit ma mi magunk és mindazok, akik őt szerették, gyászolunk, ajándékba készítette el az új templom elegáns tervét, és különleges jámborsága jeleként a saját költségén jött ki gyakran Pompejibe az építkezés irányítására; olyannyira, hogy azoknak az éveknél a számadásaiban a kiadás rovatban egyetlen Lira sem szerepel ennek a jeles építésznek útiköltsége vagy tiszteletdíjaként.

A tervrajzon egy szép és tágas, 2000 személyt befogadó templomot lehetett látni, kupolával és harangtoronnyal, hozzá kapcsolva a papok lakhelyét, akiket Isten majd hozzánk vezérel.

Az akkor élők közül senki sem remélte, hogy annyi évet kap az Úrtól, hogy megláthassa a jó Cua professzor tervének teljes megvalósulását!

De jó az Isten! Ma a teljes terv készen áll a szemünk előtt: a templom, az oltárok, a csodálatos kupola, a művészi homlokzat, a papok stallumai; hatalmas harangtorony is, óriási Jézus Szíve szoborral a csúcsán. Néhány hónap múlva készen lesz, s onnan fog zúgni nyolc hatalmas harang, melyeknek ünnepélyes hangja betölti majd a környező síkságot és a szomszédos falvakat.

Tehát a nyers falakon belül, a leendő kupola központja alatt szabad téren állt egy ideiglenes oltár, amelyet selyem drapériával vettünk körül. Ez már a harmadik Rózsafüzér-ünnep volt, melyet ezen a helyen ültünk meg.

Egy fából készült oltár fölé művészi baldachint emeltünk, s alája tettük a Madonna csodatevő képét.

Szerencsére Nápolyból jött egy nagyon buzgó, nemesi származású pap, a boldog emlékü Don Federico Caprioli, aki szigorú rubricista volt, és vállalta, hogy felügyel az ünnepi szertartásra, a kövek, a mész és a szabad ég adta környezetben.

Festői látvány volt! Az oltáron és körülötte ott voltak a votív tárgyak: kelyhek, ezüstmécsesek, kis edények, virágok, kegytárgyak, melyek mind a Madonnától kapott kegyelmekről tanúskodtak.

A hitnek micsoda ragyogása! Micsoda ünnep, amit csak a katolikus vallás adhat az embereknek a földön! A legelőkelőbb nápolyi családok százait láttam étlen-szomjan útrakelni, hogy egy még épülőfélben lévő templom fedetlen falai között vegyék magukhoz az Eucharisziát! És mindezt minden külön szervezés nélkül, egyedül a mennyei Királynő iránti hálából és spontán szeretetből!

Több mint egy mérföld hosszúságban hintók hosszú sora töltötte meg a Via Nazionalét: hozták a mindenféle életkorú urakat és hölgyeket, akik nem duhajkodtak, amint ez a világi ünnepeken történik, hanem komoly magukbaszállással fejezték ki a lelkükben élő hitet; azt a hitet, amely a 19. század zűrzavarai, viharai, megtévesztései és gonoszságai ellenére sem fogyatkozott meg Itália igazi gyermekeinek szívében, s amely mélységesen katolikus, mert annak a római Egyháznak a leánya, amely legyőzte és le fogja győzni a világot.

Megszámlálhatatlanul sokan jöttek különböző falvakból; sokan hoztak fogadalmi tárgyakat és följánlásokat a templomnak, hogy tanúsítsák a kapott kegyelmeket. És látni lehetett, hogy még a legmegátalkodottabbak, vagy legalábbis a csodákban kételkedők is elámultak az új csoda nyilvánvalóságán, mely tagadhatatlanul ott állt lelkük és szemük előtt.

Azon a napon, 1878. október 13-án, délelőtt 11-kor az ideiglenes oltár előtt Őeminenciája Msgr. Formisano nolai püspök intonálta a rózsafüzért; és utána következett a dicsőítő beszéd, melyre az egyik legjobb nápolyi szónokot hívtuk meg, Costantino Rossini atyát, a domonkos rend tartományfőnökét.

De ami könnyekig megindította azokat a szegény parasztokat és csodálatra készítette a nagy sokaságot s magát a nolai püspököt is, az a látvány volt, amint a jelenlévők sokasága leírhatatlan jámborsággal és áhítattal közeledik az oltárhoz az isteni szentáldozásban, melyet egy olyan templom falai között ajánlunk föl, melynek kupolája a kék ég; s hogy nemes szívek ezrei figyelik feszülten a beszédet, amelyet a szónoklás minden szépségével a fönt említett domonkos tartományfőnök mondott.

Kevés szónoknak adatik meg, hogy életében egyszer is ilyen hallgatósága legyen. Nápoly, a katolikus Nápoly – a capodimontei királyi palotától a Monte di Dióig, Mergellina szélétől a Castel Capuanóig – elküldte nemességének és katolicizmusának a virágát a szegényes Valle di Pompejibe, hogy a mennyország Királynőjének trónja körül udvart alkosson. Ő pedig arra méltatott minket, hogy újra megmutassa a maga hatalmát azáltal, hogy a dolgok és a történelem egész rendjét átalakítja. Általa a pogányok földje buzgó keresztényeket termő földdé kezdett változni.

A bálványok és démonok földje fölött trónra ült a győzelmek diadalmas és jóságos Királynője, és az a föld, melyet pogány és profán áldozatok vére áztatott, a végtelen szeretet áldozatában az Isteni Bárány oltárává változott. S mi több: Pompeji neve mindaddig csak a romok és a pogányság homályos és gyászos gondolatait keltette, és csak az antik dolgok iránti felszínes szeretet tudta idehozni a gyakran hitetlen és szeretet nélküli népet. Mostantól fogva azonban Pompeji neve Mária szerető fiainak a szívében égi harmóniaként visszhangzik, mert a Szent Szűz új győzelmeire emlékezteti őket, aki itt állította föl irgalmasságainak trónját, hogy kegyelmeit áraszsa Éva meggyötört fiaira, akik bizalommal folyamodnak hozzá.

Továbbá a szent szertartásokat mindenütt fedett és fölékesített templomokban végzik: itt fedetlen és csupasz falak között végezték, az egyetlen dísz Mária drága képe volt, miközben a rózsafüzért imádkozva több ezer katolikus szív forró sóhajai szálltak az égbe, ahol a szent angyalok vitték Isten trónusához.

Végül minden ünnepen a jelenlévők többségét az egyszerű nép adja; itt Pompeji szegény földjén a többségét a nemes és előkelő emberek alkották.

1. A pompeji templom befejezése érdekében tett sürgető felhívás 1878 októberében

Miután elbeszéltem ezt a páratlan és nagyon ünnepélyes 1878-i Rózsafüzér ünnepet, milyen szép most emlékezni arra, amit akkoriban írtam, negyvenöt évvel ezelőtt!

Közzétettem egy *Buzdító fölhívást a Madonna tisztelőihez*, hogy ösztökéljem a szívüket a megkezdett mű befejezésére, és siettessem Mária kegyhelyének elkészülését. E fölhívás is része a történetnek, amit most elmondok. Íme:

„E csodák miatt szerencsésnek kell tartania magát annak, aki a adományával hozzájárul annak építéséhez, ami már akkor kegyhely volt, amikor még nem volt templom, s mellyel Istennek nagy tervei vannak.

A folyamatban lévő mű végéhez közeledik. A befejezéshez a kupola, az oltárok, a padozat és a díszítések hiányoznak.

Van-e valaki, akár férfi, akár nő, aki kereszténynek mondja magát, és annyira megkeményítene a szívét, hogy megtagadjon egy soldót a Madonna, Isten anyja és a mi Anyánk házának befejezésétől? ... Ma, amikor a protestánsok városainkban és utcáinkon nagy öntudattal, nyíltan sértegetik a hitünket, gyalázzák a Szentséges Szület és ingyenes iskolákat nyitnak a tévedés és a rosszaság oktatására?

Továbbá miféle templom lesz ez? Nem egyszerű katolikus díszítmény, hanem ennek a helynek végső szükséglete, ahol Istent keresztény hívei templom hiányában eddig nem imádták, és a hívek nem jutottak hozzá az élet kenyeréhez, ami az Isten Igéje! Hány elmulasztott szentáldozás! Hány lehetetlenné vált megtérés! Hány be nem mutatott szentmise! Mennyi segítségtől maradtak el a szenvedő lelkek!

Végül Pompeji szent műve nemcsak a keresztény hit és szeretet tette, hanem az igaz katolicizmus megnyilvánulása is, mely nem olasz, nem is európai, hanem egyetemes. És nem csupán egy templom fölépítése áll szándékunkban, hanem egy gyermek-menhelyet és katolikus iskolát is meg akarunk nyitni.

Így tehát a szándékunk kettős, azaz:

1. nemzeti megújulást állítani a támadásokkal szembe, melyeket a protestánsok és a hitetlenek intéznek vallásunk és Isten szűz Anyja ellen ebben az Itáliában, mely a pápaság székhelye, azaz az igaz civilizáció forrása;

2. megmenteni a tudatlanságtól és elbutítástól testvéreink ezreit, azokat a szegény és magukra hagyott földműveseket, akik szétszórta élnek Valle di Pompeji síkságán.

És mekkora összegre van szükség a hívők közül egy ekkora vállalkozáshoz?

Havonta egy soldo megajánlása.

Ó mennyire kedves ajándék Mária szívének ez a soldo! Amióta világ a világ, most épül először Pompejiben kegytemplom, melyet a Győzelmes Boldogasszony a rózsafüzéréről akar elnevezni; minden bizonnyal azért, hogy jelezze: ma azzal a rózsafüzérrel akarja üdvözíteni a lelkeket, melyet Szent Domonkosra bízott rá, s melyet Bernadettel együtt imádkozott Lourdes barlangjában. S hogy mennyire kedves neki ez az új templom, napról napra kegyelmeket ad, sokszor a legkisebb adományok jutalmaként.

Az utazó, aki néhány órát Pompeji elhagyatott romjainak megtekintésére szán, fordítsa lépteit a régi amfiteátrum felé, és a pogány színház romjai közelében meg fogja látni Krisztus győzelmes keresztyének csöndes, égbe mutató jelét, mely mindig életet és kultúrát hoz a népeknek.

Itt a fáradt utazó és az elcsigázott földműves pihenő helyet talál a Szűzanyának szentelt oltár árnyékában; Ő pedig Fiácskájával a bal karján és rózsafüzérrel a jobb kezében erőt ad nekik minden fájdalom elviseléséhez és reményt minden bajban. Itt a napi munka végeztével esténként egy születő és hívő nép kórusa üdvözlí a Rózsafüzér Szeplőtelen Királynőjét, a Győzelmes Királynőt, a Keresztények Segítségét, aki az eretnekségek lerombolására és Lourdes, Soriano, Calabria és Flocco di Nola legutóbbi eseményeire emlékeztet.”

– És adta-e jelét a mennyország Királynője annak, hogy kedves neki ez az ünnep?

– Igen, még pedig az ünnep előestéjén, október 12-én, mert csodát tett, a harmadik csodát abban az évben, egy kőművessel, aki az épülő kegytemplomon dolgozott.

Ezt a csodát már elmondtam a *Kegyhely története* egyik első kiadásában. Most csak megismétlem azt, amit akkor írtam.

2. Bűn Pompejiben és a Szűzanya irgalmasságának megnyilvánulásai (1878 októberi ünnepének vigiliáján)

„Az októberi ünnepet készítettük elő az épülő templomban. Minden a hit és a rózsafüzér ájtatossága ünnepélyes győzelmét jelezte. Azokban a napokban megegyeztünk a nolai püspökkel, mi lesz az Ő teendője Isten dicsőségére az új templomban a közeli ünnepen és a következőkben. De ugyanezekben a napokban és ugyanebben az órában a széthúzás atyja, az ördög vitát keltett a munkások között, és a fő kőműves, Andrea C... mester haragjában, amint ez az ilyen emberek között szokás, szidalmazta a papokat és az Egyházat.

Már estére járt az idő, a munkások raktárba tették a szerszámaikat, a lapátokat, köteleket, és hazafelé készültek. Csak annyi volt hátra, hogy az utolsó szegletkövet behelyezzék a homlokzat külső koronapárkányába, 10 m magasságban, és maga Andrea C... mester, a boldogtalan káromkodó készült ezt megtenni.

Mi, Don Gennaro Federico atyával és De Fusco grófnővel a templom előtti téren voltunk, hogy figyeljük ezt az örömteli pillanatot, hogy a párkányzat készen lesz a holnapi ünnepre. És ekkor a magasból leszakadt egy kő, rázuhant a pallóra, melyen a kőműves állt, s ő egyensúlyát veszítve hanyat lezuhant a magasból.

Még az emléketől is végigfut a hátamon a hideg. Láttuk, hogy a levegőben még meg is fordul, mint egy rongy.

Alatta egy kút volt, peremén éles vulkánikus kövekkel!

A félelemtől egy pillanatra behunytuk a szemünket. Egy asszony éles hangon segítségért kiáltott; a grófnő magán kívül, már nem is észlelve a körülötte történeteket, kiáltva futott Mária oltárának lábához, s az összeszaladt emberekkel könnyek között könyörgött ennek a sokgyermekes apának az életéért, akit közben mi próbáltunk fölemelni a földről.

Arca teljesen eltorzult, szájából vér folyt, két keze tehetetlenül lógott, s az egész test, mint egy halotté.

A jó Federico pap a karjába emelte a fejét, és többször is hangosan a nevén szólította: *Andrea mester, szorítsd meg a kezemet annak jeléül, hogy bánod a bűneidet, és én feloldozlak téged Isten nevében.*

Ő azonban nem adott semmi életjelet.

A kezét a szívére tette, s úgy érezte, megállt a szíve. De azután egy enyhe dobbanás jelezte, hogy még él, ezért megadta neki a halál pillanatára szóló feloldozást.

Utolsó reménységünk a kétségbeesettek menedéke, a mi áldott Szűzanyánk maradt. Ezzel a gondolattal futottunk egy Mária- képért. És íme, a Rózsafüzér Királynőjének hatalma!

Amint a szerencsétlenül járt ember szívére tettük a képet, mint amikor a halálból valaki visszatér az életbe, mély lélegzetet vett és első nek ezt az édes nevet mondta ki:

– Madonna mia! ‘Szűzanyám’! ...

És a Madonna irgalmasságot akart cselekedni vele. Huszonnégy nap múlva Andrea mester visszatért az új pompeji templom munkálataihoz. Megrendülten és bűnbánóan meggyónt, s nagy családja gyalog zarándokolt Mária oltárához, hogy részt vegyen a hálából följánlott énekes szentmisén, és letegyék hálaajándékukat.”

XII. Fejezet

Az 1878-as év vége

1. XIII. Leo pápává választása

A pompeji templom építése harmadik évének, 1878 eseményeinek elbeszélésekor már említettük, hogy ez Pompeji szent műve győzelmének hajnala volt.

Az eddig mondottak, s amiket majd még elbeszélünk, teljes magyarázatát fogják ennek adni.

1878. február 7-én meghalt a szent pápa, IX. Pius, és a gondviselés már fölkészített egy méltó utódot Péter katedrájára a halhatatlan és dicsőséges XIII. Leo pápa személyében.

Ő volt az a pápa, akinek az egész világon föl kellett élesztenie és régi fényében kellett felragyogtatnia azt a rózsafüzért, melyet a Mennysorság Királynője Szent Domonkosnak adott; a nyilvános kultusz rangjára kellett emelnie Pompeji Rózsafüzér Királynőjének tiszteletét, melyet egy egyszerű laikus kezdeményezett. Ez pedig azáltal történt, hogy elismerte e tisztelet csodatévő erejét, és búcsúkkal látta el jámbor gyakorlatait, mint például Pompeji Rózsafüzér Királynője tiszteletre kihelyezett képének meglátogatását bárhol a világon, a kegyelmet kérő novénát és a hálaadó novénát, illetve a két ünnepen elimádkozott *Supplicát* és más hasonlókat.

Végül ő volt az a pápa, akinek a legfelsőbb és szeretetteljes oltalmat kellett nyújtania a kegyhelyet alapító házaspárnak, és a pompeji templomnak, egészen addig, hogy örökre közvetlenül Péter tulajdonává nyilvánította, mint pápai bazilikát.

Hogy a Szűzanya rózsafüzérét a föld minden népe körében fölmagasztalja és dicsőségessé tegye, tizenöt éven belül tizennégy enciklikát, egy dekrétumot és egy válaszlevelet adott ki róla. S hogy megerősítse és terjessze mindenütt a Pompeji Szűzanya tiszteletét, harminchat – az új bazilikát, a benne folyó szent szertartásokat és az itt szolgáló papokat érintő – *Brevét* és *Dekrétumot* küldött nekünk. Végül, hogy a két alapító világi alázatos személyét biztonságba helyezze ellenségeik áskálódásai és üldözéseivel szemben, ő maga az egész kereszténység feje néhány brevéjével ünnepélyesen védnökükké nyilvánította magát.

Ezen *Brevék* és *Dekrétumok* értéke elmondhatatlan, mert az új bazilikát páratlan felhatalmazások és különleges engedélyek valóságos kincstárává tette, mindenféle módon elősegítve, hogy az itt folyó kultusz és ájtatosságok a hívők és zarándokok javát szolgálják. Módot adott például arra, hogy a nap késői óráiban is legyen szentmise. E pápai engedélyek külön gondot fordítottak a papokra, például azzal, hogy néhány napot kivéve mindig imádkozhatták a Rózsafüzér Királynője votív miséjét, nemcsak a főoltárnál, hanem a mellékoltároknál is.

Ugyancsak felbecsülhetetlen hatása volt ezeknek a pápai engedélyeknek a Pompeji kegyhely saját imádságaira és ájtatosságaira, melyek Mária Szívéhez vezették a lelkeket és a gondviselés eszközeként a Pompeji Szűzanya tiszteletét terjesztették.

Érthető volt, hogy ezek az új imádságok kezdetben fenntartásokat, sőt bizalmatlanságot ébresztettek. Ezért a hozzájuk – például a Novénához, Tizenöt Szombathoz és a Supplicához – kapcsolt búcsúkból sége a legünnepélyesebb jóváhagyással olyan pecsét volt, ami kizárta a további félelmeket és vitákat.

A maga idejében közzé fogjuk tenni e nagy pápa védnökségének és királyi jóakaratának minden aktáját, melyeket az új templom és azon személyek javára adott ki, akiket Isten fölhasznált a maga dicsőségére és a Szűzanya dicsőségére az ókori Pompeji mezején.

Ezért a halhatatlan emlékű XIII. Leo pápát az egyetemes Egyház történelmében mindig úgy fogják nevezni, mint *Szent V. Pius után a Rózsafüzér Új Pápája*, a mi történetünkben pedig úgy szerepel, mint *a Pompeji kegyhely és alázatos alapítóinak legnagyobb védnöke*.

2. A születő pompeji templom jóváhagyása a nápolyi érsek, Msgr. Guglielmo Sanfelice által

Az októberi ünnepek után a grófnővel együtt szokásunk szerint visszatértünk Nápolyba, hogy a nápolyi urak családjaiban megújítsuk az aláírásokat, illetve újakat gyűjtsünk, s hogy megkezdjük körútunkat a templomokban a nagyobb ünnepek vagy a nép nagyobb összejöveteleinek napján.

Szükségesnek és hasznosnak láttuk, hogy bemutatkozzunk az új érseknél, Őexcellenciája Msgr. Guglielmo Sanfelicénél, aki akkor még nem volt bíboros, és Sant'Aspreno érseki székében Sisto Riario Sforza bíborost követte. Látogatásunk célja az volt, hogy megismerjen bennünket, és föltárjuk előtte a szándékainkat, hogy bátorítást és áldást, továbbá ajánló szavakat kapjunk tőle, melyek csökkenthetik a város templomaiban tett körútunk kellemetlenségeit. Igaz, néhány plébános és templomigazgató szívesen fogadott és bátorítón támogatva vállalkozásunkat; de nem kevés és nem csekély ellenségeskedéssel és bizalmatlansággal is találkoztunk némelyek részéről, akik csavargónak és gyanús személyeknek tartottak bennünket. Az érseki megerősítés még a családoknál is hitelesített volna minket.

Így tehát november 13-án este az érseki palotába mentünk és kihallgatást kaptunk Nápoly új érsekétől.

Röviden és meggyőző szavakkal mondtuk el neki Pompeji csodálatos eseményeit, és teljesen föltártuk előtte a szívünket a reményeinkkel együtt. Msgr. Sanfelice, akinek szeretete készséges, nagylelkű és kimeríthetetlen volt, és a szeretetben birtokolta az emberek és a művek gyors és bölcs megítélésének képességét, fölkel, fogott egy papírlapot s a bizalom és a csodálkozás lendületével saját kezűleg a következőket írta rá: „*Msgr. Sanfelice jó szívvel dicséri, elismeri és megáldja Pompeji új templomának művét, és felszólít minden hívőt, hogy járuljon hozzá minél előbbi befejezéséhez.*”

Nápoly, 1878. november 13-án, Guglielmo érsek”

Ez a drága kézírás, mely akkoriban bátorságot öntött belénk, s eltávolított a klérus és a nápolyi urak részéről minden nehézséget, ma is egyike legdágább emlékeinknek. Nem is késlekedtünk ezt a kézírást közzétenni minden nyomtatványunkban, könyvünkben, írásunkban, ünnepi meghívónkban; s akikkel csak találkoztunk, az első, amit bemutattunk nekik, Nápoly érsek főpásztorának ezen ajánló levele volt.

3. A Pompeji kegyhely története: első kiadás

Új bátorítást nyertünk egy friss eseményből. Ezen 1878. év végén a Madonna különös ajándékaként megjelentethettük az első könyvet, mely a Pompeji Szűzanya első kegyelmeit és csodáinak elbeszélését tartalmazta, s melynek a végére csatoltam egy imát, melyet én

írtam az ő kegyelmeinek elnyeréséért. Több volt ez, mint egyszerű történet, mert azoknak a kegyelmeknek a krónikája volt, melyeket az első három évben különböző családok nyertek el. Ezért ezt a címet adtam neki: *Történet, csodák, imádságok Pompeji Rózsafüzér Királynőjéhez Bartolo Longo ügyvéd tollából.*

Ezen első csodák jó részét már kiadtam a *Rózsafüzér Tizenöt Szombatja* című kis műben, melynek ugyanezen év május 24-én már a második kiadása kezdett terjedni egész Itáliában és külföldön is, különösen Guiseppina Brambilla nővér, a milánói nagy kórházban dolgozó Szeretet Leányai főnöknőjének buzgóságából. Ő a Valle di Pompejiben nyomtatott *Tizenöt Szombatot* a S. Calogero misszionáriusok révén eljuttatta Afrikába, Ázsiába, s egész különleges módon Indiába is.

Ez az új történet a Posillipo dombon történt csoda elbeszélésével zárult, Eduardo Raffaele csodás gyógyulásával, mely a Schettino házban, 1878 augusztus 18-án este történt.

E történet mellé odatettük a Pompeji Szűzanya könyomatos képét is, melyet a fiatal Guiseppe Amato készített – ez volt a második kép Dolfino képe után –, és igen széles körben terjesztettük.

Úgy éreztük tehát, hogy, miként a franciák mondják, jól fel vagyunk vértézve az új pompeji templom érdekében. Birtokunkban volt a nolai püspök nyilatkozata is, melyben ő hitelesítette a Pompeji Szűzanya csodáit, bizalmat ébresztett az emberekben a templom alapítói iránt, és ő maga adomány gyűjtő lett. Msgr. Formisano nolai püspök és a mi saját püspökünk e pásztorlevele valóban gondviselészerű volt, mert ez is rágalmakat és félreértéseket oszlatott el, és hatékony fölhívás volt közeli és távoli hívők felé a születő mű támogatására. Ezen felül megtámogatott minket a nápolyi érsek kézírásos jóváhagyása, s végül már megvolt az úgynevezett *Első Történet*, mely fölébresztette a kíváncsiságot, hiszen név szerint szerepeltek benne a Rózsafüzér Királynője első csodáinak birtokosai.

Így erős lélekkel és a Gondviselésbe vetett lobogó reménnyel vágtunk neki az 1879. évnek, mely – miként el fogjuk mondani – új győzelmek és a születő pompeji templom új dicsőségének éve volt.

XIII. Fejezet *Vincenzo Pepe professzor*

Erről a földimről és igazi barátomról, akit a Gondviselés kora ifjúságomtól fogva mellém rendelt a legjobb társként és tanácsadóként, s aki részese volt életem legsúlyosabb és legdöntőbb fordulatainak, eddig semmit nem mondtam olvasóimnak. De talán most elérkezett a pillanat, hogy bemutassam őt mint történelmi személyiséget, aki részese a kegyhely történetének, helyesebben ezen isteni eposz döntő eseményeinek, bármennyire is mindig háttérben, árnyékban maradt.

1. A család

Sokkal idősebb volt nálam, s ő is Latianóban született, példás keresztény szülőktől. Apja, *Gaetano Pepe* az előkelő Fasano család egyik ágából, anyja, *Carmela Lucci*, egy nemes nápolyi családból, a Volpicella családból való volt.

Ez a jó asszony örökölte azt a jámborságot és szeretetet, mely a régebbi időkben a nemesi nápolyi családok sajátos jellemvonása volt; szerencsétlen fordulatok következtében elszegényedett, de keresztény erősséggel viselte a szegénységet, és hőiesen tanúskodott földijeim előtt a türelem, a jámborság, és a derűs Istenre hagyatkozás erényeiről.

Olykor megszólalt a déli harangszó, és a házában nem volt egy falat kenyér sem, hogy csillapíthassa számos gyermeke éhségét. Ennek ellenére, Istenben bizakodván asztalhoz szólította őket, s mire elmondták az asztali áldást, zörgettek a ház kapuján. A küszöbön pedig kenyér és egyéb eledel is volt, melyeket ismeretlen kéz tett oda.

Ezen ismeretlen és láthatatlan kezek között ott volt az én anyám keze is, aki később a saját gyermekeiben százszorosan visszakarta adományát, mert az Úr úgy rendelkezett, hogy ennek a megjándékozott asszony gyermekeinek egyike legyen az üdvösség eszköze életem döntő pillantaiban. És ez a gyermek volt Vincenzo Pepe professzor.

A nélkülözések és fájdalmak iskolájában nevelkedve szent anyja mellett, akitől soha nem szakadt el (ó, mekkora ajándéka Istennek, ha valaki szent édesanya mellett nőhet fel!), követte erényeiben ezt a hősie asszonyt és megszerezte az Istenre hagyatkozás, a világ megvetése, a mindentől való elszakadás és a csak Istenben reménykedés erényeit.

2. Crocifissa Capodieci

De édesanyja mellett volt egy másik szent nő is Latianóban, aki az erények tükre volt az ifjú Pepe számára: *Crocifissa Capodieci*, akit Isten arra választott, hogy áldozat legyen népe bűneiért. Pepe ennek a rendkívüli, de analfabéta asszonynak szinte a titkára lett.

1860-ban, miután Garibaldi bevonult Nápolyba, Crocifissa égi megvilágosítást kapott az Egyház jövője felől, és a polgártársainak szóló, hosszú, prófétai levelet diktált Pepének. Ez a levél hozzám is eljutott, aki akkor még nagyon fiatal voltam. Megmutattam néhány úrnak Mesagnében, ahol épp nyaraltam, s valamennyien nagyon csodálkoztak.

Crocifissa az önkéntes szegénységet választotta: a Gondviselés mindennapi ajándékaiból élt a városon kívül egy kis házikóban melyet a De Nitto családtól kapott. Tökéletesen megvalósította Szalézi Szent Ferenc tanítását: *semmit nem kérni és semmit vissza nem*

utasítani. A kenyeret naponta gyakran azoktól az ismeretlenektől kapta, akiket Isten arra indított, hogy gondoskodjanak róla.

Amikor én Latianóban vagy Mesagnében pihentem, Vincenzo Pepe mindig elkísért Crocifissa meglátogatására. Crocifissa már nyolcvan éves volt, harminc éve ágyban fekvő beteg, de semmi fölfekvés nem gyötörte! Szegény volt, de nagyon szerette a tisztaságot. Tanulatlan volt ugyan, de jobban tudott Istenről beszélni, mint egy teológus. Latinul idézte a Bibliát és az egyházatyákat, tanácsot adott a lelkeknek, anélkül, hogy mindezt tanulta volna, hacsaknem az állandó imádságból, a szüzességét őrző vezeklésből és a Szentáldozásból. Amíg templomba tudott járni, naponta áldozott, amióta fekvő beteg volt, egy-egy pap szeretetből alkalmasszerűen vitte el neki az Oltáriszentséget.

Amikor Crocifissát utoljára láttam, nagy lelki válságban voltam, életem nagy döntése előtt álltam. Vincenzo Pepével együtt mentem el hozzá, hogy tanácsot és imádságos segítséget kérjek tőle.

Ágyban volt. A szent öreg szó nélkül hallgatott végig. Hosszas hallgatás után nagyon lassan és nyomatékosan mondta:

– *Age, quod agis*, 'Tedd meg, amit teszel'!

Ismét csend következett, majd prófétai sugallattól indítva fölemelkedett és elragadtatott hangon mondta:

– Hogy hívják a Nagyasszonyt, akinek te Pompejiben szolgálsz? Győzelmes Királynő?...

Majd öklével ágyára ütve nagy bizonyossággal hozzátette: *És győzni fog!*

Egy évvel később Crocifissa Capodieci lelke elszállt az égi menyegzőre, hogy a szüzeknek fenntartott énekkel dicsőítse Jegyesét.

Azon napon és abban az órában, amikor Crocifissa meghalt, én jelet kaptam arra, hogy mekkora hatalma van Istennél oltalmazni engem.

Alkonyodott. Valle di Pompejiben a templom befedésén és egy oldalkápolnán dolgoztak, hogy az legyen a sekrestye, amely ma Sziénai Szent Katalin és Szent Cecilia kápolnája. Ennek a boltozatát építették.

Az állványokon lévő kőművesek, mivel munkanapjuk végét ért, mielőtt befejezték a munkát és lejöttek volna, szokásuk szerint a magasból ledobálták vas szerszámaikat, köztük egy nagy, egyik oldalán éles bárdot, melyet kőhasításra használtak. Miközben ők lehajigálták a szerszámokat, én éppen az állvány alatt mentem el, és nem figyelmeztettem őket. A bárd éles oldalával a hátamra esett. Mindenki fölkiáltott, Rispoli építész is; én magam úgy éreztem, hogy halálos csapás ért. Hányingert éreztem. Vért fogok hányni – gondoltam magamban. De amikor az ott lévők segítségemre siettek, a legnagyobb csodálkozással állapították meg, hogy sértetlen vagyok. Örömkialtásban törtek ki és valamennyien ismételték: Csoda! Csoda!

Másnap Vincenzo Pepe a következő értesítést küldte Latianóból:

– *Tegnap 23 órakor Crocifissa Capodieci nővér meghalt. Eljössz a temetésére?*

– Az én költségemre történjék a temetés! – válaszoltam.

Ám erre nem volt szükség, mert a latianói káptalan, hogy megtisztelje ezt az alázatos lelket, városunk dicsőségét, magára vállalta az ünnepélyes temetés minden költségét.

3. Tragikus családi szerencsétlenség

Vincenzo mindent elolvasott, mindig olvasott, még éjszaka is, ezért meggyengült a látása. Egész fiatal korától fogva tanította a kicsinyeket. Egyik kollégám csak így nevezte: *Rex puerorum*, 'a kisfiúk királya'.

Amikor azonban harminc esztendő s lett, az édesanyja – talán előre érezve a saját halálát, s félve a család szétesésének következményeitől – arra készítette szeretett fiát, hogy hagyja el Latianót és biztosítson magának megélhetést: szerezzen liceumi tanári diplomát.

És valóban, a jó Carmela Lucci asszony 1860. november 20-án elhagyta ezt a világot, hogy az égben elnyerje elmondhatatlan szenvedéseinek és páratlan erőneinek jutalmát.

Vincenzo e fájdalmához, tudniillik hogy elveszítette nagyon szeretett anyját, csatlakozott egy másik is.

Egyik fivére épp akkor szerelt le a katonaságtól és a katonaruhákkal együtt magával hozta a puskáját is. A család nyomorúságos állapota megzavarta az agyát, és 1862. május 25-én Latiano ünnepnapját egy véres családi drámával zavarta meg: ez a szerencsétlen fogta a puskát, és otthonukban akarta megölni az apját.

A húga, az angyali tisztaságú, még szinte gyermek Giacinta, látva, mire készül a bátyja, hogy megakadályozza a szörnyű katasztrófát, élő pajzsként állt apja elé.

Egyszer csak az egész házat betöltő dörrenést lehetett hallani. A közlőről leadott lövés Giacinta hasát találta el, és vérbe borította a leányt, aki néhány óra múlva befejezte gyermeki szeretetből feláldozott életét.

4. Vincenzo Pepe professzor és a spiritizmus

A mi Vincenzónk követte anyja buzdítását. Elhagyta otthonát és Torinóba költözött, amely akkor Itália fővárosa volt. Sikeresen letette vizsgáit és hamarosan Potenza, később Bari, végül Maddaloni liceumában az olasz nyelv tanára lett.

Ettől az órától kezdve az Úr nem engedett elszakadnom ettől az új professzortól, akinek rendkívüli értékei voltak: nem csak az olasz és latin irodalomban való jártassága, hanem inkább nemes érzelmei és keresztény erőnei, melyekkel bizonyos vallási és erkölcsi szigorral uralkodott a lelkén, ugyanakkor gyermekien őszinte volt, ami példássá és kedvessé tette magatartását mindazok szemében, akikkel csak találkozott.

Ünnepnapokon, hogy kilépjek a komoly jogi tanulmányok közül, melyeket Nápolyban folytattam, Maddaloniba mentem, hogy felkeressem őt; ő pedig gyakran eljött hozzám a nagy városba, a két Szicília ősi metropoliszába, hogy felüdítsen. Az első fölbecsülhetetlen jó, amelyet barátom a lelkemmel tett, az volt, hogy kiszabadított a spiritizmus sátáni igájából és megtagadtatta velem annak pokoli tanait, melyekbe az igazság megismerésére irányuló féktelen vágyamtól űzve nyomorultán belebonyolódtam. A híres Renan időszaka volt akkoriban.

Barátom, bizonyosan azért, mert Isten kegyelmében és a szentségek gyakori vételével élt, természetszerűen visszariadt és mintegy misztikus félelemmel iszonyodott a spiritizsita praktikáktól, és állandóan készítetett rá, hogy eltávolodjam tőlük.

A magam részéről föltártam neki azokat a spiritizsita jelenségeket, amelyeket nem lehetett tagadni, mint pl. az asztaltáncoltatás, titkok megismerése, stb. Mivel maga Pepe professzor ezekre nem tudott magyarázatot adni, állandóan sürgetett, hogy keressek valaki igazán tudós személyiséget, akivel mindezeket meg lehet vitatni.

Mondták neki, hogy van két tudós férfi Nápolyban, egy domonkos teológus és egy redemptorista atya: egy bizonyos Alberto Radente atya a nagy Domonkos konventben és Emmanuele Ribera atya a redemptoristák kollégiumában San Antonio in Tarsiában.

Nápolyból éppen akkor űzték el a szerzeteseket: jezsuitákat, piaristákat, barnabitákat, domonkosokat, redemptoristákat és mindenki mást. Ki akadhatott a nyomára ennek a két nevezetes, de számunkra ismeretlen szerzetesnek?

Egy év telt el eredménytelen kereséssel, a barátom azonban nem hagyta abba az imádságot és az érdeklődést. Végül buzgó keresése jutalmául rátalált e két szerzetesre, akiket az Úr megtérésemre és üdvösségemre rendelt.

5. A domonkos magiszter Radente atya

Radente magiszter atyáról hosszan beszéltem a *Kegyhely története* első kötetében, és még szólok róla, amikor elbeszélem az épülő templom első kilenc esztendejét, melyek az ő életének utolsó szakaszát jelentették.

Most mindenki előtt feltárom a lelkemet. Mindig és minden módon törekedtem arra, hogy nyilvánvalóvá tegyem lelkiatyám érdemeit Pompeji művének kezdeteinél, hogy lerójam iránta hálám adóját a legnagyobb jótéteményért, amit velem tett, ti. Istenhez való visszatérésemért. Különösen kedvelt módomban erre, hogy magasztalom és megtiszteltem az egész domonkos rendet, mely azért annyira kedves számomra, mert Mária rózsafüzérének a rendje.

Pompeji művének megkezdése után kilenc évvel úgy tetszett Istennek, hogy megfoszt ennek a szent férfiúnak jótanácsaitól és bátorításától, s magához szólította őt a templom befejezése és a jótékonyági intézmények alapítása előtt, melyek körül kibontakozott az új város. Ezért 1885. január 6-tól, halála napjától a mi történetünkben is eltűnik Radente atya neve. De él bennem a szent meggyőződés, hogy Pompeji templomában mindig szolgálni fogják a rózsafüzér fiai – Radente atya neveltjei – a Rózsafüzér Királynőjét.

A küldetést, amelyet Isten Radente atyára bízott, két szempontból kell szemügyre vennünk, tudniillik az én személyem és Pompeji művének szempontjából.

Ami az én lelkemet illeti, ennek a szeretett atyának a legnagyobbbb érdeme, hogy kiragadott engem a spiritizmusból, ahogy ezt már elmondtam, s hogy megismertetett a rózsafüzérrel, a domonkos rend és a Bűnbánók harmadrendjének történetével. Ezért tudtam megjelentetni a

rózsafüzérrel, a nagy rendalapítóval és harmadrendjével kapcsolatos aszketikus, történeti és polemikus műveket.³⁴

Pompeji művével kapcsolatban Radente atya emléke nem csak számomra nagyon kedves, hanem mindazoknak is, akik tisztelik a Pompeji Szűzanyát, mert ő ajándékozta a Rózsafüzér Királynője öreg és szakadozott képét a gyónójának, a mi annyira kedves harmadrendi nővérünknek, *Maria Concetta De Litalán*ak; ő pedig nekünk ajándékozta, hogy a rózsafüzér-tisztelet első tárgya legyen Pompeji elhagyatott földjén. (A kép történetét lásd [az ...oldalon](#). A képet – mely a csodatévő kegykép lett – nekünk ajándékozó nővér azt kérte a Szűzanyától, hogy az irgalmasság ezen új trónusa közelében halhasson meg. És valóban, a Porta Medina-i Conservatorio del Rosarióból kiköltözött hozzánk, utolsó napjait itt töltötte, s lelkét a kegytemplomhoz csatlakozó árvaházban adta vissza az Úrnak)

Amint ezt már tudjuk, e képet felújítottuk, a hívek adományaiból gyémántokkal és drágakövekkel ékesítettük, s ma általános tisztelet tárgya. Radente atya 1876. február 13-án a düledező régi plébániatemplomban újra megáldotta, s körülötte alakult meg a *Szentlélek Rózsafüzér Társulata*, mely Valle di Pompejiből hamarosan az egész világra szétterjedt.

Radente atyának van még egy nagy érdeme: számomra nagyon nehéz pillanatban bátorított, hogy indítsam útjára az *Il Rosario e la Nuova Pompeji* c. folyóiratunkat, mely gondviselészerűen egyik leghatásosabb eszközünk lett arra, hogy terjeszteni tudjuk Mária e kiválasztott földjének történéseit.

A Gondviselés ennyit bízott reá, mert alig érte meg a folyóirat az első évét, az Úr megkoronázta hűségese szolgálóját az örök boldogság koronájával.

6. A tiszteletreméltó Ribera redemptorista atya

Az isteni irgalmasság által meghatározott napon Pepe professzor bemutatott Ribera atyának, aki ma már a tiszteletreméltók között van az égben.

Hogy ő mit jelentett számomra attól az órától kezdve, nem vagyok képes elmondani. Itt csak annyit mondok, hogy nyilván isteni beavatkozásra ő nyitotta meg azt az utat, amely elvezetett engem Pompejibe a kegytemplom építésére és azon karitatív intézmények megalapítására, amelyek körül megszületett egy új város, a keresztény Pompeji a pogány Pompeji közvetlen szomszédságában.

A tiszteletre méltó redemptorista szent csodálatot keltett mindenkiben, aki csak találkozott vele, és első pillantásra utánozhatatlan szentnek látták egyrészt Istentől kapott rendkívüli adottságai, másrészt gyógyíthatatlan betegségei ellenére végzett kemény vezeklései miatt. Ugyanis egymásba szövődött betegségektől gyötört testben fél tudóval élt és prédikált. Mindezek tetejében fogadalmat tett arra, hogy egy percet nem veszteget el. Ezért soha nem

³⁴A kegyhely Kalendáriuma a következő műveket sorolja fel: *Quindici Sabati del SS. Rosario. Divozione efficacissima per ottenere qualunque grazia.* – *San Domenico e l'Inquisizione al Tribunale della Ragione e della Storia.* – *Novena in onore di San Domenico, con meditazioni ed affetti.* – *Il Terz'Ordine della Penitenza di San Domenico: ossia la Storia, lo Spirito, le Regole e le Indulgenze del Terz'Ordine della Penitenza.* – *Vita del Venerabile Gian Leonardo De Fusco dell'Ordine Domenicano.* – *Vita della Beata Colomba da Rieti vergine del Terz'Ordine della Penitenza.* – *La novena e le Sette Domeniche in onore di Santa Caterina da Siena.* – *Triduo per la festa di Santa Caterina da Siena.* – *I sette Venerdi ad onore di S. Vincenzo Ferreri.* – *Confraternita della Milizia Angelica, ossia del Cingolo della Purita dell'Angelico Dottore domenicano San Tommaso d'Aquino eretta nella Pontificia Basilica del Santissimo Rosario di Pompeji.* – *Il Mese di Ottobre dedicato alla SS. Vergine del Rosario. 1–3 köt.)*

engedett magának kikapcsolódást, pihenést, de beszélgetései, tanácsadásai sőt a gyóntatásai sem tartottak tovább 5 percnél. Rendkívül élénk értelme, hatalmas emlékezőtehetsége volt. Emlékezetből idézte az összes aszketikus könyvet, s lelki vezetése abban állt, hogy kinek-kinek a legmegfelelőbb lelki könyvet ajánlotta.

Egy példa. Egy napon Ribera atya elment meglátogatni Caterina Volpicellát, akinek a házában sok jámbor férfi és nő gyűlt össze lelkigyakorlatra. Egyikük, egy calabriai nő életállapotára vonatkozó tanácsot kért tőle, a jó atya pedig megígérte, hogy küld egy állapotának megfelelő könyvet. A küldött könyv arról szólt, hogy miként kell viselkedni egy társadalmi és családi életet élő nőnek.

A kisasszony, amikor meglátta a könyvet, megvető nevetéssel mondta: Ni csak! Miféle könyvet küld nekem Ribera atya, Nem megmondtam neki, hogy én Caterina Volpicellát akarom követni?

Miután hazatért Calabriába, nem telt el egy esztendő és férjhez ment... Íme, Ribera atya a könyv küldésével megjövendőlte életállapotát.

Hogyan lehetne néhány sorban összefoglalni mindazt az ajándékba adott kegyelmet, amellyel Isten mások üdvössége érdekében gazdaggá tette őt?

Hány egyetemistát és papot mutattam be neki! Hány szívbe látott bele! Hány esetben tudta megkülönböztetni a lelkeket! Hány próféciaival gyújtott világosságot életállapot megválasztása és papi hivatások kérdésében!

Elmondok egy esetet – a szemem láttára történt sok eset közül –, mely egy hivatáshoz kapcsolódott.

A legutóbbi időkig Rómában élt két jezsuita páter: Agostino Zagari és Francesco Zagari. Testvérek voltak, s egészen fiatalok, amikor elvittem őket a redemptorista atyához, hogy megbizonyosodhassanak szerzetesi hivatásuk felől.

Abban az időben én is arra gondoltam, hogy belépek a domonkos rendbe, s az imént dicsért Radente atya meg is erősített szándékomban. Imádságot akartam kérni magam számára, készen arra, hogy kövessem Isten akarátát.

Az atya szívesen fogadott bennünket és ígéretet tett: *Adjatok időt nekem imádságra.*

Egy hónap elteltével jelentkeztünk Ribera atyánál. Amikor meglátott bennünket, méltatlankodva emelte föl a hangját:

– Micsoda? Alig egy hónapja láttuk egymást, és ti már jöttök, hogy megtudjátok Isten akarátát? Bertran Szent Lajosnak, a híres domonkosnak hasonló helyzetekben hat hónapos imádságra volt szüksége! Jöjjetek vissza később!

Két hónap elteltével csak Agostinót vittem magammal, aki diáktársam és jó barátom volt.

Kopogtunk az atya ajtaján. Ajtót nyitott, szó nélkül betessékelt minket és becsukta az ajtót. Odafordult a barátomhoz, és még állva bizonyossággal és próféciaszerűen mondta:

– Agostino úr, önnek valóban hivatása van, legyen jezsuita, menjen el Rómába.

Majd gyorsan hozzám fordulva ünnepélyesen mondta a következőket:

– Bartolino úr, önnek nincs hivatása, csak kedve van. Ne legyen szerzetes, maradjon így, ... különben ... nem fogja végrehajtani Isten terveit...

És minden további nélkül elbocsátott bennünket.

Hogy Ribera atya Agostinohoz intézett szavait megértsük, jó tudni, hogy a jezsuita atyákat akkor elűzték Nápolyból, ezért mondta: *menjen Rómába*. És a barátom, Agostino Zagari nagy nehézségek árán (akkoriban egy fiatal diák nem könnyen kapott útlevelet Rómába) eljutott Rómába, belépett a jezsuita rendbe és sok éve dolgozik Isten dicsőségére.

Hasonló történt a testvérével, Franceco Zagarival, és sok száz diákkal, professzorral, papokkal és szerzetesekkel.

A személyemmel később történtek bizonyosságai az isteni világosságnak, amely Ribera atyát vezette a tanácsaiban; ezek még ma is, 50 évvel később is beteljesedőben vannak.

Íme, egy másik eset, mely elegendő annak bizonyítására, hogy Ribera atya milyen magas fokon birtokolta a lélekbe látás ajándékát, amely magában foglalja a prófécia ajándékát is.

Az egyik napon – immár ötven esztendővel ezelőtt – egy fiatal barátom a nápolyi tartományból, akinek titoktartási kötelezettségből nem árulhatom el sem a nevét sem a születési helyét, gondokba merülve ment keresztül a Largo Mercatellón, a mai Dante-téren, a hivatása miatt gyötrődő lélekkel.

Egyszer csak egy kéz érintését érezte a vállán. Megfordult és egy számára ismeretlen redemptorista atyát látott, az arca olyan piros volt, mint amikor valaki többet ivott a kelleténél, s anélkül, hogy időt hagyott volna neki a csodálkozásra vagy a méltatlankodásra, szinte rátámadt:

– Legyél pap! Űzz el magadtól minden gondot! Ha szükséged van rám, gyere San Antonio a Tarsiába.

A barátom fölháborodva, ösztönösen valami goromabságot akart mondani, például, hogy ki hatalmazta föl arra, hogy ilyet mondjon neki, de a szerzetes eltűnt.

Az ifjú pedig növekvő csodálkozást és méltatlankodást érzett.

Ez a fráter elég részeg lehetett – morogta. Azután elgondolkodott: De honnan tudhatta, mire gondolok, és mit kell tennem? Ki ismeri őt? Ki látta?... Ki beszélt neki rólam?

– Ez misztérium – zárta le –, utána kell járnom.

Elment a Via Tarsiába, ahol a redemptoristák rendháza van. Becsöngetett és kérdezte a portás laikus testvért:

– Van itt olyan atya, akinek nagyon piros az arca, mintha ... akarom mondani, mintha becsipett volna?

– Az ég szerelmére – szakította félbe az –, Isten szerelmére, itt nincs senki ilyen...

Azután kedves kérdéseivel kicsit részletesebb személyleírást kért, s még mielőtt a barátom befejezhette volna, a homlokára csapott:

– Elég, elég, ez csak Ribera atya lehet.

– Ki az a Ribera atya?

– Egy szent. Ha beszélni akar velem, a cellájában van.

Mindketten fölmentek az emeleti folyosóra, de még mielőtt odaértek volna a cella elé, amelyben a szent szerzetes lakott, az egyik cellaajtó hirtelen kinyílt, mintha Ribera atya várt volna valakit, és szinte parancsolva mondta az ifjúnak:

– Jöjjön be!

A barátomban egyre nőtt a csodálkozás. Belépett, és Ribera atya minden ceremónia nélkül letérdeltette, hogy végezzen általános gyónást.

– De hogyan... Atyám! – tiltakozott –, így, felkészülés nélkül?!

– Nincs rá szükség. Én kérdezek, ön válaszol.

És anélkül, hogy kérdezte volna, mint aki nyitott könyvből olvas, Ribera atya 5 perc alatt gyors és pontos képet adott gyónója lelke állapotáról, s azzal a próféciával bocsátotta el, hogy egy napon pap lesz.

Így is történt. Az ifjú mély megindultsággal és nagy megvilágosodással döntött hivatása felől. Egyházi pályára lépett és ma egyike a nápolyi érsekség legbuzgóbb plébánosainak.

7. Élő szenteknél tett látogatások Nápolyban

Pepe professzornak nem csak az a páratlan érdeme volt az Úr előtt, hogy része volt a spiritizmusból való megtérésemben azáltal, hogy felkutatta a két szent szerzetest és megismertetett velük, amint elmondtam, hanem ő volt az első, aki atyai módon vezetett megváltozott életmódomban, amikor elhagytam az ügyvédséget, hogy egészen a karitatív műveknek szenteljem magam. Gondviselészerű eszköz volt Isten kezében, mert a megtérésem utáni esztendőben Nápolyban maradt. Neki köszönhetem, hogy volt módom megismerni a városban élő szenteket, akik közül néhány ma már a Tiszteletreméltó címet kapta az Egyháztól, kettő pedig a boldogok sorába emelkedett: Ludovico da Casoria³⁵ atya és Ribera atya.

Hogy erőt nyerjünk a megtérés utáni idők elkerülhetetlen lelki küzdelmeihez, és világosságot nyerjünk az Úr utainak felismeréséhez, s hogy minél többet tanuljunk a még életben lévő szentek példájából, hol egyiket, hol a másikat együtt látogattuk meg.

Pepe professzor és én elválaszthatatlan társak lettünk, a keresztény barátság – melyet csak az Isten iránti közös szeretet éltet – erős köteléke fűzött össze minket. Együtt étkeztünk, ugyanabban a szobában aludtunk, együtt mentünk sétálni, pontosabban látogatóba Isten szolgálóihoz. Kilencen voltak, akikkel az isteni Jóság megismertetett, akik egyszer talán valamennyien oltárra emeltetnek.

³⁵Ludovico da Casoria az itáliai Casoriában született, 1814. március 11-én. 1832-ben lépett a *Megreformált Ferencesek* rendjébe. Kezdetben matematikát tanított, majd a nyomor láttán otthonokat alapított néger gyermekek, árvák, elhagyottak, vakok, süketnémák, nyomorék halászok, vándorok, betegek, öreg, beteg papok számára. 1859-ben Nápolyban megalapította a *Szürke Testvérek* és az *Erzsébet Nővérek* rendjét a néger gyermekek segítésére és a haldoklók szolgálatára. 1863-ban megmentette a főlöslátástól a *Szt Márton és Lázár Lovagrendet*. Nápoly, 1885. március 30-án halt meg. 1907-ben elindították boldoggá avatását (*Magyar katolikus lexikonból*).

Most megjelenik lelki szemeim előtt az az Istent dicsőítő csodálatos sereg, mely abban az időben az akkori Nápoly dicsősége is volt.

Elsőként Isten nagy szolgálóleánya, a nagyon szeretett, Jézusról nevezett Mária Lujza nővér jelenik meg előttem, akit IX. Pius pápa nagyra becsült és annyira tisztelt. Nápolyban ő alapította a S. Antonio Abbate városrészben a Stella Matutina konventot, a Pallonetti di S. Lucia kerületben pedig a S. Filomen monostort. Ez a kiváltságos domonkos harmadrendi szűz, analfabéta volt ugyan, de az egész Szentírást illusztrálta a Teremtés, a Kivonulás, a Krónikák, a Próféták és a Zsoltárok könyvétől kezdve az evangéliumokon át a Jelenések könyvéig.

Ó, micsoda áldás volt a lélek számára a társalgás ezzel a szent öreggel, aki mindig derűs és mosolygós volt. Isten kegyelmének mosolya ragyogott az ajkán, s lelkének örömét és vidámságát át tudta önteni mások lelkébe is. Különleges kegyelmi ajándéka volt, hogy a szentségi Jézus előtt mondott imádságai mind meghallgatásra találtak. Ennek következtében szüntelenül jöttek hozzá a meggyötört lelkek, akik kegyelmeket kértek az égtől, különösen az egyszerű nép köréből. A jó nővérnek pedig a legfelső emeleten lévén a cellája, újra meg újra le kellett jönni a földszinten lévő portához. De nem fáradt bele, hanem derűs lélekkel hallgatott meg és vigasztalt mindenkit, mert – amint ezt közös lelkiatyánknak, Ribera atyának elmondta – Jézus mondta neki: Az ajándékok, amelyekkel elhamozlak nem a tied, hanem másoknak szólnak.

8. Mária Lujza nővér drága ajándéka

Isten e nagy szolgálójától őrzünk Valle di Pompejiben egy nagyon kedves és drága ajándékot.

A nővér hálókamrájában volt egy nagyon szép, könyomatos Kegyelme Anyja Mária-kép. Csodás kép volt, mert a Szent Szűz többször is szólt róla a nővérhez és beszélgetett vele. Ezt én jóbarátomtól, Giuseppe Gaetani orvostól tudtam, aki Mária Lujza nővérnek is orvosa volt. Rajta keresztül tudattam a súlyosan beteg nővérrel, hogy nagyon szeretném, ha ez a Mária-kép az ő halála után az enyém lehetne.

A jó nővér azt üzenete, hogy szívesen teljesítené kérésemet, de nem teheti, mert a képet már odaigérte a nemes nápolyi úrnőnek, Donna Maddalena Pandolfellinek, aki barátnője és jótevője volt. Így is történt. Isten szolgálóleányának halála után a kép a jámbor úrnőhöz került. Szerencsére azonban neki is Giuseppe Gaetani volt az orvosa, így tehát rajta keresztül Pandolfelli úrnő nekem ígérte a képet, de csak az ő halála után.

Tizenötév múlva meghalt a nemes úrnő és az általam annyira vágyott Kegyelme Anyja-kép a birtokomba került.

Abban az időben vettem egy telket Valle di Pompeji S. Abbondio részén, s úgy terveztem, hogy temetőt nyitok rajta Pompeji új negyede részére, mely Rózsafüzér Királynője kegyhelye körül kezdett kialakulni. Ezért helyreállítottam a régi, romos körkápoltját, melyet egykor épp a Kegyelme Anyjának szenteltek, hogy a leendő temető kápolnája legyen. Hogy föllevenítsük a Kegyelme Anyja tiszteletét, arra gondoltam, hogy a felújított, szép körkápoltban nyilvános tiszteletre helyezzük ki a szép és csodás képet, amelyről az Irgalmasság Anyja hallatta mennyei hangját Isten szolgálóleánya, a Jézusról nevezett Mária Lujza nővér számára.

A kép művészileg kétségtelenül nem nagy érték, de Mária kedves arca annyira anyai, tiszta és mennyei, hogy akik csak látják elragadtatva mondják: *Milyen szép!*

Attól kezdve a S. Abbondio dombon álló felújított kápolna lett a környéken szétszórta élő földművesek gyengéd áhítatának központja, s minden évben, július másodikán, a Kegyelmek Anyja ünnepnapján áhítatos, költőien népies ünnepet ülünk, körmenetben visszük körbe a környék ösvényein és Nuova Pompeji utcáin a drága képet.

A Nápolyból a Rózsafüzér Királynője monumentális kegytemplomának látogatására érkező zarándokok, amikor megérkeznek a vasútállomásra, vessenek egy pillantást jobbra, és csodálják meg egy pillanatra a vasúton túl a zöldellő dombon álló kicsi, kecses körkápolnát, amelyet a Kegyelmek Anyjának és Szent Abbondionak szenteltünk. Ott tiszteljük a Madonna szép képét, mely Isten szolgálóleányának, Jézusról nevezett Mária Lujza nővérnek a tulajdona volt. (Annak érdekében, hogy felélesszem és terjesszem a Kegyelmek Anyjának tiszteletét abban a kápolnában, írtam és kiadtam *A július 2-i ünnepre felkészítő kilenced c. füzetet*. Az imádságok elé csatoltam a S. Abbondio kápolna rövid történetét.)

9. Isten többi szolgálói – Tiszteletreméltó Caterina Volpicelli

És mit mondjak az intelligens és művelt nápolyi kisasszonyok példaképéről, a tiszteletreméltó Caterina Volpicelliről, aki Jézus Szíve tiszteletének nagy terjesztője volt Nápolyban? Ő alapította a Jézus Szíve Szolgálóleányai kongregációt a saját palotájában, mely a Largo Petrone alla Salutén állt. Mind a mai napig annyi jót tesz a családokkal, plébániákkal, a környékbeli falvakkal és településekkel leányai révén, akik hitoktatnak, lelkigyakorlatokat adnak nőknek, templomokat látnak el textiliákkal és egyéb felszerelésekkel, és mindenféleképpen segítségére vannak a lelkeknek.

10. Isten szolgálója, Don Agnello Coppola

Akkoriban – 1867-ben – adta nekem az Úr azt a kegyelmet, hogy megismerhettem Isten tiszteletreméltó szolgálóját, Don Agnello Coppolát, a nápolyi klérus ékességét, és ez a következőképpen történt:

Egyik napon az én drága Ribera atyám a maga gyermekien ártatlan mosolyával mondta:
– Szeretnék megismertetni egy két lábon jár szenttel: Don Agnello Coppolával, aki egy másik szent, Boldog Saverio Maria Bianchi barnabita atya lelkigyermeke.

És valami megbízatással elküldött Don Agnello házába, aki akkor már nagyon öreg volt.

11. Isten két szolgálója a gyógyíthatatlan betegek kórházában: Francesco Maione és Luigi Avellino

Mennyi édességgel ajándékozott meg az Úr látogatásaim alkalmával! Szinte minden este megkerestem egyet-egyet a szolgálói közül, akik krónikus betegek voltak a gyógyíthatatlan betegek nagy kórházában! Egyikük Isten szolgálója, Francesco Maione volt, az ötös és hatos kórterem *priorja*, azaz atyja, feje és mestere a két terem betegeinek, akiknek lelki gondját viselte. Fiatal volt még, mindössze harminc éves, de mozdulatlanul oda volt kötve a fájdalmak ágyához: nőtt egy púp a mellén és a hátán ezért egy külön számára kialakított ágyban feküdt, s az évek során lassan elsovadtak a lábszárcsontjai.

Mária templomban történt bemutatása ünnepének estéjén (november 21-én) halt meg, abban a percben, amikor a szentségi Jézus arra a kórteremre adta áldását. A szerencsétlen betegnek

utolsó szavai ezek voltak: *Királynőm, jöjj és vigyél magaddal!* – És a Mennysországi Királynője ezt a lelket magával vitte a Paradicsomba.

A másik Luigi Avellino volt, aki 18 év leforgása alatt egyik felére lebecsült, s az alsó emelet hetes kórtermének volt a priorja. Csak a bal kezét tudta mozgatni, ezzel rázta meg a csengőt annak jeléül, hogy kezdik a rózsafüzért, a pompeji Szűzanya novénájának és más imádságoknak közös mondását, amelybe a kórterem minden betege áhítattal kapcsolódott be.

Isten e két szolgájának teste ma Nápolyban, a Nagy Szent József testvérület templomában, a kanonoki kriptában nyugszik.

12. Az oratoriánus Pennasilico atya

Nem kis erőt nyertünk a lelkünknek, valahányszor meglátogattuk Ribera atya gyóntatóját.

– Ki volt a tiszteletreméltó Ribera atya lelkivezetője? – A mindenki által szentnek tartott öreg Pennasilico atya a nápolyi oratoriánusok közül, akiket más néven jeromosrendieknek hívtak. Ez az öreg, remetének látszó oratoriánus volt a gyóntatója a mi Vincenzo Pepe professzorunknak és annak az irodalmár és hagiográfus nápolyi oratoriánusnak, akit Alfonso Capecelatronak hívtak és később bíboros lett; továbbá egy másik oratoriánusnak, Carlo Mola atyának, aki, mielőtt kinevezték Foggia püspökének, a doktorok és lovagok kongregációjának a prefektusa volt, melyhez én is tartoztam. Ugyancsak Pennasilico atya volt a lelkivezetője a nagyon tisztelt Aniceto Ferrante atyának, aki később Gallipoli püspöke lett, és a tisztelendő oratoriánus Longo atyának, és szintén nagy tiszteletben állva halt meg.

13. Tiszteletreméltó Ludovico da Casoria atya

De mindenki másnál gyakrabban látogattuk Ludovico da Casoria atyát, és próbáltunk a nyomában lenni akár gyalogosan, akár vonaton volt úton. Korunk Szent Ference volt ő, aki halála után hamarosan megkapta a tiszteletreméltó címet, s ma folyamatban van a boldoggá avatása.

Ó, milyen szerencsés város vagy te, Nápoly! A politikai forradalmak idején öledben oly sok szentet nevelt magának Isten, hogy kiváltságossá tegyen Itália, s még inkább a külföld városai között! (A szenttéavatási perből, amelyet tanulmányoznom kellett ahhoz, hogy összeállíthassam tiszteletreméltó Gian Leonardo de Fusco domonkos atya életrajzát, megállapíthattam, hogy a nápolyi érsekség levéltárában jó 300 per aktái nyugszanak, melyek a boldoggáavatásra várnak. Tehát egyedül Nápolynak több szentje van, mint egész Franciaországnak!

14. Tiszteletreméltó Ludovico da Casoria atya és Vincenzo Pepe

Lodovico atya annyira becsülte Pepe professzor szellemi értékeit és erényeit, hogy ki akarta nevezni annak az új kollégiumnak olasz tanárává, amelyet ő alapított a nemes nápolyi családok fiainak, s a szeretetről nevezett el. A kollégium igazgatója a nagyon becsült filozófus és író Enrico Atanasio volt, aki a *La Carita e l'Oorfanello del P. Lodovico da Casoria* folyóirat igazgatója is volt.

De a mód, ahogyan Ludovico da Casoria atya rátalált Vincenzo Pepére, amikor meg akarta hívni az említett kollégium tanárává, egészen különleges volt.

Pepe barátom elnyerte a cenzori hivatalt a nagy *Collegio Medicó*ban, pompás ösztöndíjjal.

Azok a fiatal medikusok hamarosan megszimatozták, hogy a cenzoruk *aggályos*, ezért hogy piszkálják és gúnyt űzenek belőle, reggel és este úgy káromkodtak, ahogyan csak a toszkán kocsisok tudnak. A szerencsétlen cenzor minden erőfeszítése eredménytelen maradt.

Szegény Vincenzo így következtetett: ebben a kollégiumban miattam bántják Istent, tehát el kell mennem innen.

Meg is tette, és hősiesen lemondott arról a megbecsült és jól jövedelmező állásról. De előbb elment, hogy tanácsot kérjen Ribera atyától. Ő pedig, amint meglátta, szokott rövidségével és határozottságával mondta:

– *Don Vincenzo, menjen Rómába és tartson lelkigyakorlatot.*

És az engedelmes professzor azonnal ott hagyott mindent és elindult Rómába.

Indulás előtt azonban elment meglátogatni a Jézusról nevezett Mária Lujza nővért, és tájékoztatta elhatározásáról, hogy Ribera atya parancsára Rómába megy lelkigyakorlatot tartani.

Istennek ez a szolgálóleánya segítségképpen mondta neki:

– Beajánlom Önt egy szentnél, Don Giovanni Merlini atyánál, aki harmadik általános igazgatója a Drága Vér Kongregációjának, amelyet Boldog Don Buffalo Gáspár alapított, s utána Don Biagio Valentini igazgatott.

És írt neki egy levelet.

Ezzel a tekintélyes ajánlással Pepe professzor nagy haszonnal végezte lelkigyakorlatát Rómában a Kiontott Vér Atyáinak házában, és Isten szolgája Giovanni Merlini atya, amikor elbocsátotta, megáldotta és prófétált neki hosszantartó életéről...!

A lelkigyakorlat végeztével Pepe professzor visszatért Nápolyba, de az útiköltség és a tartózkodással kapcsolatos kiadások elfogyasztották minden pénzét.

Amikor a nápolyi vasútállomásra megérkezett, a zsebében mindössze hat soldo volt, csak arra elegendő, hogy egy kis hordárfiút megfizessen.

A Gondviselésbe vetett bizalommal, amire hosszú éveken át nevelték, mondta magában:

– Most elmegyek Bartolo Longo házába Ebédelni, de hogyan talállok-e másik állást Nápolyban? ... Isten majd gondoskodik rólunk!

És a hordárfiút követve, gyalog elindult.

Amikor a széles és emberektől zsúfolt Via Foriára ért, váratlanul belebotlott főtisztelendő Alfonso Attanasióba, a főt említett Don Errico professzor testvérebe.

– Ó micsoda találkozás! – kiáltottak föl mindketten önkéntelenül.

És Don Alfonso sietve hozzátette:

– Már mindenütt kerestem, és hol találom meg? Itt az utca közepén! ... Testvéremtől Lodovico atya kifejezett kívánságára megbízást kaptam, hogy meghívjam Önt olasz tanárnak a Szeretet Kollégiumába, amelyet az atya nyitott, miután kibérelte a San Domenico Maggiore téren álló Casa Catena palotát.

Pepe professzor megindulva és a gondviselés iránti hálával a szívében szólta a hordárfiúnak:

– Nem erre megyünk tovább, hanem menjünk a San Domenico Maggiore térre.

15. Vincenzo Pepe biblikus tanulmányai

Ez volt az az időszak, amelyben Pepe professzor belső indításra a Szentírás tanulmányozására szentelte magát, a negyvenedik éve körül járt. Kétszer végigolvasta az egész Szentírást; mert – mondta nekem – *aki nem olvassa a Szentírást elejétől végig, nem alkothat magának világos és megfelelő képet Isten Igéjéről.*

Az evangéliumok voltak a legnagyobb hatással a lelkére. Saját kezűleg harmincszor másolta le olaszul a négy evangéliumot, hogy kommentálja Aquinói Szent Tamás kommentárjainak fordításával, és a maga meglátásaival, melyek folytonos és mély elmélkedésben születtek.

Le Trina-Unita dei Sancti Evangelii, ‘a szent evangéliumok hármasságának egysége’ témáról több kötetet írt, melyek közül néhány meg is jelent. A többi kéziratát végrendeletileg a Brindisi Biblioteca Communale-re hagyta.

Mint Szent Tamás teológiájának és erkölcstanának tökéletes követője, mindig kész volt arra, hogy az angyal doktor szövegeit és mondásait az élet különféle helyzeteire alkalmazza.

16. És a hibái?

De ki van hiba nélkül ezen a világon?

A közmondás szerint *a hibájával együtt szeresd a barátot.* Tiszteletreméltó Lodovico Blosio karthauzi apát nehezen megtalálható és aranyat érő *Istruzione della vita ascetica e consolazione dei pusillanimit* c. könyvében nagyon szép igazságra tanít: *a hibák megszentelődésünk eszközei.*³⁶

Isten az ilyen kiváltságos lelkeket elhalmozza karizmáival, gyarapítja őket az erényekben, meghallgatja imádságaikat, de amikor azt kéri, hogy megszabaduljanak bizonyos hibáiktól és erre törekszenek is, ezt a kegyelmet gyakran nem adja meg nekik. Ezt pedig az Úr a maga bölcs és szerető tervei szerint rendezi így, hogy az általa szeretett lelkeket tökéletességre vezesse, és ezzel két célt ér el: az első, hogy elveszi ezektől a lelkektől a saját erőikben való bizakodást; a második, hogy csökkenti a körülöttük élőben a feléjük irányuló tiszteletet és megbecsülést. Ők ugyanis könnyebben észreveszik ezeknek a választott lelkeknek a hibáit, mint az erényeit, és lenézik, vagy legalábbis nem becsülik kellően őket.

³⁶Ribera atya a piarista Gioffredi atyával latinról olaszra fordíttatta ezt a könyvet, és Nápolyban 1865-ben meg is jelent. E kiadás teljesen elfogyott, egyetlen példányt sikerült drága ajándékba kapnom a Firenzében élő karthauzi Bernardo atyától.

Ezeknek a lelkeknek pedig így módjuk van arra, hogy nehezen ugyan, de éppen ezért érdemszerzően egyre erősödjenek abban az erényben, mely a megszentelődés alapja, azaz a szent alázatosságban.

Tissot atya is közzétett egy nagyon hasznos könyvet Tiszteletreméltó Blois mély tanításáról: *L'arte di trarre profitto dalle proprio colpe* ('A saját bűneinkből való hasznoszerzés művészete'), mely nagy vigasztalója a megtérő bűnösöknek.

Egy másik mély tanítást hagyott ránk a szent francia püspök, a szép stílusú és bölcs író, a híres Msgr. Fenelon, mely nagyon bátorító a választott és a tökéletesség útján támadásokat szenvedő lelkeknek. Műveinek harmadik kötetében a nagy hippói püspökre, egyházatyára és tanítóra, Szent Ágostonra hivatkozva mondja:

– „Ne csodálkozzatok azon, hogy túl élénkek, mások iránt türelmetlenek, erőszakosak vagytok: ez a ti alaptermészetetek; ezt meg kell tapasztalni. Hordoznunk kell – mondja Szent Ágoston – a bűneink miatti mindennapos megszátyulásunk igáját. Tapasztalunk kell gyöngeségünket, nyomorúságunkat, tehetetlenségünket a javulásban. El kell veszítenünk a saját szívünkbe vetett reményt, és csak Istenben remélhetünk.”

Befejezésül egy utolsó alapszabály. Elhunyt barátom, Msgr. Gennaro Aspreno Galante a legutóbbi időkben a nápolyi klérus egyik legtudósabb és legszentebb papja, ismételtetett egy témát, mely a nagy domonkostól, Msgr. Rosini Pozzuoli püspöktől származott: *a nagy erényekben vegyétek észre a hibákat*.

17. Az utolsó évek

Életének utolsó húsz esztendejét Vincenzo Pepe a szülőházában töltötte, Latianóban, mindenkitől visszavonulva, nagy szegénységben, de nagy lelki békében és szellemi gazdagságban. Nagyon szeretett munkájába merülni, azaz Szent Tamás *Summájának* részleteit fordította, illetve egy francia domonkos La Chiave della Somma di San Tommaso, 'Szent Tamás Summájának a kulcsa' című művét, amelyet szép olasz nyelvre miatt mindenkivel megszerettetett, aki csak olvasta.

Ezeket a kéziratokat, melyeket a saját kezével nagyon szép írással írt, szintén a Brindisi Biblioteca Communaléra hagyta.

Alakját mindig magam előtt látom: magas, szikár öregember; a tekintete szigorú, talán a nem mindig hajlékony és igyekvő tanítványok állandó fegyelmezésének lenyomataként; szűkszavú, de – különösen a Példabeszédek és a Bölcsesség Könyvéből vett – tartalmas mondásokban bővelkedő. Rövid megszólalásait bibliai szentenciákkal és Aquinói Szent Tamás gondolataival fűszerezte, melyeket még a polgári élet helyzeteire is pontosan alkalmazott.

Ezt az utolsó húsz esztendőt igazi szegénységben élte: a tanítástól távol, semmi más jövedelme nem volt, mint napi 1 Lira járadék, amelyet egy báró biztosított a számára, akinek a fiát 10 éven át nevelte; és ebből a Lirából naponta 3 soldo adót kellett fizetnie az államnak!

...

A szegénység terhet nagy lelki erővel hordozta, s teljesen egyesült Isten akaratával.

Nem mindennapos műveltsége, sok-sok erénye, főként egyenessége, egyszerűsége, őszintesége (még tréfából sem engedte meg magának a legkisebb hazugságot sem) és Istentől megvalósított jámborsága miatt nem tudtam nélküle élni.

Utoljára 1910 májusában láttuk egymást, amikor Latianóban voltam. Ahogyan rokonaim ottléteim alkalmával mindig megtették, most is a testvérem minden nap meghívta ebédre Pepe professzort, hogy találkozzunk.

Az egyik napon bizalmasan kérdeztem:

– Vincenzo, miért nem adsz nekem egyet-kettőt azokból a szép imádságokból, melyeket a te szent és tudós gyóntatód, Pennasilico atya írt, s melyekkel ötven évvel ezelőtt szentáldozásra készültünk?

Ő pedig egy titkot, az utolsót föltárva válaszolt nekem:

– Valóban igaz, hogy hetven éven át ahhoz, hogy buzgó szentáldozást végezzek, szükségem volt más szentek és tudósok imádságaira; de ezekben az utolsó években, amikor Aquinói Szent Tamás *Summáját* fordítom, nincs szükségem mások imádságaira.... A szentáldozás után úgy érzem, hogy a lelkem röpdülni kezd... és száll... száll a magasba!

E szavakból megértettem, hogy a lelki szárazság nagyon hosszú és kemény próbája után, melyet oly nagy hittel és állhatatossággal kiállt, az Úr végül a szemlélődés ajándékával jutalmazta.

A haláláról elmondható, hogy úgy halt meg, ahogyan élt. Amikor elközelgett utolsó útjának órája, orvos barátja megkérdezte, kéri-e a szentségeket? Ő pedig örömmel fogadta az ajánlatot.

Hamarosan a latianói főtemplom harangjai tudtul adták, hogy a Viaticumot viszik egy haldoklóhoz. Az egész nép, akik csak tisztelték ezt a feddhetetlen életű embert, kísérni akarta az Oltáriszentséget, és búcsút akartak venni a haldoklótól.

Vincenzo Pepe maga válaszolt a pap imádságos szavaira, sőt amikor az utolsó kenetet szolgáltatták ki neki, nagy hittel és tisztelettel megcsókolta a szent olajat.

Majd hosszú és komoly imádságok után a maga természetes hangján, határozottan megszólalt:

– Most elég. Elfáradtam. Hagyjatok pihenni.

Valamennyien elhagyták a szobáját, ő pedig a fejét fáradtan hajtotta le a párnájára.

És így maradt. Abban a pillanatban kezdődött örök nyugalma.

Az egész lazianói klérus önként ajánlkozott ünnepélyes temetésére tisztelendő polgártársuk iránti megbecsülésük jelenként.

Az olvasó most már megértheti, miért vettem magam mellé társul a Pompeji mű terjesztése közben minden utamon Vincenzo Pepét, akit az őrangyalomnak hívtam.

A vele való barátságom egyetlen másik páratlan, testvéri és szent barátsághoz hasonlítható, mely negyven éven át egészen a haláláig közös barátunkhoz kötött, tudniillik ahhoz a jámbor

és tudós calabriai orvoshoz, aki a munkatársam volt, akivel Szent Cecilia csodát tett, Giuseppe Gaetanihoz; és ahhoz a páratlan és szent barátsághoz, mely a Szentháromságról nevezett Giovanni atyához és a tisztelt és szeretett jezsuita Domenico D'Aragoniához fűzött, aki szintén calabriai volt, és harminc éven át társam Pompeji művében. Mind a négyen már az égből néznek és várnak ránk.

XIV. Fejezet

*Az Il Rosario e la Nuova Pompeji folyóirat egyik első munkatársa,
Don Giuseppe de Bonis di Vallecorsa, 1885.*

Amikor visszagondolunk munkánk és lobogó lelkesedésünk első buzgó éveire, azokra az évekre, melyek az ég rendeléséből váratlan és ragyogó hajnalt hoztak erre az elhagyatott, mégis arra rendeltetett földre, hogy Mária egyik szeretett tartózkodási helye legyen, föltétlenül észre kell vennünk, hogy maga az Úr mekkora gondviseléssel vett körül bennünket, hogy az általa elrendelt mű egyre gyorsabban és egyre hatásosabban megvalósuljon.

Mindig a gondviselés kezét láttuk a nagylelkű és váratlan adományokban, a sok ezer szív egyetértésében, a népek és nemzetek egyetemes tetszésében, terveink megvalósulásában; de mindenek fölött – és ez mélységesen megindítja szívünket – a körülöttünk lévő őszinte és buzgó barátokban; azokban a választott lelkekben, akik osztottak örömeinkben és fájdalmainkban, s az egyik így, a másik úgy, hatékony segítségünk volt Valle di Pompeji kegyhelyének és műveinek fölépítésében.

Ezeket a drága és feledhetetlen barátokat a halál – egyiket a másik után – fájdalmasan elragadta tőlünk. A lélek fájdalmában benne van a bátorítás, hogy fölélesszük és átadjuk folyóiratunk olvasóinak és támogatóinak emléküket, hiszen ők egy és ugyanazon lelki családnak a tagjai, s ezért nem maradhatnak ki ebből a megemlékezésből.

A nem csekély számú első munkatársak egyike volt a nagyon jámbor és tudós vallecorsai Don Giuseppe de Bonis főesperes.

Megtört szívvel gyászoltuk benső séges barátunk és atyánk, Tiszteletreméltó Ludovico da Casoria atyát (1885 márciusában), amikor egy őt dicsérő költemény érkezett a folyóiratunkhoz, mely azokban az években a hit és a művészet igazi gyakorlótere volt.

Az óda hiteles lírai lendülettel így kezdődött:

Lasci la terra desiosa e in pianto
Tu, che per lei la vita offristi intera
D'amor sull'ara, o Santo;
E vivo trasporti ad alta sfera
Del tuo bel cuore il fuoco,
Simile a un astro, che tramuti loco...

(‘Elhagyod a sóhajok földjét és a könnyekét,
Te, aki egész életedet neki ajánlottad
A szeretet oltárán, ó Szent;
És lobogó lánggal viszed a szférákba
Szép szíved tüzét,
Mely csillagként helyét változtatja...)

A vers ritmusa, a forma tökéletessége, a benne érezhető eleven lüktetés fölkeltette figyelmünket a szerző iránt, s próbáltuk megnyerni újságunk munkatársául.

Határozott vágy ébredt a lelkünkben, hogy megismerjük ezt a finom tollú költőt. Néhány nappal később elmerülten imádkoztunk a Madonna képe előtt a kegytemplomban. Az első

padok között voltunk, ahol reggel és este a legkisebb árva kislányok imádkoznak égi Anyjukhoz. Annyi mondani- és kérnivalónk volt Hozzá! És ezek között egy jó munkatárs a folyóiratnak, mely arra volt hivatva, hogy égő fáklyaként terjessze a Madonna dicsőségét népről népre és nemzetről nemzetre; hogy hirdesse a Rózsafüzér Ájzatosságát ott is, ahova a hangunk nem érhetett el; hogy a gondviselés egyik fő eszköze legyen új és rendkívüli művek elindításában és véghezvitelében.

Még jól benne voltam az imádságban, amikor jött valaki és figyelmeztetett, hogy egy fiatal pap keres bennünket. A szívem, mint egy váratlan kinyilatkoztatásra, azonnal mondta:

– Minden bizonnyal főtisztelendő De Bonis az!

És a közeledőnek szóló köszöntő szavaim ugyanezek voltak, az örömet és a szív bizonyosságát kifejező mosoly kíséretében:

– Ön minden bizonnyal főtisztelendő De Bonis!

Így is volt.

És ha a szív előre jelezte őt, megjelenése, tiszta, de minden keresettség nélküli öltözete, első udvarias szavai, s hogy hamarosan kiderült, hogy hosszú időn át tudós és szent barátunk a jezsuita Giorgio Melegrinis atya lelkivezetése alatt állt az alatri szemináriumban, megerősítette bennünk a fölismerést, hogy egy drága kincset kaptunk; a Madonna meghallgatta imádságainkat, és őt küldte nekünk buzgó és fáradhatatlan munkatársul.

Ó ha mellettünk maradhatott volna, és – amint ez forró kívánságunk volt, neki pedig igen nagy kedve lett volna rá – igazán részt vehetett volna születőben vagy már virágjában lévő különféle műveinkben!

Ez a pap arra született, hogy valóságos apostol legyen. De önhibáján kívül nem talált módot arra, hogy elinduljon a papság felé.

Amikor még az alatri kisszemináriumban volt, megismerkedett egy nagyon jámbor és intelligens társával, akivel szent barátságot kötött, s akivel tanulmányi előmenetelük és lelkeségük miatt az évfolyam büszkeségei lettek. Mindkettőben költői tehetség lakott: De Bonis az olasz verselésben volt bámulatos, nagyon fiatalon és gyakran improvizálva; a másik, akit ma mint tudós és nagyon buzgó jezsuitát ismerünk, Giuseppe Maria Broja, a klasszikus latin verselés adományát birtokolta.

Ez utóbbi a Tiszteletreméltó redemptorista Emmenuele Ribera atya világosan látó és szent tanácsára egyházi pályára lépett, s később jezsuita lett.³⁷

Ez a hír szent irigységet ébresztett az ifjú De Bonisban, aki újra meg újra mondta a barátjának:

– Ó mennyire irigyellek a sorsodért! Nekem viszont orvostudományt és sebészetet kell tanulnom, mert apám ezt akarja...

E nagy jóért tehát harcolt, sírt, szenvedett, s a legkeményebb próbákat állta ki.

³⁷Broja atya ma, 1885-ben is él, Leccében, a Collegio Argento lelki igazgatója.

Gyengéden érző szíve éles ellentétben volt apja határozott akaratával, aki semmiáron sem akart hozzájárulni ilyen döntéséhez.

Ezért meg kellett tanulnia nem elfojtani, hanem elrejteni, őrizni és táplálni szent vágyainak titkos lángját.

Az alatri kisszemináriumból a Pontano Kollégiumba ment Nápolyba, hogy elvégezze a liceumot.

De mielőtt beiratkozott volna az egyetemre, az apja, akinek igazában nagyon jó szíve volt, s nagyon szerette a fiacskáját, megadta neki a vágyva vágyott hozzájárulást, s ő jelentkezhetett a gaetai szemináriumba, hogy őtt kezdje meg a szent tanulmányokat.

Mindeközben a fiatal De Bonis állandó és lelkes munkatársa volt a katolikus újságoknak és kiadványoknak, különösen Nápolyban. Nyilvánvalóan az ég művének látta, hogy ebben a zsurnaliszta zúrzavarban egy napon a Madonna folyóiratának, az *Il Rosario e la Nuova Pompejine* munkatársa lehet.

Amikor mindezt megtudtam, hirtelen arra gondoltam:

– Ez a pap, aki az Úr szent harcaira született, s aki nem akar mást, mint hogy erős és kimeríthetetlen energiáit az Ő dicsőségére fordítsa, micsoda teret talál itt egy olyan műben, melynek nincsen sem határa, sem mértéke? ...

Késlekedés nélkül a következő levéllel fordultunk érsekéhez, Msgr. Contierihez:

„Eccellenza!

Sok-sok imádság után belső indítást érzek arra, hogy Excellenciádtól segítő társul kérjem Giuseppe De Bonis di Vallecorsa főtisztelendő urat Mária születő művéhez, mindössze három évre... Olyan áldozat ez, melyet a Madonna kér Excellenciádtól... A Madonna ültette a szívembe a gondolatot, hogy egyetlen társam (s talán utódom Pompeji művében) főtisztelendő De Bonis Giuseppe legyen. A magam részéről szeretnék Excellenciádnak a veszteség pótlására, melyet De Bonis átengedése jelent, segítséget fölkínálni: a gaetai szemináriumban az Ön által kiválasztott három szegény klerikus költségét magamra vállalom és egyiküknek örökséget is adnék...

Valle di Pompeji, 1885. június.

Bartolo Longo”

De ha előttünk föltárultak ennek a papnak rendkívüli lelki és szellemi képességei, mennyivel inkább nem maradhattak ismeretlenek szent püspöke előtt; s ha a mi lelkünkben ezernyi terv ébredt vele kapcsolatban, nyilvánvalóan nem kevesebb és jogos tervnek kellett élnie a jeles főpapban a tehetséges és jámbor Don Giuseppére vonatkozóan.

Íme, ezért egy udvarias és nagyon jó akaratú válaszban Msgr. Contieri megértette velünk, hogy semmiképpen nem foszthatja meg főegyházmegyéjét egy ilyen értékes embertől.

Belenyugodtunk és bizalommal ráhagyatkoztunk a gondviselésre, és Don Giuseppe de Bonis szeretetére, aki hűséges barátunk lett, a távolból együttműködve velünk.

Valle di Pompeji túlságosan fölgújtotta a tehetséges író és zseniális költő lelkét ahhoz, hogy a püspöke iránti vak engedelmességből teljesen idegen maradhatott volna számunkra.

Nagyon erős nosztalgiát érzett a gondviselés művei által megszentelt Valle iránt, s néhány éven át újra meg újra visszatért ide, hogy a benne égő tűz újra föléledjen, s hogy csillapítsa szívének égő vágját. Nem volt ugyanis olyan alkalom vagy esemény, mely a lelkében ne ébresztette volna a legnemesebb eszméket vagy a legerősebb gondolatokat, melyeknek azután lírai szárnyakat vagy súlyos s irigylésre méltó prózai formát adott.

1885-től Ludovico Da Casorio atya halálától egészen 1890-ig – addig az évig, amely kegyhelyünk és művei történetének nevezetes éve a halhatatlan emlékű XIII. Leó pápa *Quotquot Religionis* brevije miatt, mellyel a kegyhelyet és műveit a legmagasabb méltóságra emelte – Don Giuseppe de Bonis együttműködése csodálatos és megszakítás nélküli volt. Írásaival halhatatlan emléket állított magának.

Elbeszélésünk túl hosszúvá nyúlna, ha az írásaiban megnyilvánuló tudásáról és művészetéről kellene beszelnünk. Most csak arra szorítkozunk, hogy néhány címet felsorolunk a folyóiratban megjelent számtalan írása közül:

1885-ben *Igazság, Szerafino, Egy zarándok benyomásai Valle di Pompejiben*

1886-ban: *Gyakran nézzetek tükörbe, XIII. Leó pápa fölmagasztalása, Hamvazószerda és a rózsafüzér, Az irgalmasság órája, Nővérünk, Sziénai Szent Katalin, Egy nevezetes évforduló, A születő Valle di Pompeji kegyhely története, Egy emlékezetes tavasz, Az Assumpta, A rózsafüzér pápája, A Máriához szóló Supplica és a Pompeji kislányok, A zarándok visszatérése Valle di Pompejibe, A kicsinyek árvaháza Valle di Pompejiben*

1887-ben: *A győzelmek Királynőjéhez, Száz város Mária trónjának zsámolyánál, Mária trónja Valle di Pompejiben, 1887 nagy ünnepei után, Árvaházak Valle di Pompejiben, Torre Alata, Az árva kislányok menedéke Rózsafüzér Királynőjének köpenye alatt, A karitás szépségei Valle di Pompejiben, Két Valle visszhangja és két nép köszöntése, A rózsafüzér egyetemes órája*

1888-ban: *A betlehemi csillag, A rózsafüzér a kereszt lábánál, Mária dicsőségeinek tizenkét éve, Pompeji Nagyasszonyunk, a börtönben lévők isteni vigasztalója, Mária hangja, Az árva kislányok himnusza, Egy gondolat az elhunyt támogatókról*

1889-ben: *Az isteni Kisded kicsinyekből és árva kislányokból álló udvartartása Valle di Pompejiben, Új Pompeji hajnala és dele*

1890-ben: *Valle di Pompeji 1890 májusa nagy ünnepeinek vigiliáján, A börtönben lévők isteni vigasztalója, Pompeji legnagyobb rangra emelt műve*

Már a címekből is kiviláglik annak az őszinte és fékezhetetlen költészetnek a lángja, mely ennek a páratlan papnak a lelkében lobogott.

Szerettük volna összegyűjteni és közölni új olvasóinkkal és támogatóinkkal a legszebb darabokat, de nincs hozzá helyünk. Eggyel teszünk kivételt: ebben rövidsége ellenére látható az a keresetlen líra, mellyel a Mária iránti gyengéd szeretetet kifejezi.

A zarándok visszatérése Valle di Pompejibe

Non del tempo l'occulta ala nemica
 I sacri del mio cor palpiti sfiora;
 Conosco i segni della fiamma antica
 Che con virtù novella mi divora.

E riedo a Te, che della pace sei
 Arca beata in procelloso mar;
 Come ritorna, o Valle di Pompeji,
 l'augello il conscio nido a visitar.

E mi è gloria curvar la fronte ardita
 Su la tua polve, e con le labbra ardenti
 Debere l'arra di celeste vita
 Che spira nei tuoi fulgidi portenti.

Ché negli azzuri del tuo santo cielo
 Folgora sempre il pio Astro d'Amor,
 Eterno duce del mio spirto anelo
 Ne'dubbi della vita e nei dolor.

Tu dell'itala terra e di remote
 Plage sei centro di sicura speme;
 E rivi effondi di dolcezze ignote,
 Quando l'ira del mondo i giusti preme.

Qui roteando angelici cortei
 Veggio e li ascolto di Maria cantar...
 Io qui, stanco, riposo; e qui vorrei
 in un grido d'amor l'alma esalar!

(Nem az idő titokzatosan ellenséges szárnya
 tördeli le szívem dobbanásait;
 ismerem a régi láng jeleit,
 mely újult erővel emészt engem.

És visszatérek Hozzád, aki a viharzó tengeren
 a béke boldog Bárkája vagy,
 ahogy visszatér, ó Valle di Pompeji
 a fészket ismerő madár látogatni téged.

Dicsőség nekem porodba hajtanom
 büszke homlokomat, és lázas ajkakkal
 beszívnom a mennyei élet illatát,
 mely a te pompás kapuidből árad.

Mert a te kéklő szent egedből
 szelíden világít a Szerelem szép Csillaga,
 sóvárgó lelkem örök vezére,
 az élet kétségei és fájdalmai közepette.

Te vagy Itália és a távoli tájak
 biztos reményének központja;
 és ismeretlen édesség patakjait árasztod,
 amikor a világ dühe szorongatja az igazakat.

Itt látom az angyali karokat,

és hallom, hogy Máriáról énekelnek...
én, a fáradt itt megnyugszom és szeretném
a szeretet kiáltásával magasztalni őt.)

Sietve jegyzem meg, hogy minden sora és minden versszaka kettős szeretetből fakadt: a Mária iránti leggyengédebb és legmélyebb szeretetből, s a leglelkesebb és együttérzőbb szeretetből Valle di Pompeji művei iránt. Sem lelkét, sem költői ihletét nem igazította az eseményekhez: amit írt vagy énekelt, az a szívéből fakadt.

Azok a szép és bölcs oldalak, melyeket azután összegyűjtöttünk *Pompeji rózsák és tövisek* című kötetben, egy rövid és költői történet, melyet igazság és szeretet hat át.

Szeretet árad rövid, prózai írásaiból is, műveltséggel és bölcsességgel együtt.

Ami a sorsukra hagyott gyermekekről szóló, megindító írásait illeti – zseniális és bölcs elmélkedéseit, melyek *A börtönben lévők levelei* címen jutottak el hozzánk, s a szépirodalmi és imádságos könyvekre hívták föl a figyelmet –, elmondható, hogy ezek keltették a figyelem első szikráit a Mária kegyhelyének árnyékában kibontakozott polgári embermentés annyira új és jellegzetes intézménye, tudniillik a törvény által börtönnel sújtottak nyomorúságos gyermekeit nevelő menhely iránt.

Hogy milyen bőséges barátság volt közöttünk, ebből a kedves és megindító levélből látható:

Nagyságos Ügyvéd Úr! Újra elérkezett a nevenapja (Szt Bertalan), és immár harmincegyedszer tér vissza az alkalom, hogy jó kívánságaimmal köszöntsem.

E harmincegy év alatt jóságából töretlenül megmaradt irántam való barátsága; és Isten kegyelméből az én mindig Ő szinte és nagy szeretetem és tiszteletem Ön iránt. Barátságunk, mely egy szent (Tiszteletreméltó Ludovico da Casoria) halála alkalmával kezdődött, majd megerősödött az 1885. augusztus 4-én közzétett újságcikkem (*Veritas*) hatására, oly tiszta, buzgó és szent életünk estéjén, mint amilyen volt papi életem hajnalán. És nem is történhetett másként, mert én Önben a példás katolikus férfit ismertem meg, Jézus Krisztus helytartójának odaadó fiát, vallásunk dicsőségének fáradhatatlan hirdetőjét és terjesztőjét.

Áldott legyen érte az Isten!

Ön tehát, aki érdemekben gazdag és méltó a legdrágább kegyelmekre, fogadja tőlem ismételten jó kívánságaimat, melyekkel minden jót kívánok Istentől az Ön fejére, minden nap, s különösen a nevenapján. Legyen olyan jó, hogy Ön is megemlékezik néha rólam a Boldogságos Szűz oltáránál, kinek nevében és szeretetéből él a mi hosszantartó szent barátságunk itt földön, s reméljük örökké az égben.

Még mindig Rómában vagyok, ahol némi szolgálatot teszek az Egyháznak a legjobbak között a legjobb eljáró – kit Isten az Egyháznak és nekem adott –, Msgr. Silj parancsa szerint.

Kérem, közvetítse köszöntésemet a nagyságos grófnő felé, részemről, aki mindig szeretettel gondolok Önre:

Róma – Via Ignazio 9
1916. augusztus 22-én

legalázatosabb szolgálja
Don Giuseppe de Bonis

főesperes

Amint a figyelmes olvasók észrevehették, Don Giuseppe de Bonis egy árva szót nem írt születési helyéről, Vallecorsáról.

Szakadatlan fájdalmak, nem közönséges gyötrelmek, emberi üldözések kényszerítették önkéntes, kegyetlen számkivetésbe.

E néhány szónak az a rendeltetése, hogy emléket állítson a drága és feledhetetlen jó barátunk, és nem az, hogy előásson szomorú viszontagságokat, melyek azt bizonyítanák, hogy ennek a feddhetetlen papnak tökéletes buzgótsága és erényei itt a földön nem kaptak mást, csak töviskoronát.

Ez a jutalma azoknak, akik teszik a jót, Isten pedig a maga bölcsességében és szeretetében megengedi ezt.

Megőrizzük tehát szívünkben ezt a szomorú titkot, s csak annyit mondunk, hogy miután távozni kényszerült az egyházmegyéjéből, hogy egyáltalán valami megélhetéshez jusson, megbetegedett és újra visszatért a szülőföldjére. Onnan még egyszer írt nekünk:

Mélyen Tisztelt Ügyvéd Úr!

Miközben próbálom megtenni Isten akaratát, várva, hogy visszaadja egészségemet és erőimet, melyeket immár egy éve egy nem könnyű betegség megrendített, lelkemnek igen nagy vigasztalást hozott névjegykártyája a névnapomra szóló jó kívánságaival. Szívből mondok köszönetet érte uraságnak és hálát adok az áldott Istennek azért, hogy az Ön nevét a bátorítás, a béke és a megszentelődés jelévé tette sokaknak, s különösen nekem. Hálás vagyok mindazoknak, akik névnapomon megemlékeztek rólam; de az Ön arcképe, mely ott van a szobámban Msgr. Contieri és Toniolo professzor képe között, minden nap a bátorítás és a szeretet szavával szól a szívemhez, és én úgy mutatom meg unokaöcsémnek, mint a katolikus laikátus fogyhatatlan fényű példáját.

Kérem, közvetítse köszöntésemet a nagyságos grófnő úrnőnek; imádkozzon értem a Szent Szűzhez, és mindig szeretettel gondolok Önre:

Vallecorsa

legalázatosabb szolgája Jézus Krisztusban
Giuseppe de Bonis
főesperes

Nehéz volna, sőt lehetetlen elfelejteni őt, akár a csodatévő kép előtt, melynek lábánál először találkoztunk, akár a szentmiséken vagy a napi szentáldozásban.

De még ha a fájdalmak és a súlyos gondok közepette, melyek szünet nélkül jönnek a rá gondolás kicsit el is halványulna, a lelkünk mélyéről édes és figyelmeztető visszhangként fölhangzana egy ének – talán a legszebb Don Giuseppe de Bonis összes énekei között – a Pompeji Szűzanya Leányárvaháza növendékeinek saját éneke, mely mindannyiszor fölhangzik, valahányszor a csodatévő képet ünnepélyes körmenetben kihozzák szentélyéből, hogy megáldja az Ő Vallóját:

Sopra gl'infranti de lubri
D'inverecondi dei,
Segnal di gaudio ai popoli
Oggi, Maria, Tu sei;

Stola del mare ai naufraghi,
 Vampa, immortal d'amore,
 Rapita al tuo fulgore
 La terra esula in Te ...

(Az istentelenség
 gőzölő mocsara fölött
 az öröm zászlaja a népeknek
 ma Te vagy, Mária;
 a tenger csillaga a hajótörötteknek,
 a szeretet örök tűzhelye,
 a ragyogásodtól elragadtatott föld
 ujjongva köszönt Téged...)

Összes régi zelátoraink és támogatóink, a Szűzanya minden zarándoka ismeri ezt az éneket, és emlékeznek a megindultságra, mely elfogta őket, amikor ez az ének fölhangzott, miközben a Rózsafüzér Királynője, Valle di Pompeji csodatévő anyja ünnepélyesen kijött a templomából, s mennyei mosolyát és elmondhatatlan áldásait szórta körmenet közben különlegesen szeretett földjére. Ezek a csodálatos körmenetek arról az örök és páratlan körmenetről beszéltek, melyen a boldog dicsőségben a határtalan boldogságra meghívott lelkek vesznek részt.

Na jó, miközben az olvasók és a támogatók imádságaira bízunk drága Don Giuseppe de Bonis választott lelkét, édes arra gondolnunk, hogy a maga nemes és áhítatos költészetét egyesíti az angyalok énekével az ég fényességében.

NYOLCADIK KÖNYV

AZ 1879-ES ÉV,
A POMPEI TEMPLOM ÉPÍTÉSÉNEK NEGYEDIK ÉVE.

I. Fejezet

Ellentmondások és örömök, megaláztatások és bátorítások

A következőkben a történet egy egész esztendejének jellemzőit foglaljuk össze, az 1879-es évet, melyet olykor gyötrelmes, máskor örvendetes események töltöttek ki, rendkívüli isteni beavatásokkal kísértén: keserves és gyászos emlékek, ugyanakkor az emberek nagy hitének és Pompeji Királynője szuverén dicsőségének az éve volt.

Mivel a történésznek az a kötelessége, hogy a későbbi nemzedékekre átörökítse a kiváló és jótékony személyek emlékezetét, engedj meg, ó jóságos olvasó, a kölcsönös szeretet adójaként egy sóhajt és egy áldást azoknak a drága barátainknak, akik elsőként törődtek Mária templomának gondjával és kiadásaival, s elsőként távoztak el az élő földjéről, hogy Isten ölében éljenek. Rólad is, ó Testvérem és Nővérem, aki az egész földkerekségen elterjedt Rózsafüzér Társulat egyetemes és jótékony kötelékébe tartozol, rólad is meg fognak emlékezni és imádkozni fognak érted a testvérek ezrei. És azzal, hogy néhányat megnevezünk, áldóan szeretnénk megemlékezni az összes, lelki testvériségünk ezen első éveiben elhunyt támogatóinkról.

Az első szónok, aki 1876-ban merte (és ez akkor valóban bátorság volt) a monte santói szószékről hirdetni és támogatni a Pompejiben építendő katolikus templom alázatos és rejtett vállalkozását, a domonkos Raffaele Cocoz magiszter volt. Isten ezen apostola, a nápolyi szószékek ékessége, a domonkos rend dísze, a kiváló teológus, irodalmár, filozófus és költő, akit Itália városaiban és azokon kívül is tiszteltek és csodáltak, 1879-ben távozott az élő sorából. Anyja, a Rózsafüzér Királynője koronázta meg őt – ahogyan ezt nagyon reméljük – a saját rózsáival, melyek soha nem hervadnak el az örök szeretet városában.

Giuseppe Altavilla, a népszerű, ékesszóló, érzelmekre nagyon hatni tudó szónok – akit minden nápolyi templomba hívtak, ha rendkívüli alkalmakkor elmélyülni vagy ujjongani akartak – 1876. május 24-én a San Domenico Soriano templomban hirdette elsőként a pompeji templomot. Lelkesítő szavaival azon a napon a zelátorok százait nyerte meg az új templom számára, s fölébresztette a kiváló művész, Federico Maldarelli lelkét, hogy megfesse az első képet a főoltár számára.³⁸ Az olvasó emlékezhet rá, hogy ugyanezen év október 12-én a templom alapozásakor Altavilla atya hirdette a hit és a szeretet ígét, s utána soha nem hagyta abba a Rózsafüzér Királynője csodáinak terjesztését, s a pompeji templom szükségességének hirdetését, bárhol, bármelyik templomban szólalt meg. Ő is az 1879-es évben kapta meg Máriától misztikus rózsáinak mennyei koszorúját.

A születő templom nagy jötevőnője is elment, a nemes Rosalia Pignone del Carretto grófnő, leánykori nevén Lucchesi-Palli, minden jámbor nő jótékony anyja, igazmondó és ritka katolikus szeretetű, ugyanakkor művelt asszony, aki mindenkit bebocsátott a házába, gazdagokat és szegényeket egyaránt, és senkit nem bocsátott el üres kézzel.

Hasonlóképpen nem volt már az élő jötevők sorában a nemes és jámbor domonkos harmadrendi nővér, Capracotta hercegné, aki a D'Andrea Őrgrófi család leszármazottja, s szent és jótékony tagja volt. A hercegné Isten nagy szolgálja, Antonino Domonkos laikus testvér szeme előtt és oltalma alatt nőtt fel. Ez a testvér csodatettei által közzismert volt Nápolyban és csontjai a nagy domonkos templom kriptájában nyugszanak. A hercegné jó

³⁸Látni fogjuk, hogy Maldarelli nem a főoltár képét festette meg, amint ígérte, mert ez a hely már fenn volt tartva a Rózsafüzér Királynője csodatévő képe trónjával, hanem megfestette a Sziénai Szent Katalin elragadtatásának szép képét.

barátom, Pironallo di Capracotta herceg felesége volt, s már a herceg is elköltözött az örökkévalóságba, de ránk hagyott egy nagy jótevőt a testvéreben, Giacomo Pironallo gróf személyében.

Ó Uram, adj békét mindazoknak a lelkeknek, akik csak egy követ is hozzátettek a te szent pompeji templomod építéséhez.

Amikor földézem az 1879. év halottainak megindító emlékét, nem mellőzhetek egy személyes emléket: én magam, aki ezt a történetet írom, melyet teljes egészében a lelkemben őrzök, csak egy lépésre voltam a sírtól és csak Királynőnk különleges kegyeként kerültem el azt. A mi szeretetreméltó Úrnőnk volt az, aki hosszú és súlyos betegségemben sugallta nekem és segített megírni *Novénáját a kegyelmek elnyeréséért a legreménytelenebb helyzetekben*. Ez a *Novéna* (Kilenced) egy haldokló bűnös utolsó sóhaja és utolsó kívánsága, aki Mária köpenye alá menekül, hogy oltalmat találjon a végveszélyben. Az az utolsó ének jutott akkor eszembe, mely az agg Simeon ajkán szólalt meg, mely egyszerre volt sirató, s a remény, a ráhagyatkozás és a várt megpihenés éneke.

Továbbá azok a minden hívő számára keserves napok voltak ezek, amelyekben Franciaországban és egész Itáliában Voltaire és Rousseau halálának 100. évfordulóját ünnepelték, s felvonulásokon hordozták annak az embernek a szívét, akinek igazában soha nem volt szíve.

Ugyancsak ez volt az az év, melyben Pompeji föltárt romjai között a város pusztulásának 1800. évfordulójára emlékeztek, mely a keresztény idő számítás szerint 79-ben történt.

De térjünk csak vissza elbeszélésünkben az események sorrendjéhez.

Az egyik januári reggelen jött Pompejiből a váratlan és oly szomorúság, hogy Torre Annuntiata önkormányzata súlyos adót vetett ki az új templom építésénél használt mészre és kőre. Ez előre nem látott költség volt, mely minden évben sok száz Lírára rúghatott és fölemésztette volna az adományok jórészét, melyet nagy fáradsággal soldóról soldóra gyűjtöttünk össze.

Egy másik napon még lehangolóbb hírt kaptunk Valle di Pompejiből. Az épülő templomnak álltak már a falai, de semmifajta zárható kapuja nem volt, s ez arra ingerelte a vidéken kószáló rablókat, hogy nyolc nap alatt kétszer is betörjenek. Benn a falak között egy kis fészkerben kötelek, faanyag, vasak, szegek és minden egyéb kellékek voltak: űk pedig teljesen kifosztották, elvittek mindent, még a kő mű vesek cipő it és szerszámaikat is.

De a legnagyobb szomorúságot az okozta, hogy elvitték az új csigákat és a vastag köteleket is, amelyekkel a nagyon súlyos köveket, gerendákat, vasakat emelték a magasba. Ezek a csigák nem a mieink voltak, hanem a Pompeji Ásatások Igazgatóságához tartoztak, és az ásatások űreinek egyik felügyelő je, a drága emlékű Pietro Paolo Vitiello, fölleskésülve annak láttán, hogy hamarosan elkészül az új templom, titokban adta kölcsön nekünk. Ez a hír nagy keserű séget okozott.

Negyvenöt év távolából ma már félelem nélkül idézhetjük föl ezt az esetet, és annak nevét, aki látszólag visszaélést követett el, de számunkra mindig áldott emlékű marad.

Gyorsan átgondoltuk azt az erkölcsi és anyagi kárt, ami ezt a szegény ásatási űrt érte. A szomorúságunk csak egyre nő tt, amikor fölismertük, hogy bármi áron és azonnal be kell szerezünk ezeket a csigákat és köteleket, hogy visszaadhassuk, s ugyanakkor a mi

építkezésünkhöz más emelő gépeket és hajtórudakat kell beszereznünk, hogy a magasba kerüljenek a súlyos kövek, gerendák és vasak.

Levertségünket fokozta a felismerés, hogy minden erő feszítésünk értelmetlenné válik, ha nem építünk egy nagy kaput, és nem zárjuk be a templomot, biztonságba helyezve a felszereléseket, s megakadályozva az újabb betöréseket. De egy kapu építése, akár a legegyszerűbb is, legalább 400 Lírába került volna, amely összeg akkor igen nagynak számított és nagyon leapasztotta volna a templom építésére összegyűjtött fölajánlások összegét.

II. Fejezet

Egy másik ellentmondás

Egy másik és még súlyosabb ellentmondás! A templom építése, melyhez oly nagy lelkesedéssel és lázas tevékenységgel fogtunk hozzá, elérte a falak magasságát, s elérkezett ahhoz a ponthoz, hogy el lehetett kezdeni a hajó boltozását.

A boltíveket és magát a boltozatot azonban nem lehetett megépíteni zsálužás nélkül, azaz gerendákból és deszkákból meg kellett építeni a formáját, ami azonnal 10.000 Lira költséget jelentett, hogy a szükséges faanyagot, szegeket és köteleket megvegyük. Ez az összeg egy egész év minden adományát jelentette.

A boltívek és a boltozat nem volt szakaszosan építhető, ahogyan azt a lassan gyűjtött pénz lehetővé tette, mert miként azt a vállalkozók és alvállalkozók tudják, a megépített rész, főként nyári időben kiszárad, s ha újabb részt építenek hozzá, a már megszilárdult korábbi rész összehúzódik és elszakad az újtól, ezáltal olyan repedések támadnak, melyeken a víz beszivárog, s nedvességet és foltokat okoz a mennyezeten.

Tehát a boltíveket és a boltozatot megszakítás nélkül egyszerre kellett építeni, miután fából elkészült a forma, ehhez pedig azonnal 10.000 Lírára lett volna szükségünk.

Tehát szándékunk ellenére föl kellett függesztenünk minden munkálatot, miután annyira szerettünk volna odáig eljutni, hogy a templomban a szentmise bemutatását meg lehessen kezdeni. Az olvasóban ezen a ponton minden bizonnyal elfojthatatlan kíváncsiság ébred, hogy vajon miként tudunk majd úrrá lenni ezeken a szorongató nehézségeken?

– Ki veszi meg a csigákat, hogy visszaadjuk a pompeji ásatásoknak?

– Ki fogja megépíteni az első kaput, hogy be tudjuk zárni a falakkal körül vett területet?

– Ki szabadít meg minket a mésznek és az építő kövekre kivetett új adótól? – Ki tud annyi pénzt adni nekünk, hogy ne érezzük szorongatva magunkat?

– Ki fog 10.000 Lírát adni nekünk, hogy ne kelljen félbeszakítanunk a kegytemplom építésének lázas munkálatait? Végezetül: a Madonna nem tesz semmi olyan csodát, mellyel ő meg szokta szégyeníteni a világ fiainak ítéleteit?

Olvasóm, türelmes figyelemmel kövesd, amit most írok, és komolyan gondolkodj el Isten műveiről. És amikor majd látod azon választottak nevét, akiket a Rózsafüzér Királynője

arra rendelt, hogy siessenek az Ő nagyon szeretett művének segítségére és kiragadjanak bennünket ekkora szorongatásokból, Ő szinte meggyőződéssel fogsz felkiáltani:

– *Szerencsés emberek!... Ők voltak az első k, akiket a mennyország Királynőjének kegyes tekintete kiemelt a többiek közül.*

Ma csak újra hangsúlyozhatom állításunkat: a fájdalom és az elbátortalanodás ezen hullámai között fölragyogott a jobb napok sugara, és hamarosan megjelent égi Anyánk hatalmas keze, aki gondoskodott minden szükségletünkről. És mi volt a legnagyobb bátorság és az új erő, mely fölébredt bennünk?

Az Úr a maga megszokott cselekvésmódjával, megaláztatások és ellentmondások által készítet föl minket Királynőnk rendkívüli tetteinek és új csodás kegyelmeinek fogadására.

III. Fejezet

1879 első kegyelmei

Gyakran a sötét ég alatt, fenyegető viharfelhők között tűnt fel egy napsugár, mely fölvidította egész létünket. És íme, 1879 elején is megnyílt az ég, s egy barátságos napsugár ragyogott ránk, hogy megerő sítse letört lelkünket.

Január 15-én Pompeji Rózsafüzér Királynője két kegyelmet ajándékozott Nápolyban Lucia és Elisa Riccardi asszonyoknak, akik 150 Lira rendkívüli adományt juttattak el hozzánk.

Január 20-án Gioconda Mansi asszony, aki Nápolyban a Via Mergellina 84. szám alatt lakik, tüdő vészben haldokló kisfiának a Pompeji Madonna segítségül hívására történt gyógyulásáért hálából a szokásos felajánlások mellett két ezüst gyertyatartót ajándékozott a templom építésére.

Ugyanezen a napon, január 20-án Di Nevano hercegné, aki Nápolyban a Dante téren lakik, kegyelmet nyert; s egy rendkívüli fölajánlás mellett 10 széket ajándékozott az új templomnak és néhány arany tárgyat a csodatévő kép koronájához.

Február 7-én a nápolyi Maria Lauro asszony a kapott kegyelemért a havi támogatás mellett rendkívüli adományt adott.

Február 14-én a Folgori di Ducenta Őrgrófné a Bisignano utca 4. szám alól két kegyelemért a havi fölajánlás mellett 40 Lírát adott.

Március 10-én Giuseppe Colucci di Martina Franca doktortól különböző kegyelmekért 40 Lira.

Március 10-én Carolina Miccio, leánykori nevén Migliaccio, egy kis arany kereszt.

Március 10-én Celentano di Foggia Őrgrófnétól Maria Irbicella zelátor kisasszony által a kapott kegyelemért 50 Lira.

Március 24-én Alceste Longo doktortól és feleségétől, Anna Fourtestől Porticiből a kapott kegyelemért 100 Lira.

Március 24-én Di Paganica hercegnétől, aki Chiaiában a Garofalo téren lakik, hálából egy ezüst mécses, a hercegtől pedig 50 Lira.

IV. Fejezet

1879 nagyböjtje

Nápolyszerte elterjedt a szomorú hír, hogy az előző évben a nolai püspök, Msgr. Formisano bezáratta a Madonna dei Flagelli kápolnát. E hír kapóra jött a rossz nyelveknek és a kevésbé ájtatos keresztényeknek, hogy a családokban és a templomokban új ötleteket és hamis értelmezéseket hintsenek el, gyanakvást és gúnyolódást keltve mindenütt. Könnyen összetévesztették ugyanis a boscoreali Flagelli kápolnát a Valle di Pompeji Rózsafüzér templommal, hiszen mindkettő ugyanazon egyházmegyéhez tartozott, és ugyanannak a nolai püspöknek a joghatósága alatt állt. S mivel a püspök tilalma igaz volt és semmiképpen nem lehetett eltitkolni, a félreértés terjedt és szomorú hatásokat váltott ki a mi születő művünket támogatók lelkében is.

A jelszó és a gúnyoros ítélet így hangzott:

– A pompeji templomot a saját püspöke tiltotta be... íme, így kellett végződnie két világi vállalkozásának! ... Annak a munkakerülő és csavargó ügyvéd művének!

Mások, a kevésbé ellenségesek vagy hű ségesebbek szomorú együttérzéssel, hogy mentsenek bennünket, ezzel zárták le a dolgot:

– Íme! Így van ez minden új nápolyi ügygel: lángolással indul és megfagyva végződik! ...

Barátainkban, igazi tisztelőinkben és jótevőinkben nem kis sajnálkozás ébredt. Bennem egyre nőtt a kedvetlenség, hogy újrakezddem mindegyükiknél a félreértés tisztázását. Kezemben az írással kellett volna bizonyítanom, hogy ugyanaz a Formisano püspök, aki a Madonna dei Flagelli kápolnát betiltotta, pástorlevelében az új pompeji templom protektorának, sőt adománygyűjtőjének nyilvánította magát, és biztosította a hívőket, hogy Pompeji Rózsafüzér Királynőjének a két világi alapító által terjesztett csodái igazak.

A keserves hatást újra tapasztaltuk, amikor a grófnővel visszatértünk a templomokba adományokat gyűjteni, és bemutattuk Sanfelice nápolyi érsek úr új, írásos rendelkezését, mellyel elrendelte, hogy a következő nagyböjtben a város minden templomában rendezzenek külön gyűjtést Pompeji születő művé javára.

Egyesek azonban a püspöki tilalmat félreértve nyíltan megtagadták tőlünk ezt a gyűjtést:

– Hát az érsekünk ahelyett, hogy a nápolyi templomokkal törődne, melyeknek annyi mindenre volna szükségük, csorbítja a saját templomainak szánt adományokat, és idegenekről akar gondoskodni?

Ennek ellenére volt sok nagylelkű templomigazgató és plébános, aki jó akarattal fogadott, és megengedte, hogy a templomában gyűjtsünk. Kiválasztottuk közülük azon a nagyböjten a

széles Via Foria közepén álló San Carlo all’Arena-templomot, melyet a régi nevelő im és régi barátaim, a piarista atyák gondoztak.

Kiválasztottunk egy olyan napot, amikor sokan gyűltek össze, mégpedig fájdalmas pénzeket, s azt az órát, amikor az *Elhagyatott Mária három óráját* tartották.

V. Fejezet

Propagandánk első számú eszközei

Senki el nem tudja képzelni, hogy melyek voltak annak a propagandának első lépései és kísérletei, mely később az egész katolikus világban elterjedt, s – miként nyilvánvalóan látszik, mivel a gondviselés akarta és megáldotta – ébren tudta tartani lelkes kezdeményezéseinket a támogatók, följánlók és jótevők egész seregének együttműködésével; és még ma is, a föld távoli sarkain is, immár negyvenkilenc éve fenntartja az érdeklődést Valle di Pompeji sokféle műve iránt.

Sok elgondolásunk volt, de itt az események sorrendjét követve csak egyről kell beszélnem.

A nápolyi templomokban régi, ma is élő szokás a saját jövedelemmel nem rendelkező intézmények és jótékonyági művek támogatásának egy sajátos formája: ünnepnapokon s különösen a látogatottabb templomokban a prédikáció egy adott pillanatában, a második rész kezdetén a szónok ismerteti hallgatóival az új művet, amit a szeretetükbe akar ajánlani, s az ajánlott mű képviselői körbejárnak a templomban és összegyűjtik a hívők adományait.

Így gondoskodnak a Szegény Templomok Művéről, a Szemérmes Szegényekről, a Süketnémákról, az Erkölcös Ligáról, s még a Péter-fillérről is.

Így a grófnő, aki akkoriban már a születő pompeji templom csodálatos propagandistája volt, arra gondolt, hogy megfelelő órában él ezzel a hatékony eszközzel.

Kezdetben, amikor a mű szinte még teljesen ismeretlen volt, sokan nézték kételkedéssel és ellenséges rossz akarattal.

Mint elmondtam, segítségünkre jött a tisztelt emlékü Sanfelice bíboros tekintélye: csak így vált lehetségessé, hogy körbejárjunk a templomokban és gyűjtsük a hívők adományait.

De az emberi segítséghez csatlakozott az égi segítség is, mely nemcsak kiszélesítette az utat, hanem csodálatosan termékenyvé tette a szeretetet is.

Amikor egy pap megszólal, a maga egyszerű érveivel és szavaival kell élnie, amelyek a szívéből fakadnak. Ezzel szemben a grófnő nem szavakkal, hanem nyilvánvaló tényekkel élt, s a látvánnyal elérte a szívek mélyét.

Kevéssel korábban történt a Pompeji Madonna csodája a nemes és jó Clorinda Lucarelli kisasszony javára. Ezt a kegyelmet immár mindenki ismeri a *Kegyhely Történetéből*. A grófnő tehát arra gondolt, hogy a propaganda új formájaként fölhasználja ezt aényt.

A grófnő maga mellé vette ezt a jó és előkelő leányt – akit mindig elkísért a nagynénje, aki második anyja volt, Anna Maria Lucarelli asszony –, és bemutatva őt a népnek a prédikáló pap szavai után, megkoronázta az előtte elhangzottakat, és csodálatos eredményeket ért el.

A halálveszedelemből megmenekült, csodásan meggyógyult leány jelenléte a legmeggyőzőbb prédikáció volt, s nemcsak adakozásra készítette a sokaságot, hanem közvetlen tapasztalatot adott mindenkinek a Rózsafüzér Királynőjének hatalmáról.

Én magam is késztetést éreztem arra, hogy nagy bátran utánozzam a grófnőt.

A gondviselés őt a templom kezdeteinél (1876-ban) a Lucarelli házban ajándékozta meg egy csodás gyógyulással, az én szegény személyem számára pedig három évvel később, egy nem kevésbé feltűnő csodát tartogatott Giuseppe Schettino úr házában, tudniillik hogy a halálból visszatért az életbe a kis Eduardo Raffaele, azon egyszerű módon, hogy a szívére tette a Pompeji Szűzanya képét, amint ezt részletesen elmondtuk a jelen történet *Posillippo dombján* (7. könyv, 9.) fejezetében.

VI. Fejezet

*1879 április 5-e – Fájdalmas péntek –
A San Carlo all'Arena templomban*

Megjelentem tehát a kis gyógyult szüleinél, Risario Raffaele úrnál és feleségénél, s amennyire csak képes voltam rá, meggyőztem őket, hogy engedjék el Eduardójukat, hogy elkísérjen azon a szent propaganda körutamon, melyet Nápolyban és a környéken templomokban és nemes családoknál terveztem végigjárni.

Így érveltem nekik:

– A Madonna visszaadta Önöknek a fiúkat, igazságos tehát, hogy legalább néhány órára odaadják Neki ünnepnapokon a városban és a környéken.

A Rózsafüzér Királynőjét páratlanul tisztelő szülő k nem mondhattak nekem nemet. És íme – Mária fájdalmainak napján, az Elhagyatott Mária Péntekjén, 1879. április 5-én – ott vagyok a hatalmas, nápolyi San Carlo all'Arena templomban.

Azon a napon, abban a csodálatosan szép körtemplomban egy fiatal és tudós nápolyi pap, a már nagy szónok hírében álló Don Gioacchino Tagliatela beszélt.

Ő akkor még nem vonult vissza Szent Fülöp házába, a dicsőséges nápolyi oratoriumba, melyet maga Néri Szent Fülöp alapított, s akkoriban az életszentségre törekvő tudós atyák gyülekezőhelye volt, ezért joggal nevezték Püspökök és Szentek Szemináriumának.

Kis idő múltán Don Gioacchino Tagliatela is tagja lett ennek az oratoriumnak, s nagy szeretettel történelmi és archeológiai tanulmányoknak szentelve magát, feledhetlenné tette a nevét a tudósok és hozzáértők körében.

A prédikáció előtt a piarista atyák bemutattak engem Don Gioacchino Tagliatelának, én pedig bemutattam neki a csodálatosan meggyógyult fiút, és tömören elmondtam, mit művelünk Valle di Pompejiben. Arra kértem, hogy az Elhagyatott Mária Három Órájának két része között mondjon erről néhány szót, és kérjen adományokat az új templom építéséhez.

És íme, ez a jó pap, prédikációjának második pontja előtt csodálatos ékesszólással és érezhető meggyőződéssel kezdett beszélni a Pompeji Madonna csodáiról, részletesen elbeszélve, mi történt a jelenlévő ifjúval, Eduardo Raffaelével.

– Most itt látjátok őt – mondta a szónok –, akit elkísért ide a templomba Bartolo Longo ügyvéd, a Pompeji Madonna művének kezdeményezője, hogy adományokat gyűjtsön tőletek, ó hívek. Ez a fiú az elmúlt 1878-as év augusztus 18-án orvosi tanácsra Giuseppe Schettino úr házában volt a Posillipo dombon, és másnap reggel teljesen meggyógyult annak jutalmaként, hogy a szívére tette a Pompeji Szűzanya képét, melyet ettől az ügyvédtől kapott! ...

Az alkalom több volt, mint kedvező. A szívek, mint a jó termőföld fogadták a szent magot, mert a Mária anyai szíve fájdalmaira való emlékezés fölkészítette őket.

Amikor Eduardo megjelent az oldalamon, a tömegben a megindultság és a sírás hullámozott végig.

A szeretet bő ségesen áradt abban a templomban, s ettől fölbátorodtam, hogy más nápolyi templomokban is a megalázkodásnak ebben a formájában kérjem az adakozó szeretetet.

Ez gyakran keserű séggel járt, de jótevők és támogatók megszámlálhatatlan seregét sikerült megnyernem a legalacsonyabb sorsú személyektől a legmagasabb rangú polgárokig bezárólag.

Gioacchino Tagliatela atya – aki egy ideje már átköltözött az örökkévalóságba – becsületére legyen mondva, attól az órától a Pompeji Madonna dicsőségének egyik legfáradhatatlanabb hirdetője, az én lelkes követőm és pompeji műveink hathatós támogatója lett.

VII. Fejezet

Afragolában

1. 1879. április 14-e, Húsvét

Az imént elbeszélte eset fölidézt egy másikat, ami ugyanolyan fontos és jellegzetes volt, és hamarosan utána történt, e fájdalmas péntek utáni húsvét napján.

Ez az időpont fölébreszti lelkünkben a Nápoly környékén lévő legnagyobb és legszebb ipari város, Afragola emlékét. Mennyi emlék ébred bennünk e név hallatára!

Elhunyt testvéremnek, Alcestének, nekem magamnak, s a Pugliéból Nápolyba tanulni és dolgozni jött barátainknak sok ismerőse volt ott.

De különleges és szoros barátság fűzött engem a város jelentősebb családjaihoz: Giudice Geofilo családjához, kinek felesége a nápolyi Gabriella Muti volt, a De Rosa urak és Majello, illetve Fiore urak családjaihoz.

Legalább futólag el kell mondanom a saját szégyenemre és hálából isteni Gondviselés iránti, mely a tévedések életéből hívott meg engem a katolikus vallás védelmére és terjesztésére, hogy megtérésem előtt Afragola városa volt összejövedeleink legkedveltebb helye.

Fiatalok csoportjaival és vidám barátokkal odajártam kellemes sétákkal, zenével, énekkel és tánccal töltött estékkel szabadulni a komoly tanulmányoktól, és nem tartózkodtam attól, hogy adott alkalommal nyíltan beszéljek spiritizmusomról.

De 1865. május 29-étől, amikor az Úr a maga végtelen irgalmasságából visszahívott magához, elhagytam a világi szórakozás ezen csoportjait, köztük az afragolai családokat is: de élt a lelkemben a vágy, hogy megmutassam régi barátaimnak és ismerőseimnek, hogy az életem megváltozott, s valami egészen másnak szenteltem magamat.

Tizennégy év telt el azóta, sok minden megváltozott. A pompeji templom építése már a negyedik évébe ért. A San Carlo all'Arena templomban történtek arra indítottak, hogy valami hasonlót kíséreljek meg az afragolai családok körében is.

Tervem megvalósítására húsvét napját választottam.

De hogyan tudnám magammal vinni a távolba Nápolytól Eduardo Raffaelét, akire a szülei joggal úgy vigyáztak, mint egy ereklyére, s akit nem tudtak elengedni a szemük elől? És pont húsvét ünnepi napján! Hogyan ülhetnek asztalhoz drága és bálványozott gyermekük nélkül?

A terv nemcsak vakmerő, hanem egyenesen abszurd volt részemről.

Ennek ellenére nem adtam föl tervemet.

Megjelentem a házaspár előtt, s szó szót követve emlékeztettem őket a Madonna iránti hála kötelezettségére, és bátran eléjük tártam kérésemet...

Az apának nem volt ellenvetése, az édesanyán azonban láttam a megdöbbenést.

Én azonban nem vesztettem el lélekjelenlétemet, s addig érveltem és győzködtem, míg végül a jó asszony is igent mondott.

Elnyerve a beleegyezést, úgy tűnt számomra, hogy a következő nap nem akar fölvirradni.

Amikor Isten sugallja művét egy szegény halandónak, akkora szeretetet ébreszt benne, hogy az éjszaka és a nappal nem válik el gondolatában.

És elérkezett húsvét szép és fényes napja.

Már a kora délelőtti órákban ott voltam Eduardo házánál az én derék kocsisommal, vagyis pontosabban szólva egy másikkal, akinek helyettesítenie kellett azt, akivel általában utazni szoktam.

Ennél a részletnél kicsit el kell időznöm.

Gyakori utazásaimkor, és körutaimon, melyeket hol egyik, hol másik helységbe kellett tennem, hogy terjesszem a Pompeji Szűzanya első csodáit, s adományokat és új aláírásokat gyűjtsek, mindig rendelkezésemre állt egy fiatal, lelkes, tapasztalt és hűséges kocsis, aki ismerte Nápoly minden utcáját és palotáját, a környéket is, s tudta minden szokásomat, ezért kiváló szolgálatot tett nekem. De azon a napon beteg volt, s helyette az apja jött, egy jó öreg, tapasztalt kocsis, de koros volt már és elég bőbeszédű, ami általában jellemző a nápolyi fiákeresekre.

Raffaele úrnő Eduardónak szóló ezer jó tanácsával és részemről ezer ígérettel végre útnak indultunk.

Az út nagyon szép volt és az öreg kocsis valóban tiszteletet érdemelt.

Megérkezve Afragolába, az első látogatás Giudice Geofilo családjának szólt. Könnyű elképzelni, micsoda meglepetést és csodálkozást váltott ki ezekben a szerető szívekben a megjelenésem tizennégy év után; s az ámulat még nagyobbra nőtt, amikor a tulajdon számból hallották okát annak, hogy miért robbantam be hozzájuk váratlanul, épp húsvét napján.

Ebben a családban nem voltam új és ismeretlen, de mindig egészen más, sokszor teljesen evilági célokkal jártam náluk, amelyek nagyon távol voltak a vallási propagandától és senki nem tudta elképzelni, hogy most azért jöttem, hogy pénzt gyűjtsek egy épülő kegyhely számára, én, aki a múltban, amint ezt már érintettem, tévedéseket vallottam és csak üres és szórakoztató dolgokat kerestem.

De a csodálkozásból és az ámulatból hamarosan szeretetteljes csodálat lett, és Giudice azt akarta, hogy egyik fia kísérjen el a tervezett körúton, és vezessen be a barátok és az ismerősök házaiba, azzal a feltétellel, hogy délre visszatérek és a húsvéti ebédet a családdal töltöm el.

Tehát útra keltünk hárman: Eduardo, én és Giudice fia.

Az első ismeretség, amit Geofilo úr szerzett, egy előkelő afragolai ifjú volt a legjobb családból, kinek neve és erényessége a lelkembe vésődött, s akiről ma, negyvenöt év után örömmel emlékezem meg, s írom le a nevét a *Pompeji Madonna történetében*: Angiolino Majello lovag. Ő volt az én őrangyalom azon a húsvéti napon Afragolában; mindenhova elkísért és bemutatott az ismert és még nem ismert, de jómódú és jámbor családoknak. Mindenütt nagy jósággal fogadtak, és bátorítóan aláírásukat és adományukat adták. Én pedig

sokat beszéltem egy újonnan megtért lobogó lelkesedésével és az én szokásos hevességemmel. De a szavaimnál hatásosabb volt annak az élő csodának, a jó és türelmes gyermek, Eduardónak szótlan prédikációja, akit magammal vittem, a lehető legélénkebb színekkel ecseteltem betegségét, szülei szívében a Pompeji Madonna iránti bizalmat, melyet a gondviselés az én közbejöttömmel ébresztett abban a családban, s végül a váratlan és azonnali gyógyulást, mely akkor történt, amikor Eduardo a szívére tette a Szűzanya képét.

Régi és nagyon becsült barátaimnál tett látogatásaim között ott voltak természetesen a De Rosa és a Majello urak is, akik nemcsak a viszontlátásnak örültek, hanem a régi barát megtérésének is, akit a jóvátétel szándéka indított arra, hogy fölkeresse őket.

Az aratás tehát bő séges volt, s én örömteli szívvel és áldva az Urat siettem vissza a legjobb barát, Guidice Geofilo házába. Felesleges mondanom, micsoda vidámsággal és szívélyességgel folyt az a húsvéti ebéd.

Később még lesz alkalmunk erről az afragolai propaganda körútról megemlékezni azon rendkívüli események miatt, melyek épp Gennaro Majello úr családjában történtek.

Estefelé vissza kellett indulnunk Nápolyba. Megszámlálhatatlan köszöntés, kézszorítás és a közeli viszontlátás ígéretei közepette elindultunk.

2. A visszatérés Nápolyba

Az idő oly hűvösre fordult, hogy havazás volt várható, s itt-ott már látni is lehetett szállingózó hópelyheket; a kocsis azonban vidáman pattogtatta ostorát és hamarosan ügetésre készítette a lovat.

Nyilván ő is minél előbb szeretett volna hazaérkezni Nápolyba, de vidámságának az is oka volt, hogy felhajtott néhány pohár bort, amellyel a Geofilo házból jó szívvel megkínálták.

Egyébként anélkül, hogy neheztelnék rá vagy rosszat akarnék mondani a kocsisra, történt, hogy elérkeztünk egy széles térségre, ahol négyfelé ágazott az út. A kocsis hirtelen megállt, s mint aki most veszi észre, hogy ismeretlen helyre tévedt, hozzám fordult és aggódva mondta:

– Uraim, elvettük az utat!

De ez még kevés volt. A váratlan vallomáshoz, hogy nem tudja hol vagyunk, egy másikat is hozzátett: fogalma sincs arról, hogy melyik út vezet Nápolyba.

Könnyen elképzelhető a bennem ébredt aggodalom, nem magam miatt, hanem a drága gyermekért, akit anyja semmi áron nem akart elengedni maga mellől, s a teljes felelősséget rám terhelte.

Szegény Eduardo meg sem mukkant, de a szeméből ki lehetett olvasni a félelmet.

Hirtelen az édesanyjára gondoltam: vajon mit fog szólni, látva az egyre sötétebb estét, miközben imádott fiacskája még nincs sehol, holott én ígéretet és esküt tettem rá, hogy épségben viszontlátja.

Elveszettnek éreztem magam, de azután hirtelen fölébredt bennem a remény és lelkem minden erejével imádkozni kezdtem az áldott Pompeji Szűzanyához, és hívtam a tisztító tűzben szenvedő lelkeket, hogy mentsenek ki ebből a komoly veszedelemből.

És íme, hamarosan kerézkörgést és ostorcsattogást lehetett hallani a távolban...

Meresztettem a szememet és feszülten füleltem arrafelé, ahonnan a zaj hallatszott, s az egyre sűrűsödő homályból egy robogva közeledő hintó körvonalai bonatakoztak ki.

Felálltam a kocsiban, a kocsis szintén, és mindketten kiabálni kezdtünk, hogy az ég szerelmére álljanak meg egy pillanatra és mutassák meg a Nápolyba vezető utat.

A robogó hintó azonban nem lassított, csak amikor közvetlen mellettünk rohant el, kapta el a kocsisa szerencsére a kiáltunkat s kinyújtott karjával és ostorával egyenesen előre mutatott, hogy arra menjünk, ha Nápolyba akarunk érni. Azután rákanyarodott az egyik útra a négy közül és eltűnt a szemünk elől.

Hálát adtunk at Úrnak, aki talán egy szenvedő lelket küldött, hogy idejében eligazítson minket. A kapott útmutatás alapján parancsot adtam a kocsisnak, hogy abba az irányba menjünk tovább. Később megtudtam, hogy nem a Nápolyba vivő úton indultunk el, hanem épp ellenkező irányba azon a régi, széles úton, amely Nápolyból Puglieba vitt azon a vonalon, ahol később a vasutat építették.

Ezután, éppen hogy kimenekültünk ebből a veszedelemből, a kocsis, aki ügetésre készítette a lovat, részben a sötétedés, részben a benne lévő bor miatt, nem vette észre az út jobb oldalán húzódó mély árkot: a kocsis jobboldali kerekei belecsúsztak, a baloldal és a ló fenn maradt az úton.

Valóságos csoda volt, hogy mi ketten és a kocsis nem zuhantunk ki a kocsiból a földre.

Minden óvatosságomat összeszedve kiszálltam, pontosabban kiugrottam a kocsiból és kiségittem szegény Eduardót is; azután kezemet nyújtottam a kocsisnak, hogy a kantárnál fogva vezessük a lovat és visszavigyük a kocsit az útra.

A ló félig megbokrosodva dühösen kapálni kezdett a lábával, s a patkója szikrákat csiholt az út köveiből, ami a sötétben döbbenetes látvány volt.

A gyermeket, aki idáig viszonylag nyugodt volt, most hatalmas félelem fogta el, s úgy látta, hogy megnyílik a föld és tüzet kezd hányni. Sőt, gyermeki fantáziájában az a képsor indult el, hogy lábunk alatt a Vezúv van és mindjárt ki fog törni a láva...

– A Vezúv, a Vezúv! – kezdett kiáltozni félelmében – Don Bartolo! A Vezúv! ...

– Nem, nem, fiacskám, nem, miféle Vezúvról beszélsz? – próbáltam nyugtatni – Szikrákat látsz, melyeket a ló patkója csihol az út köveiből!

Eduardo azonban már nem figyelt a szavaimra, hanem a félelemtől reszketve mondta:

– Egy alkalommal nagyon féltem és súlyos beteg lettem tőle, meglátod, most is megbetegszem.

Erre nem tudtam mit válaszolni. Miközben egy bátorító szót nyögtem ki feléje és segítettem a kocsisnak, megint csak a Madonnához fordultam segítségért.

Nagy erőfeszítésekkel sikerült visszajuttatnunk a kocsit az útra. Újra felültünk, köpenyembe bebugyoltáltam Eduardót és ismét ügetésbe kezdtünk.

Mikor végre kissé megnyugodtunk, gyors gondolataimmal előre láttam a várható kellemetlenséget, ezért a tőlem telhető ügyességgel próbáltam elkerülni, és a lehető legnagyobb közömbösséggel a következő intelmet intéztem Eduardóhoz:

– Figyelj rám, kedvesem: ha hazaértünk, egy szót se szólj a mamáknak arról, ami történt. Végülis nem történt semmi, ő pedig a valóságtól eltérő dolgokat képzelhet, s annak ellenére, hogy épségben lát, azt gondolhatja, hogy valami bajod történt. Jobb nem beszélni róla. Ugye te is így gondolsz?

Úgy látszott, meggyőztem és megígérte, hogy egy szót sem fog szólni.

Végre beértünk Nápolyba, és amikor az Ég akarta, ott voltunk Rosario Raffaele úr házában.

Jelentős késéssel érkeztünk haza. Minden ígéretem üresnek bizonyult.

Szegény asszony, érthető és természetes aggodalmában az ajtóban, sőt a lépcsőfordulóban várt bennünket.

– Íme itt van épségben és egészségben a fiacskájuk! – kiáltottam, amikor megláttam őt.

Bemenvén próbáltam megfelelően hatásos kifejezéseket találni a mentegetőzésre és biztosítani a szülőket, hogy nem volt semmi baj; a gyermek pedig, mintha elérkezettnek látta volna a percet, hogy elmondja azt, amiről az imént ígérte, hogy hallgatni fog, kiabálva mondta:

– Mama! A kocsikba borult!

– De nem, asszonyom, nem – mondtam én – csak egy kis balesetünk volt ... egy kicsike kellemetlenség...

– Mama! – kiáltotta még erősebben a gyermek – Láttuk a Vezúvot!

– De miféle Vezúvot! Miféle Vezúvot! – nevettem erőltetetten, remélve, hogy a többieket is nevetésre készítem:

– Eduardo néhány szikrát látott kipattani a ló patkói alól, s azt hitte, hogy a Vezúvhoz értünk...

És nevettem, illetve csak erőltettem a nevetést.

Az úrnő szavaimtól látszólag megnyugodott, de képzelhetik, mit érzett belül.

Én is rosszul éreztem magamat, de azután arra gondolva, amit a Madonna várt tőlem, s amit előre éreztem, okultam ebből a kellemetlen és keserves esetből. Nem hagytam föl a propagandával, és a fáradozással, hogy adományokat, támogatókat és aláírásokat gyűjtsek, de mások gyermekeit ezután soha nem vittem magammal, ahogy ezt később egyik jó barátom, Di Vietri herceg is bölcsen tanácsolta nekem.

VIII. Fejezet

*A Pompeji Szűzanya első csodája Afragolában, 1879 májusában,
Gennaro Majello úr házában*

Íme, afragolai körútunk első jótékony hatása.

Mondtam már, hogy az épülő templomban történt betörések és a rablók visszatartása szükségessé tették egy nagy kapu építését. Arra gondoltam, hogy felhívással fordulok támogatóinkhoz nyomasztó gondunk megoldására.

Akkoriban még nem volt nyomdánk Valle di Pompejiben, ezért Nápolyban Andrea és Salvatore Festa nyomdájában készítettem a következő felhívást:

„Az új Pompeji templom támogatóihoz:

Tekintettel arra, hogy az épülő pompeji templom területére betörtek, kénytelenek vagyunk kapuval elzárni, amely legalább 500 lírába fog kerülni.

Kérjük tehát a Szűzanya tisztelőit, hogy rendkívüli adományukkal segítsék fedezni ezt a rendkívüli kiadást.

Nápoly, Pignatelli utca 24, a Nagy Szent János templom mellett, 1879.
Bartolo Longo ügyvéd”

E felhívásból természetesen küldtem néhány példányt Afragolába is új támogatóinknak nagyszerű zelátorunk, Angelino Majello úr által, aki azután ezeket átadta az unokaöccsének, Gennaro Majello úrnak.

E nagyszerű barátunk szorongatott helyzetben volt fia, Carlino súlyos állapota, a veszedelmes hidegláz miatt.

Amikor felhívásomat elolvasta, oly nagy bizalomra ébredt a Pompeji Szűzanya iránt, hogy térdre borult a képe előtt és könnyek között kiáltotta:

– Szűzanyám, Pompeji Rózsafüzér Királynője, én megcsináltatom templomod kapuját, ha visszaadod nekem a fiamat!...

Ezen ígéret után sajátkezűleg a következőket írta nekem:

„Kedves Barátom, Bartolo Longo!

Megkaptam felhívástokat, hogy járuljunk hozzá az épülő templom kapujának megépítéséhez. Égető szükségem van a Madonna kegyelmére: a fiam, Carlino, súlyos beteg. Ha a Madonna meggyógyítja szeretett fiamat, személyesen hozom el neked az 500 Lírát a kapu megépítéséhez.

Afragola, 1879. május 20-án, a te Gennaro Majjelod”

Miután megkaptam levelét, mindenkinek megmutattam, akivel csak találkoztam: Íme, hirdetem, még szét sem osztottam felhívásaimat, a Szűzanya már gondoskodott temploma első kapujáról. Ezután, bízva a Madonna oltalmában, megrendeltem a kaput, sőt, be is állítottuk a helyére. Bizonyos voltam benne, hogy egyik napról a másikra ki fogom fizetni a munkást, aki elkészítette.

Alig telt el néhány nap és Gennaro Majello úr Nápolyban fölkeresett, s boldogan mondta el, hogy amint megtette ígéretét az 500 Líráról a kapura, elnyerte a kért kegyelmet. És azonnal átadta nekem az 500 Lírát. S hogy nyilvánosan is kifejezze nagy háláját a Szűzanya iránt, októberben a Rózsafüzér ünnepének napján eljött Valle di Pompejibe és felajánlott további 200 Lírát.

Így tehát a pompeji templom első kapuja a Pompeji Madonna Afragolában tett csodája hatására készülhetett el.

IX. Fejezet

A Tizenöt szombat ájtatosság visszatérése

Még nem múlt el két év azóta, hogy a születő kegyhely támogatói és jótevői számára közzétettük a *Rózsafüzér Tizenöt Szombatja* könyvecskét, s már mindannyiuk szívében fölébredt a vágy, hogy birtokukban legyen, a mi lelkünkben pedig megszületett az elhatározás, hogy kiegészítjük és teljesen befejezzük.

Az első kiadástól kezdve, amely 1877. augusztus 15-én jelent meg, a Szentséges Szűz megáldotta a munkánkat, mert nemcsak nagyon sok könnyet törölt le síró arcokról, sok fájdalmat csillapított és sok-sok kegyelmet árasztott a földre, hanem nagyon sok szívben gyullasztotta föl a bizakodást a rózsafüzér ájtatosság erős hatékonyságában, ami könyvünknek fő célja volt.

Ebben a két évben, miközben megszakítás nélkül egymást érték a harcok és győzelmek, fájdalmak és égi vigasztalások, nehézségek és szerencsésen túlélt keserűségek, Királynőnk nyilvánvalóan tevékenykedett a maga derűjével és nyugalomával: és merjük mondani, hogy a kegyelmek révén ő maga gondoskodott arról, hogy távoli helyekre is eljusson a könyv, amely az ő dicsőségét és győzelmeit hirdette.

Erre van egy történeti bizonyítékunk abból az időből.

Ma, negyvenhat évvel később (1879–1925) nem kis megindultsággal olvasunk egy felhívást, amelyet a jámbor és tehetséges festő, Federico Maldarelli tett közzé, hogy a híveket a Rózsafüzér Tizenöt Szombatja ájtatosságra hívja, amelyet június 28-án, szombaton, Nápolyban a Konstantinápoly utcában, a szépművészeti professzorok S. Giovanniello templomában kezdtek el.

A rövid, de nemes és szent lelkesedést sugárzó felhívás ismertette az ájtatosság rendjét, s az ezt követő lelkes szavak a kegyhely történetéhez szolgálnak bizonyítékok:

„Mindenki mondja, hogy Nápoly Mária városa; de azért az, mert Szent Domonkos rózsafüzérének régi és töretlen hagyománya soha nem halt ki igaz gyermekeinek lelkéből. Ma, amikor a Szent Szűzet annyian gyalázzák és a hit sokakban hajótörést szenvedett, az Irgalmasság Anyja a legújabb eseményekkel gyermekei szívében újra meggyújtja a titokzatos rózsafüzére iránti szeretetet. A Tizenöt Szombat ájtatosságának gyors elterjedése egyetlen év leforgása alatt Lombardiában, Piemontban, Liguriában, a mi déli tartományainkban egészen Konstantinápolyig, s az elmúlt három évben történt csodák és kegyelmek, amelyekben azok részesültek, akik hozzájárultak a pompeji Rózsafüzér-templom építéséhez, megerősítenek

abban, hogy Mária ma is hűséges Szent Domonkosnak és Boldog Alánnak tett ígéreteihez, melyek között a legvigasztalóbb ez: A rózsafüzér iránti szeretet az üdvösségre rendeltség nagy jele.”

A Tizenöt Szombat ájtatosság tehát 1879-ben Itália több tartományában, sőt még az oszmán világ szívében, Konstantinápolyban is virágzott. S ehhez hozzá kell tennünk, hogy aki a felhívást írta, Federico Maldarelli, közelről látta fáradozásainkat, részletesen és pontosan ismerte, hogy mi történik Valle di Pompejiben az Ég oltalma alatt.

X. Fejezet

Maldarelli kijavítja a Szűzanya régi, csúnyácska képét

Minél többször gondolunk vissza a rózsafüzér csodái mai, monumentális kegyhelye történetének kezdeteire, annál inkább fölfedezzük annak a nagyszerű tervnek a vezérfonalát, melyet a Gondviselés eleve elhatározott, hogy Valle di Pompejiben valósítsa meg.

Az áldott Szűzanya már árasztani kezdte kegyelmeit. Csodás és a természetet meghaladó események történtek és történnek minden nap, és fellobbantják a szent rózsafüzér ájtatosság tűzének első lángjait, mely fokozatosan terjedt és terjed millók szívébe a katolikus világ minden részén.

De milyen emberi eszközt használt a Gondviselés és a Madonna ennyi hívő lelkének meghódítására?

Egy szép, művészi kép, egy finoman kidolgozott szobor arca gyakran megérinti és megindítja az embert, és nem csoda, ha a lelkünkben – amelynek szüksége van érzékelhető dolgokra ahhoz, hogy felfogjuk Istent és fölemelkedjünk hozzá – szent és üdvös érzelmeket ébresztenek.

De milyen volt az a kép, amelyre annyi könnyes, vagy a sírásba már bele is fáradt szem tekintett föl, s amely felé annyi gyötrődő szív fordult? A képet e történet első könyvében leírtuk, s a leírást azzal zártuk, hogy a puszta látványa is csaknem taszító volt.

Szegény festő, aki ezt a – később általam 3,4 Liráért vásárolt – képet alkotta, talán egy kis vidéki műhelyben dolgozott, ahol nem volt megfelelő modellje; nem csupán kevésbé szép és nem nagyon spirituális, hanem egyenesen közönséges és népies mintákat követett. Mondtuk, hogy a Szűzanya arca olyan volt mint egy közönséges és durva parasztasszonyé. Szemei kidülledtek, mintha ki akarnának ugrani a helyükből, ajkai beestek, mintha nem volnának fogai. A mai Sziénai Szent Katalin helyén Límai Szent Róza állt.

De ez még mind kevés volt, mert a nemes és szép harmadrendi domonkos nővér, Szent Róza helyett, akiről az Egyház azt énekli, hogy az életszentség első virága Amerikában, a festő egy kövér parasztasszonyt festett nagy rózsakoszorúval a fején. Végül a rózsafüzér szent alkotója, Szent Domonkos közönséges idiótának látszott vörös, ápolatlan szakállal.

Annak az évnek éppen májusában jártunk, amikor egy szép napon a neves festő, Federico Maldarelli, látván egyrészt a hívők áhítatát, másrészt a kép csúnyaságát és tiszteletre méltatlanságát, elszánta magát és közölte velünk nemes elhatározását:

– Én ingyen kijavítom Pompeji Rózsafüzér-képét, mely inkább félelmet mint áhítatot kelt.

Nem akartam elhinni, hogy ez a jeles festő valóban ingyen ajánlja fel a kép javítását, de minden habozás nélkül hozzájárultam. Csak arra kértem, hogy tegye szebbé a Madonna arcát és emberibbé Szent Domonkos és Límai Szent Róza arcát.

Majd föllelkesülve ajánlatán hozzátettem:

– Festő úr, kérem, Szent Domonkosnak egy nemes ember arcát adja, Szent Rózából pedig formáljon Sziénai Szent Katalint – aki Itália legnagyobb leánya, és az első Szent Domonkos harmadrendi nővérei között – úgy, hogy rózsakoszorú helyett töviskoronát viseljen, amely a mi Sziénai szűzünk sajátos ismertetőjegye.

Maldarelli úr magával vitte a képet. Három hónapig, júniustól augusztusig a műtermében tartotta és egy igazi művész gondosságával és a Máriát tisztelő lélek áhítatával dolgozott rajta. Három hónap múlva visszahozta, s a kép nem volt a régi. A Madonna arca, mely előbb inkább taszított mint vonzott, most a jóság oly édes és vonzó erejétől sugárzott, hogy imádságra indított mindenkit, aki csak ránézett. Szent Domonkos alakja nemesen tartózkodó formát kapott, Límai Szent Rózából pedig, már amennyire az eredeti egyáltalán engedte, szép Sziénai Szent Katalin lett. A régi, előregegett vásznat új, s kb. 25 cm-rel magasab vászonra cserélte.

A festő a művészet szabályai és igénye szerint növelte meg a vászon magasságát, és ezzel anélkül, hogy tudta volna, az isteni terv szerint helyet készített a gyémántokból és drágakövekből álló 12 csillagos koronának. Ez a korona tanúsítja a megszámlálhatatlan kegyelmet, melyet a Rózsafüzér Királynője napról napra áraszt a földkerekség híveire.

A vászon megnagyobbításában a jeles festőnek segítségére volt egy másik ismert nápolyi művész, Francesco Chiariello professzor, aki régi festmények új vászonra történő átültetésének volt a mestere.

Egy valami emlékeztet csak a régi képre, egy hiba, amit talán kevesen vesznek észre, de teljesen ellentmond a rózsafüzér dicsőséges történetének.

Tudjuk, hogy a Szűzanya úgy adta a rózsafüzért Szent Domonkosnak, mint az albiak és minden más eretnek elleni legyőzhetetlen fegyvert; ezen a képen viszont a Kisdéd Jézus nyújtja a rózsafüzért Szent Domonkosnak, a Szűzanya pedig egy másik rózsafüzért nyújt Szent Katalinnak. Erre a hibára azonban nem volt orvosság; újabb javításra és szépítésre nem volt lehetőség, mert előről kellett volna kezdeni az egész képet, ami lehetetlen volt.

Az igazság kedvéért még valamit hozzá kell tennünk: az az édes melankóliával áthatott anyai tekintet, az az égi vonzás, amely ma a Pompeji Szűzanya képéből árad, nem ahhoz a naphoz kötődik, amelyen Maldarelli visszahozta a javított képet, hanem két évvel később Szeplőtelen fogantatás ünnepén vált láthatóvá – 1881. december 8-án – egy rendkívüli eset kapcsán, amely az első szentmisében történt, amelyet Pompejiben ezen kép előtt muttattak be, ahogyan el fogjuk mondani, ha majd ahhoz az évhez érünk.

A festő Maldarelli, a példás katolikus, néhány éve már meghalt, s bízunk benne, hogy boldogan látja Istent és égi Királynőjét; Francesco Chiariello ellenben ma is él Nápolyban. És én azt szeretném hogy ez az emlékezés megörökítse a nevüket.

XI. Fejezet

Az első arany korona Pompeji Rózsafüzér Királynőjének fején

Miközben Maldarelli a műtermében javította a Pompeji Madonna képét, a grófnőnek az a zseniális gondolata támadt, hogy a csodatévő Szűzanya fejére drágaköves aranykoronát kellene helyeznünk a sok-sok kegyelem tanúságaként, amelyek Nápolyban és a környéken történtek. Ezért amikor adományokat gyűjtött a nemes nápolyi családoktól, erre a célra arany tárgyakat is kért tőlük.

Rövid idő alatt annyi aranyat gyűjtött össze, hogy megbízhattuk az ismert nápolyi aranyművest, Sodo urat a korona elkészítésével. Elhatároztuk, hogy a kép magánáhítat jellegű megkoronázását azon a napon fogjuk elvégezni, amelyen Mária az ég és a föld Királynőjévé koronáztatott, azaz mennybevétele napján.

Erre a magánájtatóságunkra nem hívtunk meg mást, csak a lelkipapjainkat, akitől a képet kaptuk, azaz a domonkos Randente atyát. Ő a szertartást egész szűk körben, néhány pompeji parasztember és asszony körében végezte a kicsi, dűledező plébániatemplomban.

Én magam nem lehettem ott, mert azokban a napokban az ágyat nyomtam, súlyos bélfertőzés okozta nagy lázban; de a Pompeji kegyhely első történetében azért megírtam a következő sorokat:

„Augusztus 15-e Pompejiben! A csodatévő képet, melyet eredetileg korona nélkül festettek, áhítatos tisztelői aranyból és drágakövekből készült koronával megkoronázták. A korona anyagát 35 nápolyi patricius család adományozta. E koronázás Mária égi megkoronázásának napján, augusztus 15-én történt, 1870-ben, ugyanazon domonkos atya keze által.

XII. Fejezet

*A „Kilenced (Novena) a Pompeji Rózsafüzér Királynőjéhez
kegyelmekért reménytelen helyzetekben” első kiadása*

Az 1879-es évet külön ki kell emelnünk az évek sorából, mert nem csak *A Rózsafüzér Tizenöt Szombatja* ájtatosság élt csodálatosan, melyhez mint az üdvösség horgonyához kapcsolódtak sokan, akik hajótörést szenvedtek a szenvedések vagy bajok tengerén, hanem az ég Királynőjének anyai sugallatára meg kellett jelennie egy másik hathatós segítségnek is a lelkek számára: a Rózsafüzér Királynőjéhez szóló Novénának (kilencednek).

A Novéna kis könyvecskéje drága kincs a síró szíveknek, szavai felhangzanak a hívők ajkán ott is, ahol Krisztus vallásával éppen csak ismerkedni kezdenek; kis kézikönyv lett, mely a Gondviselés jóságából és irgalmasságából több millió példányban és sok nyelven terjed.

E könyvecske születésének történetét az első kiadás előszavából idézzük:

„Hét évvel azután, hogy 1872-től észrevétlenül és ismeretlenül itt kezdtem tevékenykedni Vallásban azzal a tiszta szándékkal, hogy a rózsafüzér terjesztésével e szegény parasztok között a tulajdon üdvösségemen munkálkodjam, az Úr a maga titokzatos tervei szerint egy súlyos betegséggel a sír szélére vezetett engem.”

E szavakból kiderül, hogy a kilenced egy szorongó szív, egy meggyötört lélek kiáltása, melyet nem csak a testi szenvedések kínoztak, hanem erkölcsileg is gyötrődött; ugyanakkor a tékozló és bánkódó fiú hangja volt, aki csak Anyjának jóságában és szeretetében remél menekülést.

„Elérkezett 1879 júliusa.

Sokan azok közül, akik támogatták az új templom építését, kérték, hogy azonos formában szeretnének imádkozni nem csak egyedül, hanem nyilvános közösségben is, hogy kegyelmeket kérjenek Pompeji Rózsafüzér Királynőjétől, aki annyi csodát tett tisztelői javára.

Abban a júliusban én teljesen kimerült voltam, és éppen befejeztem a *Tizenöt Szombat* korrigálását. Mivel a halál közelségét éreztem, elhatároztam, hogy utolsóként megírok öt imádságot, melyeknek ezt a címet adtam: *Kilenced a Pompeji Rózsafüzér Királynőjéhez kegyelmekért reménytelen helyzetekben*.

Így telt el közel két hónap. Szinte minden nap kora délután, teljesen kimerülve az elhúzódó bélfertőzéstől, bementem a dűledező kis plébániatemplomba, ahol a Szűzanya képe volt. Ott, a csendes magányban hangosan felolvastam az öt imádság egyikét, melyek lassan-lassan elkészültek. A kép előtt végeztem a javításokat. És amikor újra olvasva azt éreztem, hogy a szívemből elindul a könnyek áradata és hullanak, hullanak könnyeim a papírra, akkor hinni kezdtem, hogy a dolog menni fog.

1. Az én életem ajándéka

Elérkezett Mária mennybevitelének napja, 1879 augusztus 15-e.

Ekkor helyezték az első aranykoronát a tisztelt kép fejére, de aznap én ágyban voltam, mert állapotom rosszabbodott.

Összes barátaim, köztük Radente atya, az életemért könyörögtek a Szűzanyához. Nem látszott egy reménysugár sem.

Akkor arra gondoltam, nincs más mód a láz csillapítására, csak egy: megfogni a plébániatemplomban lévő Mária-képet és elhozni a betegszobámba. A körülöttem lévők ezt ismételték:

– Akkor hiszünk e kép csodatévő erejében, ha ő meggyógyul.

Én nagy bizalommal fordultam Sziénai Szent Katalinhoz és mondtam neki:

Drága nővérem, én azt írtam rólad a *Tizenöt Szombat* könyvében, hogy az égben elpanaszolod, hogy megfogyatkozott tisztelőid száma, akik kegyelmekért folyamodnak hozzád, mintha megfogyatkozott volna az a hatalom, amelyet Jézustól itt a földön kaptál. Mármost hogyan hinnének az olvasók az én szavaimnak, ha én, aki ezeket írtam, nem kapok kegyelmet tőled? És hogyan hinnének Pompeji Rózsafüzér Királynője csodáiban, ha a Madonna hagyja, hogy meghaljon az, aki építi a templomát és terjeszti csodáinak hírét? – Mária kimondhatatlan jósága! Hallgassd meg Szent Katalin kéréseit!

Éjfél körül kinyitottam a szemet, tarkó és gerincfájásom a lázzal együtt megszűnt, úgyhogy a hajnali fény kellemesen érintette a szememet, első alkalommal hosszú idő óta, hisz előbb a fájdalomtól nem bírtam elviselni a fényt!

A Pompeji Szűzanya alázatos írója, Szent Katalin áhítatos tisztelője, minden emberi várakozás ellenére életben maradt és él a mai napig, és ír, és viseli az *Il Rosario e la Nuova Pompeji* kéthavi újság, az árva kislányok és a börtönben lévők gyermekei évenként megjelenő *Kalendáriumának* és különböző aszketikus művek terhére. Hát nem nyilvánvaló csoda ez?

2. Egyéb kegyelmek

Ám a Madonna, aki e pompeji kegyhelyen még inkább meg akarta mutatni, micsoda hatalmas van isteni Fiánál, s milyen irgalommal van a bűnösök iránt, hogy magához édesgesse azokat, akik trónust kezdtek építeni számára a démonok és bálványok trónusa helyén, szívesen fogadta ennek a szegény bűnösnek a szándékát és fáradozásait, és kegyelmeket adott mindazoknak, akik a haldokló tisztelője által írt Novénával imádkoztak hozzá.

Ó, Mária szerelmes szíve! Arra méltatta a nápolyi Agrelli commendátor kislányát, hogy megjelent neki és ezeket az édes szavakat intézte hozzá: *Valahányszor kegyelmeket kérsz tőlem, végezz el három Novénát a 15 tizedes rózsafüzér elimádkozásával, és másik három Novénát hálaadásul.* – És a kis Furtunatina Agrelli mindent rendben elvégzett, és csodálatosan meggyógyult!

És az ő példája szerint három Novéna elvégzése után csodálatosan meggyógyultak és rendkívüli kegyelmeket nyertek milliók és milliók nem csak Itáliában és Európa minden részén, hanem Amerikában, Afrikában, Indiában és Kínában is. A Novéna elvégzésével nyert kegyelmekről és csodákról szóló beszámolókat – melyeket távoli helyek püspökei által lefolytatott szabályos kánonjogi eljárásokkal, hitelt érdemlő tanúk vallomásaival és szakértő orvosok bizonylataival hitelesítettek – az *Il Rosario e la Nuova Pompeji* folyóiratban lehet olvasni 1884-től mostanáig.

Ezt a Novénát, amelyet egy haldokló, de Mária által megmentett bűnös írt; melyről a Rózsafüzér Királynője számtalan kegyelem ajándékozásával mutatta meg, mennyire kedves számára, 1887. november 29-én XIII. Leó pápa teljes búcsúval gazdagította, X. Pius pápa pedig örökre megerősítette.

Mindezeken túl a Győzelmek kegyes Királynője Arpino városában méltatott arra, hogy egy másik csodával adjon jóváhagyó jelet erre a Sziénai Szent Katalin – Szent Domonkos harmadrendje első nővérének – közbenjárásával kegyelmeket kérő imádságra.

1894. március 2-án Sziénai Szent Katalin – aki a kegyképen ott áll a Szűzanya lábánál, s akinek a pompeji kegytemplomban oltára van –, megjelent egy fiatal, haldokló leánynak, s arra bízta, hogy végezze el gyógyulásáért a Novénát a Pompeji Szűzanyához.

És láss csodát! Szent Katalin együtt imádkozta a beteg leánnyal a Novénát, s amire befejezték, a beteg tökéletesen meggyógyult!

Külön ki kell emelnünk, hogy amikor a Novéna harmadik részéhez értek, Szent Katalin a beteghez fordulva mondta neki: Kétszer ismételd el ezeket a szavakat: *„Te egykor megígérted Szent Domonkosnak, hogy aki kegyelmeket kér, a te rózsafüzéreddel elnyeri: én pedig a te rózsafüzéreddel a kezemben hívlak téged, ó anyám, hogy teljesítsd anyai ígéreteidet.”*

Ebből következően biztatunk arra, hogy ha valaki kegyelmeket kér a Szent Szűztől, a Novéna megkezdése előtt hasznos kérni Sziénai Szent Katalint, hogy álljon mellettünk és támogassa imádságunkat, amint ezt a fiatal arpinói beteggel tette. Azután mi is kétszer ismételjük el a Szűzanyának azokat a szavakat, amelyeket Szent Katalin az arpinói beteggel megismételtetett: *„Te egykor megígérted Szent Domonkosnak, hogy aki kegyelmeket kér, a te rózsafüzéreddel elnyeri: én pedig a te rózsafüzéreddel a kezemben hívlak téged, ó anyám, hogy teljesítsd anyai ígéreteidet.”*

3. A Kilenced sok-sok kiadása

A Kilenced (Novéna) 1870 és 1925 között 648 kiadásban, kb. 6 millió példányban jelent meg.

Kínai, malaysiai, arab, tamil és telega, lengyel, spanyol, portugál, görög, szárd, máltai, horvát, vallon, hinuszáni, dravida, angol, német, francia, albán, urdu, szingaléz, latin és szír, összesen 22 nyelvre fordították.

XIII. Fejezet

A Kilenceddel elnyert kegyelmek száma

Ki tudja megszámolni?

Ki tudja megmondani, hány halálos és fertőző láz, hány gyógyíthatatlan és minden gyógyszernek ellenálló betegség, hány szerencsétlenség, hány erőszakos kísértés, szenvedély és kétségbeesés szűnt meg e Novéna erejétől? Soha nem érnénk a végére, ha mind el akarnánk mondani azokat a veszedelmeket, halálveszélyeket, melyektől ez a szerény Novéna megóvta Mária igaz szolgáit!

Elég csak arra emlékeztetni, hogy Égi Anyánk csodáinak és kegyelmeinek közzétételére alapítottuk 1884. március 7-én az *Il Rosario e la Nuova Pompeji* folyóiratot.

Most már 42 kötetet töltenek meg e folyóirat számai, amely 42 éven át megszakítás nélkül nemcsak a címét és a formáját tartotta meg, hanem nagyon tudatosan ügyeltünk a tartalomra is: egyetlen témája azoknak az állandóan új kegyelmeknek a közzététele, amelyeket a Győzelmes Királynő méltóztatott művelni annyi éven át a meggyötört emberiséggel.

De ezen bizonyítékon túl van még egy másik, napnál világosabb bizonyíték is.

Égi Anyánk az egyénileg, családban és templomokban közösségben végzett kilenced által oly sok lelket részesített kegyelmekben, hogy a különböző nemzetekhez tartozó férfiak és nők szívét határtalan szeretet töltötte el. Ennek a szeretetnek erejével tudtuk fölépíteni a márvánnyal és arannyal ékes, hatalmas templomot, s tudtunk új várost alapítani a templom körül, melyben sok keresztény jótékonyági és szociális intézmény működik. A kicsi Új Pompeji, a keresztény Pompeji nagyon sok távoli helyről indult zarándoklat célpontja; előkelő családok, magasrangú polgári, katonai és egyházi személyiségek látogatják. S végül, az isteni irgalmasság betetőzéseként ennek a kegyhelynek nem az egész katolikus Egyház legfőbb méltósága, a Pápa a feje?

Íme, egy szerény imádság gyümölcse: *Kilenced a Pompeji Rózsafüzér Királynőjéhez kegyelmekért reménytelen helyzetekben.*

Keresztes Szent Pálnak, a passzionisták alapítójának ajkán állandóan hangzott az istendicséretnek és hálának szava, melyet a szentmise Glóriájában énekelnek a papok:

Hálát adunk neked, Urunk, nagy dicsőségédért!

Ezt ismételte minden körülmények között, akár kedvező akár kedvezőtlen, akár örömteli akár fájdalmas dolog történt vele. Apostoli életének utolsó szavai is ezek voltak: *Hálát adunk neked, Urunk, nagy dicsőségédért!*

E nagy Szent mottóját tesszük magunkévá most, amikor befejezzük a Pompeji Szűzanyához szóló Novéna születésének történetét, és hívjuk valamennyi olvasónkat, hogy ebben a percben velünk együtt mondják: *Hálát adjanak neked, Urunk összes gyermekeid a nagy dicsőségért, amelyre a Pompeji Szűzanyát fölmagasztaltad!*

XIV. Fejezet

Az isteni terv első sugarai Pompeji művén

1. Az első sugarak

Akkor elérkezett az óra, hogy az isteni irgalmasságnak a Pompeji kegyhelyre vonatkozó tervei föltáruljanak az egész világ előtt.

Miközben az emberi elgondolás arra a reményre korlátozódott, hogy fölépít egy szerény templomot a szegény, nyomorult és lepusztult Valle néhány száz parasztja számára, a Magasságbeli gondolata a Föld minden táján szétszórtan élő, megszámlálhatatlan sokaság fájdalmait és szükségleteit ölelte át, és egy hatalmas, a Győzelmes Királynő dicsőségének hirdetésére méltó templom felől határozott.

Ennek nyilvánvaló bizonyítékát az első idők feljegyzéseiből merítettük, s még ma is csodálatra késztet, amikor látjuk a kegyelmek és csodák akkori kivirágzását különböző városokban és ugyanabban az órában.

Megvan annak az 56 kegyelemnek a listája, amelyeket hatalmas Királynőnk 1879-ben ajándékozott: 48 esetben nápolyi urak, 9 esetben távoli városokban élő személyek kapták.

Ez utóbbiak közül az egyik Francavilla Fontanában Clementina Forleo Brayda asszonnyal, Nicola de'Baroni Argentina feleségével történt.

A másik Rómában, a nemes ifjú leánnyal, Ida Souvannal történt, és ez volt az első eset, amikor a Pompeji Szűzanya a kereszténység fővárosában tett csodát, amint ezt mindjárt elbeszéljük.

A haramadik Foggiában, Celentano örgrófnéval történt.

A negyedik Cerignolában, ugyanabban a foggiai tartományban Angela Rosa Cirillo asszonnyal, Paliero úr özvegyével, aki 50 Lírát ajánlott fel.

Egy másik csoda San Severoban (Capitanata tartományban) történt Giuseppe Damiano úrral, aki több kegyelmet is kapott, főként fiának gyógyulását, s 62 Lírát ajánlott fel. Csekélyke összeg, ha a pénz mai értékét vesszük alapul, de akkor számunkra igen nagy segítséget jelentett, amikor a hatalmas munkálatok fedezetét a híressé vált havi egy soldo megajánlása biztosította.

Végül a legcsodálatosabb esemény Oriában, a leccei tartományban történt a Pompeji Szűzanya megjelenésével és az azt követő hirtelen gyógyulással a Martini urak előkelő családjában.

Ugyanebben az időben kezdte irgalmas Királynőnk kiterjeszteni hatalmának sugarát Lombardiára. Ugyanis 1879. augusztus 15-én találjuk az első kegyelem feljegyzését Cremonában, melyet Elena di Soresina Vinoi hercegné kapott egy haldokló megtérésében; s a másodikat, Carolina Mocenico Soranzo grófnő esetében.

Hasonlóképpen Milánóban ugyanezen augusztus 28-án egy nagyon szép kegyelmet kapott Giuseppina Brambilla nővér, egy a lovei Szeretetőnővérek közül (a rend alapítója Tiszteletreméltó Bartolomea Capitanio volt); az a Brambilla nővér, aki a *Rózsafüzér Tizenöt*

Szombatja ájtatosság első és leghatásosabb terjesztője volt Lombardiában, minek hatására sokan nyertek komoly segítséget az égből.

A feljegyzésekben ott találjuk többek között a milánói Adele Peinoti kisasszony nevét is, aki a kapott kegyelemért hálából ajánlott fel adományt.

2. Nápolyban

Nápoly volt az első az áldásban részesülő városok között, s elsőként tapasztalta a Pompeji Szűzanya égi irgalmasságának hatásait, mert első volt a Szűzanyát tisztelő hívek számában és a nemesen nagylelkű versengésben, amely eltöltötte a legelőkelőbb családok szívét, hogy minél előbb láthassák a kegyhely befejezését.

Emlékszünk rá, hogy amikor még éppen csak kezdtek kinőni a templom falai a földből, milyen megindító látvány volt a legelőkelőbb katolikus nápolyi arisztokrata családok jelenléte az évenkénti ünnepeken. Megindultságunkat csak növelte annak meggondolása, hogy ezeknek a személyeknek mekkora kellemetlenségeket kellett vállalniuk az utazással, hiszen akkoriban nem volt az a sokféle közlekedési lehetőség, mint manapság, hiszen Valle di Pompeji valóban elhagyatott hely volt.

Mintha még ma is látnám az ünnepeken a születő templom körül seregével sorokban álló úri hintókat, melyek Nápolyból (a Capodimonte, Posillipo, Portici városrészekből), San Giorgio a Cremano-ból és a környékbeli helységekből jöttek. Gyakran még ponyva sem védett a napfénytől, máskor meg, nem is ritkán, feledhetetlen záporok fűdették a jelenlévőket.

Végül megállapíthatjuk, hogy a támogatást nyújtó és érdeklődő arisztokrata családok száma olyan nagy volt, hogy az új kegyhelyet kezdettől fogva az *urak templomának* nevezték.

E buzgó hitnek megszámlálhatatlan kegyelem volt a jutalma, amint az akkori feljegyzések tanúsítják.

Kiemeljük az akkori emlékekek közül, hogy 1879 áprilisában a Cisterna dell'Olióban lakó Mariannina Brancia örgrófné 25 Lírát adományozott a kapott kegyelemért hálából.

Május 25-én Battistino Ravel úr – hálából azért, hogy a felesége elkerült egy súlyos szemműtétet – a Pompeji Szűzanyának tett ígérete szerint 127,5 Lírát ajánlott fel.

Június 12-én a kisleány Maria Giardullo, a kapott kegyelemért hálából arany karkötőcskáját adta oda és 5 Lírát adományozott. Másnap Cristina Varrazzi, aki a S. Chiara városrészben a Volpicelli utca 2. szám alatt szobalány volt, 7 Lírát és egy fogadalmi gyertyát ajándékozott.

Júliusban négy családtól érkezett négy felajánlás, köztük Elisa Marra kisasszony (Via Pantaleone 8. alól) a barátnője által kapott kegyelemért arany ékszert adományozott.

15-én Ettore Maldarelli úr 2 arany sterlinget küldött.

Ugyanazon a napon Francesco de Lieto úr, aki a Cito al Museo palotában lakik, egy ezüst szelencét és 55 Lírát ajánlott fel.

22-én Lauriano örgrófné az elnyert kegyelemért hálából egy pár arany fülbevalót juttatott el hozzánk.

Szeptember 15-én Giovannina Muti asszony hálából 50 Lírát ajánlott fel a Pompeji Szűzanyának, továbbá egy miseruhát és egy ezüst lámpást a Rózsafüzér ünnepére, amelyet Valle di Pompejiben október 19-én készültünk megünnepelni.

25-én Luisa Azzariti asszony, leánykori nevén Luisa Fumaroli, aki a Via Constantinopoli 104 alatt lakik, eljött Valle di Pompejibe hálát adni a Szűzanyának, és 100 Lírát ajánlott fel.

29-én Imperiali di Latiano örgrófné, az ifjú Camillo Imperiali örgróf felesége, szintén eljött Valle di Pompejibe hálát adni a Szűzanyának, és 100 Lírát ajánlott fel.

30-án Teresina Correale Giusso asszony egy arany melltűt ajánlott fel.

Ugyanezen a napon C. hercegné a kapott kegyelemért hálából 200 Lírát adott.

3. Az első kegyelem Francavilla Fontanában, Nicola dei Baroni Argentina úr házában, 1879 szeptemberében

Francavilla Fontana, ez a tágas és gazdag város a leccei tartományban, mindig mély megindultságot ébreszt a lelkemben. A második hazámnak nevezhetem. E kedves városban élő sok-sok barátom iránti szeretetből, s a bizalom miatt, amelyet nem kevés jámbor és nagylelkű személy iránt tápláltam, elmentem oda 1876 márciusában, még mielőtt más városokban megkezdtem volna adománygyűjtő körútjaimat Valle di Pompeji kereszténnyé tétele érdekében, s még mielőtt ünnepélyesen megáldattuk volna a templom alapkövét.

Nagy reményem nem is csalt meg. Az elsők között, akiket meg akartam nyerni induló művem támogatására, ott volt a kiváló ifjú, Nicola dei Baroni Argentina, egykori diáktársam a piarista atyák kollégiumában, tudós és nagyon művelt lélek.

Nem is mulasztottam el részletesen leírni neki Valle elhagyott állapotát és a nyomorúságot, amelyben vallásilag teljesen műveletlen parasztjai élnek, s feltártam neki a tervemet, hogy a Győzelmes Királynőnek szentelt templomot akarok építeni a pogány Pompejivel és a régi amfiteátrummal átellenben.

Szavaimra ez a nemes és jámbor ifjú annyira föllelkesült, hogy nem számítva az adományt, amit nekem átadott azon a március 25-i napon, elsők között írta alá a támogatási szándékot, s bizonyos idő múlva személyesen akart eljönni a feleségével, Clementina Forleo Barydával együtt meglátogatni a helyet, ahol Isten és az ő Szent Anyja dicsőségéért dolgozom.

Akkoriban a szent propaganda érdekében kinyomattuk a Pompeji Szűzanya kis képét fekete-fehér változatban, ami nem csak gazdaságos, de elég szép és vonzó is volt. A kis kép nagyon kapós lett, felébresztette a hitet a szívekben és nem kevesen égi vigasztalást nyertek. A képecske mellé kis érmét is adtunk, meglehetősen korlátozott számban.

Amikor Argentina báró Pompejibe jött, még volt belőle néhány, s nagy tetszésére adtunk is egy-egy érmét neki is, feleségének is.

Elérkezett 1879 szeptembere. 11-én éjjel barátom kedves és tekintélyes családja Francavilla Fontanában nagy szomorúságban volt.

A Via Carminén lévő lakásuk egyik szobájában, ott, ahol két nappal korábban Clementina Forleo Baryda asszony egy kisfiúval örvendeztette meg a családot, most szomorú csöndesség

volt, melyet néha egy-egy jajszó és sóhaj tört meg. A fiatalasszonyt kegyetlen kínok gyötörték a szülés után fellépett komplikáció miatt, olyannyira, hogy majdnem beleőrült.

A körülötte lévőket mind mélységes bánat töltötte el.

A többieknel megtörtebb volt a férje, aki könnyes szemmel nézte az újszülött bölcsőjét és a kis ágyacskát, amelyben kétéves nővérkéje aludt, s könnyein át alig látta a két apróságot, akik hamarosan el fogják veszíteni anyjukat, és nem fogják ismerni anyai csókjait.

Az orvosok azon az estén hosszas megfontolás után közölték, hogy a tudomány eszköztára kimerült. Az egyetlen kedvező fordulatot az izzadás hozhatná, de minden próbálkozás eredménytelen maradt.

A kismama azonban ebben az állapotában sem feledkezett meg Pompeji Rózsafüzér Királynőjéről. Olvasott a csodáiról, gyakran neki ajánlotta magát, s ott, Pompejiben a születő templomban meglátogatta Őt és szándékában volt írni róla. Valószínű ő maga volt leginkább tisztában állapota súlyosságával, s talán senkiben nem élt olyan erős szeretet az élet iránt, amelynek végéhez ő közeledett.

A mélységes, szomorú csendben, s a szenvedés tengerében elmerülve, a jó asszony a szíve mélyén Rózsafüzér Királynőjéhez fordult.

Hirtelen egy mély lélegzetvétel után kiáltva mondta a férjének:

- Add oda az érmémet! A Madonna érmét, amelyet Pompejiben kaptam!
- De hol tudom azt most megtalálni? – válaszolta a férje –, odaadom az enyémet, ami mindig nálam van.

És odaadta neki.

A szenvedő nagy hittel vette kézbe és áhítattal megcsókolta. Azután egy titokzatos, belső erőből indítva kiáltotta:

- Mondjuk el a Madonna litániáját!

Az invokációkra világosan érthető, erős szóval ő maga is válaszolt.

És íme, amint az utolsó invokációkhoz értek, a beteg erőre kapott, úgy érezte, hogy megszabadult a baj és a szenvedések terhétől, amely annyira gyötörte, s az örömtől szinte magán kívül kiáltotta:

- A Madonna csodát tett velem!

A csoda valóban megtörtént. Megkezdődött a jótékony izzadás, amire már nem volt remény. A fájdalmak megszűntek, a láz elmúlt, s az elgyötört kismama nyugodt, pihentető álomba merült.

Harmadnapon minden emberi várakozás és minden orvosi vélemény ellenére, mely szerint a láznak egyre fokozódnia kellett volna, a beteg, Clementina Forleo Baryda asszony teljesen gyógyultan kelt föl az ágyból.

A két család és a barátok nagy örömeire visszatért két kicsi gyermekéhez és szeretett férjéhez, akik a Pompeji Szűzanya áldott érmének köszönhetően látták, hogy megmenekült a haláltól.

Az esetet Clementina asszony férje a saját kezével írta le a nekünk küldött tanúsítványban.

És amikor a következő szeptemberben, 1880-ban elmentünk Francavilla Fontanába, újra hallottuk saját szájukból az egész család örvendezése közepette a csodát, és hálájuk jeleként rendkívüli felajánlást kaptunk a Madonna házának építésére.

4. Az első kegyelem, Ida Souvan

Egy kedves ikerpár, Arturo és Ida tették elviselhetővé egy száműzött, keresztény házaspár, Carlo Souvan és Fanny Ravel életét, akik Rómában a Via del Babbuino 52. szám alatt laktak.

Ez a két kisgyermek formás külsejével olyan volt, mint két angyal, s általános csodálatot váltottak ki hatéves korukat messze meghaladó okosságukkal és egymás iránti feltűnő szeretetükkel. Anyjuk teljesen nekik szentelte magát, hogy szerető gondoskodásával ezeknek a szép teremtményeknek a lelkét és szívét is a lehető legjobban kiművelje.

A boldogság azonban itt a földön nem tartós!

Egy kegyetlen betegség, a tífusszal és egyéb fertőző kórokkal kísért skarlát megtámadta a római gyermekeket, s 1879 áprilisában behatolt a Souvan család békés és örömteli házába is, és kegyetlenül leszakította a kis Arturo életének virágát, kiragadva ezt a kis angyalt anyjának karjai közül.

Lehetetlen leírni a két szülő bánatát. A kétségbeesés minden bizonnyal hatalmába keríti őket, ha a hit erőt nem adott volna a lelküknek.

Ehhez a hithez nagyon erős szeretet és áhítat kapcsolódott Isten Szűz Anyja iránt, s ez a szeretet és hit mentette meg a kétségbeeséstől és az új katasztrófától Carlo Souvan családját.

Mintha nem lett volna elég a megkeseredett lelkeknek ez az első, elmondhatatlan fájdalom, az Úr még keményebb próbára akarta tenni ezeket a jó és erényes szülőket.

Ugyanis még el sem csitult a szeretett fiú, Arturo elvesztése miatti sírás, amikor szegény testvérkéje, Ida is megkapta ugyanazt a halálos betegséget. Ugyanazok a tünetek, ugyanazok a fájdalmak: heves láz, kízó fejfájás, süketség, fokozatos gerincbénulás, mindez az újabb katasztrófa hírnöke, egy új és még fájdalmasabb tör az elárvult szülők szívébe.

Úgy tűnt, hogy ezek az Isten tisztaságos keze által egy órában teremtetett iker lelkek, akik egy órában születettek a halandó életre elszakíthatatlan szeretetben, nem maradhatnak huzamosabb ideig elszakítva egymástól.

A szőke kis Ida nemes tekintetében a haláltusában a lélek félelme tükröződött, s ugyanakkor a vágy, hogy találkozhasson az égben élő testvérkéjével, Arturóval. Mit lehet tenni? Kihez lehet fordulni, amikor a tudomány minden emberi eszköze felmondta a szolgálatot?

A sötét gondolatok és aggodalmak közepette egy reménysugár hatolt át a boldogtalan anya lelkén. Eszébe jutott hirtelen a hajótöröttek reménye, a Hajnali Szép Csillag. A sötét éjszakában felragyogó fénysugár volt ez, mely a kikötő közelségét jelezte.

Az anya minden késlekedés nélkül táviratot küldött Nápolyba a szüleinek:

Battistino Ravel úrnak – Nápoly – San Carlo tér 35.

Imádkozzatok Pompeji Királynőjéhez, hogy mentse meg a haláltól szegény Idát! Fanny Ravel

Amikor ez a távirat megérkezett Ravel úr házába, talán nem isteni rendelkezés nélkül éppen ott voltam. Olvasva ezt a fájdalmas hírt és a Rómában történt, megindító dolgok hallatán, igen nagy részvét ébredt bennem e szenvedők iránt. Először bátorítottam barátomat, a jó Battistino családját és ébresztettem bennük a Mária iránti bizalmat, aztán egy jó és szerencsés sugallatot követve azonnal postára adtam Rómába a *Pompeji Rózsafüzér Királynője története, csodái és kilencede* című kis könyvemet egy kicsi képpel együtt.

Amikor a fájdalmába merült anya, Fanny Ravel asszony Rómában, a gyász és jajgatás honává vált házában megkapta Mária csodáiról szóló küldeményemet, úgy fogadta, mintha az égből kapta volna az irgalmasság Királynője oltalmának zálogát, és élő hittel és lángoló reménnytől indítva kiáltotta:

Ó, az én Idám nem fog meghalni! Az áldott Pompeji Szűz csodát fog tenni! Íme, a záloga!

Ezután inkább a szívével mint ajkával a Pompeji Szűzanyához fordult: elkezdte a kilencedet a kegyelem elnyeréséért a kilátástalan helyzetben.

És a kegyelem nem késett az égből; mint a harmat, életre keltette a már majdnem kiszáradt kis növényt. Ida meggyógyult.

Ennek főbb tanúi: Carlo Souvan, Ida apja – Fanny Ravel, az édesanyja – Silva Icard nagymama – Rosalia Masturzo (leánykori nevén Ravel) – Paolina Ravel – Gennaro Campanile – Cristina Campanile (leánykori nevén Ravel) – Battista Ravel – Giulia Souvan.

XV. Fejezet

1879 októbere

Minden keresztény emlékezetében élnek olyan nevek, melyeknek pusztá hallatára megindultan dobbannak meg a szívek és szent lelkesedés ébred bennük. Ki tudná elmondani a gondolatok, emlékek és érzések sokaságát, melyek akkor ébrednek bennünk, amikor *október* említését halljuk, a hónapét, amely Jézus Krisztus Egyházának történelmében a legnagyobb és legmaradandóbb győzelmek hónapja?

A nagy küzdelemmel kivívott, szabadító győzelem emlékéhez, amely Lepantónál megállította a félhold hódítását és egész Európa számára biztosította az evangéliumi vallás uralmát és a civilizáció fejlődését, ezer és ezer személyes emlék is társul. Őseink számára október mindig az imádaság hónapja volt. Lelkünkben ma is visszhangzik buzgó imádságuk, a szent Rózsafüzér mondása és titkai fölötti áhítatos elmélkedések.

Elmondhatnánk, hogy lelki szemeinkkel ma is látjuk az október első vasárnapján tartott hatalmas körmeneteket, sokszínű magasban lobogó zászlókkal, a konfraternitások labárumaival, Rózsafüzér Királynője szobrával, melyet virágeső közepette hordoztak, miközben zúgtak a harangok, díszlövészek dördültek puskákból és ágyukból, ahogy ez régebben Nápolyban szokás volt.

A Rózsafüzér ünnepén a hit, a jámborság és a vallásosság őszinte megnyilvánulásaihoz mindig kapcsolódott a szent hazafiúi büszkeség, amely megemlékezett arról, hogy az emberiség mennyivel tartozik annak a nagyszerű pápának és a Rózsafüzér Rendje itáliai fiának, aki Szent V. Pius pápa volt. Ő volt az, aki vesződéses fáradozással összehozta a Ligát, amely Lepantónál legyőzte keresztény hitünk és civilizációnk ellenségét.

Ezen érzésekkel és emlékekkel a szívünkben hogyan maradhatnánk közömbösek, amikor október első vasárnapja közeledik? Hogyan hagyhattuk volna észrevétlenül és csendben elmúlni, jóllehet Valle di Pompeji magányában éltünk, amikor katolikus keresztény és olasz érzelmeim immár a rózsafüzért terjesztő és domonkos harmadrendi szívemben ébredtek?

Ez a magyarázata, hogy már akkor, amikor a Pompeji templom éppen csak születőben volt, és a csodatévő kép még a dűledezőben lévő, öreg falusi plébániatemplomban rejtőzött, nekem már megrögzött gondolatom volt, hogy akárhogy, a saját költségemen megünnepeljük a XIII. Gergely pápa által a lepantói győzelem emlékére rendelt Rózsafüzér Királynője ünnepet.

Nem tudom elmondani, mennyire fellobogott a lelkesedésem, amikor láttam, hogy azon a napon az urak és hívők mekkora sokasága jön hálát adni a Szűzanyának. Ő ugyanis arra méltatott minket, hogy anyai tetszését az égből az isteni kegyelmek szüntelen esőjével mutatta meg.

Október első vasárnapja soha nem múlt el anélkül, hogy a Pompeji Madonnája néven segítségül hívott Szűzanya meg ne mutatta volna anyai mosolyát és égi segítségét.

1879 októberének első vasárnapján azonban, mely ötödikére esett, Királynőnk még bőkezűbb volt rendkívüli kegyelmi ajándékokban.

Föllapozva az akkori feljegyzéseket, biztató számban találunk neveket és személyeket, akik tanúsítják a kért kegyelmek elnyerését hatalmas Királynőnkől pontosan azon a történelmi jelentőségű napon. Íme néhány:

Nápolyban – október 5-én, a Rózsafüzér szent ünnepén – Emmanuele Murena úr megkapta a kért gyógyulást és hálából 105 Lírát küldött.

Ugyancsak 5-én Nápolyból Pasquale Iengo úr, aki akkor a Strada Campana a S. Eligión lakott, 50 Lírát juttatott el hozzánk leánya, Giulia gyógyulásáért hálából.

Szintén 5-én Cremonából Elena di Soresina Vidoni értesített, hogy egyik leánya számára kegyelmet nyert és 50 Lírát adományozott.

Még mindig 5-én szintén Cremonából Carolina Mocenigo Soranzo grófnő égi kegyelmet kapott a Tizenöt Szombat elvégzéséért, és fogadalomból 100 Lírát küldött.

Négy másik kegyelem szintén Nápolyban történt azon a napon.

Az elsőt a Guantai Nuovi 4-es szám alatt lakó Giuseppe Schettino úr kapta, és 50 Lírát küldött.

A második Giuseppina Pucci d'Aragona asszonynak szólt. Ő hálából sok aláírást gyűjtött Pompeji új műve javára és egy pár ezüst fülbevalót küldött.

Harmadik helyen följegyzéseinkből Resina asszonyt idézzük, aki nem akarta, hogy teljes neve ismerté váljon, s hálából 200 Lírát ajánlott fel.

Végül október 5-én a Via Forcella 63. szám alatt lakó Giuseppe Abbronzini úr kislánya nyert gyógyulást, és apja 25 Lírát küldött.

Örömünket tovább fokozta a következő esemény.

Két nappal később, azaz október 7-én érkezett Rómából Valle di Pompejibe a Souvan család Idával, akit a mi Szűzanyánk gyógyított meg, ahogy az imént elbeszéltük. A kislányt édesanyja Fanny Ravel, s két nagynénje, a Ravel kisasszonyok kísérték, akik ennek kegyhelynek zelátorai voltak Nápolyban.

Valamennyien bőkezű adományokat hoztak, maga a meggyógyult kislány is odaadta legkedvesebb értékeit: kis karkötőjét és az iskolában jutalmul kapott ezüst medálját. Ravel kisasszonyok pedig átadtak egy általuk készített szép terítőt a Szűzanya oltárára Valle di Pompeji következő ünnepére.

XVI. Fejezet

*A rózsafüzér ünnepe a születő Pompeji kegyhely
nyers falai között*

Közben készülődtünk az évenkénti ünnepre, melyet Valle di Pompeji parasztjaival együtt szoktunk megülni. Már közhírré tettük (azaz egy asszony körbejárta a környéket és kikiáltotta a hírt) az ünnep dátumát október harmadik vasárnapjára, mely abban az évben 19-ére esett.

A lepantónál Győzelmes Királynő Egyház által meghatározott ünnepe (október első vasárnapja) áthelyezésének részünkről súlyos indoka volt. A kegyhelyet éppen elkezdtük építeni és természetesen a szabad ég alatt dolgoztunk, hiszen a templomnak, amelynek egykor a föld minden részéről fogadnia kell a híveket, akkor a földből éppen csak kiemelkedő oldalfalai látszottak, s ez is rendkívüli anyagi terhet jelentett számunkra. A közeledő télre tekintettel fel is függesztettük a munkálatokat. Esős napok követték egymást, melyeken semmiféle munkát nem lehetett végezni; s mivel napszámban fizettük a munkásokat, ha dolgoztatjuk őket, feleslegesen költöttük volna az összegyűjtött pénzt.

A nolai püspök úrral, a grófnővel és Gennaro Federico atyával egyetértésben, aki akkoriban mindenben segítségünkre volt, arra az elhatározásra jutottunk, hogy ünnepel zárjuk le a munkálatokat október második vagy harmadik vasárnapján, mert addig még remélhető volt a derült idő.

Ennek a szabadtéri népies ünnepnek két különleges és feledhetetlen sajátossága volt. Az első kétségtelenül a gonosz lélek műve volt, aki előre látván Mária győzelmeit ezen a földön, mely egykor teljesen az ő alvilági hatalma alatt áll, a hitetlen és rosszindulatra hajló népségekben ellenséges érzületet és irigykedést keltett mindaz iránt, ami Valle di Pompejiben alakulóban volt.

Így történt, hogy amint közeledett a mi október harmadik vasárnapi ünnepünk, rágalmazó és gyanakvást keltő szóbeszéd kelt szárnyra, mely közvetlenül vagy közvetve ki akarta oltani az emberek szívében a bizalmat, vissza akarta tartani őket az együttműködéstől és le akarta lohasztani nagylelkűségüket. Ezek a tények eléggé meggyötörtek minket, mert láttuk, hogy a szóbeszédnek elgáncsolnak egy jó művet és növelik a kegyhely építésével járó nehézségeket.

De ezeket a periodikusan jelentkező keserűségeket ellensúlyozták azok a nyilvánvaló jelek, amelyeket az áldott Szűz bőségesen adott égi tetszésének bizonyosságaként, mivel éppen pompeji ünnepünk idején bőségesebben árasztotta a kegyelmeket, csodákat és rendkívüli segítségeket.

Ebben az évben is támadták fájdalmas viharok és keserűségek a lelkünket, de miként most elbeszéljük, viszonzásul bőséges vigasztalásokat kaptunk.

1. Az ideiglenes oltár

A nyers falakkal körülvett területen, pontosan a leendő kupola alatt fából építettünk egy ideiglenes oltárt, és dús, selyem drapériával vettük körül. Az oltár mögé művészi hátteret emeltünk, s arra helyeztük a Szent Szűz csodatévő képét. Az egész oltár fölé fehér sátrat emeltünk.

Az ünnep vigíliájára, az ünnepet megelőző estére Nápolyból kihozattuk nemes családból származott barátunkat, a buzgó papot, a liturgia előírásait szigorúan tartó Don Federico

Capriolit. Ő teljes szívével azon volt, hogy az ünnep a lehető legnagyobb fénnel történjék kövek és mész, a nyers falak és a szabad ég ellenére.

Azon a szombat estén Don Federico barátunk a legnagyobb lelkesedéssel fogott munkához, hogy a szokásosnál szebb és ékeesebb oltárt készítsen. Igazán művészi érzékkel rendezte el az oltáron a fogadalomból adott tárgyak egész sorát – kelyheket, ezüst lámpásokat, edényeket, virágokat – s mindazt a drágaságot, amit a Madonna hálából kapott gyermekeitől, akiket a templom építésének kezdete óta eltelt négy esztendő alatt különféle kegyelmekkel ajándékozott meg.

Vele együtt jött egy másik, feledhetetlen barátunk, a neves és jámbor festő, Federico Maldarelli, akinek neve nem új az olvasó számára, hiszen ő az, aki ingyenesen javította a Szent Szűz képét. Ő vállalta és végezte nagy hozzáértéssel a szertartásmester szerepét, hogy fogadja és megfelelő helyre vezesse a másnap délelőtt érkező előkelőségeket és meghívottakat. Segített a székek elrendezésében is, amelyeket Torre Annunziatából és Paganiból béreltünk.

A harmadik, aki nem hiányozhatott ünnepi összejöveteleinkről, húséges és drága barátom volt, Achille Monarca professzor.

De nem kell azt hinni, hogy e három új barátunk valamiben is hasonlított egymásra; sőt első látásra megmutatkozott, mennyire különbözőek. *Caprioli* főtisztelendő szikár, magas, kissé ideges alkat, a barnabita atyák Bianchi kollégiumának tanára, s a grófnő kicsi gyermekeinek is tanítója. *Maldarelli* professzor, természetes, kövérkés személyiség, szakálltalan kerek arccal, széles homlokkal; derűs, nyugodt, de tevékeny természetű volt.

Achille Monarca professzor hősi nevével ellentétben kistermetű, kissé esetlen, s neveltetése következtében kétszeresen félénk. De nemes lelki tulajdonságai, radikális keresztény erényei, szerénysége, alázatossága és szeretete miatt Ludovico da Casoria atya legkedvesebb barátja, akit tanárnak hívott kollégiumába. Magántanárként nagyon keresett volt az arisztokrata nápolyi családoknál, akiknél az volt a szokás, hogy nem küldték nyilvános iskolába sem leányaikat, sem fiaikat.

Emellett *Monarca* professzor a legelőkelőbb és legtekintélyesebb nápolyi családokkal való ismertsége és megbecsültsége révén Maldarelli professzor legjobb társa lett abban, hogy a hozzánk érkező előkelőségek megfelelő fogadtatásban részesüljenek.

Ezen túlmenően őt bíztuk meg azzal, hogy a szertartások alatt, illetve azok végeztével adományokat gyűjtsön, amit különleges jó érzékkel és udvariassággal tudott megoldani.

Végül más személyiségek és rokonok korábban akartak érkezni. Mindenkit természetesen nem tudtunk elhelyezni a saját házukban, ezért a környék néhány szállodájában helyeztük el őket.

2. Az Albergo del Soléban

Abban az időben a *Pompeji ásatások* vasútállomástól – ahol egy nagyon drága vendéglő állt az érkező idenegek rendelkezésére – addig a helyig, ahol mi a templomot építettük, nem volt más fogadó, csak az Albergo del Sole.

Az Albergo del Sole ma is létezik, s egyike a sok szállónak, melyeket a Via Nazionale mentén és Nuova Pompejiben azóta építettek. De történetünk idején csak ez az egy volt, s az sem volt elsőosztályú.

A hely, ahol a fogadó állt, költőien szép volt. Nagyszerű kilátás nyílt a feltárt amfiteátrumra, az ókori város üzletsorára és romjaira. Ám a fogadó néhány újonnan, meglehetősen alacsony költséggel épített szobája (ahogy ezt Francesco Morlicchio di Scafati, a költségek kölcsönzője megvallotta), nem voltak eléggé védettek az időjárás szeszélyei és váratlan fordulatai ellen.

Mivel más lehetőség nem volt, három barátunkat itt szállásoltuk el éjszakára.

Abban az évben október hihetetlenül enyhe és napfényes volt, de ünnepünk vigíliáján kezdett elborulni az ég.

Semmi aggodalmunk nem volt, sőt nyugodt öröm töltött el bennünket, mert láttuk, hogy ez alkalommal az előkészületek a születő templom területén sikeresebbek, mint korábban. Az oltár és háttére rendkívül díszesre sikerült. Az is erősítette biztonságérzetünket, hogy az oltár és a Madonna képe fölé nagy és erős sátrat vontunk, sőt, a hívők feje fölé is egy nagy ponyvát feszítettünk, hogy védje őket a napfénytől.

A közeli Scafatiból mozgó árusok jöttek, akik kávé, italokat, süteményeket, kenyeret és sok mást hoztak. Nem hiányoztak a gesztenye-, dió, mandulásszelet- és pécárúsok sem.

Ezek az árusok igazában segítségünkre voltak, mert akkoriban semmiféle vendéglátó hely nem volt a környéken, még egy pohár vizet sem lehetett sehol sem kapni. Az árusok tehát gondviselést jelentettek a szegény zarádnokoknak, akik szentségi böjtöt tartva jöttek, ha áldozni akartak, és étlen szomjan kellett volna hazatérniük.

Az árusok is sátrakat vertek, kötelekkel és kövekkel erősítették meg ponyváikat és asztalaikat.

Végre beesteledett, besötétedett és az éjszaka elején semmi baljós előérzet nem zavarta nyugalmunkat. De egyszer csak váratlanul megdördült az ég. Újabb és újabb mennydörgés és egyre sűrűbb villámlás kezdődött. Heves szélrohamok rázták meg az ablaktáblákat, tépték a függönyöket, azután leszakadt az eső, s olyan orkán söpört végig a vidéken, amilyet életünkben még nem láttunk.

Miközben alig tudtunk magunkhoz térni az elemek váratlan háborgása miatt, az Albergo del Soléban, ahol a barátaink elszállásolva voltak, történt egy tragikomikus eset.

Ketten egy szobában, a harmadik egy külön kis szobácskában aludt, mely az előbbiből nyílt.

Maldarelli és Don Fedrico Caprioli az első mennydörgésre felriadt. Eszükbe sem jutott, hogy vihar támadhatott, hanem szólongatni kezdték a szomszéd szobában Monarca professzort, hogy nem a Vezúv kezd-e működni, s nem fenyeget-e lávaömlés.

Aludjatok, aludjatok csak – nyugtatta őket Monarca professzor, aki bármennyire félénk volt, nem aggódott a vihar miatt –, zivatar jött, s itt Valle di Pompejiben a viharok általában ilyen hevesek.

A másik kettő próbált megnyugodni, de csak nem sikerült. A zuhogó eső, az egymást érő villámok és dörrenések oly félelmetesek voltak, hogy nem látszott okosnak a békés alvás.

Hosszú idő telt el, miközben főtisztelendő Caprioli atya gondolata aggódva járt az oltár, a Madonna kép, a gyertyák, az oltárterítők és minden egyéb körül, amit olyan gondosan készítettek elő. Ezek esetleges sérülése miatt akkora félelem volt a szívében, hogy egy szót sem mert róla szólani a barátjának.

Maldarellinek sem volt nyugta, valami titokzatos előérzete volt. Amikor az eső végre kissé csendesedett, le akart szállni az ágyról, hogy az ablakon át megnézze, mi történt odakinn.

Ledobta magáról a takarót, le akar lépni az ágyról, de hirtelen nagyot kiáltott: úgy érezte, elmerül a vízben.

– *Don Federico* – kiáltotta –, *mi történt itt! Víz van a szobában, tengerben vagyunk! Az ég szerelmére, gyűjtsatok világosságot, hadd lássuk mi történt!*

Don Federico teljesítette a kérést, s amint a fellobbanó láng megvilágította a szobát, hihetetlen kép tárult eléjük: a rosszul záró ablakokon és a résekkel szabdalt mennyezeten keresztül a víz oly bőséggel folyt a szobába, hogy kis tó keletkezett, melyen Maldarelli és Don Federico Caprioli fekhelye úgy úszott, mint két elsüllyedni készülő csónak.

Lehetetlen leírni zavarukat, amely eltöltötte őket, hiszen nem volt másik cipőjük, amit reggel felhúzhattak volna, s bár hamarosan kelni kellett, megszáritani sem tudták az elázott lábbeliket.

Újra ébresztették Monarca professzort és kérdezték, mi lett az ő cipőjével, mire ő derűsen azt válaszolta, hogy felkészült egy ilyen meglepetésre és a komód tetejére tette este a cipőjét.

Don Federico elkeseredve gondolt elúszott cipőjére, de igazi bánata az a bizonyosság volt, hogy micsoda pusztulás történhetett a templom falain belül.

– *És a Madonna képe?... És az oltár?...* ismételte halkán – *hiábavaló volt minden fáradozás!...*

Felesleges hosszasan leírni az éjszakai vihar következményeit és a látványt, amely fogadott, amikor pirkadatkor, az elemek elcsitulása után mentünk látni, mi történt az oltárral, az állvánnyal, s mindazzal amit tegnap előkészítettünk.

Minden össze döntve, teljes volt a felfordulás. A napellenzőnek szánt erős ponyvát is elvitte a szél, s az eső feláztatta az ideiglenesen készített kő padozatot.

Elképzelhető szegény vándorárusok kára: a sátrak, asztalok, s minden amit előkészítettek, összetörve a sárban hevert. Akkora volt a romlásuk, hogy legalább kissé próbáltam kártalanítani őket, nehogy nagyon rossz emlékük maradjon erről a napról.

Ezen váratlan károk keltette döbbenetünk azonban nem tartott sokáig, sőt egy leírhatatlan öröm kárpótolt bennünket, mellyel az Úr végtelen jósága és az égi Királynő mérhetetlen irgalmassága ajándékozott meg.

E világvégi összeomlás és egyetemes hajótörés közepette egy valami maradt a helyén teljesen sértetlenül: a Madonna képe!

3. Az ünnep

Az éjszakai orkán rettenetes volt, de most, a kora reggeli órákban az ég teljesen felhőtlen, azúrkék volt, és csodálatos szép napot ígért.

Enyhe, de jól érezhető szellő szárította a földet és az elázott dolgokat.

A nyugodt nap ígéletéből erőt merítve fogtunk hozzá a károk helyreállításához.

A fáradhatalan és ügyes Don Federico Caprioli szinte egy szempillantás alatt újjáépítette az oltárt, új állványt szerkesztett és előkészített mindent a szentmiséhez és az ünnepre.

A Valle di Pompejit kelet és dél felől övező hegyek mögül gyorsan fölkel a Nap, és csodálatos, szelíd és édes fényessége elárasztotta a környező síkságot és templomunk félig kész falait.

A nemes nápolyi családokat nem érintette az éjszakai vihar. Drága Anyjuk és Királynőjük iránti buzgósággal jókor reggel indultak el Posillipóból, Capodimontéból, Nápolyból, Porticiből, s már kezdtek is érkezni egymás után hintókon.

Rövid idő alatt kocsik és egyéb közlekedési eszközök folyamatos sora, az áhítatos hívők valóságos áradata érkezett a Via Nazionalén.

Eljöttek Nápolyból többi elszakíthatatlan társaink is: Tarquinio Fuortes a nővéreivel és tiszteletreméltó apjával, Michele Fuortes lovaggal, Antonio Cua professzor, a Pompeji templom ingyenes tervezője és mások családjakkal együtt.

Maldarelli úr a kellő udvariassággal fogadott mindenkit és vezetett a lehető legmegfelelőbb helyére, hogy ott vegyenek részt a rózsafüzér ünnepén.

Később megérkezett a szeretett és buzgó nolai püspök, Msgr. Formisano, s hamarosan kezdődhetett a szentmise. Ő kezdte a rózsafüzér imádkozását. Az ünnep pedig elmondhatatlanul szép volt és megindító.

A résztvevő családok áhítatához kapcsolódtak nagylelkű adományaik, úgyhogy lehetővé vált az építkezés minél előbbi folytatása.

4. Mercadante Ave Mariájának felhangzása Pompeji földjén

Nem szeretnék elhallgatni egy páratlan és jellegezetes eseményt, mely nem csupán az ünnep szépségét és áhítatát emelte, hanem igazi prófécia volt, csodálatos előhírnöke annak a sajátos szépségnek, amely maradandónak bizonyult a Pompeji Szűzanya leendő templomában; ahol a Gondviselés eszközül használva a hangok és az ének művészetét, megérinti és arra indítja a szíveket, hogy az elesettek bocsánatot nyerjenek és megtalálják a lélek békéjét és áldást kapjanak szenvedéseikben.

A sok hívő és zarándok között azon a napon ott volt egy új és rendkívüli zarándok: egy nagy művész, sőt, az éneklés nagyura, aki azokban az időkben édes hangjával betöltötte szinte az összes nápolyi templomot.

A tenorista *Francesco Caracciolo* volt az, családi nevén mindenki *Ciccillo Caracciolóként* ismerte, s különösen akkor próbálta hallani, aki csak tudta, amikor Pergolesi *Stabat Materében* énekelt a Tudósok és lovagok kongregációjában a nápolyi oratoriánusoknál, vagy amikor karácsony nyolcadában a San Domenico Maggiore templomban a híres Giordano mester *Ninna Nanna* című karácsonyi énekét énekelte.

Tehát ez a derék és jámbor művész a Pompeji Szűzanyának is el akarta hozni édes és elbűvölő hangjának szolgálatát. Közös barátunkkal, Salvatore Festa úrral jött, aki harmóniumán kísérte őt.

Szentáldozás után, amikor minden szív elmerült a hit és a szeretet mélységeiben, miközben áhítatos csönd szállt az egész sokaságra, s csak a lombok susogása hallatszott, egyszerre csak felhangzott az az édes zene, mely akkordfelbontásokkal indítja Saverio Mercadante *Ave Máriáját*. Mercadante Nápolyban, a Majella városrészben lévő Szent Péter templom híres Collegio Musicaljának volt öreg és vak igazgatója. Szerzeményét ma mellőzik – mert a közízlésnek nem az olasz dallamok, hanem a hibrid külföldi szerzemények tetszenek –, pedig hatásában, mely könnyekig megindította a szíveket, még senki sem tudta felülmúlni.

Ha a muzsika édességéhez az énekes tehetsége és hangjának szépsége járul, könnyű elképzelni, mennyire megindultak a jelenlévők szívük mélyéig, amint felhangzottak az Ave Maria első hangjai!

A művész hatalmas sikert aratott és nagy ajándékot tett le égi Királynője elé, de zseniális kezdeményezése titokzatos prófécia is volt.

Ez a félig felhúzott falak között felhangzó ének elővételezte azt a száz meg száz leányhangot, a *Pompeji Madonna árva leányai* kórusa hangját, mely reggel és este fáradhatatlanul felhangzik, és az Ave Mariát énekelve imádkoznak ezer és ezer szenvedő szívért.

Az a szerény harmónium előhírnöke volt annak a hatalmas orgonának, mely egyike a legjobb orgonáknak, sőt, talán az első valamennyi között. Ezen az orgonán először a Madonna nagyon buzgó tisztelője, a vak Giacinto Liucci mester játszott, majd utána annyi nagy orgonista, s a Gondviselés tervei szerint nem ritkán igazi megtérések eszközévé vált.

XVII. Fejezet

*Az 1879-es év legszebb eseménye.
A Pompeji Szűzanya megjelenése Oriában,
a Martini urak házában*

Fügefák, olajfák és szőlők között Oria határában a leccei tartományban áll a Martini urak – a város egyik legrégebb, tekintélyes és nagyon jámbor – családjának hétvégi háza.

1879. október 9-ére virradt a nap.

Abban az órában csend és nyugalom honolt a házban: tizenhárom nap és tizenhárom éjszaka küzdelme utáni fáradtság csendje. Mindenki aludt, kivéve a fiatal Marianninát, akinek nem szállt pihentető álom fáradt pilláira.

A hátán feküdt, holtápadtan a fájdalmak ágyán, mert most már egyik oldalára sem tudott fordulni. A véghez közel, félig nyitott szemekkel feküdt, arcán sárga foltokkal, újra meg újra éles fájdalom járta át a szívét, s várta, mikor dobban utolsót.

Elhaló hangon ismételte: *Érzem, hogy elfogy az életem!*

De mi mindent szenvedett már idáig! Bánkódó anyja, Giuditta D'Electis asszony mesélt erről, miután hat hosszú esztendő folyamatos kúrái, könnyei és imádságai után sem kapta vissza egyetlen leányát, Marianninát.

Jól tudták ezt szerető testvérei, Nicola, Pasquale, Giacinto, Giuseppe és Vincenzo Martini urak, akik egész éjszakákat virrasztottak drága nővérük ágya mellett és rápazarolták minden gondjukat és gyengeségüket.

Jól tudta ezt maga a szegény beteg is, aki hat évvel ezelőtt elveszítette virágzó ifjúsága örömét; látta, hogy a korábbi vidámság helyére a fájdalmak, rosszulletek, sebészi beavatkozások és a fájdalom minden fajtája költözik. Mit meg nem kíséreltek, hogy meggyógyítsák őt!

Utolsó próbálkozásként augusztusban elvitték Nápolyba, hogy a legjobb orvosokkal, köztünk Cantani professzorral tanácskozzanak. Ez a kiváló tudós Bagnoli gyógyfürdőjét ajánlotta, de utána minden korábbi baj még intenzívebben jelentkezett: magas láz étvágytalansággal, erős fejfájás, vörös foltok az arcon, köhögés és fájdalmak, ezért a testvérei, attól félve, hogy az úton hazafelé meghal, arra kérték kezelő orvosát, kísérje el egészen oriai házukig.

Amikor már az oriai házban voltak, a mélyről jövő köhögés olyan erőssé vált, hogy érpattanástól kellett tartani, ami néhány nap múlva be is következett. A modern tudomány legerősebb szereit is hatástalanok maradtak. A halál már ott állt a beteg ágya fejénél. A szorongó éjszakákat még szorongatóbb nappalok követték.

Az orvos úgy érezte, papot kellene hívni az utolsó szentségekkel, de nem volt szíve a kesergő családot még jobban megszorítani.

Ebben az állapotban virradt rájuk október 9-ének hajnala, amikor megtörtént az a rendkívüli esemény, amelyet nem tudnánk jobban elmondani, mint Mariannina Martini kisasszony egyszerű és őszinte szavaival.

E szavakat eskü erősítette meg a nolai püspökségen, a kezelőorvos, Oronzo Biasi és a meggyógyult beteg testvérei, Giacinto és Pasquale Martini vallomása alapján megkezdett eljárásban, melynek elnöke Msgr. Formisano püspök úr volt a következő év, 1880. február 16-án.

„1879. október 9-én a következő rendkívüli eset történt velem.

Súlyos betegen feküdtem oriai házamban hat év elmondhatatlan szenvedései után, s úgy éreztem, szívroham következtében bármelyik pillanatban befejezhetem az életemet. A levegőöm egyre fogyott, a látásom elhomályosult. Az éjszakát álmatlanul töltöttem az állandó fájdalmak miatt; teljesen étvágytalan voltam, s az erős köhögés teljesen kimerített.

Néhány nappal korábban a testvérem, Giacinto levelet írt Bartolo Longo ügyvédnek Pompejibe, hogy imádkoztasson a Rózsafüzér Királynőjéhez, s ott kilencedet végeztek értem.

Elmúlt a Rózsafüzér ünnepe, október 5-e, az én állapotom pedig annyira rosszabbodott, hogy a 9-ére virradó éjszakán úgy éreztem, meghalok, minden gyógyszer ellenére, amit Nápolyból jött kezelőorvosom, Oronzo Biasi doktor írt elő számomra.

Amikor annak a napnak a hajnalán teljesen kimerülten, nyitott szemekkel a hátamon feküdtem, mert egyik oldalamba sem tudtam fordulni, egyszer csak azt láttam, hogy a szobámat fényesség önti el, és az ágyam jobb oldalán megjelenik egy szépséges Úrnő, akit azonnal felismertem, hogy a Madonna az ... Elámultam a jelenésen.

Középmagas termetű volt, arca nemes és enyhén piros, két fekete szeme úgy csillogott mint a csillagok. Kibontott haja fekete volt, a fején fehér rózsakoszorú. A ruhája ragyogóan fehér, a keze össze volt kulcsolva, a jobb kezén tizenöt tizedes rózsafüzér, mintha aranyból lett volna. Tekintetem nem szegeződött egy pontra, hanem egész lényét egyben akartam látni.

A jelenéstől látásom, mely korábban elhomályosult, teljesen kitisztult. Láttam, hogy a Madonna tekintete fenséges, de kedves és szeretettel teljes, ugyanakkor kissé szomorú.

Mindjárt szólani kezdett hozzám, de olyan kedves, olyan édes hangon, hogy nincs az a hangszer, amelynek hangját hasonlítani tudnám hozzá:

– *Mariannina! Élni akarsz, vagy meg akarsz halni?*

Én egyszerűen válaszoltam:

– *Ahogy Önnek tetszik.*

Ő pedig szólt hozzám:

– *Én vagyok Pompeji Rózsafüzér Madonnája. Ha meg akarsz gyógyulni, el kell jönnöd pompeji templomomba. Mielőtt belépsz, le kell vened a cipődet, és négy lépéssel oltárom előtt le kell térdelned.*

Én válaszoltam neki:

– *Képtelen vagyok ezt megtenni; inkább mennék itt Oriában a Szent Domonkos templomba, melynek Rózsafüzér a titulusa.*

– *Nem* – ismételte a Madonnna –, *tedd meg, amit mondtam és bizonyosan meggyógyulsz. A tizenegyedik napról a tizenkettedikre virradóan megszűnik minden bajod, és a tizenötödik napra tökéletesen jól leszel. Orvosod fog tanúságot tenni erről. Így el tudsz majd jönni Pompejibe. De a gyulladásodtól számított egy hónapon belül tedd meg, amit mondtam neked.*

Ezeket mondva eltűnt a szemem elől, de a fényesség három napon át ott maradt a szememben a Szent Szűz képével együtt. Ezután mást sem tettem, mint a testvéreimnek, anyámnak és az orvosnak, akik mind keseregtek súlyos állapotom miatt, gyakran és örömmel ismétелgettem:

– Ne búsuljatok, nem múlik el tizenegy nap és meg fogok gyógyulni!

A jelenés bizonyosságot keltett bennem, hogy Rózsafüzér Királynője meg fog gyógyítani, s olyan béke és nyugalom töltött el, amit nem tudok leírni.

Az otthoniak kételkedtek, a többiek azt hitték, áltatom magam. Eljött a szombat este, az annyira várt tizenegyedik nap. Mindenki teljesen reménytelen volt, főként az orvos, aki arra az órára a halálomat várta. Csak a rózsafüzért nagyon tisztelő édesanyám nem vesztette el reményét.

És íme, napnyugtakor úgy éreztem, hogy visszatér belém az élet, a baj, amely évek óta gyötört, elszállt, ereimben újra lüktetni kezdett a vér, arcomról eltűnt minden folt és a betegség minden jele.

Az orvosért kiáltottam aki az orvoslás és gyógyászat minden szabályával ellenkező csodás eseménytől szinte magán kívül volt. Egész családom és minden jelenlévő leborult hogy hálát adjon a Szent Szűz irgalmasságáért.

Ezután a következő hétfőn, október 13-án a torkom nyelőcsőgörcs következtében úgy elzárult, hogy sem egy falat ételt, sem egy korty vizet nem tudtam lenyelni. Ebben az állapotban voltam három napig, iszonyatos éhséget éreztem a tizenötödik nap reggeléig.

Akkor történt, hogy miközben az orvos a nyelőcsőszondát várta, hogy valami élelmet juttasson a gyomromba, íme a tizenötödik nap hajnalán (szerdai nap volt) ismét megjelent a Madonna a szobámban ugyanazzal a fényességgel és ugyanabban ruhában, mint előbb.

Amikor megláttam, felkiáltottam:

– *Roszzabbul vagyok, mint korábban!*

A Madonna ezt válaszolta:

– *Ahogy megígérted neked, ma meggyógyulsz!*

Kinyújtotta a kezét, a mellemre helyezte és mondta:

– *Kelj föl, és egyél, amit kívánsz. Öltözzél fel, mint régebben, de tedd meg, amit mondtam neked, azaz gyere el Pompejibe!* – És eltűnt.

Az első mozdulatom, hogy megbizonyosodjam a gyulladásról, az volt, hogy kinyújtottam kezemet a párnám alól, hogy megfogjam azt a darab csokoládét és édességet, amit az orvos azért készített oda, hogy hátha egy kedvező pillanatban le tudom nyelni. S mivel valóban jól éreztem magam, s visszanyertem az erőt, hogy könnyen feltérdelek, kiáltva hívtam az egész családot, hogy elmondjam ezt a második jelenést és nyilvánvaló bizonyítékát.

Az orvos nem hitt a szemének, s hogy megbizonyosodjék, hozatott egy nagy csésze tejeskávét és spanyolkenyeret (kuglóf féle sütemény) és mindenki szeme láttára megetette velem. Valamennyien sírtak a megindultságtól.

Tökéletesen meggyógyultam. Attól a naptól a családdal együtt étkeztem, s ettem a nehéz tésztákat és süteket is. Sőt, az orvos véleménye ellenére, aki azt mondta, hogy egy hónapra lesz szükségem, hogy lassanként visszanyerjem erőmet és járni tudjak, három nap múlva a kertben sétáltam, s oly erősnek és virgoncnak éreztem magam, mint tízéves koromban. Újra kezdtem zongorázni és visszatértem régi szokásaimhoz.

Tanúk aláírásai: *Giuditta D'Electis*, Mariannina Martini kisasszony anyja – *Nicola, Vincenzo, Giacinto, Pasquale* és *Gipseppe Martini*, a testvérei – *Tommaso Corrado* doktor, oriai lakos, a család orvosa – *Oronzo Biasi* doktor, nápolyi lakos, Via S. Maria Antesaecula 37. – *Dal Bono* úr, az oriai missziós atyák elöljárója.

XVIII. Fejezet

1879 vége

1. November 21-e.

A Gondviselés két nagy vigasztalást kapcsolt össze szívünk javára

Eljött Mária templomban történt bemutatásának ünnepe abban az 1879. évben, amely annyira gazdag volt szomorú és örömdetes eseményekben.

A Gondviselés fájdalmainkra mindig váratlan vigasztalásokkal válaszolt, a lelkünk mégsem tudta elképzelni, mit tartogat számunkra ezen a nevezetes napon.

Még Valle di Pompejiben voltunk, megszokott tevékenységünket végeztük, s gondolataink a születő kegyhely ezernyi teendője körül jártak, amikor egy váratlan látogatást jelentettek nekünk.

Barátaink kicsi csoportja jött Oriából: a Martini urak családja a csodásan meggyógyult Marianninával. Arcukról az a buzgóság és lelkesedés sugárzott, mely csak a nagy örömet és áhítatot érző szívekből fakad.

Mariannina, hogy pontosan megtartsa a Szent Szűz utasításait és lelki vezetőjének, az oriai missziós urak elöljárójának, Dal Bono úrnak a tanácsát, azon év rendkívüli hidege, a havazások és erős szelek ellenére elindult erre az útra, hogy köszönetet mondjon a Szűzanyának.

A vigasztalás, amelyet én magam és velem együtt a grófnő érzett, a csúcspontjára ért. Miután a legnagyobb megindulással köszöntöttük és kértük, mondja el újra a Madonna jelenésének csodáját, odakísértük a csodatévő képhez, mely előtt ő, letéve a cipőjét, térden állva igen nagy megindulással, könnyek között teljesítette szívének fogadalmát.

Mariannina egy egész napot töltött hálaadással, imádságban és ígéreteket téve, majd egészségesen és vidáman tért haza családjával, hogy boldogan emlékezzék az oriai házban történetekre; és ott – a Pompeji Madonna hatalmának és szeretetének örök emlékezetéül – a szobából, ahol megjelenni látta őt és visszanyerte egészségét, kápolnát szenteltetett.

Ma, amikor erre a történetre emlékezünk, 46 évvel azon nevezetes nap után, a Martini urak egész családja kihalt már; egyedül Mariannina van életben, akit oly különleges kegyelemben részesített a Rózsafüzér Pompeji Királynője. A kápolna, amelyet haldoklásának szobája helyén szenteltek, mind a ma napig áll ugyanazon a helyen. Ez a jámbor és buzgó kisasszony gondoskodik arról, hogy a Szűzanya, illetve minden hónap első péntekjén Jézus Szentséges Szíve tiszteletére misézzenek.

2. Az 1879-es év derűs vége. Az első tízezer lírás adomány.

Miközben itt, Valle di Pompejiben a gyógyulásra kiválasztott oriai leány jövele játszódtott le, egy más jellegű, de a Gondviselés által a kegyhely javára szóló esemény történt ugyanazon a napon és ugyabban az órában Nola városában.

Ugyanis azon a délelőttön, amikor hozzánk érkezett a Martini család, egy ismeretlen úr jelentkezett annál a méltóságos és buzgó püspöknél, aki Msgr. Formisano volt, s csak annyit kért, hogy egy kívánságát elmondhassa.

Az ismeretlen látogató magastermetű, barnás-vöröses bőrű, a haja sűrű, őszülő, rövidre nyírt, a szakálla gondosan nyírva, elegáns fekete ruhában volt, s egész magatartása valami szigorú előkelőséget sugárzott. Inkább angolnak, mint olasznak nézték, ha a kiejtése nem kifejezetten délolasz lett volna.

Amint a püspök elé került, rövid üdvözlés után azonnal feltette a kérdést, hogy valóban felhatalmazta-e Bartolo Longo ügyvédet és Marianna de Fuscó grófnőt arra, hogy Pompejiben templomot építsenek.

– Bizony – válaszolt a püspök –, sőt mi magunk hatalmaztuk fel őket erre, s mivel ezt kevésnek tartottuk, szívünk minden erejével ajánlottuk egyházmegyénk híveinek legutóbbi pásztorlevelünkben.

– *Jól van* – válaszolta a titokzatos látogató – *mivel olvastam, mekkora szükséghelyzetben vannak a templom boltozatának elkészítése miatt, elhatároztam, hogy segítek nekik. Íme, itt van tízezer lírás adományom. Kérem Excellenciádat, juttassa el hozzájuk.*

Ezeket mondva az úr a táskájába nyúlt, kiemelt egy elegáns levéltárcát, abból kivett tíz darab ezerlírás bankjegyet és kezdte leszámolni a csodálkozó főpap elé: kettő, négy hat, nyolc tíz...

Tízezer Lira ma sem kis összeg, hanem akkor, amikor eljutott hozzánk, mesebeli összeg volt, s még inkább mesébe illett, hogy egy pusztában épülő templom boltozatára adja valaki.

Azonban mindez, a nagy tapasztalattal rendelkező jó püspöknek, aki természete szerint is óvatos és okos volt, nem tűnt őszintének.

– Ez az ember – gondolta – kiváló szélhámos. Ezek a bankjegyek bizonyára hamisak, most átvételi elismervényt kér tőlem, azután egy másik alkalommal jön, sokkal nagyobb összeget fog kérni és azzal fog zsarolni, hogy följelent, mert elfogadtam a hamis pénzt.

Mit lehet ilyenkor tenni? Kimutathatta valahogy a gyanúját? Támadt egy ötlete.

Szólította a kamarását és egy csésze kávéért kért az úr számára. Azután szó szót követett, s talált egy alkalmas pillanatot, amikor félrevonhatta a kamarást és a fülébe súgta, hogy fusson

a postahivatalba és vizsgálta meg ezeket a bankjegyeket. Ha hamisak, azonnal siessen a csendőrparancsnokhoz és kérjen csendőröket.

A kamarás nagy gyorsasággal teljesítette a parancsot, a Monsignore pedig, hogy ideje legyen a csendőröknek megérkezni, amennyire csak képes volt, hosszas beszélgetésbe kezdett a titokzatos adakozóval.

Minden perc örökkévalóságnak tűnt. Végre a kamarás visszaért, s elmondhatatlan csodálkozással kiáltotta:

– *Monsignore! ... mind jók! ... mind jók!*

A jóságos főpap megbánta első gondolatát, s hogy jóvátegye, nem csak atyai áldását adta rá, hanem valami emléket is akart adni a kiváló adakozónak. Felajánlotta a pásztorlevelét, amelyben a Pompeji Madonna csodáiról szólt, és más könyveket is, melyeket szemináriumai növendékeinek írt, köztük az Erkölcsant, melyet mesterien fordított olaszra.

Kifejezte kívánságát is, hogy szeretné tudni a jótévő nevét, de ő, udvariasan kitért ezelől, és ragaszkodott a névtelenséghez.

Mi azonban megtudtuk a nevét és személyesen is megismerkedtünk vele: *Micheel Pepe* lovagról volt szó, nápolyi nemesről, kinek egy unokaöccse ma is él, a jeromosiaknak nevezett nápolyi oratoriánusok egyike, a tiszteletreméltó Pepe atya.

Alighogy látogatója eltávozott, Msgr. Formisano azonnal írt, hogy sürgősen látogassuk meg őt.

Két nappal később a grófnő és én útra keltünk, s részben közösen tanakodva, részben magunkban morgolódva kutattuk, vajon mit akar nekünk mondani a Monsignore. Újabb bajok? Újabb feljelentések? Újabb fenyegetések? Ki tudja?!

A gondolataink ide s tova nyargaltak, de a szívünk, mintha sejtette volna a jó hírt, nyugodt maradt.

Amint ugyanis találkoztunk a püspök úrral, láttuk, hogy arca szokatlanul vidám, derűs és mosolygós.

– *Monsignore* – mondtuk neki – *talán értesült a csodálatosan meggyógyult, oriai Mariannina Martini kisasszony Pompejibe jöveteléről? Milyen nagy csoda történt vele!*

– *Igen, igaz* – tette hozzá a jó püspök –, *nagy és vigasztaló eset, de nekem egy másik vigasztalásom van számotokra...*

És apró részletekig elmesélte a történeteket, kicsit derülve önmagán a gyanúsításért, kissé vigasztalást várva, kicsit hálát adva és bennünket is arra biztatva, hogy mondjunk hálát a Gondviselésnek, akinek elénekelhettük a Madonna dicsőségére – aki *nagy dolgot cselekedett velünk* –, hogy valóban nagyszerű dolgokat művelt értünk.

A Madonna ugyanis gondoskodott arról, hogy elkezdhessük temploma beboltozását és biztosította az egész 1890-es év munkálatait.

FÜGGELEK

A TÖRTÉNET FOLYTATÓDIK

Bartolo Longo csak a történet kezdetét írta meg 1879-ig. A kezdet nagyon fontos, mert magában rejtí a jövőt, mint virág a leendő gyümölcsöt. Mivel pedig Isten művéről van szó, még fontosabb a kezdetet látni, mert az a hitelesség és a maradandóság biztosítéka. Isten műve – legyen az intézmény vagy egy személy élete – olyan, mint a sziklára épített ház, amelyről Jézus beszél: sem szelek, sem áradatok nem tudják elpusztítani.

Isten itt, Pompejiben jóságának és hatalmának újabb jelét akarta adni. Mária pedig, Isten Anyja és az Egyház Anyja – anyai módon – gondoskodott arról, hogy ezt az isteni jóságot és hatalmat „közvetítse”. A művek – a karitatív intézmények, a kegyhely és maga a város – ennek fogható jelei.

Az emberek – helyben lakók és zarándokok – Isten e művének tanulékony eszközei. Munkájuk és adományaik a Gondviselés kezében összefonódott és megformálta azt a szövetet, amit történetnek nevezünk: Pompeji történetét.

A következőkben, annak reményében, hogy valaki megírja majd a történet méltó folytatását, azokat az adatokat közöljük, amelyek halvány képet adnak arról, hogy Pompeji műve hogyan is bontakozott ki.

A történet folytatódik. Bizonyosak vagyunk abban, hogy a későbbi elbeszélés részletesebben elmondja majd, hogy Boldog Bartolo Longo, Isten akaratából, mi mindent tett Pompejiért. Az elvetett mag dúsan kivirágzott és bőséges termést hozott.

A pompeji intézmények páratlan koszorúként veszik körül a kegyhelyet. A szeretetnek a hit és a Mária-tisztelet – Isten Anyjának és az Egyház Anyjának tisztelete – fényében kinyílt virágai Bartolo Longo buzgó lelkéből és meleg szívéből születtek, az évek során alakultak és növekedtek, hogy jobban megfeleljenek az emberi és vallásos igényeknek.

Az új pedagógiai elvek azt eredményezték, hogy már nincsenek szétválasztva az „árva kislányok” és a „börtönben lévő fiai”, hanem egy nagy családot alkotnak életkor szerinti tagolásban. A családi összetartozás érvényesül, azaz a testvérek együtt vannak a legkisebbektől a legnagyobbakig. A növendékek intézetben maradásának nincs időbeli korlátja, akár életük végéig Pompejiben maradhatnak.

Ezeket a műveket a hívek adományai tartják fenn, ez egyetlen anyagi forrása 1200 növendék ellátásának. Közülük kb. 350 bentlakó, s papok, szerzetesnők, és a keresztény iskolatestvérek gondoskodnak róluk.

A leányárvaház. Ez volt az első jótékonsági intézmény a kegyhely árnyékában. Az alapítás dátuma, 1887. május 8., egybeesett a Rózsafüzér Királynője első megkoronázásával. A jámbor alapítók – természetfölötti indításnak engedve, hogy a hit emlékműve mellett alkossák meg a szeretet emlékművét is – ezen a napon vették maguk mellé az első árva kislányt. Az első ház mellett áll ma az aktuális biztonsági előírások és mai pedagógiai elvek alapján épített árvaház, homlokzata a hatalmas XXIII. János pápa térre néz.

A Boldog Longo Fiúintézet. A kegyhelytől kissé távolabb áll egy nagy épület. 1891 május 24-én nagy hittel és szinte páratlanul a történelemben, Bartolo Longo fölemelte hangos szavát a kisfiúkért, akiket a törvény tett árvákká. Szavára megmozdult a világ: a szeretet győzött. Az intézet közel 120 fiút nevel, akik tanulással, munkával és vallási neveltetéssel készülnek az életre. Elektrotechnikus és elektronikus szakmát tanulnak. Az intézetet 1907-ben a Keresztény Iskolatestvérekre bízta.

Pedagógiai megfontolásokból az elemi iskolás növendékeket szerzetesnők nevelik. Számukra külön intézetet nyitottak, melyet az egyik nagy jótevőről, Assunta Ponzóról neveztek el.

Pompeji Rózsafüzér Leányai nővérek. Alapításuk a karitatív intézmények alapításához kapcsolódott. Ahogy nőtt a növendékek száma, természetesen adódott a megfelelő nevelő személyzetről való gondoskodás igénye. Ezért hosszas megfontolás és tanácskozás után Bartolo Longo 1897-ben elindította a *Pompeji Rózsafüzér Szent Domonkos harmadrendje regulája szerint élő Leányai* női kongregáció alapítását.

Szinte ez az egyetlen eset, amikor egy laikus férfi női szerzetesi kongregációt alapított. Ma több mint 100 *Rózsafüzér Leánya* nővér szolgál a pompeji intézményekben. Rendházuk a bazilika szomszédságában van.

A Szent Szív Leányintézet. Íme, még egy terv, Boldog Bartolo Longo nagy szívének utolsó terve. A gondolatot először 1921-ben vetette föl XV. Benedek pápának, amit a pápa jóváhagyott. 1922. október 15-én kezdődött a megvalósítás az alapkő megáldásával. Még aznap megérkezett az első 15 „törvény miatt elárvult kislány”, az „első koszorú”. Nagy befogadó házuk az Immacolata téren áll.

A Boldog Longo Szeminárium. E papnevelő intézet harmonikusan illeszkedik Pompeji művének kibontakozásába. A a kegyhelyhez érkező zarándokok millióinak lelkipásztori ellátása és az intézetek növendékeinek vallási nevelése elképzelhetetlen megfelelő papok nélkül. Maga Bartolo Longo, aki sok tucat ifjút segített a papságra, ápolta magában a tervet, hogy Pompejiben megalapítja a „saját” szemináriumát, ám erre csak később, 1949-ben került sor. A papnövendékek Nápoly és Benevento különféle felsőfokú intézményeiben tanulnak.

A Marianna de Fusco-Longo Alapítvány. 1965. február 9-én, Marianna de Fusco halálának évfordulóján áldották meg ennek az utolsó pompeji alapításnak a helyiségeit. Bartolo Longo feleségének nevét viseli. Célja egyedülálló nők összegyűjtése, akik életük utolsó éveit Pompejiben akarják leélni. Mindenki ismeri az élet ezen periódusának különleges gondjait. Az intézmény sajátos rendeltetése éppen e nehézségek megkönnyítése, s nagyon megfelelő környezetre talált Pompejiben.

POMPEI PRELATÚRÁJA

Valle di Pompeji régi plébániája a nolai egyházmegyéhez tartozott. E plébánia püspöke, Msgr. Formisano volt az, aki bátorította, majd megvédte Bartolo Longót a Pompeji műkezdeteinél.

Pompeji nem került el XIII. Leó pápa figyelmét, aki – szerencsés egybeeséssel – már 1883-ban közzétette a rózsafüzérről szóló enciklikáját. Tetszését fejezte ki Bartolo Longo iránt azzal, hogy 1884-ben magánkihallgatáson fogadta. Később, 1890-ben Moncao La Valletta bíborost nevezte ki a kegyhely protektorává.

A Vatikán és Pompeji kapcsolatának nagy éve 1894 volt. Bartolo Longo felajánlotta a pápának a kegyhely tulajdonjogát. XIII. Leó pápa elfogadta az ajándékot, és *Qua Providentia* brevéjével kivette a kegyhelyet a nolai egyházmegyéből, pápai jogúvá nyilvánította és közvetlenül a Szentszék joghatósága alá helyezte. Az alapítókat élethosszig adminisztrátorrá nevezte ki: ez a kivételes hivatalba iktatás volt a válasz a Bartolo Longót ért vádaskodásokra.

1897-ben Mazzella bíborost nevezte ki a pápa a kegyhely protektorává, mert La Valletta bíboros meghalt.

Az 1900-as év hozta Pompeji első megdicsőülését. Megint szerencsés egybeesés volt a Rómában ünnepelt Szentév és a Pompejiben ünnepelt 25 éves jubileum között. Maga a pápa lett a Pompejiben történt csodák hirdetője, amikor így buzdította a római zarándokokat: „Menjetek el Pompejibe, menjetek és imádkozzatok a pápáért a kegytemplomban!”

A kegyhely és az intézmények fejlődése miatti féltékenység egyeseket – néhány szeszetest is – téves és rosszakaratú értelmezésekre indított. Próbálták befeketíteni az alapítókat és művüket. Ilyen hangok a pápa füléig is elhatottak. Nehéz idők voltak azok az Egyház számára, főként a modernizmus miatt. Mindez „föllármázta” X. Pius pápát, aki 1903. november 24-én fogadta az alapítókat. Bartolo Longo nagyon szenvedett, s ezt az „önigazolást” írta: „33 éves munkám egyetlen célja a saját lelkem és a felebarátaim üdvössége a rózsafüzér terjesztésével és a börtönben lévők gyermekeinek, a Pompeji Szűzanya árva leányainak és Pompeji születő városa gyermekeinek nevelésével.”

1906-ban Bartolo Longo minden alapítását odaajándékozta a Szentszéknek. Végre a viharok elültek. A pápa „Te nem halhatsz meg, neked még dolgoznod kell” parancsának engedelmeskedve Longo hűséges segítője lett Msgr. Augusto Silj-nek, az adminisztráció vezetőjének és a Szentszék képviselőjének.

1926. május 8-án Msgr. Carlo Cremonesi lett a pápai delegátus és a prelatura nullius első prelátusa, azaz Pompeji közvetlenül a Szentszék joghatósága alá került. Bartolo Longo halálakor, 1926-ban a kegyhely és az intézetek Szentszékhez kötése teljes és végleges lett. A kegyhely pápai delegátusainak kinevezése, akik egyúttal pompeji prelátusok is, a rendes egyházkormányzat intézkedésévé vált.

Így 1928-ben Antonio Anastasio Rossi pátriárka jött Pompejibe és maradt egészen haláláig, 1948. március 29-ig.

1948. augusztus 15-én lépett hivatalába az új pápai delegátus, Msgr. Roberto Ronca. Az ő idejében új intézmények alakultak: A Rózsafüzér Háza, az új Árvaház és a Grafikai Intézet.

1956–57-ben apostoli adminisztrátorként Msgr. Giovanni Foschini vezette a prelatúrát. Őt követte 1978-ig Msgr. Aurelio Signora. E húsz évben épült a szeminárium, a Marianna De Fusco otthon és a kolostor; más épületeket felújítottak.

1978–1990-ben Msgr. Domenico Vacchiano volt a prelátus. Az ő megválasztásával változás történt Pompeji jogi helyzetében. A prelatúrát már nem közvetlenül a Szentszék irányítja, hanem a többi egyházmegyéhez hasonlóan Campana püspöki konferenciájának lett a része. Ezzel a hangsúly a jog helyett a lelkipásztori szolgálatra került. A pompeji prelátus pápai delegátusként képviseli a kegyhelyet és a hozzá kapcsolódó intézményeket. Ekkor az épületeket felújították és rendbehozták az 1980 évi földrengés okozta károkat. 1979-ben II. János Pál pápa meglátogatta Pompejít, 1980-ban boldoggá avatta Bartolo Longót.

1990-ben a kapucinus Franceco Saverio Toppi lett a prelátus a nápolyi rendtartományból. Bizonyos szempontok szerint összehangolta a Pompeji intézmények és az egyházmegye életét (az árvaház átszervezése a modern pedagógia elvei szerint, a Bartolo Longo nevelési központ melletti színház bővítése és modernizálása, a plébániaközpont felépítése). Ő vezette a 2000. év nagy jubileumának előkészületeit és ünneplését.

KIEGÉSZÍTÉS

Boldog Bartolo Longo élete

A rózsafüzér apostola és Pompeji kegyhelyének megalapítója, Bartolo Longo ügyvéd Itáliában, Brindisi mellett, Latianóban született 1841. február 11-én. A gimnáziumot a Francavilla Fontana-i piaristáknál végezte, majd Leccében magánúton jogot tanult. Annyira szerette a zenét, hogy egy évig csaknem éhezett, hogy zongorát és fuvolát vehessen magának.

Fiatal éveit meghatározta az itáliai forradalom, melynek egyik célja a pápai állam felszámolása volt. Bartolo 1863-ban beiratkozott a nápolyi egyetemre, ahol kiváló tanulónak tanult. Liberális professzorai és Renan *Krisztus*-könyve hatására elvesztette hitét, sőt egy barátja hatására a spiritiszták közé sodródott, akiknek „templomaik” is voltak Nápolyban, s Bartolót is „pappá” avatták. Érzékenysége miatt fölöttesei igen alkalmasnak látták őt arra, hogy médium legyen, ezért fogékonysága fokozása érdekében hosszú böjtre fogták. Ez majdnem az életébe került, gyomorfekélyt kapott, amivel egész további életében küszködött.

A szentéletű professzor, Vincenzo Pepe hatására tért vissza az Egyházba. 1865. május 29-én a domonkosok templomában Alberto Radente domonkos atyánál meggyőnt, és sorozatos lelki beszélgetések után június 23-án újra szentáldozáshoz járult; tisztasági fogadalmat tett. Korábbi barátai „hirtelen és kéretlen prófétának” gúnyolták, amit Longó vezeklésként ajánlott föl korábbi tévelygéseieért.

Fölhagyott az ügyvédi munkával, és szülővárosában, majd Nápolyban egészen Isten és a rászorulóknak, főként gyermekek és fiatalok támogatásának élt. A Szent Szív tiszteletét terjesztő Catarina Volpicelli közösségében találkozott Fusco gróf özvegyével, Marianna De Fuscóval, akinek Pompeji közvetlen szomszédságában birtokai voltak. Tapasztalatlansága miatt az özvegy folyamatos kudarcokat élt meg a jótékonykodás területén, s ez arra indította az ügyvéd Longót, hogy fölajánlja ingyenes segítségét; gyermekei nevelője, jószágkormányzója, idővel a jótékonykodásban és a rózsafüzér terjesztésében lelki társa lett. XIII. Leó pápa (ur. 1878–1903) tanácsára, aki magánkihallgatáson fogadta őket, a félreértések és rágalmak elkerülése végett 1885. április 1-én házasságot kötöttek: József-házasságban, azaz teljes megtartóztatásban éltek.

A nép vallási tudatlanságát látva, Longo tanítani kezdte őket a katekizmusra és a rózsafüzérre. Közben súlyos kísértéseket élt át amiatt, hogy valóban bocsánatot nyert-e a bűneire. Amint maga elmondja, a kétségbeesés határáig jutva céltalanul bolyongott Valle di Pompej poros utain, amikor egy alkalommal belső hangot hallott: „Ha az üdvösséget akarod, terjeszd a rózsafüzért. Mária ígérte: »Aki imádkozza és terjeszti a rózsafüzért, üdvözlök«”. E szavak indították el azt a munkát, mely egész további életét meghatározta. Fölújított egy ajándékba kapott, nagyon rossz állapotú Rózsafüzér Királynője képet (17. századi Luca Giordano iskolához tartozó művész festette), s 1875. február 13-án a birtok egyik kis kápolnájának oltárára helyezte. Sok-sok imameghallgatás után 1876. május 8-án (Szent Mihály Gauro-hegyi megjelenésének ünnepén) letették egy nagy kegytemplom alapkövét, melyet 1891. május. 6-án szenteltek föl a Rózsafüzér Győzelmes Királynőjének tiszteletére. Főoltárán elhelyezték az újból átjavított, keretbe foglalt és megkoronázott kegyképet.

A templom körül Longo leányárvaházat nyitott, 1892-ben megalapította a *Bebörtönzöttek Fiainak Intézetét*, melyet a *Keresztény Iskolatestvérekre* bízott a később alapított *Bebörtönzöttek Leányainak Intézetével* együtt. A *Pompeji Rózsafüzér Domonkos Leányai* kongregációt a két intézetben dolgozó leányok számára alapította. Iskolákat és műhelyeket nyitott, külön törődött a szenvedélybetegekkel, gyermek- és ifjúsági zenekart szervezett. A fiúkon keresztül a szülőket is sikerült megtérítenie. Ennek ellenére az alapításait nagyon sok

támadás érte, főként a Lombroso-elmélet alapján (mely szerint a bűnözési hajlam öröklődik, ezért a szülők gyermekei nevelhetetlenek). A kegyhelyet és az alapításokat azon az alapon is megtámadták, hogy sértik a plébánia és egyházmegye illetékességét, s a pénzek kezelése is okot ad gyanúra. A rágalmak eljutottak Rómáig, de a kivizsgálások után a pápák Longo mellé álltak.

Az Egyetemes Rózsafüzér Társulat megalapításával Bartolo Longo elindította a rózsafüzér egész világon történő együtt-imádkozását. Szent X. *Pius* pápa (ur. 1903–14) jóváhagyta a Társulatot, melybe maga is belépett.

Longo összeállította és kiadta a *Tizenöt szombat* ájtatosságot, mely nagyon gyorsan igen nagyszerű lett; aláírások millióit gyűjtötte össze a *Mária mennybevétele* dogma kimondását kérő mozgalomhoz csatlakozva. *Il Rosario e Nuova Pompeji* folyóiratával és cikkeivel is hirdette és terjesztette a kegyhely Győzelmes Boldogasszonyának tiszteletét.

1925. május 30-án a *Jeruzsálemi Szentsír Lovagrend* tagja lett. Főbb írásai: *Szent Domonkos és az inkvizíció*; *Szentek Élete*; *Az imádságról*; *A Rózsafüzér tizenöt szombatja*. II. János Pál pápa 1980. október 26-án boldoggá avatta.

Boldog Bartolo Longo életműve által a romváros Pompeji hamarosan világhírű kegyhely lett. Évente 4 millió zarándok keresi föl. A kegytemplom pápai bazilika, nem plébános, hanem pápai delegátus vezeti, s egy igazgató tanács segíti. A háromhajós, latin kereszt alaprajzú templom négyezete fölött 57 m magas kupola emelkedik. Szentélyt kápolnakoszorú veszi körül (körüljárós). Az orgonakórust Giovanni Rispoli díszítette.

Az itáliai hagyománynak megfelelően a templomtól elkülönítve áll a 4 szintes, 80 m magas harangtorony, mely 1912. május 12–1925. május 25-ig épült, 8 harangját első világháborús ágyúkból öntötték. A templomot öt alkalommal bővítették, utoljára 1939-ben; az 1980-as földrengés után 1986–88-ban helyreállították és megerősítették.

Pompeji pusztulása

(Castiglione László: *Pompeji* [Budapest, 1973.] alapján)

Az ókori Pompeji a Vezuv hegy és a Nápolyi öböl között, a Sarno patak partján épült, s Kr. e. 200 körül már virágzó kikötő és kereskedő város volt. A Vezuvról akkoriban nem is tudták, hogy tűzhányó. Kr. u. 63-ban erős földrengés rázta meg a hegy környékét, Pompeji épületei komoly károkat szenvedtek, de nagy erővel újjáépítették a várost. Még tartott az építkezés, amikor 79. augusztus 24-én a Vezuv kitört és elpusztította Pompejít és a szomszédos Herculaneumot.

Reggel a hegy körzetében mély morajlást lehetett hallani, majd a hegyből por és gáz lövellt fölfelé, s mint egy pineafenyő lombja terült szét és elsötétítette az eget.

Az évszázadok óta folyó ásatások egyre finomodó módszerei, a gondos megfigyelések és a természettudományos vizsgálatok nemcsak a 79-ben bekövetkezett katasztrófa valódi természetéről, hanem az áldozatok egyéni sorsáról is objektív és ugyanakkor szívbe markolóan közvetlen felvilágosításokat adnak. A vulkanológiai, talajtani és rétegvizsgálatok, valamint az ásatási megfigyelések alapján a kitörés folyamatát a következőkben lehet rekonstruálni.

A Vezuv augusztus 24-én 10 és 11 óra között tört ki, és még ugyanezen a napon teljesen beis temette Pompeji és Herculaneum városát, valamint a közvetlen közeli területen fekvő villákat és házakat. Amikor Plinius 14 óra körül a nagy felhő- "gombát" megpillantotta, a kitörés már tetőpontján állt, sőt valószínűleg már harmadik szakaszába lépett. A kitörés folyamatát ábrázoló diagrammákból kitűnik, hogy az első napon a robbanást követően sűrű hullámokban, de végeredményben egyvégtében lövellte a vulkán a nagy mennyiségű könnyű és apró kőzetanyagot (*lapilli*, latinul *pumices*), valamint a por alakú vulkáni „hamut”. Amikor estefelé Plinius a hajókkal ki akart kötni, nemcsak ezek az anyagok hullottak sűrűn a levegőből, hanem a part is megközelíthetetlené vált az iszapszerű, vagyis a felhőszakadás vizével keveredett hamu, föld és törmelék anyagától, mely a hegy lejtőjéről hatalmas áradatban és több hullámban zúdult le Herculaneum irányába, melyet teljesen elborított. Ebben az időpontban Pompeji valószínűleg már teljesen eltemetődött, a továbbiakban csak a föléje rakódott réteg vastagsága növekedett. A kitörés a következő napon, 25-én tetőzött. Ekkor voltak a legnagyobb földlökések, amelyek Stabiae-ban is megrongálták az épületeket, s ekkor érte el a teljes sötétség és a lapilli-, valamint hamueső azt a távolabbi zónát, melyben az idősebb és a fiatalabb Plinius tartózkodott. Először Stabiae vidékét érte a csapás, majd a szél fordulásával Nápoly és Misenum került veszélybe. Ez a kő- és hamueső már nem érte a betemetett Pompejít, csak a Herculaneumot fedő iszaptömeg vastagságát növelte. Lávaömlés csak 26-án kezdődött, ez azonban más irányba, teljes néptelen vidék felé haladt, és így semmi szerepe nem volt Pompeji és Herculaneum elpusztításában.

A 79-es év kitörése tehát, amely meglehetősen hasonló formában az elkövetkező évszázadokban még nagyon sokszor megismétlődött, a legkülönbözőbb módon érintette a hegy körül fekvő lakott helyeket. A legsúlyosabb áldozat az a két város volt, amely teljesen eltűnt föld színéről. De még ezeket is egészen más módon érte a pusztulás.

Herculaneumot a hegyről lezúduló vulkáni iszap temette be, mely végül is kb. 13 méter vastag, és hamarosan teljesen kőzetté szilárdult réteget képezett fölötte. Ezt a réteget a lehulló hamueső, valamint későbbi kitörések lávaömlései és más termékei még vastagabbra növelték, úgyhogy itt a régészeknek igen nagy mélységből, rendkívül kemény réteg alól kellett a várost feltárnia. Pompeji ellenben kizárólag a levegőből aláhulló lapilli- és hamueső áldozatává vált. Először meglehetősen gyorsan egy több mint két és fél méter vastagságú lapilliréteg hullott a

városra. Ez kicsi és könnyű, lukacsos kövecskékből állt, tehát önmagában nem volt életveszélyes, tömege és éppen könnyűségéből következő eltömítő természete miatt viszont igen gyorsan maga alá temetett mindent és mindenkit, ami és aki nem tudott idejében elmenekülni. Ezt követte egy nagyjából egy méter vastag hamu- és homokréteg, majd ismételt kisebb lapilliréteg után egy újabb hamutakaró. Az első nap folyamán tehát Pompejít egy nagyjából három és fél méter vastag réteg borította be, amelynek vastagsága és összetétele természetesen a terepviszonyoktól, az épületektől függően változott. A későbbi vulkáni hullások, valamint a vulkáni réteg fölött keletkezett termőföld a Pompejít elborító masszát összesen öt-hat méterre növelte, tehát annyira, hogy a magasabb épületek első emelete is részben betemetődött, de a tetőzet egésze többnyire csak az alacsonyabb épületeknél került a felszín alá. Ebből a körülményből két város további sorsára és feltárására nézve döntő különbség adódott. Herculaneum a szó szoros értelmében nyomtalanul eltűnt és megközelíthetetlené vált, Pompeji romjai viszont még kilátszottak. Herculaneum későbbi kiásása hallatlan nehézségekbe ütközött, Pompeji házaiba pedig a kitörés után és később is viszonylag könnyen lehetett leásni.

Volt a kitörésnek még két kísérő jelensége, amelyeket a következmények szempontjából nem szabad szem elől téveszteni. Az egyik a földrengés, amely nemcsak a kitörés előtt, hanem annak folyamán végig kisebb-nagyobb földremlökésekkel kísérte a vulkáni anyagok ömlését és hullását. Ezek a földremlökések önmagukban nem voltak katasztrofális erősségűek, de a lerakódó réteg súlyának fokozódó nyomásával együtt mégis igen sok épületet, tetőzetet és épületrészt bedöntöttek és megrongáltak, főként pedig riasztóan hatottak mindazokra, akik az épületek védelmében bíztak. A másik következmény pusztító hatása csak az élőlényekre korlátozódott, de rájuk annál végzetesebbnek mutatkozott. A vulkán nemcsak szilárd anyagokat, hanem nagy mennyiségű gőzt és mérges gázokat, főleg kénes gázokat is kilövelt magából, hiszen ezek robbantották fel a kráter dugóját és vitték a magasba a hatalmas mennyiségű törmelékét. Ezek a gázok – mivel a levegőnél nehezebbek voltak – ugyancsak leszálltak, s ellepték a föld felszínét, különösen a lehullott lukacsos kőzetek és vulkáni por anyagához kötődve, tehát éppen ott voltak a legsűrűbbek, ahol ezek a legnagyobb tömegben rakódtak le. A kitörés emberáldozatainak legnagyobb része e gázoktól fulladt meg. Ha modern hasonlattal akarnánk élni, akkor azt mondhatnánk, hogy Pompeji lakóit olyan gáztámadás érte, amely földrengéssel, kő- és hamuesővel párosult a legsűrűbb sötétségben.

A legegyszerűbb erővel betemetett Herculaneumban az ásatások tanúsága szerint alig volt emberáldozat. Ugyanis abban a pillanatban, hogy az iszapáradat megindult, mindenki, aki csak mozogni tudott, azonnal felfogta, miről van szó és mi a teendő. A lakosság egészen kis kivételtől eltekintve elmenekült, s minél nagyobb volt az ijedtség, minél gyorsabban közeledett a veszedelem, annál nagyobb sietséggel.

Senki sem gondolt arra, hogy idejét vagyontárgyainak összeszedésével töltse vagy pincékbe rejtőzzék. Nem így Pompejiben. Ott a veszedelem nem mutatkozott olyan gyorsan és egyértelműen. Ennek következtében az emberek magatartására a zavar és a tanácstalanság volt a jellemző. Nem lehetett pontosan tudni, hol lesz nagyobb a veszedelem, és melyik a menekülés legbiztonságosabb útja. A lakosság legnagyobb része mégis kijutott a városból és dél felé, ill. a tengerhez igyekezett. Ezeknek többsége meg is menekült, mégpedig valószínűleg szárazföldi úton, illetve úgy, hogy a kritikus napokat távolabbi és kevésbé veszélyeztetett területen töltötte. Hajón nemigen lehetett menekülni, hiszen a tenger rendkívül nyugtalan volt. Valószínűleg ez lehetett a fő oka annak, hogy sok áldozat csontvázára bukkantak a hajdani (azóta módosult) part közelében, illetve a város egykori kikötőjében a Sarnus torkolatánál. Ezek az áldozatok vsz. későn indultak el, vagy a tenger csillapodására várva a leszálló mérges gázoktól haltak meg.

Az ásatások már több mint száz éve tartottak, amikor 1862–1863-ban rájöttek arra, hogy az elpusztultak csontvázai körül azokban az esetekben, amikor a tetemetek nem lapilli borította

be, hanem vulkáni hamu, üreg képződött, fenntartva a felbomlott test eredeti formáját. Ezeket az üregeket ettől kezdve gipsszel kiöntötték és így a szerencsétlenül jártak haláluk pillanatában megmerevedett testének pontos mását kapták. Ez az eljárás újabb lehetőséget adott az áldozatok egyéni sorsának és viselkedésének rekonstruálására. A csontvázak megtalálásának helye és a gipszbe öntött tetemek mozdulata, a náluk és közelükben levő tárgyak legtöbbször pontos felvilágosítást adtak arról, mit tettek az áldozatok utolsó óráikban. A városban eddig több mint 2000 áldozat maradványait találták meg, ami önmagában is mutatja, milyen nagy volt az elpusztult pompejiek száma. Ha ugyanis figyelembe vesszük, hogy a város egyharmada még feltáratlan, továbbá gondolunk a városon kívül, menekülés közben elpusztultakra is, akkor nem túlzás négy-, sőt ötezer áldozatra következtetni, ami közel jár az összlakosság 20–25 százalékához. Akiknek tetemét a városban és főleg különböző épületekben megtalálták, csaknem kivétel nélkül azonos módon pusztultak el: az épületekben maradtak, mert a falaktól reméltek védelmet, és mert értékeiket akarták megmenteni, vagy csak későn próbáltak kijutni a tetők alól. A felhalmozódó vulkáni réteg elzárta menekülésük útját, gyakran rájuk szakadtak a tetők és falak, s végül is a fojtó gázok végeztek velük. Legtöbbjükönél erszényben vagy zsákban pénzt és más értéktárgyakat találtak. Néhány esetben a ház kincseinek mentési kísérlete közben halt meg a tulajdonos vagy rabszolgája. Sok család – főleg az előkelő házakban – a boltozatos alagsori helyiségekbe (cryptoporticus) húzódott, és ott fulladt meg, több esetben a behatoló lapilli és hamu elől már kifelé igyekezve. Voltak, akik az emeleti szobák padozatával együtt zuhantak a mélybe, mások eldugott zugokban kuporogva haltak meg. Egy kétes hírű fogadó egyik szobájában valaki (valószínűleg Bibliát ismerő zsidó vallású személy), mielőtt elmenekült volna, a szörnyű kataklizma első óráiban Sodoma és Gomorrha nevét írta a falra. Találtak olyan párokat, akik utolsó perceiket is szerelmüknek szentelték s összeölelkezve haltak meg. Szívbe markoló látványt nyújtanak azok a maradványok, melyek szülők és gyermekek, idősebbek és fiatalok kétségbeesetten összekapaszkodott csoportjait mutatják. Megfigyeltek olyan eseteket, amikor szülők nyomorék gyermeküket cipelve vagy támogatva haltak meg. Irtózatos a gondolata is az olyan halálnak, mint amilyen a megbilincselte raboknak jutott osztályrészül, akik nem mozdulhattak láncaiktól. Előfordult, hogy a pincében gazdáját túlélő kutya egyideig a holttestet kikezdve tartotta életben magát. Máskor pontosan meg lehetett állapítani egy házőrző kutya utolsó óráinak borzalmait, mialatt a megláncolt állat egészen addig küzdötte fel magát a növekvő vulkáni réteg felszínére, amíg csak köteléke engedte. Nem lánc, hanem kötelességük vagy félelmük tartotta az ajtóknál azokat a rabszolgákat, akik nem hagyták el őrhelyüket. De hamarosan minden elcsöndesedett, csak a morajló hegy, a rázkódó föld és az egyre hulló kő és hamu tette végezte tovább munkáját.

Miután a Vezúv megnyugodott, és az életben maradottak magukhoz tértek rémületükből, a legtöbben visszatértek városukba, hogy mentsék, ami menthető. Herculaneum mélyen feküdt az iszap alatt, még a helyét sem lehetett látni. Pompeji romjai viszont sok helyen kiemelkedtek a hamu alól. A régi lakók házaikat megkeresve, ahol csak tehették, a mélybe ástak, és igyekeztek bejutni az eltemetett helyiségekbe. Alig van olyan ház, amelybe így ne jutottak volna be, s alagutakon át, a szomszédos szobák falait áttörve kutattak a hozzátartozók és az értékek után. Azok azonban, akik ezt a keserves munkát elvégezték, s több-kevesebb eredmény után látták, hogy folytatása már nem éri meg az erőfeszítést, hamarosan elvonultak, és új lakóhelyet kerestek maguknak.

Mikor a katasztrófa híre eljutott Rómába, Titus császár két senatort küldött Campaniába, hogy a helyzetről tegyenek jelentést. Több császári intézkedés született a károk helyreállítására, a szerencsétlenül jártak kárpótlására stb. Herculaneum és Pompeji sorsán azonban nem lehetett változtatni. Senki sem gondolhatott újjáépítésükre. A hagyomány az ókor végéig fenntartotta emléküket, a térképeken még sokáig feltüntették helyüket, az élet azonban nem tért beléjük vissza.

Martialis 88-ban Nápolyban járva halhatatlan sorokban örökítette meg a két város katasztrófájának még friss emlékezetét:

„Ím a Vezúv, amelyet nemrég a bor ága beárnyalt,
S a kádakba nemes szőlője onta levet.
Bérc, mely a Nysánál drágább volt Bacchus atyánknak,
Hol nemrég táncot járt Satyrus-sereg is.
Venus székhelye volt, kedvesb neki, mint Lakedaimón,
És dísz nyert ez a hely Herculesünk nevétől.
Minden elomlott itt, lángokba, hamuba temetve...”
(*Epigr.* IV, 44. Csengery János fordítása)

Ettől kezdve a campaniai városok pusztulása az irodalomban az elmúlásnak és az emberi sors bizonytalanságának szimbólumává vált. Főként a moralizáló gondolkodók – mint például Marcus Aurelius – hivatkoztak szívesen rájuk. Valóságos maradványaik azonban egyre jobban feledésbe merültek. Herculaneumnak nyoma sem volt a felszínen, Pompeji látható romjait pedig lassan építőanyagként hordták el, s a felszínt művelés alá vették. A néphagyomány úgy őrizte meg a város emlékét, hogy a fölötte emelkedő dombot *Civitas*nak nevezte. Ez a név a középkoron át egészen az újkorig fennmaradt, de arra, hogy mit rejt a *Civita* nevű halom, már senki sem emlékezett.

Először 1582-ben találtak romokat a tufa alatt, de nem tudták a hely nevét, csak 1697-ben azonosították a leleteket Pompejivel. A rendszeres feltárást 1860-tól folytatták. Az Új Pompeji – Nouva Pompeji – a romváros mellé épült, a Bartolo Longo által épített kegytemplom és intézmények köré.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS

ELSŐ KÖNYV

A POMPEI MELLETTI VALLE ANTICA

I. fejezet *A régi Pompeji és az új Pompeji*

II. fejezet *Az antik Valle di Pompeji*

1. A feltáratlan Valle
2. Az ókori Valle az első században
3. A szent Valle. – Az első pompeji keresztények
4. Valle di Pompeji középkori háborúk színhelye
5. A régi Valle község pusztulása a 18. században

III. fejezet *Valle a 19. században*

1. A szétdarabolt Valle
2. A modern Valle neve
3. A plébánia és a vallei fogadó
4. Valle, amelyet a Szűzanya kegyelmei kiárasztásának helyéül választott
5. A vallei boszorkányok
6. Valle és az útonállók

MÁSODIK KÖNYV
AZ ÚJ VALLE DI POMPEI

I. fejezet *Az első nap*

II. fejezet *Az egyetlen templom*

III. fejezet *A válasz*

IV. fejezet *Az első kísérlet*

1. Az első rózsafüzér ünnep Valle di Pompejiben, 1873-ban
2. 1874. október. A második Rózsafüzér ünnep Valle di Pompejiben

V. fejezet *Az irgalmasság órája*

HARMADIK KÖNYV
A CSODATÉVŐ KÉP

I. fejezet *A kép első bevonulása Pompejibe*

II. fejezet *Az első restaurálás*

III. fejezet *Az 1876-os év*

1. Az evangéliumi szegény özvegy kétfillérje
2. Nápoly városának primíciája
3. Az újra megáldott kép. A Rózsafüzér Testvérület megalapítása Valle di Pompejiben

IV. fejezet *A Szűzanya képének második restaurálása*

NEGYEDIK KÖNYV
AZ ELSŐ KEGYELMEK

I. fejezet *Nápolyban*

II. fejezet *A nápolyi nemesség*

III. fejezet *Az első tövisek*

IV. fejezet *Latiano és Pompeji*

V. fejezet *Francavilla Fontanában*

VI. fejezet *Váratlan segítség az égből: Vastarella asszony csodálatos gyógyulása*

VII. fejezet *Az Isten által kiválasztott nap*

VIII. fejezet *A Gauro-hegy Főangyala*

IX. fejezet *Az ötödik jel az égből a Kegytemplom alapkölététele előtt*

X. fejezet *1876. május 8-a. A kegytemplom alapkölététele*

ÖTÖDIK KÖNYV
A TEMPLOM ALAPOZÁSA

I. Fejezet *1876. május*

1. A kegytemplom terve
2. Az első, vállon hozott kövek
3. A téves kezdet szomorú következményei
4. A kőrakás mellett
5. Hogyan ajánlotta fel a nápolyi egyetem profeszora, Antonio Cua mérnök, hogy ingyen irányítani fogja a templom munkálatait
6. 1876 májusának virágai Montesantón és San Domenico Sorianóban

II. FEJEZET *1876 június 8-a: A Pompeji Szűzanya első megjelenése Giovannina Muti asszonynak*

III. fejezet *Felajánlás a templom első oltára javára*

IV. fejezet *A megerősített alapok*

V. fejezet *Malvina Massa Lenci asszony. Az első kehely*

VI. fejezet *A rózsafüzér első ünnepe az épülő templom alapokkal körülvett területén*

VII. fejezet *1786, a kegytemplom építésének első éve*

HATODIK KÖNYV

AZ 1877. ESZTENDŐ, A POMPEI TEMPLOM ÉPÍTÉSÉNEK MÁSODIK ÉVE

I. fejezet *Az 1876. év vége*

Sisto Riario-Sforza bíboros, IX. Pius és XIII. Leó pápa

II. fejezet *1877 első hónapjai*

1. A *Rózsafüzér 15 szombatja* című könyvünk eredete

2. Hogyan kezdett épülni a pompeji templom a Vezúv történelem előtti kitöréséből származó kövekből

3. A munkálatok újra kezdése. – Az első 100 lírás felajánlás. – Az első 500 lírása felajánlás. – Az első 1000 lírás adomány.

III. fejezet *Sötétség és elbizonytalanodás. Új próbatételek.*

1. 1877. május 8-a

2. Az Ostoros Madonna és Msgr. Formisano

3. Egy nápolyi katolikus lap szerkesztősége

IV. fejezet *Új próbatételek a Chiaiai Szent Katalin templomban. Kit használt föl a Madonna a leendő pompeji templom első márvány oltárának elkészítéséhez.*V. fejezet *A kegyhely és Pompeji Szűzanya csodái történetének nevezetes dátuma: 1877. augusztus 15.*

1. A Tizenöt Szombat első kiadása

2. Egy álomlátás

3. A Szűzanya anyai ígérete

4. Az ígéret beteljesedése

5. Az Amalfi-öböl partján

6. Az 1877. évi októberi ünnep

HETEDIK KÖNYV

AZ 1878. ESZTENDŐ. A POMPEI TEMPLOM ÉPÍTÉSÉNEK HARMADIK ÉVE

I. fejezet *Csúfolódások, gyilkos gúnyolódások, fenyegetések*

II. fejezet *Egy biztató égi fénysugár, Michele Laghezza lovag*

III. fejezet *A Pompeji Szűzanya első képe Nápolyban és a világban*

IV. fejezet *Május hónapja – a győzelmek hajnalhasadása*

V. fejezet *A Tizenöt Szombat terjesztése Itáliában és külföldön. Könyvünk második kiadása. A jámbor gyakorlat ünnepélyes megkezdése a Szépművészetek Professzorai templomában, Nápolyban.*

VI. fejezet *Raffaele Scala – hogyan érkezett meg váratlan utakon az első márvány oltár az épülő pompeji templomba*

VII. fejezet *Lady Erbert – Az első külföldi úrnő, aki eljött Valle di Pompejibe, köszönteni a helyet, ahol a pompeji templom épült.*

VIII. fejezet *Posillipo virágzó partvidékén*

1. Egy másik nemes és gazdag, de protestáns angol úrnő. Sok remény, térítési kísérletek – sok keserűség.
2. Rossi atyáról. Barátaink és különféle nápolyi monostorok imádságai egy protestáns úrnő megtéréséért.
3. A posillippói kirándulás napja. A kért megtérés ünnepi órája.
4. A „Baker” villa, ma Villa Martinelli Grand Hotel Pansio
5. Mistress Anneky
6. Az Úr titokzatos útjai!

IX. fejezet *Posillipo dombján – 1878 augusztus 18-án este – Giuseppe Schettino úr családjában – Edoardo Raffaele – a Pompeji Szűzanya gyémántos koronája – Két zsidó négy smaragdja*

1. A mennyei Királynő keze
2. Milyen hatásai voltak Edoardo csodás gyógyulásának?
3. Giuseppe Schettino
4. A Pompeji Szűzanya gyémántos koronája
5. Két zsidó smaragdjai

X. fejezet *Hogyan honosodott meg a Pompeji Szűzanya tisztelete Carovignóban, Ostuniban, Oriában, Manduriában és a leccei tartomány más városaiban.*

1. Carovignóban
2. Ostuniban
3. A nagy készülődés Manduriába
4. Oriában
5. A Pompeji Szűzanya a Martini Nyaralóban
6. Megérkezés Manduriába
7. A manduriai fogadóban
8. A manduriai Szent Benedek monostor
9. A Pompeji Madonna Leccében
10. A Pompeji Madonna Manduria iránti különleges szeretetének jelei

XI. fejezet *Az 1878. októberi ünnep a kegytemplom falai között*

1. A pompeji templom befejezése érdekében tett sürgető felhívás 1878 októberében
2. Bűn Pompejiben és a Szűzanya irgalmasságának megnyilvánulásai (1878 októberi ünnepének vigiliáján)

XII. fejezet *Az 1878-as év vége*

1. XIII. Leo pápává választása
2. A születő pompeji templom jóváhagyása a nápolyi érsek, Msgr. Guglielmo Sanfelice által
3. *A Pompeji kegyhely története*: első kiadás

XIII. fejezet *Vincenzo Pepe professzor*

1. A család
2. Crocifissa Capodieci
3. Tragikus családi szerencsétlenség
4. Vincenzo Pepe professzor és a spiritizmus
5. A domonkos magiszter Radente atya
6. A tiszteletreméltó Ribera redemptorista atya
7. Élő szenteknél tett látogatások Nápolyban
8. Mária Lujza nővér drága ajándéka
9. Isten többi szolgálói – Tiszteletreméltó Caterina Volpicelli
10. Isten szolgálója, Don Agnello Coppola
11. Isten két szolgálója a gyógyíthatatlan betegek kórházában: Francesco Maione és Luigi Avellino
12. Az oratoriánus Pennasilico atya
13. Tiszteletreméltó Lodovico da Casoria atya
14. Tiszteletreméltó Lodovico da Casoria atya és Vincenzo Pepe
15. Vincenzo Pepe biblikus tanulmányai
16. És a hibái?
17. Az utolsó évek

XIV. fejezet *Az Il Rosario e la Nuova Pompeji folyóirat egyik első munkatársa, Don Giuseppe de Bonis di Vallecorsa, 1885.*

NYOLCADIK KÖNYV

AZ 1879-ES ÉV, A POMPEI TEMPLOM ÉPÍTÉSÉNEK NEGYEDIK ÉVE.

I. fejezet *Ellentmondások és örömök, megaláztatások és bátorítások*

II. fejezet *Egy másik ellentmondás*

III. fejezet *1879 első kegyelmei*

IV. fejezet *1879 nagyböjtje*

V. fejezet *Propagandánk első számú eszközei*

VI. fejezet *1879 április 5-e – Fájdalmas péntek – A San Carlo all’Arena templomban*

VII. fejezet *Afragolában,*

1. 1879. április 14-e, Húsvét

2. A visszatérés Nápolyba

VIII. fejezet *A Pompeji Szűzanya első csodája Afragolában, 1879 májusában, Gennaro Majello úr házában*

IX. fejezet *A Tizenöt szombat ájtatosság visszatérése*

X. fejezet *Maldarelli kijavítja a Szűzanya régi, csúnyácska képét*

XI. fejezet *Az első arany korona Pompeji Rózsafüzér Királynéja fején*

XII. fejezet *A „Kilenced (Novena) a Pompeji Rózsafüzér Királynéjához kegyelemként reménytelen helyzetekben” első kiadása*

1. Az én életem ajándéka

2. Egyéb kegyelmek

3. A *Kilenced* sok-sok kiadása

XIII. fejezet *A Kilenceddel elnyert kegyelmek száma*

XIV. fejezet *Az isteni terv első sugarai Pompeji művén*

1. Az első sugarak

2. Nápolyban

3. Az első kegyelem Francavilla Fontanában, Nicola dei Baroni Argentina úr házában, 1879 szeptemberében

4. Az első kegyelem, Ida Souvan

XV. fejezet *1879 októbere*

XVI. fejezet *A rózsafüzér ünnepe a születő Pompeji kegyhely nyers falai között*

1. Az ideiglenes oltár

2. Az Albergo del Soléban

3. Az ünnep

4. Mercadante Ave Mariájának felhangzása Pompeji földjén

XVII. fejezet *Az 1879-es év legszebb eseménye. A Pompeji Szűzanya megjelenése Oriában, a Martini urak házában*

XVIII. fejezet *1879 vége*

1. November 21-e. A Gondviselés két nagy vigasztalást kapcsolt össze a szívünk számára
2. Az 1879-es év derűs vége. Az első tízezer lírás adomány.

FÜGGELÉK

A TÖRTÉNET FOLYTATÓDIK.

POMPEI PRELATÚRÁJA

KIEGÉSZÍTÉSEK

Boldog Bartolo Longo élete

Pompeji pusztulása